

NICK BROWNLEE

SERIJA FAKTAI

kanapë

Pirmą kartą išleista Didžiojoje Britanijoje
pavadinimu „This is Cannabis“, 2002 m.

- Sanctuary Publishing, 2002
- Goda Sodeikaitė, vertimas, 2005
- Daumantas Každailis, dizainas, 2005
- kitos knygos, 2005

F

A

K

T

A

I

Nick Brownlee

kanapė

Iš anglų kalbos vertė
Goda Sodeikaitė

turinys

įvadas	7
kultūra	11
istorija	51
pasaulis	57
sveikata	125
pinigai	153
papildoma informacija	179
angliškų žodžių žodynėlis.....	189
chronologinė lentelė	197

Įvadas

„Rodėsi, muzika smelkėsi per sunkų kilimą, sruvo iš sienų, šnarėjo kaip snaigės... Tokią muziką galėjo skleisti tik fėjų pilna valtelė, sklendžianti tyru šaltinio vandeniui, arba angelė motina, migdanti savo angeliuką. Rodėsi, ji smelkiasi į kiekvieną kūno gyslelę ir ramdo muzikos alkį, kuris niekada nebuvo malšintas. Aš tylomis prisikimšau antrą pypkę ir ketinau vėl panerti į svajas, kurios buvo maloniai sklidinos tobulos ramybės ir jaukumo, kai mano kompanionas pasilenkė prie manęs ir tarė: *Matau, sparčiai žengiate į Hašišo valdas. Ar jaučiate tobulos ramybės ir keistos, tylios laimės jausmą, kurį jos skleidžia?*“

Iš *A Hashish-House in New York*, H. H. Kane'as, 1883

„Sudribęs jaunos merginos kūnas guli sumaitotas ant šaligatvio – ji išsoko iš Čikagos gyvenamojo namo penkto aukšto. Visi sakė, kad tai savižudybė, bet iš tiesų tai buvo žmogžudystė. Žudikas buvo narkotikas, kuris Amerikoje žinomas marihuanos, o istorijoje – hašišo vardu. Šis narkotikas, vartojamas susuktas į cigaretes, yra palyginti naujas dalykas Jungtinėse Valstijose ir toks pat pavojingas, kaip susirangiusi barškuolė. Kiek žmogžudysčių, savižudybių, vagysčių, užpuolimų ir beprotybės protrūkių ji kasmet sukelia, ypač tarp jaunimo, galima tik numanyti... Niekas, dėdamas prie lūpų cigaretę, nežino, ar jis pavirs linksmu muzikos rojaus užautoju, pamišėliu, ramiu filosofuotoju, ar žudiku.“

Iš *Marijuana, Assassin Of Youth*, H. Anslingeris, 1937

8 Diskusija dėl kanapės labai paprasta. Jūs – arba valdžią palaukiantis doruolis, kuris nori, kad ją uždraustų, nes ji kelia grėsmę visuomenei, arba – veltėdis hipis, norintis, kad ją legalizuotų ir būtų galima remti taiką ir meilę. Bėda ta, kad argumentuoti niekada nebuvo taip lengva. Kažkada kanapė buvo labai vertingas pluošto, maisto ir vaistų šaltinis, bet XXI a. pradžioje požiūris į kanapę ir išankstinė nuomonė apie jos vartojimą kaip niekada prieštaringa.

Policijos vadovai mielai žiūrėtų pro pirštus į įkliuvusius kanapės vartotojus, tačiau kiti, tokio pat rango pareigūnai nori, kad vartotojų nebeliktų. Gydytojai ir mokslininkai leidžia milijonus, tyrinėdami kanapės gydomąsias savybes, tačiau kiekvienam teiginiui atsiranda neiginys. Šimtai tūkstančių turistų savaitgaliais suvažiuoja į Amsterdamą pasėdėti kavinėse ir iki soties netrukdomi prisirūkyti kanapės, bet jie rizikuoja pakliūti į teisingumo rankas, jei per savo šalies muitinę bando įsivežti **mažiau** negu 30 g šio augalo. Daug metų tai neigė, aukščiausio rango politikai prisipažįsta jaunystėje rūkę kanapę, tačiau keisčiausiai pasielgė Amerikos prezidentas, prisipažinęs, kad rūkė marihuanos suktinę neįkvėpdamas į plaučius.

Šioje knygoje neketinama girti kanapės privalumų ar smerkti jos trūkumų. Joje siekiama patikimai aprašyti kanapės istoriją, įstatymus ir vartojimo tradiciją, įvertinti, kaip šitai atrodo naujajame tūkstantmetyje, taip pat aptarti, kokį poveikį ji daro sveikatai ir kaip klesti komercinė kanapės pramonė.

Praėjo 4700 metų nuo tada, kai kanapės vartojimas pirmą kartą buvo paminėtas rašytiniuose šaltiniuose, o šiuolaikinės visuomenės santykis su *cannabis sativa* augalu, ypač su jos aktyviuoju komponentu, delta-9-tetrahidrokanabinoliu, pasidarė kaip niekad sudėtingas.

Tiesą sakant, žmogau, ji susuka tau galvą.

kultūra

„Visi rūko *žolę*. Politika šiuo klausimu tiesiog siaubinga, ji visai nedera su tikrove. Ar aš rūkiu? Aišku, kad rūkiu. Dabar jau labai retai, bet nedvejočiau, parūkyčiau – kodėl gi ne? Malonu. Jaunimas irgi rūko. Kaip drįsta toriai (britų Konservatorių partija) kištis? Du trečdaliai smurtinių nusikaltimų susiję su alkoholiu. Kiek procentų susiję su marihuana? Nė vieno. Ji neskatina prievartos, tiesą sakant, žmogus pasidarai nuobodokas. Nežmoniška, kad jos negalima gauti laisvai.“

Lewisas Wolpertas, britų biologas.

Yra vienas dalykas, kuris marihuanos rūkaliams reišia daugiau nei pati marihuana – tai turtinga kanapės ir jos mėgėjų kultūrinė aplinka. Gal dėl kanapės mistinių ir dvasinių šaknų, gal dėl psichoterapinio šio narkotiko poveikio ir dėl to, kad jis nelegalus, net ir pats veiksmas – surūkyti marihuanos suktinę – yra labai simboliškas. Kanapės vartojimas sukūrė savo kalbą, humorą, etiketą, meną, literatūrą ir muziką. Šią kultūrinę tradiciją pavydžiai saugo tie, kurie yra jos dalis, o pašiepia, neteisingai supranta, gal net prisibijo tie, kurie jos dalis nėra.

„Žmogaus būseną nuo marihuanos visada pasidaro egzistencinė, – teigia rašytojas Normanas Maileris. – Jis ima jausti kiekvienos akimirkos svarbą ir pajunta, kaip akimirka kinta. Jis jaučia savo būtį, pradeda suvokti, koks milžiniškas yra niekumos įrenginys – *hi-fi* aparatūros zirzimas, beprasmės pauzės tuštuma; žmo-

- 12 gus pradeda suvokti, jog visi mes tarpusavyje kariaujame – kiekviename iš mūsų glūdinti tuštuma siekia užsipulti kitų būtį, savo ruožtu mūsų būtis yra puolama kitų tuštumos.“

Tiems, kurie vartoja kanapę, Mailerio apibūdinta patirtis, įgyta ją rūkant, tikriausiai daug reiškia. Tiems, kurie jos nevartoja, tai tikrai skamba kaip tipiškas ezoterinis narkomano kliesdys. „Marihuana sukelia erotinius impulsus ir skatina pasibaisėtinus lytinius nusikaltimus“, – teigė britų dienraštis *Daily Mirror* 1924 m.; ir toks teiginys daugybei žmonių visame pasaulyje iki šiol atrodo prasmingesnis nei Normano Mailerio žodžiai.

Kiti nemėgsta ne pačios kanapės, bet jos supančios kultūrinės aplinkos. „Aš keliskart rūkiau kanapę su savo bičiuliais, ir buvo visai nieko, – prisimena Colinas Byrne’as, 28 metų mokytojas iš Belfasto Airijoje. – Tik mane erzino visos tos su ja susijusios nesąmonės. Tas visas etiketas, tas visas žodynas, viskas! Rodės, kad mano bičiuliai, kurie buvo tik paprasčiausi Belfasto chuliganai, vaizdavosi esą San Francisko hipiai. *Seni, paduok cigarką ir Ė, šitas šūdas – geras!* Tikrai apgailėtinai atrodė. Man tik norėjosi jiems gerai įkrėsti ir pasakyti, kad liautųsi elgęsi kaip tuntas pamaivų.“

Colino Byrne’o patirtį puikiai perteikia *New Columbia Encyclopedia*, kurioje teigiama: „Visuomenėje vyraujanti negatyvi nuomonė apie marihuaną, galimas daiktas, daugiausia susidarė dėl šio narkotiko poveikio – jis skatina introspekciją ir kūno pasyvumą, o šie bruožai laikomi antipatiškais kultūroje, kuri vertina agresyvumą, siekį ir aktyvumą“.

Kanapės vartojimo tradicija iš esmės yra šios „introspekcijos ir kūno pasyvumo“ apraiška. Tipiško marihuanos rūkoriaus stereotipinis įvaizdis – tai simuliantas, kuris visą dieną drybso, klausosi *The Grateful Dead* ir jei tik gali – vengia darbo ar bet ko, kas duotų kokią naudą. Būtent šis įvaizdis labiau nei bet kuris kitas kursto ištisų kovotojų prieš kanapę kartų rūstybę. Ypač Amerikoje kanapės vartojimo tradicija suvokiama kaip antiamerikietiška kultūra, tiksliau – kaip juodaodžių, indėnų ir meksikiečių kultūra.

Cannabis sativa kilusi iš Indijos šiaurės, čia narkotiko rūšys vadinamos *bhangais*. Narkotikas susidaro augalo paviršiuje esančiuose dervų latakuose – tai gynyba nuo kenkėjų; daugiausia jo yra žydinčioje neapdulkinto moteriško augalo viršūnėje. Vyriskieji žiedai turi gerokai mažiau narkotikų.

14 Tačiau šis įvaizdis yra palyginti nesenas. Kanapė įvairiais pavidalais vartojama jau beveik 5000 metų ir didesnę šio laiko dalį ji buvo vertinama kaip tonizatorius. „Pradėjau rinkti šio augalo lapus ir juos valgyti, – rašė XIII a. persų vienuolis Heydaras, – ir jie keldavo manyje džiugesį, kurį regėjote.“

Net ir ne taip seniai – 1895 m. *New York Herald* korespondentas sulaukęs kvėpavimą pasakojo: „Per pilnatį Šiaurės Sirijos *nosairiyeh* genties vyrai dalyvauja ceremonijoje, kurios metu suvartojamas milžiniškas kiekis hašišo. Ceremonija prasideda ritualiniu avies aukojimu, po kurio jie siunčia iš rankų į rankas molinį indą, pripildytą skysto hašišo medaus. Prie dubens dugno pritaisytas pluoštas kanapės lapų. Išgėrus šio skystimo, *nosairiyeh* akys praskaidrėja, jų pulsas padažnėja, jiems ėmus šokti, jų kūnai trykšta nesenkanti energija“.

Šis pasakojimas tiksliai sutampa su 2500 metų senumo graikų istoriko Herodoto liudijimais; jis aptiko, jog kitų genties vyrai svaiginasi kanapės dūmais: „Jie pasistato palapinę iš trijų lazdų, įkypai įsmeigtų į žemę, ištempia ant jų kailius, bet juos kloja taip, kad neliktų nė plyšelio. Palapinėje ant žemės pastato indą, į kurį įdeda kelis iki raudonumo įkaitintus akmenis, tada įberia kanapės sėklų... Jos tuoj ima rūkti ir skleisti tokius garus, kokių nepranoktų jokia graikų maudyklė. Skitai patenkinti šaukia iš džiaugsmo“.

Tačiau pati įdomiausia yra šiuolaikinė – visiškai kitokia – kanapės vartojimo tradicija, nes ji atskleidžia neįtikėtiną šio senovinio narkotiko įtaką visuomenėms, kurios puikuoja savo pragmatizmu ir rafinuotumu.

vykstate į San Franciską? – hašišas ir hipiai

Jei ir yra kokia nors epocha, kurią būtų galima vadinti šlovintgiausiais šiuolaikinės kanapės tradicijos metais, tai – septintojo dešimtmečio pabaiga Amerikoje. Pamiršę pokario vargus ir neno-

rédami, kaip kad jų tėvų karta, pritarti Normano Rockwello idilei¹, jaunieji amerikiečiai atrado save per muziką, seksą, keliones ir nesantaiką – per viską, kas radosi iš marihuanos dūmelio.

Kanapė daugeliu atvejų neabejotinai buvo maištininko aksesuaras. Visą XX amžių valdžios ją smerkė kaip dalyką, žlugdantį Amerikos jaunimą. Harry J. Anslingeris, vyriausybės atstovas, stovėjęs priešakinėse antikanapinio judėjimo gretose, kaip pasiutęs puolė blogio piktžolę, visoje šalyje keldamas iracionalią paranojišką šio narkotiko baimę. Tačiau septintajame dešimtmetyje Anslingerio propaganda išsikvėpė ir Jungtinėse Valstijose ėmė rasti naują nuotaiką. Jaunus vyrus šaukdavo į kariuomenę ir siųsdavo į Vietnamą kariauti, o iš ten jie grįždavo lavonų maišuose. Tie, kurie liko gyvi, grįžę namo pamatė, kad jų šalis juos laiko nevykėliais. Augo nauja karta – išsižadėtoji, neturinti iliuzijų ir sentimentų gyventi pagal visai Amerikai būdingą, juos išdavusį tvarkingo gyvenimo idealą.

Maža to – beveik visi šauktiniai, vykę į Vietnamą, kasdien patiriamus baisumus ištvėrdavo rūkydami marihuaną. Grįžusieji „supažindino“ su ja kitus jaunuolius, ir ji greitai paplito. Septintojo dešimtmečio pabaigoje jau buvo susikūrusi ištisa antikultūra, kuri siekė pasitraukti iš visuomenės, o savo narkotiku pasirinko kanapę. Prasidėjo „hipių“ judėjimas.

Jungtinėse Valstijose kanapės kultūrinis centru tapo San Franciskas. Kaip tik ten, Longšomans Hole (Longshoreman's Hall) prasidėjo psichodelinė era, kai 1966 m. hipių grupė surengė koncertą, kurį pavadino *Trips Festival*. Greta esančio Aukso vartų (Golden Gate) parko dalyje, vadinamoje Polo lauku, 1967 m. po atviru dangumi įvyko didžiulis koncertas – *love-in*², pavadintas *Human Be-In*. Kon-

¹ Normanas Rockwellas (1894–1978) – amerikiečių tapytojas; jo darbams būdingas jaukumas ir humoras, idilė ir patriotiškumas; 1943 m., įkvėptas prezidento Franklino Rooseveltto kreipimosi į Kongresą, jis nutapė garsiąsias „Keturias Laisves“ – „Žodžio Laisvė“, „Tikėjimo Laisvė“, „Laisvė nuo Skurdo“ bei „Laisvė nuo Baimės“.

² Love-in – susibūrimas meilės šlovinimui.

16 certo įžymybės buvo *Jefferson Airplane* ir bitnikas poetas Allenas Ginsbergas. Hait (Haight) gatvėje, hipių judėjimo centre, ir gretimoje Ešburi (Ashbury) gatvėje minios marihuanos dūmytojų rinkosi *hedšopuose* – specialiose krautuvėlėse, kuriose buvo prekiaujama hipiškais reikmenimis – ir degino kvapnias žvakes, meditavo bei keitėsi indų meno dirbiniais. Viena labiausiai viliojančių vietų buvo Psichodelinė parduotuvė (Psychodelic Shop), kurioje buvo parduvinėjami visokiausi hipiški dalykai, taip pat ir dolerių banknotai su *Grateful Dead* dainininko Jerry Garcia'os atvaizdu viduryje. Lawrence'o Ferlinghetti įkurtas *City Lights* knygynas puikavo si hipių intelektualų grietinėle. Jo rūsyje Allenas Ginsbergas pirmą kartą perskaitė savo poemą *Staugsmas (Howl)* – šis įvykis, manoma, paskatino atsirasti bitnikų judėjimą ir yra chronologiškai aprašytas kultiniame hipiškame Jacko Kerouaco romane *Kelyje. Filmore Auditorium* tapo svarbiausia koncertų sale, kurioje hipių guru Billo Grahamo kvietimu koncertuodavo tokios populiarios grupės kaip *The Doors* ir *The Byrds*.

O laikraščių antraštės mirgėdavo tokių veikėjų kaip, tarkime, Kenas Kessey vardais – dėl ypač netradicinio jų gyvenimo būdo. Kesey, *Skrydžio virš gegutės lizdo* autorius, buvęs kareivis, septintojo dešimtmečio pradžioje tapo LSD eksperimentų, kuriuos vykdė ČŽV, objektu. Patirti dalykai sujaukė jo protą; Kesey atsiskyrė nuo visuomenės, įkūrė *Linksmųjų išdaigininkų (Merry Pranksters)* gaują ir autobusu, pavadintu *Tolyn (Further)*, pradėjo turnė po Ameriką: rūkė žolę ir nepertraukiamo kelio pobūvio metu, kurį vadino „rūgšties testu“, platino tautai LSD.⁷

Hipių revoliucijos Jungtinėse Valstijose kulminacija ir, daugelio nuomone, paskutiniu „gyvu“ kanapės vartojimo tradicijos pavyzdžiu tapo Wudstoko festivalis 1969 m. rugpjūtį. Į ganyklą, esančią Sullivano apygardoje už 160 kilometrų nuo Manheteno, festivalis sutraukė daugiau kaip 450 tūkstančių jaunų žmonių. Keturioms die-

⁷ LSD – lizergino rūgšties dietilamidas (haliucinogenas).

noms ta vieta virto alternatyvinės kultūros epicentru, kuriame narkotikai buvo vartojami laisvai, o seksu mėgautasi faktiškai be perstojo. Dėl festivalio buvo uždarytas Niujorko valstijos greitkelis ir susidarė viena baisiausių tautos istorijoje eismo grūsių. Taip pat festivalis tapo dingstimi išleisti daugybę vietinių ir valstybinių įstatymų, garantuojančių, kad niekada nieko panašaus nepasikartos. Renginį, iš viso kainavusį 2,4 milijonus dolerių finansavo keturi turtingi išsilavinę jaunuoliai – Johnas Robertsas, Joelis Rosenmanas, Artie'is Kornfeldas ir Michaelas Langas. Robertsas, dvidešimt šešerių metų amžiaus vaistinių ir dantų pastos gamybos turtų paveldėtojas, taip pat turėjęs savo vardo multimilijoninį globos fondą, parūpino lėšų. Dar jis turėjo Pensilvanijos universiteto diplomą ir Jungtinių Valstijų kariuomenės leitenanto laipsnį, tačiau susižavėjo jo kartoje tarpusia hipių kultūra. Taigi balandžio pradžioje festivalio rėmėjai jau uoliai puoselėjo Wudstoko viziją andegraundo spaudoje, tokiuose leidiniuose kaip *Village Voice* ir *Rolling Stone*. Jie parinko solidų šūkį – „Trys dienos taikos ir muzikos“, manydami, jog žodis „taika“ susies populiarias antikarines nuotaikas su muzika ir pritrauks daugiau klientų. Be to, jie nenorėjo, kad kiltų muštynės, ir manė, jog lozungas, kuriame yra žodis „taika“, padės palaikyti tvarką. Reikalai smarkiai pajudėjo į priekį, kai buvo pasamdyta tuo metu žymiausia psichodelinė grupė *Jefferson Airplane* už neįtikėtina didelę 12000 dolerių sumą (paprastai *Airplane* už pasirodymą gaudavo apie 5000–6000 dolerių). *Creedence Clearwater Revival* buvo pasamdyti už 11500 dolerių. Tada *The Who* sutiko groti už 12 tūkstančių. Kiti atlikėjai pradėjo rikiuotis į eilę. Iš viso talentams buvo išleista 180 tūkstančių dolerių. „Aš nusprendžiau, jog mums reikia trijų svarbiausių atlikėjų, ir pasakiau jiems, kad kaina man nesvarbi, – sakė Langas. – Jeigu jie būtų prašę 5000 dolerių, aš būčiau sakęs: „Mokėkit jiems 10000“. Taigi sumokėjome rankpinigius, pasirašėme sutartis, ir viskas: greitas sandėris.“ Wudstokas turėjo nepaprastą pasisekimą, jis tapo ypatingu septintojo dešimtmečio kultūriniu įvykiu. Be to, festivalis

- 18 pašiurpino vidurinioios klasės Ameriką, kai ji pamatė jaunų pamišusių žmonių nuotraukas, kurie atrodė ir elgėsi kaip laukiniai.

Nors valdžia kraupdama stebėjo šią veiklą, ji neįstengė jos sustabdyti. Iš pradžių San Franciskas, paskui Wudstokas tapo viso pasaulio jaunimo, labai trokštančio parvežti namo „gerąją žinią“, Meka. Didžiojoje Britanijoje iki septintojo dešimtmečio kanapės vartojimas neturėjo didesnės įtakos visuomenei. Šioje šalyje viešpatavo alkoholis, vienintelis rūpestis buvo, kaip sustabdyti per daug geriantį jaunimą. Jei kas ir vartojo kanapę, tai nebent bitnikai Londono džiazu klubuose ir Vakarų Indijos bendruomenės nariai, į šią šalį atvykę šeštajame dešimtmetyje. Tačiau netrukus valdžia susidūrė su nauja problema. Paveikti tokių grupių kaip *The Beatles* ir *The Rolling Stones* – tikrų hipių revoliucijos dalyvių – jauni žmonės noriai paragavo kanapės. *The Times*, oficialiame dienraštyje, buvo išspausdintas visą puslapį užimantis kreipimasis, kvietęs legalizuoti šį narkotiką. Per *The Rolling Stones* koncertą jaunuoliai Haid parke atvirai rūkė žolę.

„Visi jos ragavo, bet nacionalinė kanapės revoliucija, tiesą sakant, nevyko, – prisimena 58 metų galerijos savininkas Johnas Lyonsas – vienas iš daugelio tūkstančių, kurie buvo koncerte Haid parke; 1969 m. jis dalyvavo demonstracijoje už kanapės legalizavimą. – Tiesą sakant, aš prisimenu tą pakylėjimą trukus tik kelis mėnesius. Po to tik kietakakčiai ją rūkydavo atvirai. Aš manau, visiems kitiems tiesiog atsibodo.“

Tačiau tauta grąžė rankas ir lengviau atsikvėpė tik tada, kai 1971 m. vyriausybė kanapės įstatymus sugriežtino, priėmusi Piktnaudžiavimo narkotikais aktą. Bet tuo metu Londonas ir San Franciskas jau nebebuvo tos vietos, kur tikri kanapės vartotojai jos gaudavo ir ją rūkydavo. Žmonės krovėsi savo kaftanus bei karoliukus ir traukė į Rytus, kur tvyrojo karma, o žolės buvo daug ir ji buvo stipri. Taip gimė Hipių Takas.

Hipių Taką pramynė Europos bitnikai, kurie visada buvo labai linkę keliauti. Vos už kelis dolerius buvo galima apsistoti Ispani-

jos, Graikijos, Turkijos ir Maroko „tvyrančių“ miestų – nebrangių ir pilnų *žolės* – pigiuose būstuose. 1967 m. hipiai jau traukė už Stambulo – į Indiją, Nepalą ir dar toliau į Rytus. Tą žygį jie vadino „keliu į Katmandu“.

Pirma stotelė buvo Tanžeras, kuriame laivai ir lėktuvai palikdavo savo krovinius – išplėstakius rūkorius, trokštančius sekti ankstesnių hašišo tyrinėtojų pėdomis, tokių kaip Paulas Bowlesas, Gertrude Stein ir Williamas Burroughsas. Iš Maroko jie traukdavo į Stambulą, vieną didžiausių hašišo prekyviečių, paskui per derlingas Irano ir Afganistano lygumas galiausiai pasiekdavo nirvaną Gojoje ir Katmandu. Šiai kartai, užaugusiai suvaržytoje aplinkoje, tai buvo visiškai naujas neištirtas pasaulis. Čia beveik nebuvo įstatymų, reguliavusių hašišo vartojimą ir pardavimą. Jį atvirai pardavinėjo kavos užteigėlėse ir Rytų turguje. Pavyzdžiui, vien Katmandu veikė daugiau nei 30 hašišo parduotuvių, siūlančių visokių pavidalų ir spalvų *žolę*.

Tačiau iš visų Hippių Tako stotelių Stambulas buvo svarbiausias miestas; jis buvo pradžia, pagrindiniai vartai į Rytų šalis tūkstantčiams išplėstakių hippių, kurie ten grūdosi septintajame dešimtmetyje. Čia jie pirmąsyk išvysdavo visa mistinę Rytų šlovę – mečetes, Rytų turgų, ragelius, nepaliaujamą prekiautojų ir vaikščiojančių prekijų minias ir, žinoma, pajusdavo visa persmelkiančią pigaus, gausaus vietinio hašišo smarvę. O geriausia buvo tai, kad į įstatymus čia buvo žiūrima labai laisvai – jie tarsi ir negaliojo, palyginti su griežtais Europos ir JAV įstatymais. Nors buvo nepatartina įkliūti su kontrabanda ir galiojo oficialus draudimas turėti narkotikų, ten buvo daug nelegalių rūkymo landynių, kuriose buvo galima ramiai svaigintis.

Be to, Stambule viskas buvo neįtikėtina pigu. Viena populiariausių vietų apsistoti, kurioje rinkdavosi jaunieji hipiai, buvo „Palapinė“. Tai buvo prieglobstis iš gofruoto metalo ir drobės ant *Gulhane* viešbučio stogo miesto centre. Čia pasispaudus buvo galima patogiai įsitaisyti šiauduose ant grindų beveik už dyką ir su kitais „svečiais“, kuriuos čia išmetė lankytojų potvynio iš Vakarų

20 banga, mėgautis bendru rūkymu. *Žolė* taip pat buvo pigi – storos turkiško hašišo plokštės kainavo tiek pat, kiek jie būtų sumokėję už varganus 5 gramus Vakaruose.

Toks miestas kaip Stambulas Hipių Tako keleiviams buvo ir svarbus naujienų centras – ypač kai reikėdavo pasikeisti informacija apie tas vietas, į kurias geriau nevykti. Viena tokių *geriau nevykti* vietų buvo Afganistano ir Irano pasienis. Jei Šacho valdymo metais įkliuvęs keliauninkas turėdavo daugiau nei kilogramą hašišo, jį teisdavo Irano karo taryba, o paskui sušaudydavo. Buvo žinoma ir istorijų apie nelaimėlius, areštuotus Taškente ir sunaikiai plušančius tarybiniuose lageriuose; arba istorijų apie žmones, kuriuos galiausiai išsiuntė į Graikijos ar Bulgarijos kalėjimus, ir jie iš ten nebegrįžo.

Vis dėlto, nepaisant visų pavojų, Hipių Takas buvo nepaprastai populiarus. Bet tai buvo neįtikėtina trumpalaikis reiškinys. Ironiška, kad lengvai prieinamas hašišas ir padarė galą Hipių Takui.

Padidėjus paklausai, pašoko kainos ir išaugo kontrabandos mastai – ypač iš Nepalo į Indiją ir užsienį. Aštuntojo dešimtmečio viduryje atliktais skaičiavimais, Nepale hašišo buvo daugiau eksportuojama negu suvartojama. Todėl Jungtinės Tautos ir Jungtinės Amerikos Valstijos pradėjo spausti Nepalo vyriausybę, kad ši imtųsi priemonių, taigi 1972 m. pigios užkeigos pradėtos uždarinėti. Po metų visos hašišo pirklių licencijos buvo panaikintos ir uždarytos paskutinės hašišo užkeigėlės. Hipių Takas išsikvėpė visiems laikams, o su juo laisva ir lengva septintojo dešimtmečio kanapės vartojimo tradicija.

aš neįkvėpiau – septintojo dešimtmečio karta perdėm drovi

Karta, atlaisvinusi kanapės vartojimo pančius, nesitikėjo, kad daugelis septintojo dešimtmečio vaikų šiandien neskubės prisipažinti kada nors jos rūkę – ar iš tiesų įtraukę į plaučius. Ypač tai

pasakytina apie septintojo dešimtmečio jaunuolius, vėliau tapusius politiniais veikėjais, ir ypač apie dabar dalyvaujančius Jungtinėje Karalystėje vykstančiuose kanapės legalizavimo debatuose. Jackas Straw, buvęs Vidaus reikalų sekretorius, Lidso universitete buvo ilgaplaukis radikalas, bet tvirtina to dalyko niekada net nelietęs. Taip pat elgiasi ir Davidas Blunkettas, pakeitęs jį Vidaus reikalų ministerijoje. Iš dabartinių Britanijos parlamento narių tik buvusi ministrų kabineto narė Mo Mowlam yra prisipažinusi, jog rūkė kanapę. Net leiboristų partijai priklausantys parlamentarai Claire Short, Tony Banksas ir Paulas Flynnas, agitavę peržiūrėti kanapės legalizavimo galimybę, kategoriškai neigia kada nors patys ją rūkę. Jau spėjo išgarsėti buvusio Jungtinių Amerikos Valstijų prezidento Clintono prisipažinimas, kad jis rūkęs marihuanos cigaretę, tik dūmo neįkvėpęs į plaučius. O George'as W. Bushas, po Clintono tapęs prezidentu, neigia, kad per pastaruosius 25 metus vartojo kokainą, tačiau atsisako ką nors pasakyti apie ankstesnius metus – leisdamas suprasti, kad jis galbūt irgi rūkė marihuaną, tik jos neįtraukdavo... Spaudžiamas pasakyti daugiau, jis pripažino „praėityje padaręs klaidų“, tačiau sakė, kad nesileis į „asmeninę destrukciją“ ir nekalbės šia tema.

Tad septintojo dešimtmečio vėliavą teko nešti tokiems atsiškrėliams kaip seras Paulas McCartney ir seras Richardas Bransonas. „Manau, jog liberalus požiūris nėra blogai, – pasakė McCartney. – Taigi esu už jo dekriminalizavimą. Jei vaikai manęs paklaustų: *Ką tu manai?*, aš atsakyčiau: *Štai narkotikų pundas. Jie tikriausiai mažiausiai kenksmingi. Štai sąrašas jų sukeltamų problemų. Jie gali nuvesti iki heroino, tačiau ne taip lengvai, faktiškai – kai kuriems žmonėms neįmanoma. Bet aš visuomet jiems sakau: Tokia gyvenimo tikrovė, bet jei klausiate mano patarimo, nevartokit jokių narkotikų.*“

Richardas Bransonas, Britanijos kompanijos *Virgin* įkūrėjas, neseniai pasirašęs peticiją, kviečiančią legalizuoti kanapę, pasakė, jog sutiktų šį narkotiką pardavinėti savo parduotuvėse, jei jis būtų

- 22 legalizuotas. Bransonas teigė, kad jo kompanija nenorėtų pardavinėti paprastų cigarečių, bet neatsisakytų paremti kanapės prekybos, jei įstatymas tai leistų, nes ji tikriausiai mažiau kenksminga nei tabakas. Šis verslininkas milijonierius sakė, kad raginti jaunas žmones rūkyti būtų nemoralu; jis nepropaguotų kanapės, jei ji būtų legalizuota, bet pridūrė: „Jei kokia nors cigarečių kompanija pradėtų ją pardavinėti gerokai per aukšta kaina, esu tikras, kad mes įsikištume“.

kanapė ir religija

Marihuana glaudžiai susijusi su kai kurių senųjų pasaulio tautų istorija ir raida. Ji vaidino svarbų vaidmenį Afrikos, Vidurio Rytų, Indijos ir Kinijos religijose bei kultūrose.

Vienas svarbiausių elementų šamanistinėse Azijos ir Artimųjų Rytų tradicijose – siekis atrasti Dievą, o euforiją sukelianti kanapė garbintojams padėdavo keliauti Jo link. Tada, kai marihuanos sukurtinių dar nebuvo, greičiausiai ir lengviausiai įkvėpti kanapės dūmų buvo galima ją smilkant.

Senojo pasaulio šventyklose svarbiausia auka buvo kvėpavimas smilkalais. Judaizmo pasaulyje deginamų kvapiųjų augalų ir aromatinių dervų garai buvo laikomi malonaus garbinimo dalimi. Babilone ir Palestinoje rasta akmeninių altorių, ant kurių būdavo deginami smilkalai iš kvapiosios medienos ir augalų – dažnai ar dažniausiai psichoaktyvus narkotikas būdavo įkvėpiamas. Antai prieš 2500 metų Viduržemio jūros salose, o prieš šimtus metų Afrikoje marihuanos lapai ir žiedai būdavo metami į šventinius lauzus ir kvėpuojama jų dūmais.

Ir šiandien kanapė yra rastafarių religijos, apie kurią vėliau kalbėsime plačiau, ramstis. Bet ne tik rastafarių. Viena kontroversiškiausių kanapę vartojančių religijų pastaruoju metu laikoma Etiopijos Siono koptų Bažnyčia, šią religiją išpažįstantys baltaodžiai ameri-

kiečiai teigia, jog ji kilusi iš Jamaikos juodaodžių. Koptai tvirtina, kad marihuana, kurią jie vadina jos jamaikietišku pavadinimu *gandža*, yra jų sakramentas, toks pat veiksmingas ir reikalingas jiems, kaip vynas – katalikams per Komuniją. Daugelis, taip pat ir teisėsaugos pareigūnai, juos laiko sukčiais – grupe turtingų narkomanų, kuriems leidžiama šaipytis iš įstatymų ir išvengti bausmės.

Koptų apeigos vyksta triskart per dieną, bet koptai kanapę vartoja visą dieną. Vienas pagrindinių jų centrų yra Majamyje – čia aštuntojo dešimtmečio pabaigoje jie pateko į pirmuosius dienraščių puslapius, kai nusipirko namą už 270 tūkstančių dolerių, sumokėjo grynais ir jį tuoj pat pavertė prabangiais keturiasdešimties narių bendruomenės namais. Netrukus užgriuvo rūpesčiai, kai paaiškėjo, jog koptų moterys ir net vaikai buvo skatinami rūkyti marihuaną. Nuolatinis giedojimas ir marihuanos kvapas trikdė artimiausius jų kaimynus, o vietinės televizijos parodyti vaizdai – kaip koptų vaikai rūko kanapę – sukėlė protestų bangą visame mieste. Paskui, 1978 m. lapkritį, pasklido žinia apie masinę Žmonių šventyklos sektos narių žūtį Džonstaune, Gajanoje, tad ne vienas sukrėstas Majamio gyventojas spėliojo, ar tik jų pašonėje nesnaudžia naujas Džonstaunas.

1979 m. CBS žinių reporteris Danas Ratheris paėmė interviu iš vieno jų lyderių, buvusio Bostono kataliko Thomaso Reilly – jis prisistatė kaip brolis Louvas. Ratheris paklausė brolio Louvo, kodėl koptai tiki, jog kanapė jų religijoje šventa:

BROLIS LOUVAS: Ką gi, pradėkim nuo pradžių, pirmas Biblijos puslapis, Pradžios knyga, 29 eilutė: „Štai aš jums daviau visus visoje žemėje sėklą teikiančius augalus ir visus medžius, kurie veda vaisius su sėklomis...“ Na, ar kas ginčijasi, kad marihuana nėra žalias sėklą teikiantis augalas, kuris auga visoje žemėje?

RATHERIS: Na gerai, išsiaiškinkime... išsiaiškinkime tiesą. Ar pagrindinė šių žodžių reikšmė – „rūkykite gandžą?“

24 BROLIS LOUVAS: Pagrindinė reikšmė – „liaukitės darę nuodėmes“. Jei jūs ir aš esame kaimynai ir aš esu saugus tikrai žinodamas, kad jūs esate žmogus, kuris laikosi Dievo Įsakymų, tai aš žinau, kad manęs neapiplėšite, manęs nenužudysite, manęs negeisite. Taigi tik tokio saugumo žmonės gali pasiekti – liautis nuodėmingai gyventi, liautis virtę homoseksualais, nes žino, ką Raštas sako apie homoseksualumą; jie žino, ką išmintis sako apie vaisiaus naikinimą. Reikia liautis darius abortus. Reikia liautis kontroliavus gimstamumą. Reikia liautis santykiuoti oraliu bei manualiniu būdu ir liautis darius viską, kas griaua jų pačių gyvenimą bei žudo jų vaisius. Reikia dabar pat liautis darius visa tai. Ir jau seniai turėjo būti žinoma, kad gandža rūkoma. Nes kaip čia yra, kad aš žinau?

nuo bongų iki karštų peilių – kanapės reikmenys

Paprastam stebėtojai atrodo, kad *žolės* vartotojai leidžia laiką kitame pasaulyje. Iš tiesų daugelis taip ir daro. Tačiau iš kanapės galima ne tik susisukti suktinė; kanapės mėgėjai yra išradę tiek įvairių būdų, kaip ją vartoti, kad galime tik pagirti jų sumanumą.

Bongai, arba vandens pypkės, taip sukonstruoti, kad dūmas pereina per vandenį, atvėsta ir išfiltruojamas. *Žolė* kemšama į pypkės galvutę viename vamzdelio gale; kitas jo galas panardintas uždaraime inde su vandeniu. To vamzdelio, kuris su pypkės galvute, galas yra žemiau vandens lygio, taigi pypkės dūmas perkošiamas vandenyje. Oro slėgis pypkės ertmėje sumažėja įkvepiant per kitą vamzdelį, kuris įtaisytas virš vandens lygio indo ertmėje. Bongo rūkymo privalumas tas, kad dūmas atvėsinaamas, o kancerogeninės medžiagos pašalinamos nesugadinant aktyviųjų komponentų. Dūmams filtruoti galima naudoti bet kokį skystį, nors alus ir kiti gėrimai nerekomenduojami, nes aktyvūs marihuanos komponentai tirpsta alkoholyje.

Tai gana pretenzingas rūkymo būdas, šios pypkės paprastai gaminamos iš tokių karščiui atsparių medžiagų kaip akmuo, dramblio kaulas, metalas arba stiklas ir dažnai būna labai išpuoštos. *Žolė* sukemšama į pypkės galvutę ir uždegama. Kitas būdas – *stash* pypkė (pypkė su slėptuve); joje telpa nedidelis kiekis *žolės*. Kai kurios *stash* pypkės padarytos taip, kad dūmai patenka į slėptuvę – taip *žolė* „maudosi“ dūmuose ir apsitraukia derva, dėl to dūmas pasidaro dar stipresnis.

Stiklinės hašišo pypkės daugiausia naudojamos rūkyti hašišą arba hašišo aliejų. Kaip ir kitose pypkėse, hašišas kemšamas į pypkės galvutę, tik kaitinama ne iš viršaus, bet iš apačios. O štai *Gas* pypkė – tai vamzdelis atvirais galais, viename gale įtaisyta statmena su vamzdelio ašimi maža galvutė. Vamzdelio galas prie galvutės uždengiamas ranka ir dūmas traukiamas į vamzdelį. Atitraukus ranką, dūmas plūsta į plaučius. Kraipoma *Tilt* pypkė – tikriems žinovams. Joje kaitinimo vieta įtaisyta prie galvutės. Marihuana įkaista beveik iki degimo temperatūros, taip suaktyvinami ir išlaisvinami kanabinoidai. Pypkė nuolat kraipoma ir judinama, kad *žolė* visą laiką kaistų.

Tie, kuriems labiau patinka rūkyti paskubomis, naudoja *vieno dūmo*, arba *Dug-Out* pypkes; tai maži metaliniai vamzdeliai su anga viename ir kandikliu kitame gale. Vamzdelio galas su anga grūdamas į *žolę*, kol vamzdelis prikemšamas, nes tada jis uždegamas kaip cigaretė ir lygiai rūkomas, kol *žolė* sudega.

Karšti peiliai – nesudėtingas, bet stiprus ir veiksmingas būdas. Du peiliai mediniais kotais įkaitinami iki raudonumo. Tada nedidelis kiekis *žolės* deginamas tarp peilių, o rūkytojas traukia dūmą per plastikinį butelį nupjautu dugnu.

43 procentai Didžiosios Britanijos rinkėjų manė, jog kanapė turi būti visiškai legalizuota asmeniniam vartojimui. 25–34 metų amžiaus grupėje kanapės rėmėjų skaičius išaugo iki 50 procentų.

26 Beje, kanapę galima kepti šokoladiniuose pyragaičiuose ir valgyti. Amsterdamo kavos barų klientai, rūkydami marihuaną, gali užkąsti *kosminio pyrago (space cake)* arba valgyti jį vietoje marihuanos. Nejpratęs žmogus dažnai neįvertina šios užkandėlės su kanape galios. „Aš buvau su keliais vaikinais Amsterdame pasilinksinti ir mes užsukome į *žolės* barą, – prisimena Gary Milleris, 32 metų finansininkas iš Notingamo Anglijoje. – Vienas vaikinys praalko, tad nusprendė suvalgyt šokoladinio pyrago. Jis manė, jog mišinys nebus toks stiprus, kad jį labai paveiktų, nors ten įmaišyta kanapės. Tas kvailėlis sušlamštė gal penkis gabalus, tiesiog per kelias minutes. Po dešimties minučių jis visiškai apkvaišo ir mes turėjom jį parsivesti į viešbutį.“

Bene garsiausią *kosminio pyrago* receptą 1954 m. sugalvojo Alice B. Toklas, rašytojos Gertrude'os Stein mylimoji ir kultinės kulinarinės knygos autorė. Ji pataria imti „vieną arbatinį šaukštelį nemaltų juodųjų pipirų, vieną muskato riešutą, keturias vidutinio dydžio cinamono lazdeles, vieną arbatinį šaukštelį kalendros. Viską sutrinti grūstuvėje. Imti maždaug po saują datulių be kauliukų, džiovintų figų, išgliaudytų migdolų ir žemės riešutų; juos sumulkinti ir sumaišyti. Pundą *cannabis sativa* galima sutrinti. Šituos miltelius kartu su prieskoniais užbarstyti ant sumaišytų vaisių bei riešutų ir suminkyti. Maždaug puodelį cukraus ištirpinti svieste (sviesto negailėti). Tada tą mišinį iškočioti, suformuoti pyragą ir supjaustyti maždaug graikinio riešuto dydžio gabaliukais. Pyrago valgyti nedaug – dviejų gabaliukų visai pakanka“.

Taip pat yra įvairių būdų svaigintis geriant kanapę. Lengviausias būdas – ištraukti aktyviuosius *žolės* komponentus alkoholiu ir naudoti šią tinkturą stipriam gėrimui gaminti. Reikia imti patį stipriausią alkoholį, – geriausia 95 laipsnių spiritą, – nes alkoholyje esantis vanduo ištirpdo kitas marihuanos chemines medžiagas. Kitas būdas – pakaitinti alkoholį iki virimo temperatūros, tada įmaišyti marihuanos. Gaunama smaragdinė tinktura vadinama *Žaliuoju drakonu*; ją galima gerti neskiestą, tačiau nepatartina.

Paprastai daromas kokteilis: trys ketvirčiai citrinos ir žaliosios citrinos sodos vandens, vienas ketvirtis *Žaliojo drakono* ir truputis medaus su ledu. 27

hašišo užuovėja – Amsterdamo kanapės kavinės

2000 m. Europos futbolo pirmenybėse, kurios buvo surengtos Belgijoje ir Nyderlanduose, įvykdyta didžiausia visų laikų chuliganizmo prevencijos tarptautinė policijos operacija. To ir reikėjo tikėtis. Anglijos komanda pateko į šias pirmenybes, ir nors nuo pat 1966 m. Pasaulio čempionato futbolo aikštėje nepasiekė svaiginančių aukštumų, jos sirgaliai pasistengė, kad tarptautinėse chuliganų „varžybose“ ši šalis būtų nepralenkiama. Anglijos chuliganai ruošėsi toli gražu ne „lengvam darbeliui“. Ištisus mėnesius į Belgiją ir Olandiją rengtasi kaip į būsimą mūšio lauką, kuriame didžiųjų Europos chuliganų – daugiausia anglų, vokiečių ir olandų – grumtynės galėjo virsti dvi savaites nesiliaujančiais mūšiais, aiškinantis, kas bus karūnuotas pagrindiniu „rotveileriu“.

Tačiau, kol policija telkė jėgas ir blizgino lazdas laukdama invazijos, kai kurių Amsterdamo kanapės kavinių (iš daugiau nei trijų šimtų) savininkai ir pardavėjai pasiūlė unikalų minios kontrolės planą. Gąsdinami olandų valdžios, kad teks uždaryti užėigas, kol vyks čempionatas, kanapės kavinių atstovai pradėjo rimtas derybas su Nyderlandų teisingumo ministerija, vietos policija bei valdžia, atsakinga už *coffee shop'ų* priežiūrą ir licencijų pardavinėti bei rūkyti kanapę išdavimą.

Taigi kanapės kavinėms buvo suteiktos licencijos prekiauti ir po pirmos valandos nakties, o kitose buvo leista pastatyti milžiniškus ekranus, kad visų tautų sirgaliai galėtų stebėti, kaip žaidžia jų komanda, ir patys maloniai svaigintis.

28 „Laimė, mes privertėm juos susivokti, – džiūgaudamas pasakė Rolandas Damas, įkūręs Amsterdamo Kanapės kolegiją, kuri teikia informaciją apie pramoninę, medicininę ir rekreacinę šio augalo naudą. – Kai tik pasirodo kanapė, bėdų visada sumažėja. Ar esat kada girdėję, kad kas nors, surūkęs marihuanos suktinę, pradėtų riaušes? Mes nesakom, kad sirgaliai turėtų ateiti ir rūkyti, mes tik sakom, kad marihuanos rūkymas greičiausiai padės palaikyti rimtį čempionato metu. Žmonės bus labai atsipalaidavę, pasidarys objektyvesni stebėdami žaidimą ir net truputį tolerantiškesni, jei jų komanda pralaimės.“

Iš tikrųjų, neskaitant nedidelių muštynių miestuose, kuriuose telkėsi Anglijos ir Vokietijos sirgaliai, čempionatas praėjo palyginti ramiai. Pažymėtina, kad Amsterdame riaušių nekilo, nors olandai neteko galimybės toliau žaisti dar varžybų pradžioje.

Jungtinės Karalystės ir kitų šalių ujamiems kanapės rūkaliams Olandijos kanapės kavinės yra užuovėja, kurią jie gali tik svajoti turėti savo šalyse. Kol kas. Kalbant apie pajamas, surenkamas iš mokesčių, Olandijos vyriausybė nė neabejoja, jog *coffee shop'ai* yra puikus verslas. Prekyba *žole* sudaro maždaug 500 milijonų svarų kasmet; iš jų didelę dalį pasiima vyriausybė.

Daugumoje Amsterdamo *coffe shop'ų* kanapė pardavinėjama arba prie baro, arba prie atskiro langelio. Didžiuma parduotuvių turi sudarytą meniu ir pavyzdžių – ko galima nusipirkti 1 g arba 2,5 g pakelyje arba perkant po vieną gramą, kol susidarys dabar leidžiami 5 g. Klientai raginami maišyti įvairių rūšių hašišą. Gramas kainuoja apie 6 svarus.

Daugumoje krautuvių yra nemokamo rūkomojo popieriaus bei mažų kartono juostelių suktinių filtrams – tik toks klientų aptarnavimas gali būti vadinamas geru. Kai kur būna pypkių ir bongų drąsesniems rūkoriais (reikia palikti užstatą). Galima rūkyti ir kitur pirktą *žolę*. Tačiau *coffee shop'ai* nėra eufemistinis pavadinimas – laikoma nepaprastai blogu tonu, jei rūkant nieko neperkama valgyti ar gerti. Amsterdamo turistų kvartale prie Dam skvero

kai kuriose parduotuvėse reikalaujama ką nors nusipirkti prieš atsisėdant ir imant svaigintis. 29

Vis dėlto *kosminį pyragą*, tą delikatesą su kanape, patiekiamą *coffee shop'uose*, reikėtų valgyti atsargiai. Nepratusiam žmogui jis gali būti baisiai stiprus. Iš tiesų, olandų policijai taip bloga nuo išplėstakių turistų, kurie, prisivalgę tokių pyragėlių ir apimti paranojos, klejoja gatvėmis, kad valgomąją kanapę ji linkusi laikyti stipriu narkotiku.

Amsterdame šimtai *coffee shop'ų*, o žvilgtelėjus į paprastą meniu, matyti, jog čia daugybė kanapės – ne vien Juodoji Libano marihuana. Kanapės gausybėje yra ir tokių egzotiškų pavyzdžių kaip Soma Skunkas, Himalajų Auksas, Deimantinis Šiva, Rymantis Buda. Kavinių savininkai įsitikinę, kad jos liudija kanapės naudą civilizuotai visuomenei. „Taip pasakoma: *Nevartokite narkotikų*, – teigia Ernstas Gunstas, *Paradox Coffee Shop* Amsterdame savininkas. – Bet jei norite juos vartoti, darykite tai nekenkdami sau, protingai. Aišku viena – jeigu ją uždrausit, žmonės vis tiek norės ją vartoti, kaip buvo Amerikoje per Sausą įstatymą.“

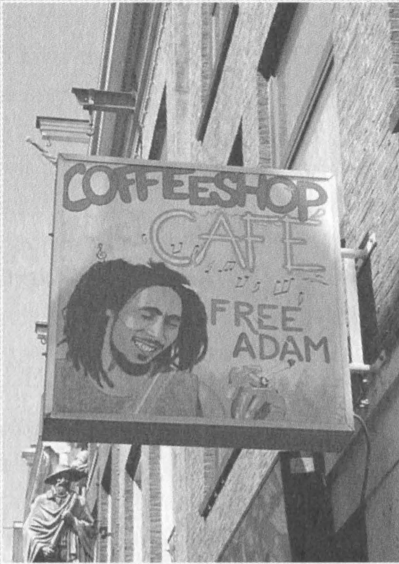
Geraldas Smiy, *Creamers Coffee Shop* savininkas, mano, kad jis teikia socialines paslaugas. „Klientai ateina ir prašo hašišo arba žolės, o aš juos pasodinu ir kalbuosi su jais apie tai, ką jie rinksis. Aš jų paklausiu, ar jie jau yra ką nors rūkę, ir jeigu jie sako: *Ne*, paprastai duodu jiems ko nors nelabai stipraus, kad būtų matyti, kaip jiems eisis. Jeigu jie sako: *Taip*, aš klausiu, ką jie paprastai rūko, ir ieškau ko nors, kas būtų panašaus stiprumo. Dar aš jiems duodu informacinį lapelį, kuriame parašyta, kaip protingai vartoti kanapę.“

1975 m. įkurtas *Bulldog* paprastai laikomas seniausia kanapės kavine Amsterdame. Tai gyvas pavyzdys, kaip nevaržoma narkotinė tradicija dabar koja kojon žengia su sumania prekyba. Šiandien Amsterdame yra trys *Bulldog* kavinės, kurių viena – pagrindiniame pramogų centre *Leidseplein*. Taip pat yra *Bulldog* koktei-

- 30 lių baras, *Bulldog* dviračių nuomos tarnyba ir *Bulldog* suvenyrų parduotuvė, kurioje pardavinėjami marškinėliai, drobiniai švarakai, kepurėlės, peleninės, žiebtuvėliai ir rūkomasis popierius; ant visų jų yra *Bulldog* firminis ženklas – pieštas buldogas su dygliuotu antkakliu.

Amsterdamo *caffeshop*'uose kanapė pardavinėjama arba prie baro, arba prie atskiro langelio; gramas kainuoja apie 6 svarus.

Didžiama parduotuvė turi sudarytą meniu ir pavyzdžių – ko galima nusipirkti 1 g arba 2,5 g pakelyje arba perkant po vieną gramą, kol susidarys dabar leidžiami 5 g. Daugumoje krautuvėjų yra nemokamo rūkomojo popieriaus ir mažų kartono juostelių papirosų filtrams; kai kuriose būna pyptkių ir bongų. Tačiau *caffee shop*'ai nėra vien eufemistinis pavadinimas – laikoma nepaprastai blogu tonu, jei rūkant neperkama valgyti ar gerti.

32 „*Bulldog* – tai visuomeninė tarnyba, kuri turi ištisą doktriną, – teigia jo savininkas Henkas De Vriesas. – Užeigoje *Bulldog* niekada nebūna muštynių. Klientai ir personalas tam per daug rimti ir meilūs. Rūkydamas hašišą ar žolę, daraisi draugiškas, o ne agresyvus.“

George'as Talbotas iš Glazgo Škotijoje reguliariai lankosi Amsterdame. „Jis stebuklingas, tas Amsterdamas. Įsivaizduokit – jei čia gyventumėt! Galėtumėt rūkyt su kuo tik norit – su savo šefu po darbo, po pietų per Kalėdas. Būtų tas pat, kas išgerti bokalą alaus. Ir viskas visiškai legalu. Gal aš čia persikelsiu, susirasiu darbą bare.“

Tačiau gal ir ne viskas taip miela bei paprasta Amsterdamo karnapės kavinėse. Iš tiesų yra žmonių, kurie mano, jog jas reikia uždaryti. Antai paviėšintoje 2002 m. Olandijos vyriausybės ataskaitoje teigiama, jog šalyje toleruojami silpnieji narkotikai skatina nelegalią prekybą, kuria užsiima nusikalstamos gaujos, viliojančios į savo tinklą vaikus.

Ataskaitoje teigiama, kad nuo 1999 m. nelegalių krautuvių skaičius miestuose, turinčiuose mažiau kaip 100000 gyventojų, smarkiai padidėjo, tačiau iš dalies tai vyriausybės mėginimo kontroliuoti narkotikų prekybą, uždarant *caffee shop'us*, padarinys. Nors *caffee shop'ų* skaičius per pastaruosius penkerius metus sumažėjo nuo 1200 iki 840, nelegali narkotikų prekyba padidėjo – smarkiai išaugo silpnųjų narkotikų ir medikamentų, kuriuos suvartoja mokyklinio amžiaus vaikai, kiekiai.

Wimas Van de Campas, centro dešinės krikščionių demokratų partijos narys, sako: „Dabartinė taktika neveiksminga. *Coffee shop'ai* ne išeitis ir vien tik mažindami jų skaičių nieko neišspręsimė. Geriau būtų visus juos uždaryti. Olandija yra Europos lyderis narkotikų suvartojimo ir platinimo srityje. Neoficialiais skaičiais, iš Olandijos kasmet eksportuojama silpnųjų narkotikų už 19 mlrd. guldenų“.

1988 m. Amerikos žolės vartotojų „biblijos“ *High Times* leidėjams šovė puiki mintis rengti kasmetinį marihuanos sąskrydį, kuris užsibaigtų geriausių marihuanos ir hašišo rūšių varžybotomis. Taip gimė Kanapės Taurė, o vienintelė vieta, kurioje galima surengti tokį turnyrą – Amsterdamas, didžiausia pasaulyje marihuanos arena.

Kasmet daugiau nei 1500 žmonių, nuo smalsuolių mėgėjų iki ekspertų entuziastų, leidžiasi į savaitės trukmės piligrimų kelionę po Amsterdamo kavos barus, degustuodami įvairius siūlomus gaminius. Teisėjų įžymybių prašoma skirti apdovanojimus, tarp kurių yra ir prizai už geriausią *coffee shop'ą*, už geriausią naminę marihuaną bei geriausią importinį hašišą.

Nuo įsteigimo pradžios Kanapės Taurė tiek išaugo, jog virto savotišku prekybos kongreso atitikmeniu. Suglumusius dūmytojus dažnai kamuoja kompanijų atstovai, brukdami jiems visokius narkotinius reikmenis – nuo bongų iki garintuvų. 1997 m. pirmąkart įsteigtas Įžymybių plejados (*Hall of Fame*) apdovanojimas buvo skirtas Bobui Marley po mirties. Atsiimti apdovanojimo iš Jamaikos atskrido jo našlė Rita.

Teoriškai kiekvienas Kanapės Taurės turnyro dalyvis gali būti teisėjas. Reikia tik turėti truputį pinigų ir sugebėti užpildyti būtiną anketą. Vis dėlto pagrindinius prizus skiria ekspertai, iš tiesų išmanantys apie marihuaną. O kad teisėjai tikrai būtų objektyvūs, jie tyrinėja visus pavyzdžius jų nerūkydami. Kad gebėtų tai padaryti, jie turi žinoti, ko kiekviename augale ieškoti.

Maždaug 2500 amerikiečių moka už bilietą į abi puses, į kurio kainą įeiną maitinimas, nakvynė viešbutyje ir leidimas apsilankyti kasmetiniame Kanapės Taurės turnyre, kuris reklamuojamas kaip „didžiausio malonumo savaitė“ – jie gali degustuoti kanapę ir balsuoti už produkciją, kurią siūlo Amsterdamo coffee shop'ai.

- 34 ✨ Per didinamą stiklą jie ieško storo kristalų sluoksnio ir žiedkočio latakų, ant kurių būtų dervų lašelių. Žolė neturi būti apipelijusi ar išdžiūvusi, o laužoma ir trinama – nedulkėti.
- ✨ Marihuanos suktinė, susukta iš geros kanapės, turi degti negesdama, kad jos nereikėtų degioti.
- ✨ Čiulpiamas hašišo gabalėlis turi būti aštraus skonio.
- ✨ Gabalėlį spausdami rankoje, jie gali nustatyti kokybę – kuo greičiau hašišas tamsėja ir minkštėja, tuo jis geresnis.
- ✨ Taip pat gabalėlis deginamas, apžiūrinamas ir uostomas. Tai, kaip sparčiai jis dega, lemia dervų proporcija augalinėje medžiagoje. Jei ji puri, akyta ar rupi ir dega skleisdama rudai juodą, dvokiantį dūmą, hašišo sudėtyje yra daugiausia augalinės medžiagos. Tirštesnis, švaresnis hašišas dega iš lėto ir sudega visas, skleisdamas blyškų, žydrą, aitraus ir aštraus kvapo dūmą.

britų stiliaus kanapės kavinės

Būtų logiška, jei britų kanapės entuziastai įkurtų savo Amsterdamo stiliaus kavines, juo labiau kad DABAR įstatymai daug švelnesni nei anksčiau. Tačiau, kaip paaiškėjo grupei kupinų vilčių kanapės verslininkų, įstatymai vis dar egzistuoja ir vis dar atsiranda policininkų, kurie džiaugiasi galėdami juos skrupulingai pritaikyti.

2001 m. Jamesas Wardas iš Mančesterio lankė kursus Amsterdame, kur mokėsi išlaikyti *caffee shop'q*. Jis grįžo į Angliją ir su būriu pagalbinių pradėjo steigti savo užėigą pietinės pakrantės mieste Burnmaute (Bournemouthe). Vos tik *coffe shop'as* atvėrė duris, 60 Dorseto policijos darbuotojų su policijos šunimi, išmokytu ieškoti narkotikų, ir jo dresuotoju padarė kratą užėigoje. Septyni žmonės buvo suimti pareiškus kaltinimus, susijusius su narkotikais; per kratą buvo rasta daug kanapės.

„Dorseto policija taikosi į žalingesnių A klasės narkotikų, tokių kaip heroinas ir krekas platintojus ir vartotojus, – teigė vyriausiasis inspektorius Colinas Stangeris. – Tačiau mes, žinoma, netoleruosime kanapės prekybos ir vartojimo, nes tai nusikaltimas, o mūsų pareiga prižiūrėti, kad įstatymų būtų laikomasi.“ Tuo pat metu policija Rylije, šiauriniame Velse, ir Dandyje, Škotijoje, įspėjo potencialius kavinų savininkus, kad savo apylinkėse netoleruos tokių įstaigų.

Pirmoji kanapės kavinė Didžiojoje Britanijoje, *The Dutch Experience*, buvo atidaryta 2001 m. Stokporte, Češyre. Jau pirmą dieną policija surengė reidą, tačiau rėmėjai kavinę tuoj pat vėl atidarė. Per septynis mėnesius joje buvo atliktos keturios kratos, bet ji veikė kaip veikusi. Sykį kanapės šalininkai – tarp jų buvo ir du Europos parlamento nariai – įžygiavo į Stokporto policijos nuovadą nešini kanape ir pareikalavo, kad juos suimtų. Atlikusi 28 areštus policija pasidavė ir nebekreipė dėmesio į tuos, kurie turėdavo žolės, o rūkymo šalininkai paskelbė, kad ji galiausiai legalizuota. *The Dutch Experience* ir toliau kasdien sutraukia šimtus žmonių iš visos šalies, tačiau 2001 m. gruodį vienas jos steigėjų Colinas Davisas buvo gražintas kardomajam kalinimui į Streindžveiso kalėjimą dėl to, kad tuo metu, kai buvo paleistas už užstatą, pažeidė sąlygas, kurių reikalaujama laikytis asmeniui pateikus kaltinimus dėl narkotikų.

Dabar planuojama atidaryti daugiau kaip tuziną kitų kanapės kavinų Braitone, Liverpulyje, Londone, Edinburge ir kitur. Žinoma, jose policija rengs kratas ir jas uždarys, tačiau neišvengiamai visos vėl tuoj pat bus atidarytos.

įkliuvai, balandėli, – už kanapę areštuojamos įžymybės

Dėl kanapės pamišęs septintasis dešimtmetis marihuanai atvėrė naujas perspektyvas. Tada pirmą kartą imta abejoti draudimu ją

36 vartoti, o valdžią tiesiog pribloškė tai, kad staiga ir masiškai pradėta rūkyti *žolę*. Stengdamiesi parodyti, jog valdo padėtį, viso pasaulio narkotikų kontrolės skyriai siekė patraukti į baudžiamąją atsakomybę tuos, kurie ją vartojo viešai. Šiuo atžvilgiu jų neapvy-lė ir įžymybių pasaulis.

1966 m. anglų *folk* muzikos dainininkas Donovanas buvo nu-baustas 250 svarų bauda už šio narkotiko laikymą. „Norėčiau, kad turėtumėte omenyje, jog darote didelę įtaką jaunuomenei, – priminė jam teisėjas, – taigi jums pridera elgtis padoriai.“ Bet roko muzikantai buvo pernelyg įnikę svaigintis, kad leistų šito-kiai atsakomybei veikti jų gyvenimo būdą. Mickas Jaggeris ir Keit-has Richardsas iš *The Rolling Stones* sukėlė tikrą audrą, kai poli-cija 1967 m. atliko kratą Richardso namuose. Policijos teigimu, abu buvo apsvaigę nuo marihuanos; abu tai neigė. Vis dėlto jie buvo nuteisti vieneriems metams kalėjimo ir 750 svarų bauda. Byla buvo peržiūrėta, nes visuomenėje kilo triukšmas dėl tokio žiauraus nuosprendžio, ir jis buvo panaikintas dėl įrodymų trū-kumo – policija Richardso namuose nebuvo radusi marihuanos. „Pop žvaigždės turėtų būti testuojamos – kaip žirgai ar kurtai – prieš joms išeinant į sceną“, 1968 m. rašė vienas pasipiktinęs visuomenės narys *News Of The World* laikraščiui. 1976 m. pop muzikos „bičeliai“ Davidas Bowie'is ir Iggy Popas buvo nutverti Niujorke už tai, kad, kaip įtariama, turėjo 250 g marihuanos. Vėliau jie buvo išteisinti. Gerai žinomas eksbitlo Paulo McCartney atvejis, kai jis praleido dešimt dienų Tokijo kalėjime už tai, kad mėgino įsivežti 250 g marihuanos. Vėliau dainininkas buvo de-portuotas. 2000 m. kovą dainininkės Whitney Houston bagaže Havajų oro uoste rasta, kaip įtariama, 15 g marihuanos. Vėliau pareigūnai nusprendė kaltinimų jai nepateikti.

Ir Holivudas yra turėjęs reikalų su policija dėl kanapės. Akto-rius Robertas Mitchumas 1948 m. buvo suimtas už marihuanos laikymą ir praleido 60 dienų kalėjime. Mitchumas sakė: „Man galas. Jau daug metų rūkiau *ryferius*. Žinojau, kad anksčiau ar

vėliau mane sugaus“. Tačiau atlikęs bausmę, jis vėliau juokėsi: „Tai pirmos atostogos, kurias turėjau per septynerius metus – kaip kokiam Palm Springse, tik be padugnių“. 1976 m. aktorius Ryanas O’Nealas pažeidė naujuosius Kalifornijos narkotikų įstatymus – jo namuose Beverli Hilsse policija rado 140 g kanapės. Jis buvo paleistas už užstatą pripažinus, kad jam reikalinga psichiatro pagalba. Woody Harrelsonas, *Cheers* serialo žvaigždė, buvo suimtas (bet vėliau paleistas), kai savo valdose Kentukyje 1998 m. pasisodino keturis pramoninės kanapės daigus. „Išgyvename žiaurų pasaulinį natūralaus pluošto stygių“, – paaiškino jis. O garsusis narkotikų guru daktaras Timothy Leary 1975 m. buvo nuteistas dešimt metų kalėti už marihuanos gabenimą. Viena suktinė buvo rasta jo dukters Susanos makštyje, kai jie važiavo iš Teksaso į Kaliforniją. Jis buvo paleistas 1976 m. 1999 m. aktorių Matthew McConaughey policija, darydama kratą jo namuose, užtiko nuogą, mušantį bongus*, o šalia jo rado bongą su marihuana. Jis praleido naktį kalėjime, bet kaltinimai dėl narkotinių reikmenų laikymo buvo greitai panaikinti, jam sutikus sumokėti 50 dolerių baudą už triukšmavimą.

Sporto žvaigždės taip pat neatsispiria suktinės pagundai. 1986 m. Anglijos kriketo žvaigždė Ianas Bothamas prisipažino rūkęs kanapę. Valdžia jam uždraudė žaisti aštuonias savaites. O paauglė teniso sensacija Jennifer Capriati žemai puolė iš pačių šlovės aukštybių, kai 1994 m. buvo suimta už narkotikų laikymą. Jokių tolimesnių priemonių nebuvo imtasi, kai ji sutiko užsirašyti į gydymo nuo narkotikų centrą. Gydymas jai išėjo į naudą – ji atsigavo ir tapo pirmąja moterų teniso rakete. Netrukus po to, kai snieglentininų pasaulis pašlovino naująjį didvyrį Rossą Rebagliati, 1998 m. laimėjusį pirmąjį pasaulyje olimpinį medalį, šis tapo *cause célèbre*** kanapės rūkorių brolijoje, nes jo kraujyje buvo aptikta marihua-

* Bongasai – pirštai mušami būgneliai.

** Garsus, skandalingas atvejis (pranc.).

38 nos pėdsakų. Iš pradžių iš Rebagliati medalis buvo atimtas, bet paskui gražintas – sportininkas paaiškino, jog pats nerūkė, o sėdėjo šalia kelių snieglentininkų bičiulių, kurie rūkė *žolę*. „Aš tikrų tikriausiai keisiu gyvenimo būdą, – sakė Rebagliati reporteriams, – tik, jūs nelaimėi, aš nekeisiu draugų. Mano draugai tikri. Aš juos paremsiu ir palaikysiu. Nemesiu jų. Gal nuo šiol man teks nešioti dujokaukę, na ką gi, panešiosiu.“

Bet kalbant apie kanapę rūkančias įžymybes, jos nepagarsėjo labiau už Britanijos princą Harį. 2001 m. septyniolikmetis princas, tėvui princui Čarlzui pageidaujant, buvo priverstas apsilankyti narkomanų reabilitacijos klinikoje po to, kai prisipažino keliskart vartojęs kanapę. Haris papasakojo tėvui, kad kanapę vartojo slaptame vakarėlyje Haigrove, princo Čarlzo name Glosteršyre, ir dar kelis kartus, kai buvo šešiolikos. Kad visi pamatytų, jog jis elgiasi teisingai, princas Čarlzas pasirūpino, kad jo sūnus Haris – jis trečias eilėje į sostą – apsilankytų Feterstoun Lodžo reabilitacijos centre Pekhame pietiniame Londone. Vyresnieji princas Čarlzo patarėjai sakė tikį, jog visuomenė ir žiniasklaida „supratingai“ įvertins princo Hario prisipažinimą ir galimas jo problemas dėl narkotikų. Vienas pareigūnas teigė: „Deja, šitą dalyką anksčiau ar vėliau tenka patirti daugeliui tėvų. Mes pripažįstame, jog praeitą vasarą princas Haris keliskart eksperimentavo su kanape. Tai nereiškia, kad jis turėjo ar turi rimtų problemų, tai reiškia, kad jis vartojo tą narkotiką“.

Per 2000 m. atostogas viena iš garsiųjų Hario vakaronių, kurioje, kaip įtariama, jis rūkė kanapę, pasibaigė po daugelį valandų trukusių išgertuvių *Rattlebone Inn* užkeigoje Šerstone, Viltšyre, netoli Haigrovo, po darbo surengtos išgertuvės. Spėjama, jog policija buvo iškviesta kilus peštynėms dėl patyčių: princas Haris, kaip praneša, pavadino vieną prancūzų tarnautoją „supista varle“; jam buvo įsakyta išvykti iš viešbučio.

Ne toks viešas, bet toks pat gėdingas buvo Willimo Straw, Vidaus reikalų ministro Jacko Straw, septyniolikmečio sūnaus areštas. Wil-

limą 1997 m. nutvėrė *Daily Mail* laikraščio žurnalistai. Vienas reporteris, gavęs informacijos, kad Straw pardavinėja kanapę, susitiko su juo bare Keningtone, pietiniame Londone, ir nusipirko iš jo *žolės* už 10 svarų. Straw buvo suimtas ir į vietos policijos nuovadą atvyko su tėvu; Karališkoji prokuratūra nutarė, jog šiuo atveju veiksmingiausia būtų perspėjimas. „Willimas dabar įsisąmonina šią gyvenimo pamoką, ir aš jį palaikau“, – teigė Jackas Straw.

linksmybės – kanapė, komedijos ir komiksai

Kiekvienam judėjimui reikia vėliavnešio, o dūmikai turėjo net du. Aštuntajame dešimtmetyje Cheechas ir Chongas naudojosi višais laisvos, svaigios kanapės vartojimo tradicijos aspektais ir pelnėsi iš jos leisdami smagius įrašus bei filmus. Būdavo juokinga, tačiau pasidarydavo dar juokingiau, jei tuomet rūkydavai didžiulę mariuanos sukutinę.

Keletą metų jie nesėkmingai mėgino tapti (tuo metu madin-gais) *folk* muzikos atlikėjais Los Andžele ir Edmontone, Kanadoje, galų gale 1970 m. Richardas „Cheechas“ Martinas ir Tommy Chongas pradėjo rengti bendrus pasirodymus. Supratę, kad sparčiai plintantis hipių judėjimas – tai stambi aukso gysla, jie pradėjo dainuoti dainas ir vaidinti skečius *žolės* temomis naktiniuose klubuose; galiausiai juos pastebėjo įrašų prodiuseris. Jų debiutinis 1972 m. albumas *Cheech and Chong* buvo labai sėkmingas, po jo pasirodė keli kiti, tarp jų ir *Big Bambu* bei *Los Cochinos*. Tokie įrašai kaip *Trippin' In Court* ir *Let's Make A Drug Deal* jų gerbėjus galutinai įtikino, jog šie atlikėjai kalba *jų* kalba – juoba kad į savo plokštelių vokus jie dažnai įdėdavo nemokamo rūkomojo popieriaus juostelių.

„Kai pirmąkart pabandžiau *žolės*, ji buvo beveik legali ta prasme, kad niekas dorai nežinojo, kas tai yra, taigi niekas dėl to ir

40 nesirūpino, ypač Kanadoje, – sakė Chongas. – Prisimenu, kaip rūkiau ją už šito džiazu klubo su vaikiniais, kurie mane ir primokė, ir atvažiavo policija, ėmė ieškoti mašinoje gėralo. O mes visi isteriškai žvengėm. Jie norėjo sužinoti, kokia čia tabako rūšis, o mes jiems pasakėm, kad čia itališkas tabakas.”

1978 m. šis duetas išgarsėjo, nusifilmavęs pašėlusiai avantiūriškame filme *Up In Smoke*, kuris tikrai mušė bilietų kasų rekordus. Paskui buvo sukurta keletas kitų filmų, tačiau, nors ši pora vis dar turėjo savo gerbėjų būrį, devintajame dešimtmetyje, užvaldytame kokaino, jų apsvaigę hipiški personažai darėsi vis mažiau madingi. Likimo ironija, kad dešimtajame dešimtmetyje, grįžus aštuntojo dešimtmečio madai – blyksinčios šviesos, disko ir hip kinas, kaip antai *Dazed and Confused* – jų gyvenimą nušvietė mini atgimimas. Vis dėlto daugeliui senyvų hipių Cheechas ir Chongas jų plokštelių kolekcijose tebėra mielas prisiminimas.

Nors Cheechas ir Chongas neabejotinai pasipelnė iš aštuntojo dešimtmečio kanapės vartojimo tradicijos, jie turėtų pripažinti, kad turi būti skolingi ir dėkingi andegraundo komiksų knygelėms, kurios pasirodė tuo pat metu ir kuriose ši tema išpopuliarėjo ne ką mažiau. Iš tiesų kai kas vadina komiksų knygeles literatūra, idealiai tinkančia kanapės vartojimo kultūrai – jas lengva skaityti, jose gausu „žoliškų“ piešinėlių ir jos dažnai būna baisiai juokingos. Būtent iš *Fabulous Fury Freak Brothers* atsirado tokio veikėjo prototipas, kurį Cheechas ir Chongas vėliau perkėlė į vinilą ir celiulioidą. 1970 m. Gilberto Sheltono sukurti *Nuostabūs pamišėliai (Fabulous Freaks)* laikomi apsvaigusiais *Kiečiausių farų (Keystone Cops)* atitikmenimis. Jie be atvangos siekdavo „atsipalaidavimo“, dažniausiai pasitelkę įvairiausius keistus ir neįprastus prietaisus, ir dėl to labai greitai tapo kultiniais personažais. Vieną kartą šie broliai buvo pakviesti teisėjauti Trečiajame kasmetiniame kanapės taurės turnyre. Neverta nė sakyti, kad visus eksponatus jie suvartojo.

Tačiau Pamišėliai nėra pirmieji piešti personažai, siejami su kanape. Ketvirtajame dešimtmetyje JAV Narkotikų federalinio biuro vir-

šininkas Harry J. Anslingeris buvo liguistai įsitikinęs, kad *Vienakis jūreivis (Popeye the Sailor)* iš tiesų yra marihuaną čiaujantis narkomanas. Tai, kad Vienakis įgydavo antžmogišką jėgą per savo pypkę prisirijęs špinatų, visiškai atitiko Anslingerio įsivaizdavimą apie kanapės grėsmę. Net ir tai, kad Vienakis buvo jūreivis, jam nepadėjo; būtent jūreiviai buvo kalti, kad išplatino kanapę tokiose „civilizuotose“ šalyse kaip Anglija ir Jungtinės Valstijos, atvežę ją iš Rytų. Galbūt dėl Anslingerio kliedesio „špinatas“ ir tapo kanapės slaptažodžiu džiazo industrijoje bei įkvėpė tokį nedorą kūrinį kaip *The Spinach Song*, kurį 1938 m. Niujorko džiazo klubuose, pridūmytuose marihuanos, atlikdavo *Julia Lee And Her Boyfriends*.

Vėlesnėms kanapės komiksų knygelėms didžiulę įtaką padarė Harvey Kurtzmanas, šeštajame dešimtmetyje įkūręs *MAD* žurnalą bei sukūręs pikantiškosios *Little Annie Fannie* seriją, kuri pasirodė *Playboy* žurnale septintajame ir aštuntajame dešimtmetyje. Kurtzmanas naudojosi *Annie Fannie* kaip įrankiu savo požiūriui į narkotikus išreikšti – ypač į kanapės legalizavimą. Jis dažnai leisdavo savo herojams postringauti apie kanapės naudą, o pasakui parodydavo, kaip juos nuožmiai sumuša policininkai, kurie buvo kažkaip nepaaiškinamai panašūs į kiaules.

Kurtzmanas įkvėpė Robertą Crumbą, kurį dauguma kanapės tradicijos aistruolių laiko marihuanos komiksų tėveliu. Crumbas, didis hašišo rūkorius, Kurtzmano idėjas pasuko psichodeline linkme. Jis leido komiksų serijas su tokiais veikėjais kaip Fricas Katinas (*Fritz the Cat*) bei *Mr. Natural* kaip tik septintojo dešimtmečio hipių revoliucijos metu, o šios serijos ne tik sėmėsi įkvėpimo iš daugelio revoliucijos kultūrinių pavyzdžių, bet ir padėjo daug jų sukurti. Būtent Crumbo darbai atvėrė duris Gilbertui Sheltonui.

Žmogus, rėmęs ir spausdinęs ne tik Crumbo ir Sheltono, bet ir viso tunto hipių dailininkų darbus, buvo Denisas Kitchenas; jis pats buvo talentingas karikatūristas ir įkūrė legendinę *Kitchen Sink Press* leidyklą. Savo ruožtu *Kitchen Sink* išperėjo panašias leidyklas – *Rip Off Press* bei *Last Gasp Press*, kurios pasauliui davė

42 tokius personažus kaip Haroldas Heddas, *žolę* rūkantis patiniškas vyras, ir daktaras Atomikas (*Dr. Atomic*), patarinėjantis skaitytojams, kaip susukti tobulą marihuanos suktinę.

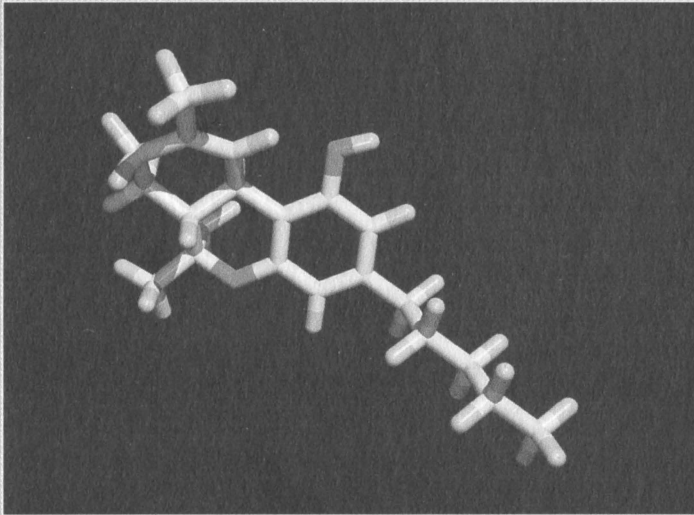
„Mes žinojome, jog komiksai buvo niekiniai, dažniausia naivūs ir nesudėtingi, o tokį leidinį skaityti kaip bent kiek tikrai laisvą ir informatyvų neįmanoma, – teigė Kitchenas. – Tie iš mūsų, kurie laikė save hipiais, įsitraukusiais į antikarinį judėjimą ir – taip! – rūkančiais *žolę*, tiesiog kitaip žiūrėjo į pasaulį. O komiksų knygos buvo pasaulio, kuriuo mes abejojome, dalis. Tai, kad eidavai į *hedšopą* nusipirkti rūkomojo popieriaus ir komikso knygelės, buvo tiesiogiai susiję dalykai. Ta sąjunga buvo natūrali ir man atrodo, daugelis laikė natūraliu dalyku *apsipūsti* ir skaityti andegraundo komiksų knygeles.“

Kai Jungtinių Valstijų vyriausybė aštuntajame dešimtmetyje nusprendė imtis griežtų priemonių prieš *žolės* vartojimo tradiciją, vienas jos pasirinktų metodų buvo komiksų knygelės. 1971 m. FTB susisieikė su Stanu Lee – *Marvel* komiksų ir tokių superherojų kaip žmogus voras kūrėju – ir paprašė jo sukurti istoriją, pasakojančią apie priklausomybės nuo narkotikų keliamus pavojus. Lee sutiko, ir tais pačiais metais Voras jau gelbėjo apsvaigusį juodaodį, ketinantį skristi nuo aukšto pastato stogo. Netgi visai neseniai, 1999 m., žmogus voras vis dar propagavo antikanapines mintis. Specialiai sukurtoje keturių dalių istorijoje vienas veikėjas yra kino žvaigždė marihuanos dūmytojas, kuris prisirūko *žolės* ir eina šokti ant plieninių sijų, ragindamas savo apsiseilėjusius gerbėjus daryti tą patį. 2000 m. ir Marvelo žmogus voras, ir *DC* komiksų *Betmenas* gavo Baltųjų Rūmų apdovanojimą už nuolatinį budrumą narkotikų keliamos grėsmės akivaizdoje.

www.dope.com – hašišas internete

Atsiradus internetui, kanapė jos vartotojams pasidarė neapsakomai lengvai prieinama. Dabar vis didėjantis tam skirtų tinklala-

pių skaičius viso pasaulio kanapės vartotojams leidžia aptarinėti viską – nuo medicininių dalykų, kulinarinių receptų ir įvairių įstatymų iki įvairių pažangiausių technologijų bei informacijos, kur jos nusipirkti. Maža to – valdžia vis geriau suvokia, jog internetas tapo pagrindine platintojų krautuve.

Aktyviųjų kanapės komponentų THC (tetrahidrokanabinolio) molekulinis vaizdas; atomai pavaizduoti kaip lazdelės.

Čia ne tik galima nusipirkti įvairių rūšių sėklų ir hidroponinių prietaisų; interneto vartotojai taip pat gali įsigyti savo mėgstamos *žolės*, kuri jiems bus pristatyta į namus per kelias dienas. Tiems, kuriuos įvarė į neveltį drakoniški įstatymai, draudžiantys medicininėms reikmėms vartoti kanapę, ar tiesiog tiems, kuriems patinka tai, kad galima patogiai apsipirkti tinkle, internetas yra tikra palaima.

44 Surasti mažmeninės prekybos tinklalapius ne taip paprasta. Pirkti kanapę tinkle yra nelegalu, o platintojai puikiai supranta, kad tarptautinių narkotikų kontrolės skyriai rodo jiems vis daugiau dėmesio. Tačiau ir uždrausti internete narkotikų prekybą beveik neįmanoma – ypač jei pardavėjai yra iš tokių šalių kaip Olandija, kur įstatymai nėra griežti. Daugelis tinklalapių užmaskuoti kaip Amsterdamo *coffee shop'ų* internetiniai puslapiai. Užsiskius narkotikų, klientams elektroniniu paštu atsiunčiamas adresas ir nurodymai, kaip išsiųsti pinigus. Neseniai vienas Amsterdamo prekeivis prisipažino, jog per savaitę tinklo klientams iš viso pasaulio jis išsiunčia daugiau nei 1000 siuntinių ir skaičiuoja, kad apytikriai 99 procentai jo tiekiamos marihuanos išvengia muitinės kontrolės ir pasiekia adresatus nepaliesta. Paprastai ji siunčiama plastikiniuose užsegamuose maišeliuose, įdėtuose į vokus su pamušalu. Nors visada gali atsitikti taip, kad muitininkai sulaukys jūsų siuntinį ir policija atsibels į jūsų namus, ši galimybė tokia menka, jog dauguma žmonių įsitikinę, kad rizikuoti verta.

Tačiau įsitikinę ne visi. „Savo tinklalapyje mes paskelbėme keletą žinučių, kad vienas kvailiausių dalykų, kuriuos galite padaryti – tai nusipirkti marihuanos per internetą. Tai dar pavojingiau nei pirkti ją iš ko nors gatvėje, – sako Johnas Holmstromas, *High Times* žurnalo žiniasklaidos skyriaus direktorius. – Kas gali žinoti, kas slepiasi už to tinklalapio? O jeigu ten vyriausybinių agentūra, kuri sudarinėja sąrašus visų, kam siunčiama žolė?“

Prekyba kanapės sėklomis klesti – dėl to, kad mažytes bekvapes sėklas lengva transportuoti, ir dėl to, kad pardavinėti sėklas kur kas pelningiau nei pačią marihuaną. Daug tokių sėklų tinklalapių yra Olandijoje ir Kanadoje, kur įstatymai leidžia laikyti sėklas. Tinklalapiai – tai ta vieta, kur viso pasaulio kanapės žinovai gali keistis nuomonėmis, o naujokai – studijuoti puslapių puslapius su nemokamais patarimais, kaip auginti kanapę.

Kanapės vartojimo tradicija kinta: septintąjį ir aštuntąjį dešimtmetį vyravusį taikaus nuošalumo jausmą stelbia vis stiprėjantis skriaudos ir apmaudo jausmas. Rodosi, kanapei pabodo būti pažuokos objektu ir vien tik plačiakelnių kaftanuotų hipių valda ir jį nusprendė pasiekti, kad būtų vertinama rimtai.

„Visiškas absurdas, kai pagalvoju, kiek man yra tekę slapstyti tik todėl, kad ramiai galėčiau surūkyti suktinukę, – sako Garethas Burnsas, 31 metų mašinų prekeivis. – Taigi jau dvidešimt pirmas amžius, Jėzus Marija! Aš juk nelakstau su „Uzi“ automatu. Gyvenime nieko nenuskriaudžiau.“

2000 m. birželį buvo suimtas labdaros darbuotojas Jerry Hamas, turėjęs su savimi 3 g kanapės. Stojęs prieš teisėją ir prisiekusiuosius, Hamas nusprendė užginčyti jam pateiktus kaltinimus. O taip pasielgęs, tapo vienu iš kanapės entuziastų, kurių vis daugėja ir kurie nebetikina taikstyti su draudimais, baudomis bei įspėjimais, o svarbiausia – su žyma apie teistumą biografijoje, į kurią gali atsižvelgti darbdaviai ir teisėjai, jei pažeidėjui dar sykį būtų pateikti kaltinimai.

Dvi naujos aplinkybės lėmė, kad kilo nauja kovotojų dėl teisės vartoti kanapę banga. Viena jų ta, kad pasikeitus požiūriui į kanapę, daugelį plačiai nuskambėjusių kanapės bylų teismas nutraukė. Antroji – Žmogaus teisių akto įstatyminis labirintas, priimtas 2000 m. tam, kad Europos šalių vyriausybės negalėtų per daug kištis į žmogaus asmeninį gyvenimą.

Į jam pateiktą kaltinimą Jerry Hamas teisme atsakė: „Aš nekaltau“; jis pripažino turėjęs kanapės, bet tai negali būti nusikaltimas. Jis teigė, jog jo turėtas kiekis – mažiau nei 2 g – buvo toks mažas, kad už tai patraukti jį į baudžiamąją atsakomybę yra „neadekvati ir todėl neteisėta reakcija“. Reikalaujama nutraukti jo bylą, nes ji pažeidžia jo teises, Hamą parėmė *Liberty*, kovotojų už žmogaus teises, grupė.

46 Hamo byla panaši į dvidešimt vienerių metų darbininko Danie-lio Westlake'o byla; sučiuptas su nedideliu kiekiu kanapės, jis atsisakė pripažinti kaltinimus ir sakė esąs nekaltas, remdamasis Žmogaus teisių aktu. Kai buvo rašoma ši knyga, jo byla turėjo spręsti Apeliacinis teismas, turintis galią paskelbti, jog Piktnaudžiavimo narkotikais aktas nesuderinamas su Žmogaus teisių aktu.

Tuo metu Amerikoje Ouklando kanapės pirkėjų kooperatyvu vadinama grupė pasiekė, kad jų byla dėl leidimo laikyti marihuaną atsidurtų net Aukščiausiąjame teisme, kuriame 2001 m. priėmę garsųjį nutarimą visi aštuoni teisėjai nusprendė, jog kanapės laikymas, esant bet kokioms aplinkybėms, Jungtinėse Valstijose vertinamas kaip nusikaltimas. Jungtinių Valstijų teisingumo ministras Johnas Ashcroftas šlovino šį nutarimą kaip „mūsų tautos narkotikų įstatymų priežiūros pergalę“.

Deja, Jerry Hamo pretenzija neįveikė jau pirmos kliūties – teisėjas Rivlinas nusprendė, kad ši byla turi būti nagrinėjama toliau, nes teismas gali ją nutraukti tik esant ypatingoms aplinkybėms: jei kaltinamajam negali būti garantuotas nešališkas teismas arba jei visuomenės interesams būtų naudinga, kad teismas neįvyktų. Sutikti, jog šį reikalą reikėtų interpretuoti platesniame kontekste, žiūrint, „ar jis nesikerta“ su Žmogaus teisių aktu, – būtų „labai platus ir pavojingai neapibrėžtas žingsnis“. Teisėjas sakė: „Jo teisių ribojimas vartoti narkotikus privačioje namų aplinkoje nėra kišimasis į asmeninę erdvę ar asmens įžeidimas“. Ir pridūrė: „Niekas neketina nutraukti debatų – nieko nėra sveikiesnio už juos. Jei kaltinamasis ir jo rėmėjai nori pasiekti, kad įstatymas būtų pakeistas, tai gali ir privalo būti daroma normaliomis demokratinėmis priemonėmis. Kol įstatymas nepakeistas, teisėjai privalo jo laikytis“.

Nepaisant teisėjo apibendrinamoje kalboje išsakyto aiškaus nurodymo Hamą nuteisti, prisiekusieji – septyni vyrai ir penkios moterys – užtruko dvi su puse valandos, kol priėmė kaltės nuosp-

rendį santykiu 10 prieš 2. Hamas buvo nuteistas tik dvejiems metams lygtinai. 47

Už kanapės vartojimą jau daugiau nei šimtmetį baudžiama Jungtinėje Karalystėje. 1998 m. šioje šalyje skaičius žmonių, kurių biografijoje visam gyvenimui įrašyta apie teistumą dėl kanapės vartojimo, skaičius viršijo vieną milijoną. Kasmet šis skaičius sudaro daugiau kaip 100000, iš kurio daugiau nei 90 procentų asmenų žolės turėjo asmeniniam vartojimui.

Tačiau dažniausiai statistika nutyli liūdnas istorijas, tokias kaip televizijos operatoriaus Briano Lace'o, kuris buvo suimtas, nes turėjo nedidelį kiekį kanapės, ir nubaustas 200 svarų bauda. Kadangi Lace'as jau bu-

Anglijoje 49 procentai paauglių teigia, kad yra mėginę kanapės – šis skaičius gerokai didesnis negu kitose Vakarų Europos šalyse.

vo teistas, netrukus jis buvo atleistas iš darbo, iškeldintas iš namo, o jo lizingu pirкта mašina atsiimta. Negalėdamas rasti darbo ir metus gyvenęs viename kambaryje iš pašalpos, jis nebegalėjo ilgiau tverti ir pasikorė ant durų staktos.

Bet daug būdingesnis yra vienos išsėtine skleroze sergančios moters atvejis; ji pripažino policijos pateiktus kaltinimus, kad rūkė kanapę, nesuvokdama, jog šitaip visam gyvenimui įgijo teistumą. Šitai jai paaiškėjo tik tada, kai ji kreipėsi vizos į ambasadą norėdama aplankyti JAV ir gavo neigiamą atsakymą todėl, kad praeityje buvo padariusi „nusikaltimą“. Arba kepyklos valdytojo atvejis, kuriam draudimo kompanija atsisakė apmokėti po įsilaužimo patirtus nuostolius, nes jo biografijoje po anksčiau gauto įspėjimo dėl kanapės laikymo buvo įrašas apie teistumą.

Kai vieną buvusį elektrotechniką suėmė su 43 g kanapės, jis buvo teisiamas dėl laikymo ir ketinimo platinti; šiuos kaltinimus vyriškis neigia. Jis praleido vienuolika savaitių kalėjime ir 60 dienų nešiojo elektroninį žymeklį. „Visuomenė iš esmės nu-

- 48 rašė mane, – teigia jis. – Kaip kanapės vartotoją, kuris niekada nieko nenuskriaudė, mane priskiria tai pačiai kategorijai kaip prievartautojus ir plėšikus.“

istorija

„Senovės žmonės tyrinėjo visas augalines medžiagas, kurias tik galėjo kramtyti, todėl neišvengiamai atrado kanapės savybes, nes ieškodami sėklų ir aliejaus jie, žinoma, valgė lipnias augalo viršūnėles. Valgydami kanapę dėl euforiją, ekstazę ir haliucinacijas sukeliančių savybių, jie galėjo pakilti į kitą pasaulio suvokimo lygmenį, iš kurio atsirado religinis tikėjimas, gal net dievybės sąvoka. Šį augalą pradėta laikyti ypatinga dievų dovana, šventu tarpininku sąjungoje su sakraliniu pasauliu; toks jis ir išliko kai kuriose kultūrose iki šiol.“

Iš *Man And Marihuana*, Richardas E. Schultesas, 1967.

pradžia

Kaltinkite senovės žynius. Jei ne jie ir ne jų velniški darbeliai, *cannabis sativa*, šiaip jau paprasta kanapės augalo rūšis, būtų ir likusi tik tuo, ką reiškia jos lotyniškas vardas – „naudinga kanapė“. Jos tvirtas stiebas būtų naudojamas virvėms ir patvariems audiniams gaminti, tokiems kaip brezentinės burės; šio augalo valgomosios sėklos būtų naudojamos maistui, jos pluoštas – kurui ir popieriui, o aliejus – kaip dažų ir lakų pagrindas.

Bet ne. Kadangi kanapė dar ir vaistinis augalas, ji traukė šamanų, pranašautojų bei raganių dėmesį – jie troško ištyrinėti gydomąsias jos lapų, pumpurų ir žiedų savybes.

Kinų žyniai buvo ypač geri farmacininkai. Vos tik jie atrado, jog įvairios kanapės tinktūros turi gydomųjų savybių, tebuvo laiko klau-

52 simas, kada jie supras, kad vartojama didesniais kiekiais kanapė daro didelį narkotinį poveikį. Apie 2600 m. pr. Kr. pradėta svai-gintis reguliariai, nuo tada kanapė žmonijos kultūrą ėmė drebinti tarsi žemės drebėjimas.

Graikų istorikas Herodotas pirmasis aprašė kanapės psichodelinį poveikį 430 m. pr. Kr. savo kelionės po Šiaurės Europą metu. Iki tol šis augalas jau buvo įsitvirtinęs įvairiose senovės farmakopėjo-se, taip pat ir Indijos induizmo apie 1200 m. pr. Kr., kur jis apibū-dinamas kaip „šventa žolė“ ir rekomenduojamas aukoti Šivai; maž-daug po 500 metų šis augalas minimas *Zend-Avestoje*, šventoje persų knygoje, kurioje aprašyta daugiau nei 10 tūkstančių medicini-nių augalų.

Herodotas pirmą kartą susidūrė su kanape Skinijoje (dabar Šiaurės Azija). Tai, ką jis pamatė, padarė jam didžiulį įspūdį: „Kanapė toje šalyje auga ir laukinė, ir naminė, – rašė jis savo *Istorijoje*. – Ji storesnė ir aukštesnė už linus; trakai ją naudoja rūbams gaminti, kurie labai panašūs į lininius. Skitai ima kanapės sėklų... ir beria ant akmenų, įkaitintų iki raudonumo. Jos smilksta ir paskleidžia debe-sis garo dūmų, kurių nenurungtų jokia graikiška garų maudyklė. Skitai šaukia iš džiaugsmo šiose garų maudyklėse, kurios jiems at-stoja prausimąsi, nes jie niekada neplauna savo kūno vandeniū“.

Apie 70 m. po Kr. kanapę iš Skitijos pagonių jau perėmė civili-zuotas antikos pasaulis – čia ji tapo įprastu dalyku. Kitas graikų istorikas, Dioskūridas rašė, kad tinktūrą ir kompresus iš šio augalo lapų labai dažnai vartojo Romos gydytojai, kurie jais gydė įvairias ligas, bet pirmiausia vartojo kaip skausmą malšinančius vaistus. Tačiau po šimto penkiasdešimties metų romėnų istorikas Galenas aprašė kitą, įprastesnį šio augalo vartojimą švenčių ir pobūvių progomis. „Yra priimta, – rašė jis, – duoti kanapės svečiams dėl linksmybės ir malonumo.“

Beveik neabejotina, jog kanapę į Romą atvežė gausūs Rytų pir-kliai bei keliautojai, traukę per šį kosmopolitiškiausią iš visų se-novės miestą. Žinoma, idealiausios klimato sąlygos šiam augalui

auginti buvo Rytuose, kaip tik ten ir telkėsi kanapės gamybos ir vartojimo židiniai. 800 m. pranašas Mahometas leido savo mokiniams vartoti kanapę, tačiau uždraudė gerti alkoholį.

Iš tiesų, iki pat viduramžių visuomenės santykis su kanape buvo palaimingai darnus. Ji naudota ir medicininėms reikmėms, ir pramogai; ir, žinoma, kanapė nekėlė baimės – ji būdinga vėlesniam požiūriui į šį narkotiką. Rodos, pirmąjį skaldantį pleišta įvarė faktas, jog kanapė glaudžiai susijusi su Rytais, ypač su Rytų religijomis.

1484 m. popiežius Inocentas VIII apibūdino kanapę kaip „velnišką sakramentą šėtono mišiose“ ir paskelbė anatemą kanapės vaistams – galimas daiktas, tai buvo vienas pirmųjų rašytinių pavyzdžių iš daugelio prieš kanapę nukreiptų įstatymų (nors penkiasdešimčia metų anksčiau už popiežių Osmanų imperijos emyras Sudunas Šeikhunis uždraudė valgyti kanapę).

Vakaruose kanapė – tiksliau kanapės pluoštas – buvo svarbi ne kaip vaistas ar narkotikas. XVI a. Didžiojoje Britanijoje, saloje, kurios galybė labiausiai rėmėsi laivynu, kanapės pluoštas buvo neįkainojamas šaltinis tvirto, patvaraus pluošto, kuris naudotas burėms gaminti. Be to, Henriko VIII įsakymu kiekvienas valstietis privalėjo ketvirtadalį šešiasdešimties akrų sklypo skirti kanapei arba mokėti didelę baudą – tris šilingus ir keturis pensus. Jo dukteriai Elžbietai I, kuri didžiumą savo valdymo metų kovoja su Ispanija, kanapės augalas buvo dar svarbesnis. 1563 m. jos išleistu įsaku valstiečiams buvo liepta auginti kanapę arba mokėti milžinišką 5 svarų baudą. Žemyninėje Europoje Elžbietos priešininkas Ispanijos karalius Pilypas irgi puikiai suvokė kanapės svarbą ir įsakė ją auginti net ir savo tolimose kolonijose, tarkime, Argentinoje ir Oregone.

Kai Michaelas Howardas paskelbė, kad trigubina maksimalias baudas, Jungtinėje Karalystėje dvigubai išaugo skaičius žmonių, kurie turėjo reikalų su policija dėl narkotikų įstatymų pažeidimų – nuo 40194 1990 m. iki 86034 1997 m.

54 XVII a. kanapę kaip vaistą vėl pamėgo gydytojai. 1653 m. anglų gydytojas Nicholasas Culpeperis teigė, kad ji „nuramina uždegimus, lengvina podagros, sąnarių auglių ar gumbų skausmą, juosmens sopulius“. Iš tiesų Europoje, rodosi, niekam neatėjo į galvą mintis rūkyti šį augalą pramogai. Tam buvo pasirinktas tabakas, tačiau net ir jį dauguma piktai šnairavo.

Visai kitokia padėtis buvo Vidurio Rytuose ir Azijoje, kur marihuanos rūkymas pasiekė epidemijos lygį, ypač neturtinguose sluoksniuose. Kalbama, kad Napoleonas, 1798 m. atvykęs į Egiptą, apstulbo sužinojęs, kiek vietos gyventojai suvartoja kanapės. Jis dar labiau suirzo, kai, nepaisant draudimo prancūzų kareiviams vartoti kanapę, ši pramoga kartu su jais grįžo į Paryžių ir buvo entuziastingai priimta Prancūzijos žemesniųjų sluoksnių. O netrukus pasukui Napoleono karius atsekė Rytų prekeiviai, troškę suleisti nagus į naują rinką Europoje.

Hašišas į Vakarų atkeliavo keršydamas. Jį pradėta vertinti ne tik kaip vaistą ar augalą, iš kurio pluošto gaminamos burės. Jis buvo galingas narkotikas, lengvai prieinamas tiems, kurių gyvenimas sunkus, o pinigų kišenėje ne per daugiausia, bet norisi užsimiršti; taip pat jis atrodė nepaprastai egzotiškas dalykas visuomenės dendžiams bei intelektualams, kurie staiga atrado naują ir žavingą būdą vakaroti.

Per kitus 200 metų paprastai kanapei buvo lemta tapti naujojo pasaulio centru, pasaulio, kurį vieni priėmė, kiti niekino. Net ir dabar šios dvi pusės vis dar nesutaria.

pasaulis

Netoli Pendžabo ir Pabo, Sutlėjuje ir Sinde,
 Kur gausu *cobras-di-capello*,
 Kur aguonos, palmės ir tamarindai,
 Kmynai ir imbieras dabina žemę –
 Ir pipirų laukai visi sužydę,
 Virš slėnių papėdėje, nuo kalvų
 Svaigina orą stipriu aromatu,
 Ten auga ir žalsva Kanapė:
 Uždeganti kraują gyvybės ugnim,
 Ir deginantis džiaugsmas kaip erelis pakyla,
 Ir pulsas tvinkčioja keistais troškimais,
 O aistra nubunda laukine nuostaba:
 O, valgyt tą nuodą ir sapnuot visą dieną
 Mergeles, kur gyvena Bengalijos įlankoj!

Victoras Robinsonas, *Hašišo sonetas*, 1910

Visame pasaulyje kanapė sukėlė šitokių masinių teisėsaugos šizofrenijos, visuomenės protesto, religinio uolumo bei visuotinio beviltiško jaudulio proveržių, kad net šiandien, praėjus 4700 metų nuo tada, kai ją imta vartoti, atrodo, jog vyriausybės vis dar neturi nė menkiausio supratimo, ką daryti su paprastu *cannabis sativa* augalu.

58 **apsvaigę ir sumišę –
kanapė Jungtinėse Valstijose**

Nedaug kur į kanapę žiūrima su tokia baime, kaip Jungtinėse Amerikos Valstijose. Vienu metu ketvirtajame dešimtmetyje dėl šio augalo žalingo poveikio šalį buvo apėmusi tokia panika, kad atrodė, jog visi šalies gyventojai yra smarkiai prisirūkę.

Tačiau Amerikai tenka atsakomybė už tai, kad per trisdešimt metų marihuana, kaip kultūros dalis, buvo pakelta iki kultinio lygio. Taikos ir laisvos meilės judėjimą septintajame dešimtmetyje daugiausia kurstė kanapė; Wudstoko festivalis 1969 m. tapo jo kulminacija, o įvykiai Vietname dažniausiai vadinami karu, kuris vyko veikiant narkotikams.

Kanapė – tiksliau, kanapės pluoštas – iš pradžių buvo Naujojo Pasaulio pionierių palaima. Tokie žmonės kaip George'as Washingtonas ir Thomas Jeffersonas bei kiti ne tik skatino fermerius auginti šį augalą patvaraus ir universalaus kanapės pluošto gamybai, bet ir patys jį augino.

Tačiau XIX a. viduryje, sumažėjus kanapės komercinei vertei, valdžia suprato, jog kyla šio augalo, kaip narkotiko, vertė. Iš hašišo namų, įsikūrusių kosmopolitiškuose Paryžiaus ir Londono miestuose, šio augalo rūkymo mada greitai pasiekė JAV Rytų pakrantę ir ją perėmė kultūrinė inteligentija – šie žmonės tapo dideliais kanapės austruoliais ir eksperimentuotojais. Niujorke pradėjo kurtis madingi hašišo namai, o pasikausčiusiam plačių pažiūrų jauni-mėliui juose lankytis tapo *de rigueur*^{*}.

Nė vienas iš jų nebuvo labiau atsidavęs hašišui už Fitzą Hughą Ludlow (1837–1870), pasiturintį garbaus Niujorko dvasininko sūnų, kuris per savo trumpą 34 metų amžių suvartojo rekordinį šio narkotiko kiekį ir aprašė jo haliucinogeninį poveikį savo pasakojimuose, kurių žymiausias – 1856 m. parašytas *The Hasheesh Eater*.

* Būtinybė (pranc.).

„Pro savo žemiškojo pasaulio plyšį pamačiau begalinį dangų, kuris vieną dieną man atsivers neįsivaizduojama reginio didybe, mano ausyse nuaidės neapsakoma muzika, – rašė Ludlow. – Smūgis – tarsi kokios neregėtos gyvybės jėgos – be perspėjimo sudrebina visą mano kūną, tvilkydamas iki pirštų galų, persmelkdamas smegenis, audrindamas mane, kol kone pašoku nuo kėdės.“

Verta paminėti, kad Ludlow ir jo draugai, hašišo pionieriai, eksperimentuodavo su gryniausios ir stipriausios sudėties kanape. Jie valgė ją tiesiogine šio žodžio prasme. Ir nors jų pasakojimai apie svaigius hašišo namus, psichodelines klajones ir dvasines atodangas žavėjo publiką, tai viso labo buvo tik pakutenimas, palyginti su tokių modernių Amerikos narkotikų eksperimentuotojų kaip Timothy Leary ir Hunteris S. Thompsonas kliedesiais, kuriuos kurstė LSD.

Jungtinėje Karalystėje dėl narkotikų policija gatvėse kasmet patikrina daugiau negu 300000 žmonių.

Kanapės narkotikas buvo vidurinėsios klasės užgaida, todėl Amerikos vyriausybei, kurią sudarė vidurinėsios klasės atstovai, ji neatrodė grėsminga. Tačiau XIX a. aštuntajame dešimtmetyje padėtis pasikeitė. Maždaug tuo metu Naujajame Pasaulyje kanapės cigarečių vartojimas ėmė žaibiškai augti, ypač Karibų jūros salose, Brazilijoje ir Centrinėje Amerikoje, kur jas pamėgo skurstantys darbininkai, ieškoję pagirių nesukeliančios priemonės, leidžiančios atsipalaiduoti po alinančio darbo laukuose. Amžiaus pradžioje ši pramoga jau buvo peržengusi JAV sieną – ją išplatino keliaujantys darbininkai ir kareiviai. Iš pradžių ji įsitvirtino Pietų valstijose, ypač tvirtai suleidusi šaknis Naujajame Orleane, kur aiškiai padarė įtaką pirmiesiems džiaz muzikantams, mėginusiems savo muzikoje atkurti inhibicijas, kurias jie jautė paveikti narkotikų.

Kai kanapės vartojimas šalyje paplito, baltaodžius amerikiečius apėmė nerimas. Kanapę pradėta sieti su bjauriaja varguomene – juodaodžiais, skurdžiais ir meksikiečiais. Pranešimuose iš užsienio

- 60 (Meksikos) buvo pasakojama apie dykaduonius smurtininkus, tokius kaip Pancho Villa, Meksikos revoliucionierių, kurio kariuomenė reguliariai rūkė „marihuaną“ (meksikietiškas žodis, reiškiantis „svaigalą“), kad įgytų drąsos mūšiui. Liaudies dainos, tarkime, *La Cucaracha* – joje dainuojama apie vieną marihuanos ištroškusį Villá'os „tarakoną“, kitaip tariant, pėstininką – aiškiausiai rodo, kad kanapė įsitvirtino bendrojoje kultūroje.

La cucaracha, la cucaracha
Ya no puede caminar
Porque no tiene, porque no tiene
Marihuana que fumar

Šie žodžiai verčiami taip: „Tarakonas, tarakonas / Nebepaeina / Nes neturi, nes neturi / Marihuanos parūkyti“. (Beje, iš čia kilo ir žodis *roach*, kuriuo vadinama marihuanos cigaretės nuorūka.)

XX a. trečiajame dešimtmetyje Amerikoje jau buvo priimti Prohibicijos įstatymai, draudę vartoti alkoholį, tad nekeista, jog marihuanos vartotojams teko atlaikyti puritoniškosios valdžios spaudimą. 1923 m. šis narkotikas įstatymais buvo uždraustas Naujajame Orleane, o Prohibicijos eros pabaigoje 1933 m. kanapė jau buvo nepageidaujama septyniolikoje valstijų. Nors barai vėl mieliai atvėrė duris alkoholiui, bet vienas žmogus, norėdamas apjuodinti kanapę, pradėjo asmeninį kryžiaus žygį. Ironiška, kad būtent ši kampanija tada dar mažai žinomą narkotiką išaukštino iki jo dabartinio statuso.

Harry J. Anslingeris buvo ambicingas biurokratas; pirmiausia jis pagarsėjo trečiajame dešimtmetyje kaip karštas prohibicionistas, vaikęs svaigalų kontrabandininkus iš Amerikos konsulato Vakarų Indijoje. 1930 m. Amerikos vyriausybė ieškojo, kas galėtų vadovauti naujai įkurtam Federaliniam narkotikų biurui, ir buvo pasirinktas Anslingeris. Jis beveik fana-

tiškai ėmėsi savo naujo darbo. Jo supratimu kanapė buvo Visuomenės Priešas Numeris Vienas.

Praėjo daugiau kaip 70 metų nuo pirmųjų hašišo namų įsteigimo, bet privačios kanapės užėigos Niujorke ketvirtajame dešimtmetyje vis dar buvo labai populiarios. Vadina- mos *tea-pads* (marihuanos butais), jos buvo tokios pat slap- tos ir nelegalios kaip ir opiumo landynės ir abipusiu susita- rimu įsikūrusios nekrentančių į akis butų kambariuose, dau- giausia Harlemo rajone. Tačiau tie, kurie nuolat lankėsi *tea-pad*uose, kitaip nei išsekę narkomanai, buvo rafinuoti aistruoliai, dažnai užimdavę aukštą padėtį visuomenėje; jis mėgėdavosi ragaudami įvairių šio narkotiko rūšių, pa- našiai kaip arbatos ragautojai. „Vienintelis apšvietimas Pas Čapį buvo mėlyna lemputė, švietusi po stikliniu fonografo automato gaubtu, – rašoma 1938 m. *The New Yorker* pra- nešime. – Visuose *tea-pad*uose, arba marihuanos klubuo- se, naudojamos mėlynos lemputės ir nikelio automatai hašišo nuotakai sukurti bei palaikyti.“

1944 m. *LaGuardia* pranešime apie kanapės vartojimą Amerikoje *tea-pad*ų gyventojai vertinami kaip kažkokios keistos nežemiškos būtybės. „Marihuanos rūkaliui maloniau, jei jis rūko drauge su ki- tais asmenimis. Jo laikysena *tea-pad*e yra atsipalaidavusio žmo- gaus, neslegiamo gyvenimo tikrovės nerimo ir rūpesčių. *Tea-pad*e randasi tokia atmosfera, kokia yra labai maloniam visuomeninia- me klube... Aiškiai matyti, kad čia baisiai norima dalytis ir traukti vienas kito cigaretės.“

Į tai, ką Anslingeris vertino kaip vėžinę kanapės subkultūrą, grauziančią Amerikos širdį, jis reagavo ne griežtomis priemonė- mis, kaip antai policijos reidai, kurie būdavo rengiami Prohibici- jos metais, bet serija šiurkščių straipsnių prieš kanapę žurnaluose ir laikraščiuose. Neabejotinai geriausiai žinoma jo 1937 m. diatri- bė *Marihuana – jaunimo žudikė*.

62

Iš tiesų neįmanoma prognozuoti narkotikų įtakos. Niekas negali nuspėti jų poveikio. Niekas dėdamas cigaretę prie lūpų nežino, ar jis pavirs linksmu muzikos rojaus užautoju, pamišėliu, ramiu filosofuotoju, ar žudiku. Tai, kad šio nuodo prekijai pasirinko jaunimą kaip ypač daigų lauką, daro šią problemą labai rimtu kiekvieno Amerikos vyro ir kiekvienos moters rūpesčiu.

Visiems teisėsaugos darbuotojams derėtų ieškoti marihuanos pėdsakų kriminaliniame ir lytiniame smurte. Praėjusiais metais jaunas narkomanas buvo pakartas Baltimorėje už tai, kad užpuolė dešimties metų mergaitę. Jis teisinosi tuo, kad buvo laikinai pamišęs nuo marihuanos. Alamozoje, Kolorade, degeneratas, paveiktas šio narkotiko, brutaliai užpuolė jauną merginą. Čikagoje du marihuaną rūkę jaunuoliai nužudė policininką. Bent prie kelių dešimčių kitų palyginti nesenų žmogžudysčių ar iškrypėliškų lytinių nusikaltimų, kurių daugumą padarė jaunimas, pasirodo, yra prisidėjusi marihuana.

Anslingerio išvada:

Štai kodėl marihuana yra žiauri, ypač todėl, kad ji puola jaunimą. Jaunas, nesubrendęs protas yra impulsyvus padaras, kurį „neprognozuojamas“ narkotikas veikia beveik kaip valdingas stimulatorius. Naujajame Orleane iš 437 skirtingo amžiaus asmenų, areštuotų už įvairius nusikaltimus, 125 buvo narkomanai. Iš 37 žmogžudžių 17 vartojo marihuaną, o iš 193 nuteistų vagių 34 buvo „įjunkę į šią piktžolę“. Visa tai reiškia, kad kiekvienas policininkas ir kiekviena visuomeninė pilietinė organizacija nepaliaujamai turi būti budri. Todėl būtina organizuoti švietimą visose mokyklose, kad vylingi prekijai negalėtų apgauti vaikų ir kad jie žinotų, kokią beprotybę, kokią nešlovę, kokį siaubą marihuana gali atnešti savo aukai.

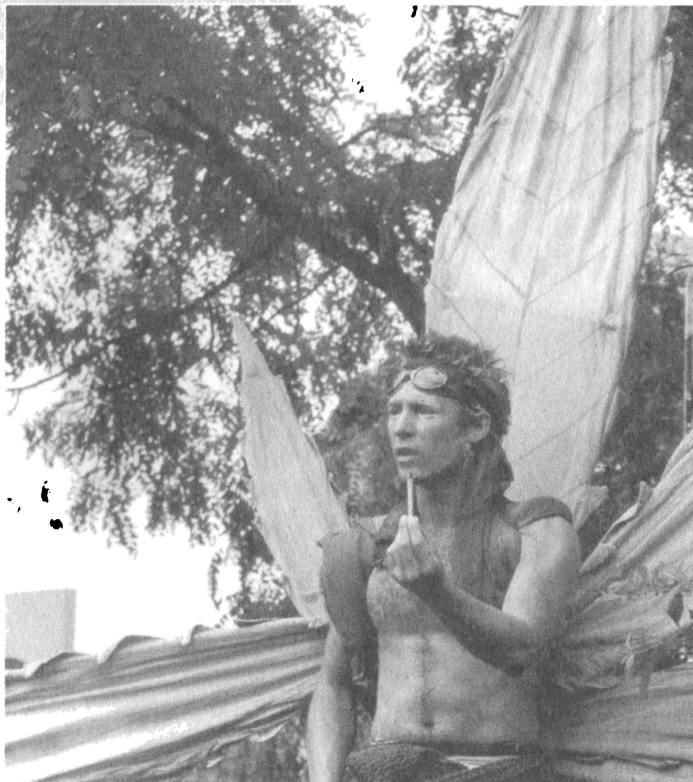
Anslingerio įtaigi propaganda įelektrino visuomenę. 1936 m. buvo sukurtas filmas, pavadinimu *Reefer Madness*, kuris beveik visas buvo įkvėptas Anslingerio antikanapinės tirados. Jame pagrindinius vaidmenis atliko tokie C kategorijos filmų aktoriai kaip Dave'as O'Brienas, Lillian Miles, Dorothy Short ir Carletonas Youngas; filme pasakojama, kaip viena kanapės cigaretė nubloškė nekaltą jaunuolį į beprotybę ir mirtį. Su paantrašte „Marihuana – velnio sodo piktžolė“ ir tokiais šūkiiais kaip „Akimirka palaimos – visas gyvenimas apgailestavimo“ bei „Ieškodami jaudulio, jie įkvėpė gurkšnį koncentruotos nuodėmės“. *Reefer Madness* mušė visus bi-lietų kasų rekordus; jis tebėra gyvas pavyzdys nacionalinės kanapės karštinės, kurią Anslingeriui pavyko sukelti ketvirtajame dešimtmetyje Amerikos viduriniuose sluoksniuose.

Vedamas patriotinių jausmų, Anslingeris pasiekė, kad Kongresas 1937 m. priimtų Marihuanos mokesčio aktą. Įstatymas numatė draudžiamuosius mokesčius už kanapę – 1 doleris už unciją kanapės pramoniniam bei mediciniam naudojimui ir 100 dolerių už unciją žmonėms, vartojantiems ją asmeninėms reikmėms (su numatytais įkalinimo terminais ir didžiulėmis bandomis pažeidėjams) – ir iš esmės ją uždraudė. Pirmasis, teistas pagal naujuosius įstatymus, buvo Samuelis Cadwellis iš Kolorado valstijos. Jį apkaltino tuo, kad pardavė nedidelį žolės kiekį; jis buvo nuteistas ketveriems metams sunkių darbų nelemtame Lyvenvorto kalėjime.

Tačiau Anslingeris nesustojo. Kad jau pargriovė kanapę ant žemės, tai nusprendė ją ir suspardyti. Penktajame dešimtmetyje jis vėl nukreipė žvilgsnį į Naująjį Orleaną ir pasiuntė agentus stebėti klestintį džiazų gyvenimą bei *ryferius* traukiančius meistrus, tokius kaip Louis Armstrongas, Duke'as Ellingtonas, Cab'as Colloway, Fatsas Walleris ir Jimmy Dorsey. „Anksčiau būdavo, kad tu tik nusizengei. Bet metams bėgant „nusi“ pasimetė, o tu vis žengi į blogį“, – kandžiai pastebėjo Louis Armstrongas.

Anslingeris tęsė savo vienišą kryžiaus žygį iki 1961 m., kol Bendroji narkotinių medžiagų kontrolės konvencija subūrė šalis, ra-

- 64 gindama įsipareigoti vieningai kovoti su narkotikais. Tačiau paaiškėjo, kad septintasis dešimtmetis yra dešimtmetis, kuriame kanapė iš tiesų subrendo kaip Amerikos (ir likusio pasaulio) ypatingas pramogų narkotikas. Likimo ironija, kad atsakomybė už kanapės populiarumą slegia jos didžiausio priešo pečius.

Londone kasmet Kanapės išlaisvinimo dieną (*Cannabis Liberation Day*), gegužės 7-ąją, vyksta Kanapės maršas ir festivalis - didžiausias pasaulyje renginys skirtas kovai už kanapės legalizavimą (www.thecannabisfestival.co.uk).

Jis prasideda Keningtono parke, iš kurio tūkstantinė kanapės gerbėjų minia žygiuoja į Brokvelo parką. Atrodo, kad 2005 m. festivalio organizatoriai turės problemų, nes vietinė savivaldybė uždraudė renginį Brokvelo parke, motyvuodama tuo, kad 2004 m. buvo masiškai pardavinėjama žolė ir kitos draudžiamos medžiagos.

Saulius Stogevičiaus nuotraukos iš 2004 m. vykusio renginio.

66 1974 m. duotame interviu, likus metams iki Harry Anslingerio mirties, buvęs Narkotikų ir pavojingų medikamentų biuro direktoriaus pavaduotojas Johnas Finlatoras sakė: „Kol nepasirodė Anslingeris, visuomenė nieko nežinojo apie marihuaną, ir jai ji nerūpėjo. Žmonės tiesiog tikėjo tuo, kas jiems buvo sakoma. Ypač ją vartojo Amerikos meksikiečiai, ir mes manėme, jog tai blogai dėl kelių priežasčių. Viena jų – rasinė diskriminacija. Paskutinė *Harris* apklausa parodė, jog 70 procentų vis dar yra prieš narkotikų legalizavimą. Bet paklausti, ką jie galvoja apie naują Oregono įstatymą, kuris traktuoja marihuaną taip, tarsi ji būtų tik bauda už lengvą eismo taisyklių pažeidimą, 36 procentai respondentų jam pritarė, o 49 procentai prieštaravo. Taigi matote, kokia tendencija – ji greitai bus dekriminalizuota“.

Septintąjį dešimtmetį marihuanos vartojimas buvo toks įprastas dalykas, kad ją vartojo net prezidentas. Straipsnyje, 1974 m. išspausdintame *High Times*, neįvardytas platintojas, turėjęs ryšių su Baltaisiais rūmais, rašė: „Kartą pavakarę man paskambino telefonu į mano butą Džordžtaune. Tai buvo vienas Johno Kennedy patikimiausių atstovų spaudai, jis man pranešė, kad prezidentas planuoja trumpas atostogas. Jis ketino plaukti savo laivu su šeima ir draugais, o manęs buvo paklausta, ar aš negalėčiau jam parūpinti tų užrašų, kuriuos buvau sudaręs remdamasis mūsų pokalbiu prieš dvi savaites. Ar negalėčiau visko paruošti iki to vakaro dešimtos valandos? Tiksliai žinojau, ką reiškia tas skambutis, kadangi prezidentas nebuvo manęs prašęs sudaryti jokių užrašų. Dešimtą valandą aš jau buvau paruošęs manilinio popieriaus aplanką, pilną tuščių lapų. Viduje buvo uncija šviežios panamiškosios“.

Praėjus metams po to, kai Jungtinės Tautos priėmė Bendrąją konvenciją ir Harry Anslingeris išėjo į pensiją, prezidentas Johnas F. Kennedy – apie jį sklido gandai, kad jis rūko marihuaną ir savo malonumui, ir malšindamas chronišką nugaros skausmą – užsakė nacionalinę narkotinių problemų studiją, ir ji davė stulbinančių

rezultatų. Joje ne tik buvo padaryta išvada, kad marihuanos pavojai „perdėti“, bet ir teigiama, kad žiaurios bausmės asmenims, kurie ją vartoja pramogai (1961 m. Džordžijos valstijoje jau buvo numatyta ir mirties bausmė, jei asmuo bent du kartus buvo sugautas pardavinėjant kanapę) turi „blogą socialinę perspektyvą“. Per metus Kongresas priėmė įstatymų, kuriais buvo aiškiai atskirta kanapė ir stiprieji narkotikai.

Tikriausiai savo name Pensilvanijoje, kur Harry Anslingeris gyveno išėjęs į pensiją, jis jautėsi beviltiškai, matydamas, kaip jo 30 metų darbas beveik per vieną naktį subyrėjo į šipulius. Tačiau Johnas Finlatoras buvo teisus – taip įnirtingai engdamas kanapę, Anslingeris tikrai paskatino jaunosios kartos nesveiką smalsumą ją išbandyti. Ne tik kanapė pasirodė esanti švelni jaunimo žudikė, bet ir jaunimas, dabar užaugęs, užėmė Anslingerio vietą. Kaip pirmiesiems džiazu muzikantams kanapė teikdavo įkvėpimo, taip entuziastingai ją naudojo ir pop muzikantai septintajame dešimtmetyje.

„Mes rūkydavome marihuaną pusryčiams“, – pasakojo dabar jau miręs Johnas Lenonas, o Bobas Dylanas išsakė savo kanapės doktriną: „Dabar tie dalykai nebelaikomi narkotikais. Jie tik truputį iškreipia jūsų protą. Manau, retkarčiais visiems reikėtų iškreipti protą“.

Dylanas pirmą kartą paragavo marihuanos Minesotoje, būdamas dar studentas ir tada nusprendė jos pasiūlyti daugeliui tada garsių muzikantų, tarp jų ir bitlams. O jau septintojo dešimtmečio pabaigoje kanapė bet kurios save gerbiančios pop žvaigždės mantoje buvo toks įprastas dalykas kaip gitara.

Beje, kol muzikantai visus ragino mylėtis, o ne kariauti, kaip tik Vietnamo karas išmokė vartoti marihuaną milijonus jaunų ameri-

*Bendruomenių rūmų
Vidaus reikalų rinktinis
narkotikų klausimų
komitetas siūlė priskirti
kanapę ne B, o C
kategorijai, panaikinti
kalėjimo bausmę už
kanapės laikymą ir
nedidelį kanapės
augalo kiekį asmeni-
nėms reikėms laikyti
paprasčiausioje nuosavybe.*

68 kiekių. Pietryčių Azijos mūšių laukai buvo dar ir pigios gausios *žolės* šaltinis ir Jungtinių Valstijų armijos generolų apmaudui tūkstančiai šauktinių griebėsi šio narkotiko kaip būdo užmiršti karo siaubus. Manoma, kad net 75 procentai kareivių, siųstų į Vietnamą, kada nors vartojo kanapę.

Jiems grįžus namo, prasidėjo kanapės vartojimo bumai; kanapės reikalus gynė tokios žymios asmenybės kaip bitnikas poetas Allenas Ginsbergas, triukšmingai siekęs jos legalizavimo. „Tikrąjį patyrimą, įgytą rūkant *žolę*, aptraukė piktų apkalbų ūkanos, jas prasimanė minia apgavikų, kurie neturi jokios šio dalyko patirties, bet žūtbūt nori ją pažeminti“, – 1965 m. piktinosi Ginsbergas. 1969 m. *Life* žurnalas pranešė, jog net 12 milijonų amerikiečių yra mėginę kanapės. Bet ir šis skaičius buvo labai apytikris.

Paskutinė vinis į Harry Anslingerio antikanapinio kryžiaus žygio karštą buvo įkalta 1970 m., kai Amerikos vyriausybė paskelbė, kad jo Marihuanos mokesčio aktas yra antikonstitucinis. Tiesą sakant, Kongresas tokiu būdu pavėluotai reagavo į nežabojamai kylantį narkotikų populiarumą septintajame dešimtmetyje. Išaušus naujam dešimtmečiui, milijonai vidurinėsios klasės amerikiečių atvirai laužė daug abejonių keliančius Anslingerio įstatymus, o policija apsimesdavo nieko nematanti. Prezidentas Richardas Nixonas Baltuosiuose rūmuose pareiškė, jog yra nusistatęs prieš marihuanos legalizavimą, tačiau 1973 m. įsakė Shaferio komisijai šviežiomis akimis peržiūrėti šį reikalą. Komisijos atradimai – kaip ir Kennedy komisijos atradimai prieš 12 metų – stebino. Komisija ne tik rekomendavo leisti žmonėms laikyti kanapę asmeniniam naudojimui, bet ir teigė, jog visiškai priimtina pardavinėti ar dalyti nedidelius kiekius marihuanos.

Remdamasis Shaferio Komisijos ataskaita Kongresas patvirtino šūsnį naujų kanapės įstatymų. Tiesa, jos nelegalizavo, tačiau vyriausybė panaikino daug minimalių teismo nuosprendžių ir perklasifikavo kanapę į silpnąjį narkotiką.

Skaičiuojama, kad iki aštuntojo dešimtmečio vidurio 40 milijonų amerikiečių pabandė marihuanos. Kalboje Kongresui presiden-

tas Jimmy Carteris pasakė: „Bausmės už narkotiko laikymą neturėtų daryti asmeniui daugiau žalos nei paties narkotiko vartojimas. Niekur kitur šitai nėra taip akivaizdu, kaip įstatymuose prieš marihuanos laikymą privačiam naudojimui“.

Kalba, pasakyta 40 metų po to, kai Amerikos vyriausybė auliniais batais ėmė trypti kanapę, šio narkotiko istorijoje tapo takoskyra. Trumpai atrodė, jog kitas logiškas žingsnis bus kanapės legalizavimas. Tačiau užuot legalizavus, kanapės padėtis tapo nepavydėtina.

Praėjo mažiau negu dešimt metų nuo tada, kai JAV vyriausybė sušvelnino kanapės įstatymus, o prezidentų Nixono ir Fordo užsakytos komisijos pasisakė už kanapės legalizavimą, ir šio narkotiko padėtis Amerikoje dar sykį pasikeitė. Taiką, meilę ir supratimą kanapės atžvilgiu pakeitė kaltė, baimė ir panika. Visą šalį vėl apėmė *Reefer Madness*, tik šį kartą Harry Anslingerio nežabota kampanija atrodė romi, palyginti su naujuoju neigiamu požiūriu į marihuaną.

Kažkada asmuo, pirmąkart nusizengęs marihuanos įstatymams, galėdavo tikėtis gauti ne daugiau kaip baudą, o dabar jo laukė bausmės – nuo nuteisimo lygtinai iki įkalinimo iki gyvos galvos su besąlygišku turto konfiskavimu. Net asmenys, turintys narkotikų parafernalijos, pavyzdžiui, pypkių ir žnypliukių hašišo papirosams, galėjo sėsti už grotų.

Tokia dramatiškai ir visiškai pasikeitusi nuomonė pradėjo reikštis aštuntojo dešimtmečio pabaigoje. Dauguma Vidurio Amerikos konservatyviųjų gyventojų keikė liberaliąją vyriausybę Vašingtone, kuri, jų supratimu, juos išdavė. Jie buvo įsitikinę, jog medicininiai ir teisiniai debatai dėl kanapės temdo moralinį šio klausimo aspektą. Kokioje šalyje jie gyvena, jei 1 iš 12 vidurinės mokyklos moksleivių prisipažįsta, kad kasdien rūko marihuaną? Netrukus susirūpinę tėvai visose Jungtinėse Valstijose pradėjo burti antikana-pines grupes. Ilgainiui šios grupės virto Nacionaline tėvų federacija už laisvą nuo narkotikų jaunimą.

Konservatyvieji politikai nedelsė ir užgiedojo tą pačią giesmę. Ronaldas Reaganas lengvai pateko į Baltuosius rūmus, nes aršiai

70 kritikavo kanapę. 1982 m. jis sukūrė Baltųjų rūmų Piktnaudžiavimo narkotikais strategijos departamentą, o per kitus šešerius metus gražino visus senuosius marihuanos įstatymus. Jo įpėdinis George'as Bushas lygiai taip pat pasigardžiuodamas taikė šias griežtas priemones, ir devintojo dešimtmečio pabaigoje apytikriai suskaičiuota, jog karui su kanape buvo išleista stulbinanti 3 milijardų suma.

Kai į Baltuosius rūmus įžengė demokratas Billas Clintonas, iš pradžių kanapės šalininkai į jį žiūrėjo su viltimi. Šiaip ar taip, pirmą kartą nuo Kennedy laikų rūmuose šeimininkavo jaunas prezidentas. Maža to, jis gimė tada, kai staigiai padidėjo gimstamumas, be to, jis buvo žmogus, išvengęs karinės tarnybos per karą Vietname. Tikrai, iš visų žmonių kaip tik jo pasirodymas labiausiai žadėjo lengvesnę kanapės dalią. Jiems teko skaudžiai nusivilti. Nors Clintonas prisipažino, jog rūkė kanapę, lygiai taip gerai žinoma, kaip jis pažymėjo, kad jos neįtraukė į plaučius. Tie, kurie laikė jį marihuanos gelbėtoju, iš šių jo žodžių suprato, kad jis išsisukinėja ir kad žlunga jų viltys. 1997 m. buvo suimta daugiau nei 700000 žmonių dėl kaltinimų, susijusių su marihuana. Harry Anslingerio svajonė išsipildė.

1973 m. Anslingerio antikanapės misiją pratęsė naujai įkurta Narkotikų kontrolės administracija (NKA). Tai visiškai suprantama, kadangi NKA giminytės ryšiais susijusi su pačiu Prohibicijos skyriumi, kuris veikė trečiajame ir ketvirtajame dešimtmetyje ir iš kurio atsirado Anslingeris.

Anslingeris būtų patenkintas savo įpėdiniu. NKA nė trupučio nesušvelnino savo pozicijos kanapės atžvilgiu, tik sugriežtino. Tačiau vietoje aršių diatribių ir panikos kėlimo, kuriuos taip mėgo Harry J., NKA rėmėsi svariais baudžiamaisiais įstatymais. Ypač kontrabandininkai, sugauti agentūros pareigūnų, galėjo beveik arba visai nesitikėti pasigailėjimo: įkliuvus su kontrabanda, už 1000 kg arba 1000 kanapės augalo vienetų laukė mažiausiai dešimt metų kalėjimo bausmė. Ir tai tik tuomet, jei įkliūdavai pirmąkart. Pagautas antrą kartą, pažeidėjas galėjo tikėtis už grotų praleisti 20

metų ir daugiau. Net prekyautojai, sugauti pardavinėjantys šį narkotiką, už 50 kg kiekį buvo baudžiami kalėjimu iki penkerių metų už pirmą pažeidimą.

NKA visą kanapės reikalą tikrai matė tik juodomis ir baltomis spalvomis, be jokių atspalvių. Tik įsikūrę jie iškart parodė, kaip mato pasaulį. 1973 m. NKA buvo prašoma perklasifikuoti marihuaną į Antrojo sąrašo narkotiką, kurį (medicininiems reikmėms) galėtų skirti gydytojas. Turėjo praeiti 13 metų, kad šis reikalas pagaliau būtų svarstomas viešame teismo posėdyje, tačiau net tuomet teismo posėdis užtruko dvejus metus. Nors NKA įstatymų ekspertas rekomendavo ją perklasifikuoti ir buvo padaręs išvadą, kad „kanapė yra viena saugiausių, terapinių poveikį turinčių medžiagų, kurios žinomos žmogui“, NKA atmetė peticiją. Kiek yra žinoma Narkotikų kontrolės administracijai, marihuanos problema tarp Amerikos jaunimo yra aštri – Administracija yra atlikusi išsamų tai įrodantį tyrimą, kaip skelbia jos pačios išvada: „Apklausa, kurią atliko *Phoenix House* – organizacija, gydanti narkomanus ir tirianti piktnaudžiavimą narkotikais – parodė, kad marihuaną vartojo 87 procentai paauglių, dalyvavusių gydymo programose Niujorke per pirmąjį 1999 m. ketvirtį. Nacionalinis tyrimas, atliktas 1996 m., parodė, jog 83 procentai paauglių, dalyvavusių gydyme, buvo įsitikinę, kad marihuana yra mažiau pavojinga nei kiti draudžiami narkotikai, o 60 procentų pripažino, jog vartodami marihuaną jie lengviau pradėjo vartoti kitus narkotikus, kaip antai kokainą, metamfetaminą ir LSD.

Tokią pat statistiką pateikė *Monitoring the Future* tyrimas, atliktas 1999 m.; jis parodė, jog marihuana yra dažniausiai jaunimo vartojamas draudžiamas narkotikas. 49,7 procento vidurinių

Liepos mėnesį atlikta Guardian apklausa parodė, kad 65 procentai visuomenės pritaria, jog patraukimas į baudžiamąją atsakomybę dėl kanapės policijos prioritetų sąraše turėtų būti žemiausioje vietoje.

72 mokyklų vyresniųjų klasių moksleivių atsakė, kad vartojo marihuaną bent kartą gyvenime. Palyginkime: 1995 m. šis skaičius sudarė 41,7 procento vyresniųjų klasių moksleivių, o 1992 m. 32,6 procento. 1999 m. Piktnaudžiavimo narkotikais nacionalinis vidaus tyrimas (PNNVT) nustatė, kad maždaug vienas iš trylikos jaunuolių, kurių amžius nuo 12 iki 17 metų, 1999 m. nuolat vartojo marihuaną, ir kad marihuaną vartojančių jaunuolių skaičius 1992–1999 m. išaugo daugiau nei dvigubai. Nacionalinio narkomanijos ir piktnaudžiavimo narkotikais centro tyrimas, atliktas 1998 m., rodo, kad paaugliai yra pažeidžiamiausia grupė, jie paragauja marihuanos labai jauni. Pasak tyrimo, „50 procentų trylikamečių pripažino, kad gali susirasti ir nusipirkti marihuanos, o 49 procentai paauglių sakė, kad pirmą kartą paragavo marihuanos būdami trylikos ir jaunesni“. Apsiginklavusi tokiu demaskuojančiu tyrimu, NKA vertino šį reikalą triuškinamai paprastai: vaikai vartoja marihuaną, todėl marihuaną reikia žūt-būt sunaikinti.

1979 m. NKA, pripažindama, kad kanapė yra bemaž vienintelis dažnai vartojamas narkotikas, kuris auginamas pačiose Jungtinėse Valstijose, pradėjo taikyti Vietinę kanapės naikinimo ir ribojimo programą, kuria siekta likviduoti kanapės kultą. Pirmiausia nusitaikyta į plantacijas Havajuose ir Kalifornijoje, ir iš pradžių šios operacijos būta sėkmingos. Pavyzdžiui, NKA tvirtino, kad Havajuose ji suardė aprūpinimo marihuana sistemą ir priverstė kontrabandininkus vežti ją iš žemyno. 1985 m. ši operacija jau vykdyta visose 50 Valstijų, o 2000 m. NKA padėjo antra tiek pastangų ir išleido 13 mln. dolerių, kad paremtų 96 valstybinių ir vietos įstaigų vykdomą agresyvią marihuanos naikinimą. Vien 1999 metais NKA tvirtino, jog sunaikino daugiau nei 3,5 milijono kultivuojamos kanapės augalų, įvykdė 12000 areštų, konfiskavo 3700 ginklų ir 27 mln. dolerių nelegaliai pasisavintų lėšų.

Per 20 metų, pasak NKA, ši operacija „pažabojo galimybę naudoti šalyje auginamą marihuaną ir... priverstė jos augintojus iš-

keisti didesnius sklypus po atviru dangumi į mažesnes slaptas kultivavimo vietas uždarose patalpose“. Tačiau operacija sukėlė Agentūrai ir naują galvos skausmą. Išvaryti iš laukų kanapės augintojai pradėjo diegti sudėtingas auginimo uždaroje patalpose technikas, pavyzdžiui, kompiuterizuotą drėkinimą ir hidroponinę kultivaciją – augalų auginimą maistingame tirpale, o ne dirvožemyje. Beje, hidroponinis kultivavimas ne tik palengvina nelegalų marihuanos auginimą patalpose, bet ir leidžia pagaminti nepaprastai stiprią marihuaną.

Kad jos nenurungtų, NKA ir su ja bendradarbiaujančios agentūros kovai su marihuanos augintojais irgi pradėjo naudoti itin pažangias technologijas. Viena tokių technologijų yra terminis vaizdo gavimas aptinkant šviestuvų, kurie naudojami augalams auginti, sklaidžiamą šilumą, nustatoma, kad patalpose kažkas auginama.

NKA taip pat supranta, kad jos pastangos uždrausti auginti hašišą reiškia, jog JAV kontrabandininkai, kaip buvo ir Havajuose, vis dažniau bandys įvežti šį narkotiką iš užsienio, ypač iš Pietų Amerikos. Tiesiog kilogramai kanapės keliauja per pietinę JAV sieną, paslėpti privačiuose ir tarnybiniuose automobiliuose, pikapuose, furgonuose, gyvenamuose automobiliuose ir priekabose arkliais vežti, įrengtose slėptuvėse, kuro bakuose, sėdynėse ir padangose. Didesnės siuntos (net kelių tonų) nelegaliai įvežamos slaptavietėse, kurios įrengtos sukabinamuose vilkikuose arba paslėptos legaliai įvežamose didmeninėse siuntose, pavyzdžiui, tarp žemės ūkio produktų. 1997 m. ties pietvakarine siena buvo konfiskuotas rekordinis 593 tonų marihuanos kiekis; tai maždaug 25 procentais daugiau negu tai, kas buvo konfiskuota 1996 m., ir beveik dvigubai daugiau negu tai, kas konfiskuota 1995 m.

Taigi kontrabandininkai vėl prisiminė tradicinius kelius į JAV – krovininiais, pramoginiais ir žvejybiniais laivais jie plaukia Meksikos pakrante iki JAV uostų arba į mažai kontroliuojamas JAV pakrantės bei Bahamų vietas.

74 **kanapės laukai – žalia žalia, kur dairais**

Įsitaisęs ant keleivio sėdynės malūnsparnyje, Vaizo apygardos šerifas Ronnie'is Oakesas galėjo plačiai apžvelgti Vakarų Virdžinijos gamtovaizdį beveik iki pat Kentukio sienos tolumoje. Tačiau kai malūnsparnis nusileido žemiau ir pasuko Apalačių link, skrisdamas virš atokių, plačių dirbamos žemės laukų, šerifas Oakesas pamatė tai, dėl ko jam akys ant kaktos iššoko.

Po juo, seniai apleistos anglies kasyklos teritorijoje, driekėsi stulbinamai žalias peizažas, kurį sudarė daugiau kaip 4000 marihuanos sodinukų, kai kurie net 3,5 m aukščio. Oakesas dirbo Virdžinijos Nacionalinėje gvardijoje, globojamoje NKA, ir per šį įprastinį žvalgybinį skrydį virš Vaizo apygardos vylėsi rasti kokių nors įrodymų, kad apygardoje auginama marihuana. Tai, ką jis rado, buvo viena didžiausių kada nors jo matytų šio narkotiko plantacijų, ir, žinoma, pati didžiausia Virdžinijos istorijoje.

„Ji taip toli ir nuošaly, kad jie manė, jog niekas niekada jos neras, – sakė Oakesas. – Mes radom vieną lauką, paskui dar vieną, ir dar vieną. Gyvenime nesu matęs tiek daug marihuanos.“

Šis atsitikimas 2000 m. rugpjūtį – būdingas pavyzdys, rodantis, kokius metodus naudoja hašišo augintojai ir kokią nuožmią – „kirsti ir deginti“ – taktiką taiko NKA, kryptingai siekdama sunaikinti kanapę JAV.

Toje plantacijoje augo beveik 2 tonos kanapės, kurios kaina juodojoje rinkoje siekė maždaug 8 mln. dolerių. Vieta buvo tokia nuošali, kad policijai augalus teko gabenti malūnsparniu. Ten buvusios proskynos ir stovyklavietės liudijo, jog augintojai dalį kelio važiuodavo visureigiais, kol nusigaudavo iki savo pasėlių.

Vaizo apygardos valdžios organai, Nacionalinė gvardija ir Virdžinijos valstijos policija tris dienas kirto, nišo ir gabeno nelegalius pasėlius. Tada Vaizo apygardos sąvartyne susirinko vietinių gyventojų minia pasižiūrėti, kaip policija degina ir laidoja tuos augalus. „Daug žmonių džiaugėsi, bet vienas kitas turbūt liūdėjo“, – sakė Oakesas.

Pasak NKA, apytikriai 40 procentų JAV marihuanos gaunama iš Apalačių teritorijos, kuri apima dalį Virdžinijos ir Kentukio. Pavyzdžiui, Kentukyje 1999 m. buvo sunaikinta 500000 šių augalų.

Kai kvapus dūmas vingiavo į Virdžinijos dangų, šerifo Oakesas nuotaika tebebuvo gera. „Jeigu jie neturėtų šitam daiktui rinkos, jie neaugintų visų tų augalų,– kalbėjo jis reporteriams. – Dabar anglis čia nebekasama, tai jie, matyt, nusprendė kitaip panaudoti tą žemę.“

geležinis kumštis – generolas Barry McCaffrey

Gerai žinoma prezidento Billo Clintono istorija, kaip jis rūkė marihuanos suktinę neįkvėpdamas į plaučius dūmo. Ką generolas Barry McCaffrey pagalvojo apie JAV prezidento žodžius, tebėra paslaptis – tiesa, nesunkiai atspėjama. Per tuos ketverius valdymo metus, kai jis vadovavo Clintono Baltųjų rūmų nacionalinei narkotikų kontrolės strategijai, – kitaip tariant, kai buvo JAV narkotikų karalius, – McCaffrey pelnė reputaciją žmogaus, kuris mielai pasodintų į elektros kėdę kiekvieną, kas vos žvilgtelėjo į marihuanos cigaretę, ir pats spragtelėtų jungiklį.

„Nėra nė menkiausio įrodymo, kad rūkyti marihuaną naudinga ar būtina, – pareiškė jis savo paskyrimo į postą metu 1996 m. – Tai ne mokslas. Tai ne medicina. Tai žiauri apgaulė.“

Vyresniems žmonėms McCaffrey žodžiai priminė ankstesnijį Amerikos narkotikų karalių – Harry J. Anslingerį. Suprantama, po dviejų savaičių nuo paskyrimo į šį postą, McCaffrey jau buvo nusiteikęs lygiai taip pat bekompromisiškai. Atsakydamas į Amerikos nacionalinio sveikatos instituto teiginį, jog kvėpuojant marihuana, „ji gali palengvinti cheminės terapijos sukeltą pykinimą ir vėmimą“, McCaffrey pažymėjo: „Marihuana yra vartai į narkomaniją“. Taip pat jis demonstravo panieką JAV vyriausybės pakomitečio atžvilgiu – šis sprendė kriminalinio teisingumo ir narkotikų strategijos

76 klausimus – ir teigė, jog jie yra vieninteliai, kurie palaiko JAV narkotikų reformą, maža to, kad tai esantis „stropiai užmaskuotas, gerai finansuojamas, tvirtai supintas branduolys žmonių, kurių tikslas yra legalizuoti narkotikų vartojimą“.

Tačiau stipriausius nuodus jis paliko olandams, kurie laikosi liberaliausios pasaulyje strategijos narkotikų atžvilgiu. „Žmogždysčių skaičius Olandijoje dvigubai didesnis negu Jungtinėse Valstijose, ir *per capita*^{*} nusikaltimų skaičius daug didesnis negu Jungtinėse Valstijose, – rėžė jis. – Tai vis dėl narkotikų.“ Kai Olandijos ambasadorius Amerikoje pareiškė, jog McCaffrey teiginiai ne tik nepagrįsti faktais, nes jis įtraukė į savo skaičiavimus ir pasikėsinimų nužudyti skaičių, bet ir kad iš tiesų Amerikoje žmogždysčių skaičius yra keturis kartus didesnis, McCaffrey visai nesutriko. Toli gražu. Tie skaičiai, aiškino jis, įrodo, kad „olandų visuomenė yra daug labiau linkusi į prievartą ir nevykusiai vykdo žmogžudystes – ir nėra čia ko girtis“.

Iš pirmo žvilgsnio gali atrodyti nesuprantama, kad liberalioji, demokratiškoji Clintono administracija paskyrė tokį kietakaktį kaip McCaffrey. Tačiau galvodamas apie savo įvaizdį visuomenėje Clintonas taip pat gerai suvokė, kad tas jo „rūčiau, bet neįkvėpiau“ jam kaip akmuo po kaklu. Maža to, jis nenorėjo, kad būtų vertinamas kaip prezidentas, kuris leido šaliai siausti, padarydamas *žolę* lengviau prieinamą, kai respublikonai šitiek metų visai netoleravo narkotikų. Jungtinėse Valstijose vis daugiau žmonių buvo linkę pritarti kanapės, kaip vaisto, legalizavimui; tai daugiausia tokių organizacijų kaip *Lindesmith Center*, narkotikų strategijos instituto, kurį finansuoja milijardierius finansininkas George'as Sorosas, nuopelnas. Šio instituto direktorius Ethanas Nadelmannas taip apibūdino *Lindesmitho* koncepciją: „Dauguma narkotikų strategijos reformatorių nenori, kad krekas ir metamfetaminas būtų pardavinėjami *Seven-Eleven* tinklo parduotuvėse – jei cituosime vieną sunkiausių kaltinimų, kuriuos

* Vienam žmogui tenkančių.

yra sviedęs McCaffrey. Mes kalbame apie naują požiūrį pagrįstą ne baime, neišmanymu, prietarais ir piniginiiais institucijų interesais, kurie formuoja dabartinę strategiją, bet apie požiūrį, pagrįstą blaiviu protu, mokslu, visuomenės sveikata ir žmogaus teisėmis.“

Barry McCaffrey Clintonui tikriausiai buvo tobulas priešnuodis jo galvos skausmui gydyti. McCaffrey buvo jauniausias keturių žvaigždžių JAV kariuomenės generolas ir buvęs vyriausiasis JAV ginkluotųjų pajėgų vadas. O valdydamas didžiulį 17,8 milijardų federalinių narkotikų kontrolės biudžetą, jis greitai įrodė, kad jo karšti pareiškimai prieš narkotikus nebuvo tik tušti plepalai. 1998 m. – jis jau buvo išdirbęs beveik dvejus metus – 60000 žmonių buvo įkalinti už nusikaltimus dėl marihuanos, o dar 700000 suimta už nusikaltimus dėl marihuanos. Be to, McCaffrey troško pakeisti visuomenės požiūrį į šio narkotiko keliamą grėsmę. Jam vadovaujant, maždaug pusė visų privačių Amerikos kompanijų įvedė privalomus narkotikų testus savo darbuotojams.

Dar kontroversiškesnis žingsnis buvo žengtas, kai McCaffrey slapta susitarė su televizijos kompanijomis, siekdamas atbaidyti tautos jaunimą nuo narkotikų. Mainais į mažesnę socialinės tarnybos pranešimų, kuriuos privaloma transliuoti, skaičių McCaffrey komandai buvo leista peržiūrėti scenarijus ir pamatyti būsimas ekranizacijas tokių populiarių programų paaugliams, kaip *ER* bei *Beverly Hills 90210* ir pasiūlyti, kaip galima pakeisti veikėjus ir scenarijus, kad būtų palaikoma antikanapinė idėja.

Kai informacija apie tą susitarimą iškilo viešumon, Laisvės šalyje, suprantama, kilo pasipiktinimas. *New York Times* redakcijos straipsnyje buvo rašoma: „Leisdamos vyriausybei formuoti ar bent konsultuoti save dėl turinio, mainais į finansinį atlyginimą, kompanijos peržengia pavojingą ribą, kurios neturėtų peržengti. Kažkur už šios ribos pasislėpusi cenzūra ir valstybės finansuojama propaganda“. Kiti tvirtino, jog McCaffrey susitarimas tiesiogiai prieštarauja Pirmajai konstitucijos pataisai, kuri laiduoja teisę į kalbos laisvę.

78 Nesunku numanyti, kad kritikai nepakirto McCaffrey būdingo pasitikėjimo savimi. „Tai buvo atviras, viešas ir nuostabus reikalas, nes mes labai didžiuojamės, kad praėjusiais metais (1998) narkotikų vartojimas tarp nepilnamečių sumažėjo 13 procentų“, – sakė jis. Maža to, jis paminėjo tyrimą, kuris rodo, jog iš 168 televizijos epizodų, parodytų geriausiu televizijos laiku per tris 1998-ųjų metų mėnesius, tik trijuose procentuose šių epizodų buvo vartojami draudžiami narkotikai, o, pavyzdžiui, tabakas buvo vartojamas devyniolikoje procentų, alkoholis – septyniasdešimt viename. „Iš šių atradimų aišku, kad televizijos industrijos transliuotojai siunčia mūsų vaikams teisingą žinią apie piktnaudžiavimą narkotikais“, – teigė McCaffrey. Jį parėmė patys televizijos kanalai. „Džiaugiamės galėdami daryti ką nors, kas būtų socialiai atsakingas veiksmas, ypač todėl, kad mes pasiekiamo jaunesniąją auditoriją“, – sakė Jamie’is Kellnee, *Warner Bros* kompanijos generalinis direktorius, o CBS pa-neigė, kad jų programose nepriklausomybės ar kūrybinio vientisumo atžvilgiu būtų kompromisų.

Audros pavyko išvengti. Apie 2000 m. pabaigą McCaffrey ėmė suvokti, kad jo taktikos ir jo paties laukia liūdna ateitis. Clintono administracijos laikas ėjo į pabaigą, o Busho kampanijos atstovai garsiai šaukė, kad šitas karas su narkotikais žlugo, kad marihuanos Amerikos jaunimas suvartoja mažiau, bet heroino ir kreko rinka išaugo.

Be to, raginimas iš esmės persvarstyti narkotikų strategiją aidėjo daug garsiau, negu vylėsi McCaffrey. 2000 m. birželį keletas garbių teisėjų iš visos šalies viešai pasisakė už ribotą kanapės, kokaino ir heroino prekybą, kad būtų nutrauktas, anot jų, užburtas prievartos ir kalėjimo ratas. Knygoje *Why Our Drug Laws Have Failed and What We Can Do About It* daugiau nei 20 teisėjų taip pat pasiūlė leisti valstijoms individualiai spręsti, kokia narkotikų strategija joms priimtinausia. Teisėjas Jamesas P. Gray iš Oranžo apygardos Kalifornijoje pašiepė patį McCaffrey. „Klausti jo (McCaffrey), ar dabartinė narkotikų strategija teisinga, būtų tas pat, kas klausti kirpėją, ar būtina kirptis“, – sakė jis.

2000 m. spalį McCaffrey paskelbė, jog ketina atsisakyti savo posto. Kaip ir toks pat kietas Harry Anslingeris prieš 50 metų, jis pasižymėjo kovoje su narkotikų keliama grėsme, tačiau, laimėjęs kelis mūšius, taip ir nepasiekė pergalės kare. Na, bet McCaffrey tikrai būtų buvęs laimingas išgirdęs, kad jo mintys pasiekė bent dalį gyventojų. Kai šešiolikmetė Kerry Tucker savo tėvų namo Vašingtone rūsiu darže atrado augančią marihuaną, ji nufotografavo šio augalo plotelį ir nunešė nuotraukas į vietos policijos nuovadą. Tėvus ne tik suėmė – jos tėvas neteko aukštų pareigų JAV Energetikos departamente, o pačiai Kerry buvo liepta prisiglausti pas šeimos draugus ir su savo tėvais nebendrauti.

Barry McCaffrey pakeitė buvęs kongreso narys, respublikonas Asa Hutchinsonas; jį pasiūlė prezidentas George'as W. Bushas. Tačiau visos viltys, kurias puoselėjo kovotojai už kanapę, – kad naujasis NKA vadovas naujai prabilis apie kanapės legalizavimą, ypač jos vartojimą medicinos reikmėms, – žlugo 2001 m. rugpjūtį. Hutchinsonas leido aiškiai suprasti, kad jis ketina paisyti federalinio draudimo vartoti marihuaną medicinos reikmėms, rengiasi patobulinti mokamų konfidencialių informatorių atskaitomybės sąlygas ir plėsti technologijas, naudojamas kovai su narkotikais.

Tačiau nuotaika šiek tiek pagerėjo tokiose valstijose kaip Kalifornija ir Oregonas, kuriose žmonėms jau buvo leista auginti ir naudoti šį narkotiką tik medicininėms reikmėms, nesibaiminant baudžiamosios atsakomybės, kai Hutchinsonas pareiškė: „Šiuo metu tai federalinio įstatymo pažeidimas. Klausimas – kaip vertinsime jo vykdymą. Juk neketinate toleruoti įstatymo pažeidimo, tačiau drauge esama įvairių aplinkybių... įvairių aspektų, į kuriuos turime atsižvelgti plėtodami įstatymo vykdymo strategiją“. Taip pat drąsino ir tai, jog būdamas kongresmenas Hutchinsonas rėmė vietos narkotikų teismus, kurie siūlė diegti kalėjimų alternatyvas.

Uždavinio, kurį turėjo atlikti Hutchinsonas, užmojis – bei McCaffrey nesėkmės mastas – paaiškėjo, kai buvo atliktas tyrimas, kurio metu buvo tikrinama, kiek paauglių vartoja narkotikus; tyrimas parodė,

80 jog nepilnamečiai JAV pažeidėjai daugiausia vartojo kanapę. Tyrimo, pavadinto Pažeidėjų šlapimo tikrinimo programa, metu marihuanos buvo rasta 44 procentuose šlapimo mėginių, paimtų iš testuojamųjų Nepilnamečių teisingumo departamente Baltimorėje. Iš viso 43 procentai patikrintų paauglių testų parodė, jog jie vartoja bent vieną narkotiką, pirmiausiai marihuaną. Maždaug 1 procentas testų parodė, kad paaugliai vartoja kokainą, opiatus ar amfetaminą.

Buvo ištirta 800 nepilnamečių, kurie pakliuvo į valstybinius nepilnamečių kardomuosius kalėjimus 1999 m. gegužę – 2000 m. birželį. Šie kaliniai tyrėjams sakė, jog daugelis jų bendraamžių mano, kad kanapė yra „tas pat kaip cigaretės“, ir kad nusipirkti kanapės yra lengviau negu alkoholio, nes perkant alų ar kitus alkoholinius gėrimus reikia parodyti dokumentą.

Galiausiai – kaip tik Floridos biuleteniai nulėmė Alo Gore'o likimą 2000 m. Amerikos prezidento rinkimuose. Bet jei Clintono tyklusis viceprezidentas ir būtų įžengęs į Baltuosius rūmus, tikriausiai Libano Juodasis jį būtų pradėjęs persekioti. Jeigu, kaip žinia, Clintonas neįkvėpė, tai Gore'as tikrų tikriausiai įkvėpdavo – ir dar labai reguliariai, pasak vienos knygos – *Inventing Al Gore: A Biography* – kuri buvo išspausdinta rinkiminės kampanijos metu. Knygoje (ją parašė *Newsweek* korespondentas Billas Turque) cituojamas Johnas Warnecke'as aštuntajame dešimtmetyje draugavęs su Gore'u. „Mes prisirūkydavome ir kalbėdavome, ką veiktume, jei būtume prezidentais“, – sakė Warnecke'as.

1987 m. pats Gore'as prisipažino, kad „nedažnai ir retai“ vartodavo kanapę grįžęs iš Vietnamo karo 1971 m., tačiau Turque rašo: „Warnecke'as ir kiti du Gore'o draugai anuomet, kai jis gyveno Nešviljyje, sako, kad Gore'as entuziastingai vartojo kanapę ir kartais rūkydavo ją net tris ar keturis kartus per savaitę; po darbo Warnecke'o namuose, savaitgaliais Gore'o fermeje ar plaukiant kanojomis Kaniforko upe“.

Tad nekeista, kad Gore'as ir jo buvęs draugas Warnecke'as nesikalbėjo 20 metų.

„legalizuokit ją!“ – Jamaika ir rastafariai 81

The Beatles ir *The Rolling Stones* bei panašaus pobūdžio atlikėjai kanapės vėliavą perėmė iš Bobo Dylano, bet, tarkime, žvaigždė Bobas Marley tvirtina, kad jam įtaką padarė dar autoritetingesnis asmuo – Dievas.

Pradžios knygoje pasakyta: „Žemė išželdino augmeniją: augalus, duodančius visų rūšių sėklą, ir visų rūšių medžius, vedančius vaisius su sėklomis. Ir Dievas matė, kad tai gera“ (1, 12). O 104 psalmės 14-oje eilutėje sakoma: „Tu želdai žolę galvijams ir augalus žmonių reikalams...“

Kaip rastafaris, Marley tikėjo, kad nurodymas rūkyti žolę, arba gandžą, kaip ji vadinama Karibų jūros salose, atėjo ne iš kur kitur, o iš pačios Biblijos. Jei manysime, kad žodis „žolė“ Biblijoje reiškia kanapę, o ne laiškinius česnakus, tuomet kritikuoti rastafarių logiką bus sunku.

Rastafariai tiki, kad Ras Tafari, Etiopijos imperatorius Hailė Selasijė I, karūnuotas 1930 m., yra gyvas Dievas. Rastafarių religinis mokymas atsirado Jamaikoje trečiajame dešimtmetyje. Jo išpažinėjai tiki, kad išganyti bus tik sugrįžę į Afriką arba su Afrika dvasiškai susitapatinę juodaodžiai. Rastafariams gandžos rūkymas yra vienas aspektas proceso, kuriuo jie siekia gerai pažinti pagrindines savo tikėjimo dogmas. Bobas Marley sakė, jog gandža rūkoma tam, kad „padėtų medituoti tiesą“.

Kanapę į Jamaiką atvezė Ost Indijos darbininkai, kurie XIX a. pabaigoje čia pradėjo dirbti vietoj vergų. Šis augalas šalyje tiesiog tarpo ir – vietinių gyventojų džiaugsmui – tapo ypač įtakinga a-tmaina. Nors rastafariai teigia, kad jų tikėjimas grindžiamas bibli-nėmis nuorodomis, reikia turėti galvoje ir tai, jog šalyje, kurioje ji

*Didžiosios Britanijos
Medicinos darbuotojų
asociacija pareiškė:
„Kanabinoidai beveik
netoksiški – nėra
mirties atvejų, kurie
būtų siejami su jų
pramoginiu ar terapiniu
vartojimu“.*

82 auga kaip laukinis augalas, visiškai priimtina vartoti gandžą kaip sakramentą ir pagalbines meditacijos priemones.

Rastafarių judėjimui augant, plito ir palankus požiūris į „švento augalo“ vartojimą. Nuo septintojo dešimtmečio kanapės vartojimas tapo esmine rastafarių kultūros dalimi, o jos vartojimo priežastys niekam nebekėlė abejonių; tiesa, Vest Indijos poetas Lintonas Kwesi Johnsonas sukūrė pasaulietiškesnę teoriją, aiškinančią šio narkotiko populiarumo priežastis jo tėvynėje. Jis aiškino: „Jame [rastafarianizme] daug teigiamybių tuo požiūriu, kad jis grąžino masėms orumo jausmą. Jis įkvepia pasididžiavimo savo afrikietiškos kultūros paveldu, kurį britų kolonializmas beveik sugriovė. Yra tokių rastafarių, kurie... apsvaigsta ir akimirksniai atsiduria Etiopijoje prie Selasijės kojų arba sėdi Aukso Sostė. Bet kai *žolės* poveikis išgaruoja... grįžta į žiaurią ir bjaurią gyvenimo tikrovę“.

Gali atrodyti keista: kanapė plačiai vartojama rastafarių kultūroje, o Jamaikoje ji vis dar nelegalizuota. Jei kanapės vartotojams būtų uždegta žalia šviesa, šios šalies įstatymų leidėjai labiausiai bijotų vieno dalyko – suerzinti tokius įtakingus prekybos partnerius kaip JAV. Aštuntajame dešimtmetyje Jamaikos politikai nusprendė neatšizvelgti į komisijos išvadą, kuri buvo sudaryta jų pačių pageidavimu – ji rekomendavo nebausti privačių kanapės vartotojų, vartotojus viešose vietose bausti 10 dolerių bauda, gydytojams leisti skirti marihuaną gydymui. Tačiau 1999 m. spalį Jamaikos senatas vienbalsiai priėmė rezoliuciją, kuria remiantis buvo įsteigta kita komisija tirti kanapės dekriminalizavimo klausimą.

Aštuntame dešimtmetyje išpopuliarėjus regio muzikai, kanapės vartojimo tradicija pagaliau sulaukė paramos. Regis buvo daugiausia rastafarių muzika, jos laisvas pupsintis ritmas puikiai dera su būseną, į kurią panyrama apsvaigus nuo gandžos, šią būseną rastafariai laiko savo tikėjimo esme. Regis, kaip pasaulinis fenomenas, atsirado, galima sakyti, vieno žmogaus dėka – tai Bobas Marley.

Marley gimė 1945 m. Jamaikoje, Santa Anoje; baltaodžio jūreivio ir juodaodės jamaikietės paauglės sūnus pradėjo groti vietas baruose. Ten būtų ir likęs, jei 1967 m. nebūtų susipažinęs su rastafarianizmu. Marley visiškai atsidėjo šiai jam naujai religijai, dėl to jo muzikinė karjera įgavo naują pagreitį ir pakrypo nauja linkme. Marley dainas apie išsivadavimą, dvasingumą ir per gandžą pasiektą nušvitimą – tai pagrindinės rastafarių tikėjimo tiesos – pamėgo ne tik Jamaika, bet ir visas pasaulis. Tokie hitai kaip *I Shot The Sheriff*, *Stir It Up*, *Buffalo Soldier* ir *No Woman No Cry* jį pavertė tarptautine žvaigžde. O jo albumai, pavadinti *African Herbsman* ir *Kaya* (kitas gandžos pavadinimas) nedviprasmiškai parodė, ką jis propaguoja. (Peteris Toshas, Marley grupės *The Wailers* narys, išleisdamas albumą, pavadintą tiesiog *Legalize It*, pasielgė dar atviriau.)

Tačiau Marley troško, kad jo mintį išgirstų ne vien populiariųjų įrašų klausytojai. Jis laikė save rastafarių pranašu ir aukščiausiuoju kanapės vartojimo kultūros atstovu. „Jau laikas žmonėms leisti rūkyti tą gerą žolę, – sakė jis 1976 m. – Vyriausybė kvailioja. Jie tik nori, kad rūkytum cigaretes ir cigarus. Būna, kad cigarai blogiau negu žolė. Aha, žinok, negalima rūkyt cigarų. Rūkyk žolę.“

Neabejotina, kad Marley 1975 m. jau buvo revoliucijos vėliavnešys, septintojo dešimtmečio aktyvistų įpėdinis ir hipių gandžos nušvitimas. Per plauką išvengęs mirties, kai Kingstone 1976 m. jį buvo bandoma nužudyti, Marley 500 milijonų afrikiečių vardu 1978 m. buvo apdovanotas Jungtinių Tautų Taikos medaliu už humanitarinę veiklą. Tais pačiais metais Jamaikoje jis atliko pagrindinį numerį Taikos koncerte, kuris buvo skirtas sutaikyti kariaujančias Kingstono lūšnynų gaujas. Tačiau Marley šlovės valanda išmušė tada, kai 1980 m. buvo pakviestas į Zimbabvės nepriklausomybės iškilmes kaip pagrindinis jų dalyvis. Po metų Marley mirė nuo vėžio, jam buvo trisdešimt šešeri.

2001 m. liepą Didžiosios Britanijos ministras pirmininkas Tony Blairas atvyko į Jamaiką trumpo vizito. Jis buvo labai ryžtingas.

84 Jamaika buvo atsidūrusi kanapės įstatymų legalizavimo pusiaukelėje, o Blairas, neseniai pasipriešinęs visuotinei legalizacijai Britanijoje, buvo pasiryžęs paversti niekais Jamaikos pastangas. Didžiausią rūpestį jam kėlė tai, kad 30 paskutiniųjų šalyje įvykdytų žmogžudysčių buvo susijusios su Karibų jūros salų narkotikų prekybos gaujomis, plačiau žinomomis *Yardies* vardu. Jis buvo įsitikinęs, kad kanapės ir kitų narkotikų legalizavimas Jamaikoje atvertų jardžiams pelningą rinką Jungtinėje Karalystėje bei paskatintų gangsterius dar labiau siautėti.

„Iš tiesų turime didesnę dėmesį skirti ne tik mūsų prekybai bei investicijoms, bet ir teisėtvarakai bei įstatymų vykdymui, kad galėtume susidoroti su šia blogio prekyba, kuri pridaro šitiek žalos čia, Jungtinėje Karalystėje, ir visame pasaulyje“, – sakė jis.

žolės miestas Amsterdamas ir „Olandų eksperimentas“

Amsterdamas yra sekso, narkotikų ir *Van Der Valk* miestas. Engiamiams viso pasaulio kanapės rūkaliams pasivaikščiojimas *Spuistraat* gatve ir *Waterlooplein* bei *Nieumarkt* aikštėmis yra tas pat, kas mažam vaikui šeimininkauti saldainių parduotuvėje. Virš kanapės kavinių iškabinti marihuanos ženklai byloja, jog gerdami kapučino kavą čia dar galite pasimėgauti rūkyti egzotiškąjį daiktą. Viduje tvyrantis kvapas aitrina šnerves, kol skaitote meniu, kokio tikrai nerasite užkeigoje *Betty's Tea Shop*. Tik žiūrėk ir mokykis, kaip kanapės austruoliai iš viso pasaulio rūšiuoja šimtus aukščiausios kokybės rūšių *žolės*. Vos už kelis guldenus ir tu gali mėgautis Juodosios Havajų, Saitrel Skunko, Tai, Baltosios Afganų ar Kalio Miglos teikiama malonumais.

Tačiau net ir neriant į transcendentinę *žolės* miglą, verta atminti vieną dalyką. Tiesą sakant, kanapė, nepaisant jos gausybės, prieinamumo ir socialinės aplinkos, Nyderlanduose yra nelegali. Marihuana šalyje niekada nebuvo dekriminalizuota ir mažai tikėtina,

kad bus visiškai legalizuota. Priešingai, Olandijos valdžia sugalvojo paprastą, bet visiškai unikalų sprendimą: kiek tai neprieštarauja sveikam protui, ignoruoja kanapę.

Tačiau iki pat 1976 m. padėtis buvo visiškai kitokia. Narkotikų įstatymų pažeidėjams nuolat buvo keliamos bylos ir taikomos žiaurios sankcijos, o tokios siaubingos bausmės kaip 12 mėnesių kalėjimo už nedidelius kanapės įstatymo pažeidimus buvo įprastos. Tačiau netrukus tapo aišku, kad nepaisant negailestingų nuosprendžių, kanapės vartojimas smarkiai auga, ypač tarp olandų jaunimo. Spaudimas daryti reformą prasidėjo septintajame dešimtmetyje, kuris buvo pamišęs dėl kanapės – ir nors JAV bei Jungtinėje Karalystėje vyriausybės išsisukinėjo ir galiausiai įvedė dar griežtesnes bausmes, 1976 m. šviesuoliai olandai sutiko su visuomenės reikalavimu ir priėmė Opiumo aktą.

Akte aiškiai atskiriami pavojingi ir mažiau pavojingi narkotikai. Bausmės už prekybą heroinu, kokainu ir amfetaminu – griežtos ir nediskutuotinos. Tačiau šiame Akte numatyta ir tokia veikla, už kurią nėra „traukiama į baudžiamąją atsakomybę, sekama ir areštuojama“. Tai:

- ✚ mažiau kaip 30 g kanapės produktų pardavimas;
- ✚ iki 5 g kiekio marihuanos tiekimas, laikymas ir kultivavimas.

Visa kanapės prekyba *coffee shop'uose* apmokestinta – tai papildomas įplaukos vyriausybei.

Toks sprendimas, kaip eksperimentas, buvo pirmasis istorijoje. Kol kas jo rezultatas yra lyg antausis tiems, kurie tvirtino, kad galiausiai visa šalis svirduliuos apsvaigusi nuo kanapės tvaiko. Iš tiesų, nors gauti kanapės nesudėtinga, jos rūkymu domisi tik nedaugelis – mažiau negu trys procentai olandų pripažįsta, jog yra nuolatiniai vartotojai. Kaip pastebėjo buvęs Olandijos narkotikų karalius Eddy Engelsmanas: „Mums pavyko padaryti kanapę nuobodžiu dalyku“. O Bonas Kreiseris, Olandijos sveikatos ministerijos narkotikų kontrolės skyriaus viršininkas, teigė: „Mes nemanome, kad reikia

86 bausti jaunus žmones už tai, kad jie gyvenime trumpai vartojo kanapę. Manome, kad toks žingsnis – jaunam žmogui įrašyti į biografiją apie teistumą už tai, iš ko dauguma išaugs – neatsakingas“.

Tačiau tai įtikina ne visus. Kai kas tvirtina, kad Olandiją yra apėmusi stipriųjų narkotikų karštinė, kuri tiesiogiai susijusi su laisvais kanapės įstatymais – heroino vartojimas išaugo iki 50 procentų, kokainą daugiausia vartoja keturiolikos–šešiolikos metų paaugliai, taip pat išaugo amfetaminų vartojimas ir nusikaltimų, susijusių su narkotikais, skaičius. „Mūsų liberalioji narkotikų strategija – tikra nesėkmė, tačiau jos gynėjai taip suaugę su savo įsitikinimais, kad negali prisiversti šitai pripažinti“, – sako daktaras Franzas Kloompmanas, žymus Olandijos narkotikų reabilitacijos specialistas.

Pasak neseniai atliktų Jungtinių Tautų skaičiavimų, pasaulinė narkotikų prekyba vertinama stulbinančia suma: 567 milijardų dolerių kasmet – tai aštuoni procentai visos pasaulinės ekonominės veiklos; daugelis Europos politikų Olandiją, ypač Amsterdamą, laiko narkotikų vartais į jų pačių šalis. Faktas, jog daugelio platintojų keliai veda į Amsterdamą, o Liverpulio Curtis „Cocky“ Warrenas tikrai ne pirmas ir ne paskutinis narkotikų magnatas, kuris laikinai įsikūrė tolerantiškojoje Olandijoje. 1996 m. Prancūzijos prezidentas Jacques'as Chiracas atskleidė Europos nerimą, kai pagrasino sulaužyti Šengeno sutartį, kuri leidžia nevaržomai judėti Europos erdvėje, kaltindamas Olandiją, kad ji tapo „narkovalstybe“.

Ir pačioje Olandijoje auga nerimas. Vienas nusiskundimų, ypač garsiai aidintis Olandijos konservatorių gretose, yra tas, jog Olandijos *laissez-faire*^{*} požiūris į kanapę suaktyvino milžinišką narkotikų prekybą pačioje šalyje. Olandų marihuanos pramonė didžiulė: apie 35000 fermerių užsiima tik stiprios, hidroponiškai auginamos kanapės pasėlių kultivavimu, du trečdaliai jų parduodami *coffee shop'uose*. Nors šitai naudinga ekonomikai, argi tai pageidautina moralės požiūriu?

* Ekonominio liberalizmo šūkis – „leiskite veikti“ (pranc.).

Rastafariai tiki, kad princas Ras Tafari (1891–1975) – jis 1930 m. buvo karūnuotas Etiopijos imperatoriumi Haile Selasije I – yra gyvas Dievas. Rastafarių religinis mokymas atsirado Jamaikoje trečiajame dešimtmetyje. Jo išpažinėjai tiki, kad bus išganyti tik į Afriką grįžę arba su Afrika dvasiškai susitapatinę juodaodžiai. Rastafariams gandžos rūkymas yra vienas aspektas proceso, kuriuo jie siekia gerai pažinti pagrindines savo tikėjimo dogmas.

88 Net olandų valdžia, atsakinga už Opiumo aktą, baiminasi, kad išaugins pabaisą. Vyriausybė griežtai atmetė prašymus visiškai legalizuoti kanapę, nes bijo prarasti kontrolę, kurią dabar turi. Klaasas Wiltingas, Amsterdamo policijos pareigūnas, sakė: „Šiuo metu ją legalizuoti neįmanoma. Mums iškiltų daug problemų. Nyderlandai maža šalis. Manau, legalizuoti būtų galima tik tada, jei ir kitos šalys norėtų tai padaryti“.

Tikriausiai siekdami nuraminti sudrumstus Europos vandenį, olandai trokšta pademonstruoti, kaip gerai jie tvarkosi. Neseniai priimtos pataisos, reglamentuojančios leidžiamą nusipirkti vienu sykiu kanapės kiekį – jis sumažintas nuo 30 g iki 5 g; taip pat numatoma uždaryti dešimtis *coffee shop'ų*, kurie pažeidžia taisykles.

„*Coffee shop'us* griežtai kontroliuoja policija, – teigia Klaasas Wiltingas. – Jei juose būna pažeidimų arba ten pardavinėjami stiprieji narkotikai ar vogti daiktai, mes pranešame apie tai merui ir jis *coffee shop'ą* uždaro.“

Kartais bendromis pastangomis bandoma pažaboti pagrindines narkotikų gaujas, kurios veikia didžiuosiuose miestuose. Policija taip pat pažymi, kad ji labai nori suvaldyti nelegalias kanapės siuntas iš užsienio. 1995 m. silpnųjų narkotikų laimikis sudarė 44 procentus visų siuntų, sulaikytų penkiolikoje Europos sąjungos šalių. Antra vertus, kritikai pažymi, jog tai rodo, koks kiekis kanapės skverbiasi per Nyderlandus.

nuo neišmanymo iki palaimos – kanapė Jungtinėje Karalystėje

Nepaisant protestų, kuriuos atsidavę vartotojai įvairiai reiškė ištisus dešimtmečius, tarkime, spausdino visą puslapį užimančias proklamacijas *The Times* laikraštyje, rengė masines demonstracijas ir viešai rūkė marihuaną, Jungtinėje Karalystėje kanapė yra nelegali. Visai neseniai buvo nuspręsta kanapę perklasifi-

kuoti iš B klasės narkotiko į C klasės narkotiką, o iki tol Didžiosios Britanijos įstatymai kanapę draudė smarkiau nei kitų Vakarų valstybių.

Kanapės likimas buvo nulemtas jau seniai – net 1798 m. Tais metais britų Ost Indijos kompanija užplaukė ant skolų seklumos ir Britanijos vyriausybė pajuto pareigą gelbėti geriausią imperijos prekybos atstovą. Karališkasis sostas, siekdamas kompensuoti savo didelius nuostolius, nusprendė apmokestinti kai kurias Indijos pramonės šakas, taip pat ir tas, kurios iš kanapės gamino bei grynino plačiai vartojamus narkotikus: bhangą, gandžą ir čarną. Vyriausybė gynė nepakeliamą Indijos kanapės mokesčių įstatymą teigdama, kad jis naudingas kolonijos gerovei: pigią ir stiprią gandžą vertino vargo slegiamos masės, o valdantys kolonistai ją kaltino dėl vis dažniau visuomenėje kylančių neramumų. Tiesą sakant, kolonistai mielai būtų ją visiškai uždraudę. Tačiau vyriausybė suvokė, jog vietiniai gyventojai mielai sutiks už savo kanapę mokėti daugiau ir tai leis gerokai papildyti biudžetą.

Kaip ir Prancūzijoje bei JAV tie anglai, kurie lankėsi nelegaliuose Londono hašišo namuose, šį narkotiką vartodavo labiau eksperimentiniais tikslais. Tikriausiai patys garsiausi Londono hašišo namai buvo *Rhyme's Club*, kuriuose narkotikas padėdavo sukurti magišką aplinką. Nors ir ne tokie didingi kaip Paryžiaus *Club de Hashishins*, puikavęsi tuo, kad jų nariai – tokios garsenybės kaip Beaudelaire'as ir Gautieras, Didžiojoje Britanijoje *Rhymer's*, kaip ir kanapė, įgijo blogą reputaciją.

Visą XX amžių Didžiosios Britanijos Vidaus reikalų ministerijos požiūris į kanapę buvo keistai paniškas, gal net šiek tiek ksenofobiškas. Valdininkai niekada nežinojo, kaip su ja elgtis, niekada

„Marihuana neturi gydomosios vertės, todėl ją vartojant, visada piktnaudžiaujama ir vykdomas blogis.“
Harry J. Anslingeris,
JAV Narkotikų biuro komisaras, 1953.

90 nebuvo visiškai tikri, ar ji naudinga ar žalinga, ir niekada nepasitikėjo jos užsienine kilme, todėl nuolat rinkdavosi tą patį paprastą sprendimą – laikyti ją užrakintą, o raktą – paslėpti atokiausiame bokšte ir niekad neminėti jos vardo prie pietų stalo.

1911 m. Pietų Afrikai nusprendus uždrausti kanapę – daugiausia dėl poveikio, kurį ji darė deimantų kasyklose dirbusiems indams darbininkams – pasipylė ir daugiau tarptautinių įstatymų, uždraudusių kanapę. 1912 m. Hagos konvencija buvo uždrausta didmeninė opijaus, heroino ir kokaino prekyba, tačiau, nors kanapė konvencijoje ir paminėta, ji išvengė šio įstatymo, nes tuo metu didžiausia grėsmė buvo laikomas opijus.

Narkotikų prohibicijos pradžia Jungtinėje Karalystėje gana keista – viskas prasidėjo 1922 m., kai Vidaus reikalų ministerijos ekspertams buvo atsiųsta neįprastos sudėties medžiaga, rasta Saut Šildse, Tynsaide, vieno egiptiečio *coffee house'o* anglies sandėliuke. Ekspertai greitai nustatė, kad ta medžiaga yra „hašišas“ – labai keistas, baisiai įtartinas dalykas, bet neįtrauktas į 1920-ųjų Pavojingų narkotikų aktą. Kitąmet Jungtinės Karalystės dokuose pakeliui iš Bombėjaus į Džibutį buvo sulaikytas laivas, prikimštas 10 tonų kanapės. Ir vėl kreiptasi į Vidaus reikalų ministeriją, ir vėl ilgai dvejojus nuspręsta, kad beveik nieko negalima padaryti, nes ši medžiaga neįtraukta į Pavojingų narkotikų aktą. Tačiau kanapė pradėjo taip dažnai „painiotis po kojų“, kad tai ėmė erzinti. Šis reikalas pasiekė kulminaciją truputį vėliau tais pačiais metais, kai Sohe, Londone, buvo suimti du padavėjai iš Italijos ir Sudano, kurie buvo apkaltinti tuo, kad norėjo parduoti žaliavą opijui. Iš tikrųjų ta medžiaga buvo hašišas, kuris nebuvo draudžiamas, ir vyrus paleido. Šis įvykis išprovokavo vieno tūžmingo Vidaus reikalų ministerijos pareigūno pompastišką kalbą *Daily Mail* laikraštyje, paskui įsiliepsnojo žiniasklaidos kurstoma polemika, tada policija pasiūlė įtraukti kanapę į Pavojingų narkotikų aktą bei informavo, kad kanapė „savo aukoms daro tokį pat poveikį, kaip kokainas ir morfijus“.

Vidaus reikalų ministerijoje vyravo pragmatiškas požiūris. Pareigūnai pažymėjo, kad Egipte uždraudus kanapę jos kainos juodojoje rinkoje tik padidėjo. Ministerijos darbuotojams kanapė vis dar buvo tik užsienietiškas keiksmazodis ir jie nematė jokio reikalo ją šioje šalyje legalizuoti. Tačiau galų gale viskas išsprendė.

1924–1925 m. Ženevos Opijaus konferencijoje egiptiečiai, kurie jau skendo hašiše, grąžė iš nevilties rankas, prašydami Tautų lygą įvesti griežtas tarptautines sankcijas, kad Lygos nariams būtų uždrausta pardavinėti ir vartoti šį narkotiką. Patvirtindami savo prašymą, Egipto delegatai tvirtino, kad kanapė yra „pavojingas narkotikas, žalingesnis už opijų“ ir kad „maždaug 70 procentų nesveikų žmonių Egipto beprotnamiuose yra hašišo valgytojai ir rūkytojai“.

Egiptiečių maldavimą entuziastingai palaikė amerikiečiai, kurie labai norėjo Egipto paramos kovoje su opijumi ir kokainu. Dabar jau buvo tik mėnesių klausimas, kada Ženevos konferencija ratifikuos draudimą importuoti ir eksportuoti indišką kanapę; draudimas netaikytas tik medicinos ir mokslo sričiai. Šis ediktas Jungtinėje Karalystėje buvo sutiktas su dideliu palengvėjimu, ir Vidaus reikalų ministerija iš karto perklasifikavo kanapę kaip nuodą, o 1925 m. įtraukė ją į atnaujintą Pavojingų narkotikų aktą. Parlamentas šį nutarimą priėmė žaibiškai.

Per kitus 30 metų nedaug kas pasikeitė. Tačiau šeštajame dešimtmetyje valdžios organai pamatė, jog požiūris į narkotiką kinta. Dėl imigrantų, atvykusių iš Vakarų Indijos, pastebimai išaugo kanapės vartojimas ir domėjimasis ja; kaip Naujajame Orleane ketvirtajame dešimtmetyje, taip ir Londone besiskleidžiantis džiazas judėjimas dar labiau paskatino vartoti kanapę. Per kelias kratas, kurios buvo atliktos džiazos klubuose 1955 m., buvo suimti vos keli žmonės, tačiau tai rodė, jog valdžios organai nebetikina taikstytis su kanapės vartojimu.

Atėjo septintasis dešimtmetis; iš Amerikos sklido gėlių vaikų įtaka, o ir vietinės žvaigždės, tokios kaip *The Beatles* ir *The Rolling Stones* vis labiau priešinosi nusistovėjusioms pažiūroms; visa tai

92 pranašavo pirmuosius didelius kanapės šalininkų ir jos priešininkų susirėmimus. 1964 m. Pavojingų narkotikų akte buvo numatytas naujas įstatymo pažeidimas – kanapės auginimas. 1966 m. *folk* dainininkas Donovanas buvo suimtas už kanapės laikymą ir nubautas 300 svarų bauda bei rūsčiai įspėtas, jog jam „pridera elgtis padoriai“. Kitais metais buvo suimti Mickas Jaggeris ir Keithas Richardsas, bet abu buvo išteisinti; vadinasi, norint sustabdyti Didžiojoje Britanijoje kylantį kanapės vartojimo potvynį, nebepakanka, kad teisėjas pagrasintų pirštu.

1967 m. grupė *Soma*, pavadinta pagal narkotiką Aldouso Huxley romane *Šaunus naujasis pasaulis (Brave New World)*, išspausdino laikrašty *The Times* atvirą laišką, kuriame pasmerkė 40 metų Didžiojoje Britanijoje taikomus marihuanos įstatymus kaip „iš esmės nemoralūs ir neveiksnius praktikoje“. Visą puslapį užimantį laišką pasirašė daugiau negu 60 žinomų žmonių, tarp jų Davidas Dimbleby, Jonathanas Aitkenas ir visi keturi bitlai. Po kelių savaičių daugiau kaip 3000 žmonių susirinko Haid parke, Londone, *Somos* organizuotam *smoke-in* (rūkymui). Netrukus po šio įvykio vyriausybės užsakytoje Wottono ataskaitoje – dabartinės narkotikų strategijos peržiūroje – buvo padaryta išvada, kad reikėtų įteisinti marihuanos laikymą. Tačiau į tai vyriausybė atsakė 1967 m. priimtu Pavojingų narkotikų aktu, kuris suteikė policijai oficialius įgaliojimus ieškant narkotikų gatvėse stabdyti bei apieškoti žmones ir automobilius. O po ketverių metų 1971-ųjų Piktnaudžiavimo narkotikais aktas dar stipriau suvaržė kanapės vartotojus.

Šiuo Aktu kanapės augalas ir derva buvo perklasifikuoti kaip B klasės narkotikai, lygia greta su amfetaminais, kai kuriais barbituratais ir trankvilizatoriais, net su kodeinu. Tačiau kanapės aliejus buvo laikomas A klasės narkotiku – kaip ir heroinas, kokainas, krekas, LSD, ekstazi ir visi B ir C klasės narkotikai, jei jie paruošti injekcijoms.

Didžiausios baudos, numatytos Piktnaudžiavimo narkotikais akte, iš tiesų buvo drakoniškos, tačiau tikimybė sėsti į kalėjimą penkeriems metams už mažytį gabalėlį Libano Juodojo tavo kišenėje

buvo nedidelė, nebent tas gabalėlis būtų didelės kontrabandinės siuntos iš Amsterdamo dalis. 93

Iki pat 2001 m. spalio, kai kanapė buvo perklasifikuota, šį įstatymą ir vartotojai, ir policija laikė nesąmone. Vis daugiau žmonių, toli gražu neatbaidyti nuo vartojimo ir platinimo, mielai rizikuodavo stoti prieš teisėją teisme. Kodėl? Nors bylų, keliamų už pažeidimus, susijusių su kanape, skaičius išaugo nuo 40194 1990 m. iki 86034 1997 m., mažiau nei 1000 kaltinamųjų buvo nubausti laisvės atėmimu.

Vienas platintojas sakė: „Stoji prieš teisėją, tave pabara, gal dar skiria baudą. Tai visai nesvarbu. Tuos pinigus, kuriuos privalai sumokėti, gali atgauti tiesiog dar pardavęs kanapės. Aš paskui labai dažnai parduodu narkotikus žmonėms, su kuriais susipažinau teismo laukiamajame“.

Nepaisant juokingai mažo nuteistųjų skaičiaus, policija privalėjo aukoti savo brangią darbo jėgą ir laiką, kad gatvėse stabdytų ir apieškotų įtartinus žmones. 1996–1997 m. Anglijoje ir Velse buvo atlikta daugiau nei 300 tūkstančių patikrinimų, o per ketverius metus šis skaičius viršijo milijoną. Per šiuos reidus buvo suimta 134500 įtariamųjų ir rasta narkotikų, kurių didžiąją dalį sudarė kanapė.

Tačiau neramumai plito. Nors patikrinimų gatvėse skaičius išaugo, narkotikų buvo randama ir suimama įtariamųjų vis mažiau: 18 procentų 1988 m. ir 12 procentų 1997–1998 m. Kaip rodo 2000 m. kovo mėnesio Runciman ataskaita, neproporcingai dažnai buvo tikrinami jauni žmonės, kurie priklausė tautinių mažumų bendruomenėms ir gyveno prastos reputacijos miesto rajonuose.

Policiją taip pat siutino tuščias jėgų eikvojimas – tuo jie vis labiau įsitikino. Seras Johnas Stevensas, Londono policijos komisaras, sakė: „Kanapė yra silpnas narkotikas. Jei jis būtų legalus, mums tai nekliudytų, nes toks mūsų darbas. Mus labiausiai domina tiekėjai“.

1969 m. Didžiosios Britanijos visuomenė buvo apklausiamą, ar reikėtų legalizuoti kanapę. Kas aštuntas respondentas atsakė teigiamai. 1997 m. teigiamai atsakė kas trečias. Į valdžią atėjus lei-

94 boristams ir visuomenėje padvelkus naujoms susitaikymo bei debatų dėl kanapės nuotaikoms, tapo aišku, kad kanapės padėtį Didžiojoje Britanijoje metas įvertinti naujai.

„Man darytų daug didesnį įspūdį, jei jie kriminalizuotų alkoholį ir cigaretes, – sakė Franas Healy, populiarios grupės *Travis* solistas. – Beveik visi Britanijoje rūko tą suknistą hašišą, suprantat, ką noriu pasakyti? Taigi ar jis legalus, ar nelegalus, gausi tik įspėjimą, jei jau įkliuvai. Jį reikėtų dekriminalizuoti, bet geriau jau žmonės nustotų gerti. Nekenčiau, kai geria. Aš asmeniškai pažįstu vieną moterį – ji dirba Škotijoje prokurore ir sako, kad visi nusikaltimai, su kuriais jie susiduria, o jie susiduria su daugeliu nusikaltimų, savaitgaliais ir per savaitę būna susiję su alkoholiu. Ir niekad niekad niekad nebūna susiję su kanape. Man atrodo, žmonės gali mirtinai prisigerti, muštis ir visa kita, nes yra daugybė visokių kvailų dalykų įstatymuose. Bet tokie įstatymai. Įstatymai kvaili.“

O Shaunas Ryderis, *The Happy Mondays* dainininkas, tvirtina: „Ji tau nekenkia. Ji tau naudinga. Jei nuo jos tau kyla paranoja, neberūkyk jos. Nuo jos nepradėsi siautėti ir neišprotėsi. Taigi niekas, surūkęs tris suktines iš eilės, neina mėtyti bokalų kitiems į snukį, ar ne? Nuo marihuanos taip nebūna. Ji nėra baisus narkotikas. Nežinau, kodėl ji nelegali“.

Žinoma, tokių nuomonių galima tikėtis išgirsti iš muzikos industrijos atstovų, kurie tradiciškai jau daug metų rūko kanapę profesiniais sumetimais. Tačiau kalbant apie jos dekriminalizavimą, Healy ir Ryderio nuomonę palaiko keletas įtakingų ir, keista, privilegijuotų rėmėjų. Pasak Peregrine'o Worsthorne'o, buvusio *The Sunday Telegraph* redaktoriaus, kriminalizuoti kanapę yra „juokinga – tai dar juokingesnis reikalas nei Amerikos Prohibicijos idėja, kuri, kaip žinoma, visiškai žlugo. Negalima priimti įstatymo, į kurį daugelis neketina kreipti jokio dėmesio. Kvailiau nesugalvosi. Aš rūkiu ją. Tai ne man. Aš mėgstu alkoholį, taigi man nieko kito nereikia. Bet daugybė mano draugų ją rūko. Darbar tai įprasta“.

1998 m. Policijos fondas – nepriklausoma labdaringa tyrimų organizacija, kurios narys yra princas Čarlzas – sudarė komitetą peržiūrėti narkotikų problemą Didžiojoje Britanijoje. Jis padarė tokias pat išvadas, kaip ir Woottono komitetas prieš 30 metų. Kai 2000 m. kovą Runciman ataskaita buvo paskelbta, jos išvados, lygiai kaip ir Woottono ataskaitos, politikoje sukėlė didžiulę sumaištį.

Komitetui pirmininkavo Dama Rutha Runciman, 64-erių metų amžiaus buvusi įvairių kampanijų ir komitetų narė, kuriai kontroversijos ne naujiena. Dama Runciman, *Prison Reform Trust* įkūrėja bei narė, – fondo, kuris siekė, kad būtų įkalinama mažiau nusikaltėlių, o su kaliniais elgiamasi švelniau, – sykį yra pasakiusi, jog visuomeniniam darbui komitetuose, kurie rūpinosi „prislėgtaisiais, pamišusiaisiais ir blogaisiais“, ji atidavė kelias dešimtis savo gyvenimo metų. 1974 m. leiboristas, Vidaus reikalų ministras Roy Jenkinsas ją paskyrė

dirbti Patariamojoje taryboje dėl piktnaudžiavimo narkotikais, ten ji dirbo iki 1995 m. 1979 m. Runciman taip pat pirmininkavo atliekant nepriklausomą Piktnaudžiavimo narkotikais akto tyrimą ir rekomendavo sušvelninti draudžiamų medžiagų įstatymus.

Komitetas tyrė daug dalykų; atsižvelgta į tokių skirtingų organizacijų kaip Anglijos ir Velso Katalikų vyskupų konferencija ir Kardifo gatvių narkotikų projektas nuomones. Atliktos kelios apklausos tiriant visuomenės nuomonę apie narkotikus, ypač apie kanapę. Taip pat komitetas praleido savaitę Olandijoje, kur kalbėjosi su olandų įstatymų leidėjais ir teisėsaugos pareigūnais. Tai, ką jie pamatė, padarė jiems didelį įspūdį. Komitetas pateikė tokias išvadas:

1997 m. Amerikos medicinos darbuotojų asociacija pasiūlė pradėti kontroliuojamus klinikiškus rūkomosios marihuanos medicininio vartojimo tyrimus, o Didžiosios Britanijos medicinos darbuotojų asociacija pasiūlė pradėti sintetinių kanabinoidų tyrimus.

96

Mes manome, kad Olandijos patirtis Jungtinei Karalystei gali suteikti dvi pamokas. Pirmoji yra ta, jog visų narkotikų – ne vien kanapės – laikymą ir vartojimą asmeninėms reikmėms būtų naudinga traktuoti pirmiausia kaip sveikatos problemą. Tai turėtų laiduoti, kad jauni žmonės, kurie eksperimentuoja su narkotikais, užuot išstumti į visuomenės pakraštį, liks integruoti visuomenėje. Antroji pamoka ta, kad būtų naudinga atskirti kanapės ir heroino rinkas. Taip pasielgę olandai mums yra įtikinamas įrodymas, paneigiantis teoriją, kad kanapės vartojimas – tai vartai į kitus narkotikus ir pavyzdys, pagrindžiantis teoriją, jog jeigu tokie vartai apskritai egzistuoja, jie yra juodoji rinka.

Tačiau komitetas taip pat pažymėjo:

Mes pripažįstame, kad dėl dabartinio politinio bei kultūrinio klimato Jungtinėje Karalystėje būtų sunku įsteigti olandų stiliaus kanapės kavines. Prieštaravimai tarp šalies ir tarptautinių įstatymų bei jų veikimo pernelyg dideli. Tarkime, olandai gali juos išspręsti, bet čia jie sukeltų didesnių sunkumų. Vis dėlto situacija gali keistis tokia linkme, kad pradės rasti panašumų su olandų patirtimi, ypač jei vietos bendruomenėms bus suteikta didesnė autonomija.

Komiteto baigiamosios išvados dėl kanapės klausimo nedviprasmiškos ir kandžios dabartinių valstybinių įstatymų atžvilgiu:

Dabartiniai kanapės įstatymai daro daugiau žalos, negu apsaugo... Jie neišvengiamai skaudžiai veikia jaunus žmones skurdžiuose miestų rajonuose, beje, tie žmonės dažniau kilę iš etninių mažumų bendruomenių.

Kanapė yra narkotikas, dėl kurio žmonės dažniausiai susiduria su baudžiamosios teisės sistema. Tai plačiausiai ir daž-

niausiai vartojamas narkotikas. Tai narkotikas, su kuriuo dažniausiai susiję pagrindiniai narkotikų įstatymų pažeidimai ir kuris dažniausiai konfiskuojamas. Tai narkotikas, kurio atžvilgiu, dažnai dėl nevaržomų policijos bei muitinės veiksmų, egzistuoja didžiausias neatitikimas tarp sumanyto ir praktikoje taikomo įstatymo.

Taip pat kanapė mažiau žalinga nei kiti pagrindiniai nlegalūs narkotikai ir yra visuomenės tokia laikoma. Jei norime, kad mūsų narkotikų įstatymų bazė būtų patikima, efektyvi ir galinti paremti tikrovišką prevencijos bei edukacijos programą, būtina rasti deramą pusiausvyrą tarp kanapės ir kitų narkotikų.

Labiausiai ataskaitoje rekomenduojama perkelti kanapę iš B klasės narkotikų į C klasę ir panaikinti įkalinimo bausmę už kanapės laikymą asmeniniam naudojimui.

148 puslapių ataskaitos sudarymas truko dvejus metus; ji baigiamą išvada, kad šios ataskaitos teikiamų rekomendacijų įgyvendinimas „įstatymą suderintų su visuomenės nuomone ir jo ištikimiausiu sąjungininku – sveiku protu“. Tačiau reikėjo tik kelių valandėlių, kad leiboristų vyriausybė be ceremonijų atmetų šios ataskaitos rekomendacijas. Vyriausybės pareiškime sakoma: „Mes nepritariame rekomendacijoms perklasifikuoti kanapę. Ministras Pirmininkas mano – jei tiesa, kad didžiausią žalą daro stiprieji narkotikai ir jei mes sušvelnintume mūsų įstatymus taip, kaip rekomenduojama, būtų pasiųstas pats blogiausias signalas, kokį tik įmanoma pasiųsti“.

Nors vyriausybė supeikė Runciman ataskaitą, ši tiesiogiai įžiebė didžiulius viešus debatus dėl kanapės, naudojamos pramogai ir medicininėms reikmėms, legalizavimo bei sukėlė tūžmingą jos vartotojų, kuriems jau įgriso, kad jų argumentai atmetami nė nesvarsčius reakciją.

Abiejų šalių atstovai gynė savo pozicijas ir spaudoje prasidėjo ginčai. Iš tiesų debatai kartais įgaudavo siurrealistinį atspalvį:

98 prie tradiciškai kairiosios ir liberaliosios pakraipų laikraščių *The Guardian* ir *The Independent* prisijungė ištikima dešinioji spauda – *The Times*, *Sunday Telegraph* ir netgi konservatyvusis *Daily Mail*, kviesdami protingai aptarti šį reikalą. Nors jie vengė raginti visiškai dekriminalizuoti kanapę ir leisti ją vartoti pramogai, tačiau net ir karščiausi dešiniojo sparno kalbėtojai pasisakė už kanapės naudojimą medicinoje. Visus siutino vyriausybės nenuosaikumas ir nenoras bent palaikyti debatus.

„Tie, kurie pasisako už kanapės dekriminalizavimą, ir patys padūmydavo, teigė *Daily Telegraph* redaktorius Charlesas Moore’as. – Mes nemanome, kad narkotikai yra geras dalykas, tačiau mes norim debatų.“

Staiga paaiškėjo, kad strategams užduodamas keblus klausimas – ypač tiems, kurie šėlsmingame septintajame dešimtmetyje buvo jaunučiai gražučiai. Televizijos debatų metu buvusi Šiaurės Airijos ministrė Mo Mowlam buvo paklausta, ar yra kada rūkiosi kanapę, ji atsakė teigiamai – kad įkvėpusi į plaučius ir jai nepatikę. O leiboristų partijos narė nenuorama Claire Short pastebėjo: „Jei spauda paklaustų kiekvieno Ministrų kabineto nario, ar jie kada rūkė kanapę, dauguma turėtų meluoti“.

Juokai juokais, bet čia glūdėjo idėja, kurią nusakė Mike’as Linnellis, narkomanų paramos grupės *Manchester Lifeline* narys: „Žmonių ir vyriausybės požiūriai pasikeitė dėl įgyto patyrimo. Nedaug tėra žmonių, kurių vienaip ar kitaip nebūtų paveikę narkotikai. Net Kabineto ministrai prisipažino jaunystėje mėginę narkotikų. Rodos, visi tai daro“.

Linnellis buvo vienas iš keleto patarėjų narkotikų klausimais, kurie džiaugėsi, jog dabar debatai vyksta atvirai ir kad galima išsakyti šias rimtas problemas. Danny Kushlikas iš grupės *Transform*, siekiančios keisti narkotikų įstatymus, sakė: „Narkotikus reikia legalizuoti todėl, kad jie pavojingi, o ne todėl, kad juos vartoti saugu. Būdas, kuris leistų kontroliuoti ir reguliuoti narkotikus, yra vėl juos susieti su ekonomika ir nestumti jų į pagrindį“.

Vieną kontroversiškiausių komentarų išsakė Seras Johnas Stevensas, Londono policijos komisaras, žymus Didžiosios Britanijos policininkas. Jis pasakė: „Kanapės rūkymas mums nėra svarbiausias dalykas, nes mes turime skirti pagrindinį dėmesį Londone išaugusių vagysčių ir žmogžudysčių skaičiui. Jei jūs važiuojate Londono metro ir nesusimokate, tai policijai irgi nėra svarbiausia, bet jei mes užklumpame ką nors taip darant, turime vykdyti įstatymą. Žmonių areštavimas už kanapę mano prioritetų sąrašė įrašytas ne pirmoje vietoje“.

Kanapės priešininkus toks aukštų valdžios pareigūnų revizionizmas užklupo kiek netikėtai, tačiau jie greitai smogė atgal. Vidaus reikalų ministras Charlesas Clarke'as – kuris ir pats prisipažino, kad būdamas studentas rūkė kanapę – apibrėžė vyriausybės poziciją, nurodydamas, jog ji neplanuoja naikinti baudmės už kanapės laikymą: „Manau, labiausiai tikėtina, kad sušvelninus įstatymus išaugtų šių narkotikų vartojimas. Manau, tai būtų blogai ir patiems vartotojams, ir visuomenei“.

Janeta Betts, kurios duktė Leah mirė nuo ekstazi, sakė: „Mes jau dekriminalizavome narkotikus – jeigu žmogus, pas kurį rasta narkotikų, gali įtikinti policininką, kad jie skirti jo asmeniniam vartojimui, jis bus tik vietoje įspėtas, ne daugiau. Jei bus dekriminalizuota kanapė, tai kas toliau? Ekstazi?“

Paulas Stokeris, Nacionalinės narkotikų prevencijos sąjungos direktorius, pažymėjo: „Nediskutuojamas faktas, jog žmonės, kurie vartoja kanapę, vėliau ima piktnaudžiauti stipriaisiais narkotikais. Priešasčių palikti kanapę nelegalią dabar yra daugiau negu kada nors anksčiau“.

Didžiosios Britanijos medicinos darbuotojų asociacija sukūrė įprastą tekstą apie riziką, kurią kelia kanapės rūkymas: „Rūkant kanapę, įkvepiama triskart daugiau dervų, negu rūkant paprastą cigaretę. Nuolat rūkant kanapę, didėja rizika susirgti širdies ir kraujagyslių ligomis, bronchitu, emfizema, padidėja plaučių vėžio tikimybė“.

100 Tačiau paskutinį žodį šiuose debatuose tarė tuometinis Vidaus reikalų ministras Jackas Straw:

Kanapė yra kontroliuojamas narkotikas dėl rimtų mokslinių priežasčių. Ir Pasaulinė sveikatos organizacija, ir mūsų Didžiosios Britanijos medicinos darbuotojų asociacija pakartotinai padarė išvadas, kad kanapė yra žalinga. Jei ji būtų legalizuota, labai tikėtina, kad jos vartojimas išaugtų. Kanapės kaina nukristų, nes rizika būti patrauktam į baudžiamąją atsakomybę, kurią platintojai šiandien patiria, išnyktų; kaina nukristų ir todėl, kad platintojai iš visos Europos užgriūtų Jungtinę Karalystę. Juo labiau vyriausybė stengtųsi mažinti kanapės paklausą ją apmokestindama, juo didesnė paskata tai būtų nusikaltėliams verstis nelegalia prekyba. Žinoma, daugelis pasirengę pažeisti dabar galiojantį įstatymą ir vartoti kanapę, tačiau faktas, kad ji nelegali, iš tiesų riboja vartojimą. Sutinku, kad kanapės legalizavimas nebūtinai smarkiai padidintų priklausomybės nuo stipriųjų narkotikų atvejų skaičių... Tačiau beveik neabejotina tai, kad Jungtinė Karalystė iš Nyderlandų perimtų Europos narkotikų prekybą.

Nors vyriausybė neapibrėžtam laikui atidėjo ponios Ruthos Runcinam ataskaitos svarstymą, ši drąsiai pareiškė: „Mano ataskaitos galiojimo laikas ilgesnis negu šios vyriausybės“. Ironiška, tačiau kaip tik neapgalvotas vienos žymios pagrindinės opozicinės partijos narės pasisakymas apie kanapės įstatymą parodė, kaip neįtikėtinais pasikeitė visuomenės nuomonė.

Annos Widdecombe, šešėlinės vyriausybės Vidaus reikalų ministrės kalba 2000 m. spalį kasmetinėje Konservatorių partijos konferencijoje, tapo sensacija:

Šiandieną galiu kalbėti apie naują strategiją. Ne taip seniai lankiausi Niujorke, kur vadovaujant merui Giuliani'ui,

nusikaltimų smarkiai sumažėjo. Nors tiksliai pakartoti to, ką mačiau, negalime, turime pasimokyti, kaip įveikti nusikalstamumą ir nepasiduoti nusikaltėliams. Taigi šiandien aš galiu paskelbti apie naują strategiją. Strategiją, kuri reiškia, jog nebus jokio pasigailėjimo tiems, kurie prekiauja žmonių vargu, neviltimi ir net mirtimi. Pradedant tais, kurie laiko mažytėliausią kiekį silpnųjų narkotikų, ir kylant šia grandine iki pat stambaus importuotojo, – niekam nebus kur pasislėpti. Nebus jokio pakantumo. Šito nori tėvai. Šito reikia mokykloms. Šito reikalauja mūsų ateitis. Būsimoji konservatorių vyriausybė tai padarys. Ką gi tai reiškia? Mes nepakęsimė, kad žmonės turėtų kanapės. Įspėjimai niekam nebeatstos bausmės, tegu niekas nesitiki, kad į tokį dalyką bus žiūrima pro pirštus. Jei kas turi narkotikų, mažiausia bauda už pirmą prasižengimą bus 100 svarų. Bet ne už antrą. Tada jau į teismą.

Beveik iš karto po šios kalbos kritikai išsirikiavo norėdami replikuoti Widdecombe. Pirmasis kalbėtojas, Policijos vyresniųjų inspektorių asociacijos atstovas, pažymėjo, kad siekiant pasodinti kiekvieną, kuris įkliuvo su mažyte kanapės porcija, būtinas astronominis darbuotojų bei resursų kiekis. Ir ne tik tai – toks griežtas požiūris į narkotikus labai pakenks trapiems santykiams, kuriuos policija mėgina užmegzti su vis ciniškesne visuomene.

„Mano požiūriu, Annos Widdecombe pasiūlymas toks nepraktiškas, kad įrodo, jog Torių partija visiškai atitrūkusi nuo XXI amžiaus Didžiosios Britanijos gyvenimo“, – teigė leiboristas Roy Hatterslay.

O žurnalistas Andrew Neilas pasakė: „Aš niekada jos nebandžiau, nes esu maištininkas, o septintajame dešimtmetyje visi ją vartojo. Man nepatiko jos kvapas, taigi man nepatinka būti kambaryje, kur ją visi rūko. Bet jei einu Kings Roud (King's Road) gatve ir priešais ateina grupė jaunimėlio, jau geriau tegu jie būna apsvaigę nuo

102 *žolytės*, negu prisisiurbę *Carlsbergo*. Manau, kad tai [Annos Widdecombe pasiūlymas] – nesąmonė. Kai pagalvoji apie visas kriminalines problemas, keistai atrodo pasiūlymas pradėti areštuoti vaikus už tai, kad jie turi kelis gabalėlius marihuanos“.

„Mane visiškai ne taip suprato, – paskubomis paaiškino Widdecombe. – Jie pamanė, kad visa tai reikės atlikti naudojantis dabartiniais ištekliais, be to, jiems pasirodė, kad tai visiškai panaikins jų veiksmų laisvę.“

Šešėlinė Vidaus reikalų ministrė vargais negalais pasiaiškino; bet tuojuo gavo antrą smūgį – šį kartą smogė jos pačios partijos nariai. Savaitgalį po konferencijos vienas sekmadieninis laikraštis pranešė, kad ne mažiau kaip septyni kolegos iš Widdecombe šešėlinio kabineto, tarp jų ir šešėlinis Vidaus reikalų ministras Francis Maude'as, nerūpestingai prisipažino jaunystėje rūkęs kanapę. Peteris Ainsworthas, šešėlinis kultūros ministras, atmetė jos planą kaip „nerealų“, buvęs Ministras Pirmininkas Johnas Majoras pasiūlė jį persvarstyti, o Konservatorių partijos vicepirmininkas Steve'as Norrisas pabrėžė, jog sunku tikėtis, kad policija bus nepakanti, nes policijos gretos retėja. Maža to, kalbant apie Konservatorių partiją, Norrisas suvokiąs, jog Widdecombe komentari kaip diena nuo nakties skiriasi nuo jaunų rinkėjų, kurių balsai bus lemiami, nuomonės.

Matydama, kaip jai regint žlunga jos didis planas, Widdecombe žengė desperatišką žingsnį, mėgindama išgelbėti savo reputaciją. „Frazė *jokio pakantumo* šioje vietoje buvo pavartota nesėkmingai, nes kiekvienas savaip interpretuoja tą *jokio pakantumo*, – sakė ji. – Man derėjo paaiškinti, kad *jokio pakantumo* nereiškia, jog reikia imtis kiekvieno atvejo, kai aptinkama kanapės. Tai reiškia, kad kiekvienam atveju metamas iššūkis, tačiau policija turi turėti teisę spręsti, ar jiems eiti toliau. Aš mėginau laiduoti, kad tais atvejais, kai norima žengti toliau, policija turėtų daugiau galimybių negu dabar.“

Annai Widdecombe nepasisekė, Liberalų demokratų lyderiui Charlesui Kenedy liko tik padaryti išvadą kalbant apie tikrąjį jos kalbos

poveikį: „Ji per pastarąsias keletą dienų atliko socialinę paslaugą, parodydama, kaip smarkiai pasikeitė visuomenės požiūris“.

bejėgis narkotikų karalius ir revoliucionierius Vidaus reikalų ministras

Mes jau susipažinome su aršiuoju generolu Barry McCaffrey – žmogumi, kurį Billas Clintonas įpareigojo išvaduoti Jungtines Valstijas nuo narkotikų blogio. Sekdamas Clintono pavyzdžiu, Tony Blairas 1998 m. paskyrė savo narkotikų karalių – Keithą Hellowellą, buvusį Klyvlendo ir Vakarų Jorkšyro policijos viršininką. Hellowellas daugeliu požiūrių smarkiai skyrėsi nuo McCaffrey: jis buvo mąslus, viešumos vengiantis žmogus, karštai tikintis, kad narkotikų problemos negalima matyti vien juoda ir balta spalvomis. Du skirtingi karaliai, dvi skirtingos kultūros, du skirtingi požiūriai. Tačiau jau 2001 m. kalbėta, kad jiedu visiškai pralaimėjo mūšį su narkotikais; abu ieškojosi naujo darbo.

Kai Keithas Hellowellas pradėjo eiti narkotikų karaliaus pareigas, jis buvo kupinas šviesių ir novatoriškų sumanymų, kaip šią problemą spręsti. Nė kalbos nebuvo apie įprastinę strategiją, nė užuominos apie griežtą draudimo politiką. Priešingai, Hellowellas pasinaudojo gydymo bei perauklėjimo programomis ir savo plane įdiegė daugelį iš jų perimtų dalykų; todėl Midlsburgo ir Bradforde gatvėse jis tapo labai populiarus ir gerbiamas policijos viršininkas. „Kai Bredforde vyko riaušės, aš buvau policijos viršininkas; per vienerius metus mes 62 procentais sumažinome plėšimų skaičių ypač problemišrame rajone – mes taikėmės į labai išaugusį nusikaltėlių skaičių ir į esminę jų nusikalstamumo priežastį, – sakė Hellowellas tik pradėjęs eiti naujas pareigas. – Kai kurie žmonės yra tiesiog blogi žmonės, bet daugelis atsiduria tame liūne dėl įvairiausių priežasčių.“

Narkotikų karalius Hellowellas laikėsi nuostatos, kad kiekvienoje policijos nuovadoje ir kiekvienoje mokykloje turi būti dar-

104 buotojų, kurie spręstų narkotikų keliamas problemas: jie šiose įstaigose dirbtų ir išklausytų žmones, susijusius su narkotikų pasauliu, ypač narkomanus. Iš pradžių rezultatai buvo padrąšinantys. Po metų Hellowello metodai atkreipė viso pasaulio ekspertų dėmesį, jie susižavėjo tokiu sumaniu narkotikų galvosūkiu sprendimu.

Viena Hellowello įdiegtų naujovių buvo ta, kad visose šalies savivaldybėse kovoti su kanape jis paskyrė viršininkus – taip norėta apsieiti be policijos kampanijų, sveikatos, švietimo bei kitų įstaigų paslaugų.

Tačiau Hellowello reikalai ėmė šlyti, kai pradėjo keistis visuomenės požiūris į kanapę. Tie, kurie įsivaizdavo Hellowellą kaip šviežio oro gūšį debatuose dėl ypatingo legalizavimo (būdamas policijos viršininkas, jis palaikė šią nuomonę), skaudžiai nusivylė, kai vyriausybei atmetus Runciman ataskaitą jis tvirtai stojo valdžios pusėn. Kanapės šalininkai dar labiau sunerimo, kai Hellowellas atsisakė paremti savo viršininkę Mo Mowlam, kuri reikalavo aiškiau atskirti stipriuosius ir silpnuosius narkotikus.

Tačiau sunkiausia jiems buvo patikėti, kad policininkas, kuris įvardijo socialines problemas ir pagerino padėtį tokiose vietovėse kaip Bredfordas, atrodė, visai nesuvokia, ką rodo nelemta statistika – nors Didžiosios Britanijos narkotikų prevencijos įstatymai griežčiausi Europoje, jos gyventojai suvartoja daugiausia stipriųjų ir silpnųjų narkotikų.

2001 m. gegužę Davidui Blankettui iš Jacko Straw perėmus Vidaus reikalų ministro postą, Hellowello dienos buvo suskaičiuotos. Tada daugumos akyse jo reputacija jau buvo sumenkusi.

„Jis pavirto primygtinai besilaikančios griežtos politikos narkotikų atžvilgiu vyriausybės kambariniu šuneliu, – buvo rašoma kritiškame *The Guardian* redakcijos straipsnyje. – Kai mintis perklasifikuoti narkotikus pagal jų žalingumą buvo atmesta, jis stojo į vieną gretą su ministrais ir skyrė per mažai dėmesio didžiuliam atotrūkiui tarp policijos ir jos strategijos teisėsaugos srityje.

Tuo metu, kai Davidas Blankettas atleido Hellowellą, šis jau buvo tapęs liūdna ir nereikšminga Vaitholo figūra. Jam paliekant postą, buvo vykdoma strategija, kuri vis dar pernelyg stipriai akcentavo policijos bei muitinės darbą ir pernelyg mažai – gydymą bei švietimą.“

Nors vyriausybė Hellowellu atsikratė, jis ir toliau dalyvavo narkotikų debatuose, gavo dalį etato – dvi dienos per savaitę – ir patarinėjo tarptautiniais narkotikų klausimais; šios pareigos apėmė pagalbą šalims, siekusioms narystės Europos Sąjungoje, plėtojant kovos su narkotikais strategijas.

Davidą Blunkettą paskyrus Vidaus reikalų ministru, kaipmat pasikeitė Britanijos kanapės įstatymai. Atrodė, jis ne tik pritarė Runciman ataskaitos pagrindinėms mintims, bet ir buvo pasirengęs jas įgyvendinti, be to, greitai. Pirmiausiai jis perėmė iš Mo Mowlam narkotikų kontrolės politiką. Paskui pradėjo rengti įvairias priemones, kurios dar neseniai būtų buvusios neįsivaizduojamos. 2001 m. liepą, išbuvęs dar tik du mėnesius poste, Blunkettas tydomis palaimino Brikstone, pietiniame Londone, dirbančios policijos veiksmus – ši nebenorėjo kelti baudžiamųjų bylų žmonėms, sulaikytiems už kanapės laikymą. Jie turėjo būti „griežtai išbarami“, o jų krovinėlis konfiskuojamas. Iš esmės tai būtų prilygę antausiams, kuriuos anksčiau skaldydavo vietos bobiai. Pasak Briano Paddicko, šio rajono policijos pareigūno, nėra jokios prasmės dviem policininkams gaišti ištisas valandas, kad įtariamajam būtų pateikti kaltinimai vien tam, kad jis būtų nubaustas 25 svarų bauda magistratų teisme.

Iš pradžių Brikstono eksperimentas buvo tik bandymas, trukęs šešis mėnesius; jis buvo taikomas žmonėms, sulaikytiems už nedidelį šio narkotiko kiekį, tačiau legalizacijos šalininkams tai buvo mielas saulės spindulėlis.

NKA išaugo į antrą pagal dydį tarptautinę žvalgybos tarnybą; ji turi pasaulinį agentų tinklą, kuris gali būti lyginamas su CŽV.

106 Seras Davidas Ramsbothamas, kadenciją baigiantis vyriausiasis kalėjimo inspektorius, teigė: „Kuo daugiau apie tai galvoju ir kuo daugiau žiūriu į visa, kas vyksta, tuo labiau įsitikinau, kad būtų logiška legalizuoti narkotikus; visos nelaimės, kurias atneša iš to nusikaltėliškai besipelnantys žmonės, yra tokios baisios, o nelegaliai uždirbamos sumos – tokios didelės, kad aš manau, jog verta narkotikus legalizuoti ir skirti kaip vaistą ar panašiai, tada žmonėms nereikėtų ieškoti, kur jų įsigyti nelegaliai“.

Susidūręs su tokia agitacija už legalizavimą, Blunkettas staiga pasidarė nekalbus. Praėjus savaitei nuo Brikstono eksperimento pradžios, jis aiškiai leido suprasti, kad legalizacijai nepritaria, ir tvirtino, jog „nebus taip lengva“ tai padaryti. Taip pat Blunkettas nepritarė minčiai sudaryti Karališkąją komisiją narkotikų legalizavimo klausimą tirti – ją pasiūlė įsteigti Liberalai demokratai. Bet aiškiai nenorėdamas, kad būtų laikomas tik dar vienu daug šnekančiu, bet nieko nenuveikiančiu politiku, Blunkettas padarė ką, ko šioje kanapės kampanijoje nebuvo padaręs nė vienas Vidaus reikalų ministras – jis apsidraudė. „Galime diskutuoti kaip suaugę žmonės, protingai, – pasakė Blunkettas, – bet ne vien tik – *ar tu už, ar prieš?* Kvieskime *pagalvoti, pasvarstyti – nepasiduoti laikraščių straipsniams ar isterijai.*“

O Brikstone radikaloji strategija padėjo policijai sutaupyti daug darbo valandų ir leido jai skirti dėmesį rimtesniems nusikaltimams; tačiau daugelis gyventojų tvirtino, kad dėl to platintojai vėl atkuto, o narkotikai, net ir stiprieji, pasidarė lengviau prieinami negu anksčiau. Netrukus daugelis platintojų jau gyrėsi, kad pradėjus vykdyti naują planą buvo po tris ar keturis kartus policijos įspėti. Vienas parduotuvės savininkas sakė: „Per pastaruosius kelis mėnesius visi platintojai įgavo daugiau pasitikėjimo. Jie mano, kad yra neliečiami“.

Stambiausi platintojai sako, kad per savaitę parduoda kilogramą *žolės* ir susižeria maždaug 800 svarų pelno. Dauguma klientų nėra iš šio rajono, tai daugiausia vidurinėsios klasės baltieji. Jie traukia į Brikstoną žinodami, kad jei ir bus sugauti perkantys kanapę, jų biog-

rafijoje neatsiras įrašas apie teistumą. Policijos viršininkų atliktas vidinis patikrinimas Skotland Jarde parodė, kad per pirmuosius šešis šio plano mėnesius sutaupyta 1400 darbo valandų. Kanapės konfiskuota trečdaliu, o A klasės narkotikų – 19 procentų daugiau.

Kol šis planas nebuvo taikomas, per pusę metų už narkotikų laikymą suimti 278 asmenys. Per šešis šio plano įgyvendinimo mėnesius už šį nusižengimą įspėti daugiau kaip 400 asmenų. Daugelio manymu, tai įrodė, jog šis rajonas lyg magnetas ėmė traukti pirkėjus iš viso Londono.

Nors šviesos ruoželis buvo matyti, tačiau leidimas legalizuoti kanapę ir leisti ją vartoti įvairiausiems tikslams vėl buvo atšauktas. Neilgam.

Tačiau Brikstono eksperimentas ir Blunketto debatai, vieni neįprasčiausių įvykių vingiuotoje kanapės ir Jungtinės Karalystės įstatymų istorijoje, liko beveik nepastebėti. Šešėly tūnančios organizacijos, kurią sudarė M16 ir M15^{*} vadovai, Muitų ir mokesčių departamento tyrimų skyrius, Nacionalinės nusikaltimų žvalgybos tarnyba, policijos Nacionalinis nusikaltimų tyrimų būrys ir Policijos viršininkų asociacija, jau neminint nuolatinių Vidaus reikalų, Užsienio reikalų ir Gynybos ministerijų padėjėjų – visi diskutavo apie Didžiojoje Britanijoje vykstantį mūšį su narkotikų prekeiviais. Ministrų kabineto įsteigto Jungtinio tarpžinybinio narkotikų veiklos komiteto pateiktose išvadose kalbama apie patį radikaliausią posūkį narkotikų strategijoje per daugiau kaip ketvirtį amžiaus. Pagal naująjį veiksmų planą Didžioji Britanija turėjo liautis medžiojusi kanapės kontrabandininkus bei platintojus. Priešingai, stambios kanapės siuntos turi būti konfiskuojamos, o bylos keliamos tik laikant tai šalutiniu A klasės narkotiku, tokių kaip kokainas ir heroinas, bylų tyrimo reiškinium.

„Mes neketiname nebekonfiskuoti kanapės, kai jos aptinkame, – teigė vienas vyresnysis muitinės pareigūnas. – Tačiau būtinybė

* M16 – Slaptoji žvalgybos tarnyba; M15 – Jungtinės Karalystės saugumo tarnyba.

108 susitelkti ties A klasės narkotikais reiškia, jog kanapės konfiskavimas bus tik šalutinis reiškinys, o ne tikslas.“

Šis pareigūnas turėjo omenyje tai, kad kovojant su narkotikais dabar siekiama – tai viešai pripažino vyriausybė – iki 2008 m. perpus sumažinti A klasės narkotikų vartojimą. Šokiruojanti statistika parodė, kad britai dabar suvartoja iki 36000 kg heroino ir 41000 kg kokaino – du kartus daugiau negu, pasak ankstesnių oficialių duomenų, suvartojama visoje Vakarų Europoje, kanapės vartotojai staiga pasidarė nereikšmingi.

2001 m. spalio 23-įją Vidaus reikalų ministras Davidas Blunkettas pagaliau padarė tai, ko garsiai reikalavo Jungtinės Karalystės kovotojai už kanapę – nors niekada nediršo patikėti, kad tai gali įvykti. Tą dieną buvo paskelbta, jog šalies kanapės įstatymai bus sušvelninti, taigi šio narkotiko laikymas nebebus nusikaltimas, už kurį suimama. Priėmus Blunketto siūlymą, šis narkotikas išliks nelegalus, bet jis bus perklasifikuotas iš B klasės į C klasės narkotiką – ir prilygs lengviems amfetaminams ir tokiems trankvilizatoriams kaip temazepamas ir valiumas bei anaboliniai steroidai. Ministras teigė, jog taip siekiama sumažinti policijos darbo krūvį, kad ji galėtų pagrindinį dėmesį skirti stipresniems narkotikams; be to, taip tikimasi pagerinti dabartinius įstatymus, kad jie „atrodytų prasmingesni“ žmonėms.

Tačiau jis elgėsi atsargiai ir nesiūlė visiškai pakeisti kanapės įstatymų. Kanapės laikymas bei tiekimas ir toliau būtų nusikaltimas, baudžiamas daugiausia penkeriais metais kalėjimo už tiekimą ir dvejiems už laikymą. Tačiau jis užsiminė, jog policija, užuot areštavusi žmones, įkliuvusius su kanape, verčiau juos perspės žodžiu, įspės raštiškai ar įteiks šaukimą į teismą.

Blunkettas paskelbė, kad vyriausybė patvirtins leidimą gaminti kanapės cheminius preparatus medicininėms reikmėms, jei bandymai bus sėkmingi. „Mes manome, jog teisinga svarstyti galimybę priskirti kanapę kitai kategorijai, – pabrėžė Vidaus reikalų ministras Bendruomenių rūmų Vidaus reikalų rinktiniam komitetui. – Todėl, kai bus sprendžiamas piktnaudžiavimo narkotikais klausimas, aš siū-

lysiu Patarėjų tarybai nuo šiol priskirti kanapę ne B, o C kategorijai, taip mes padėsime policijai skirti savo jėgas kovai su A klasės narkotikais – kreku ir ypač heroinu, o jei policijai bus sudarytos sąlygos prigriebti tuos, kurie prekiauja narkotikais, palengvės ir jos našta, ir žmonėms jos darbas atrodys prasmingesnis negu dabar.“

Kanapės perklasifikavimas laikytas pačiu svarbiausiu sprendimu, kurį kada nors yra priėmęs Vidaus reikalų ministras; arba blogiausiu – nelygu koks jūsų požiūris. Po Blunketto pranešimo kelias valandas tarp šių debatų šalių virė mūšis, kuris, matyt, tęsis metų metus.

Veteranė žurnalistė ir judėjimo už kanapę aktyvistė Rosie Boycott tai apibūdino kaip: „Svarbią dieną tikintiems asmenine laisve – taip pat ir tikintiems stabilia bei dora visuomene, kurioje šalies įstatymai gerbiami, o ne atsainiai ignoruojami. Aš priklausau abiem sto-

vykloms, štai kodėl ilgai kovojau už visišką kanapės legalizavimą. Davido Blunketto intencija perkelti šią nekenksmingą medžiagą iš B klasės į C klasę yra sveikintinas pirmas žingsnis kelyje į sveiką protą. Vis dėlto Vidaus reikalų ministras ne revoliucionierius. Mano skoniui jis pernelyg atsargus“.

Viena Boycott – taip pat ir Blunketto – kritikių buvo Susana Greenfield, Oksfordo universiteto farmakologijos profesorė. Jos manymu, šis sprendimas buvo akmenuoto kelio pradžia į pražūtį. „Bijau, kad šis veiksmas turės mūsų visuomenei nerimą keliančių padarinių, – baiminosi ji, – ypač jauniems žmonėms, kuriems dabar bus duotas signalas, kad nebereikia nerimauti dėl piktnaudžiavimo šia medžiaga.“

Aš susirūpinusi ir dėl kitko. Sakoma, jog dekriminalizuodami kanapę mes paskatinsime plėtoti tokią visuomenę, kurioje milijonai jaunų žmonių neturės motyvacijos, galvos tik apie kitą dozę, užuot žiūrėję į plačius horizontus, ir laikys narkotikus visų savo problemų

Karui su narkotikais išleista suma išaugo nuo 537 milijonų dolerių 1980 m. iki 1,2 milijardo dolerių 1984 m. Iki 1991 m. JAV vyriausybė kovai su nelegaliais svaigalais išleido 7,7 milijardus dolerių.

- 110 sprendimu. Tai pasaulis, kuriame, Olandijos Sveikatos ministro žodžiais, turėsime ištisą kartą – *ji ryte išsiropščia iš lovos, stveria marihuanos suktinę, po to surūko dar vieną ir nežino, ką veikti su savo gyvenimu. Turėtume įsiklausyti į šiuos žodžius prieš žengdami toliau.*“

Greenfield žodžius patvirtino maždaug tuo pat metu paskelbta ataskaita, kurioje Anglija ir Velsas buvo praminti Europos Sąjungos narkotikų „sostinėmis“, kuriose gyvena daugiau kanapės vartotojų negu bet kurioje kitoje šalyje narėje. Tyrimas parodė, kad maždaug vienas iš dešimties suaugusiųjų per praėjusius 12 mėnesių vartojo kanapę; tai didžiausias skaičius ES. Didžiojoje Britanijoje taip pat didžiausias jaunųjų vartotojų skaičius – du iš penkių penkiolikmečių ir šešiolikmečių teigė eksperimentavę su kanape. ES narkotikų agentūra Lisabonoje, atlikusi šį tyrimą, pažymėjo, kad kanapė yra prieinamiausias ir dažniausiai vartojamas narkotikas Europos Sąjungoje ir kad kanapės vartojimo požiūriu su Didžiąja Britanija varžosi tik Danija. Per praėjusius 12 mėnesių, Britanijoje 9 procentai suaugusiųjų ir 23 procentai 16–29 metų amžiaus žmonių pripažino vartoję kanapę, o Danijoje šie skaičiai sudarė atitinkamai 3,3 ir 6 procentus. Ispanijos vieta – iškart po Danijos, joje vienas aukščiausių vartojimo rodiklių – 7,6 procento suaugusiųjų; toliau – Olandija 5,2 procento, Prancūzija 4,7 procento, Vokietija 4,5, Graikija 4,4, Suomija 1,9, Belgija 1,5 ir Švedija – 1 procentas. Paprastai jaunesniojo amžiaus grupėje paragauti šio narkotiko skatina smalsumas, teigia narkotikų agentūra.

ta pati sena istorija – kanapės įstatymai kitose pasaulio šalyse

A u s t r a l i j a

Bausmės už kanapės įstatymų pažeidimą skiriasi kiekvienoje valstijoje. Aštuntajame dešimtmetyje kai kurios valstijos sušvelnino bausmes už nedidelio kanapės kiekio laikymą, kultivavimą ir

vartojimą. 1987 m. Pietų Australija, o 1992 m. ir Australijos sostinės teritorija sukūrė išpirkos planą, pagal kurį už nedidelius kanapės įstatymo pažeidimus privaloma nedelsiant sumokėti baudą; jei bauda sumokama iš karto, byla nekeliama ir biografijoje neįrašoma žyma apie teistumą, bet jei nesumokama, tuomet vyksta teismas. Neseniai Šiaurinė teritorija, Viktorija ir Vakarų Australija pasekė šiuo pavyzdžiu ir ėmė taikyti įspėjimų strategiją. Šiai tendencijai mažinti baudas už kanapės laikymą priešpriešinamos didesnės baudos už jos tiekimą.

A u s t r i j a

Kanapės vartojimas yra kriminalinis nusikaltimas, už kurį baudžiama bauda arba kalėjimu.

B e l g i j a

1998 m. balandžio 21 dieną Belgijoje kanapė oficialiai dekriminizuota; tai reiškia, jog tie, kurie įkliūva turėdami kanapės asmeniniam vartojimui, nebaudžiami, tačiau pramoninė kanapės gamyba ir jos prekyba netoleruojama. 2001 m. buvo paskelbta, kad radikaliuose planuose, kuriems pritaria ministrų kabinetas, numatoma, jog netrukus Belgijoje bus leidžiama auginti, importuoti ir vartoti asmeninems reikmėms tikriausiai neribotą kiekį kanapės. „Teisingumo organai nebekreips dėmesio į turinčius kanapės asmeniniam vartojimui, nebent dėl jos vartojimo kiltų tam tikrų problemų ar būtų pažeista viešoji tvarka“, – teigė Sveikatos ministrė Magda Aelvoet. Įstatymas turi būti priimtas iki 2002 m. pabaigos.

K a n a d a

2001 m. Kanada tapo pirmąja valstybe, kuri legalizavo kanapės vartojimą medicininiems reikmėms. Taigi iš esmės buvo anuliuotas 1961 m. priimtas Kanados federalinis narkotikų kontrolės aktas, pagal kurį kanapės laikymas, prekyba, laikymas ketinant prekiauti, kultivavimas, importas ir eksportas buvo nelegali veikla.

112 *K u b a*

1999 m. vasario mėn. Kubos parlamentas patvirtino įstatymą, kuriuo buvo įteisinta mirties bausmė už narkotikų laikymą, gamybą ir prekybą.

Č e k i j o s R e s p u b l i k a

1999 m. sausį, nepaisant buvusio prezidento, septintojo dešimtmečio hipio Vaclavo Havelo pastangų, Čekijos vyriausybė uždraudė laikyti „daugiau negu mažą kiekį“ marihuanos. Kol šis įstatymas nebuvo priimtas, vartoti marihuaną asmeninems reikmėms iš esmės buvo leidžiama.

D a n i j a

Kanapę leidžiama auginti, pardavinėti ir vartoti viename Kopenhagos rajone. Deja, dauguma ten gyvenančių žmonių yra neturtinigi, o šis rajonas gana apleistas – taip spaudos akyse sukuriamas blogas kanapės įvaizdis.

E g i p t a s

1868 m. kanapės laikymas tapo nusikaltimu, už kurį baudžiama mirties bausme. 1874 m. buvo leista ją importuoti, bet ne laikyti. Vėliau, 1879 m., vėl uždrausta importuoti, o 1884 m. ir kanapės auginimas tapo kriminaliniu nusikaltimu. Šie įstatymai dar kartą patvirtinti 1891 ir 1894 m. Šiandien kanapė vis dar nelegali, nors daugelis vietinių gyventojų ją rūko. Kanapės pasėliai Sinajuje naikinami, o vakariečius teismas nuteisia ilgus metus kalėti.

S u o m i j a

Kanapės vartojimas yra kriminalinis nusikaltimas.

P r a n c ū z i j a

Pagal Prancūzijos visuomenės sveikatos nuostatų 630 straipsnį Prancūzijos piliečiams draudžiama „teigiamai vaizduoti ir rekla-

muoti ar skatinti vartoti bet kokį produktą, kuris klasifikuojamas kaip draudžiama medžiaga“. 2001 m. balandį Prancūzijos teisėtvarkininkai įrodė, kad kalba rimtai, nes pareikalavo skirti 12 mėnesių laisvės atėmimą dviems aktyvistams – jie buvo sulaukyti vilkintys marškinėliais, ant kurių buvo pavaizduotas kanapės lapas. Taip pat kaltinamieji – Jeanas Pierre’as Galland’as, Kanapės informacijos ir tyrimo draugijos prezidentas, ir Laurence’as Duffy, kovotojų draugijos padalinio Lione vadovas – buvo patraukti atsakomybėn už tai, kad jie pardavinėjo kompaktines plokšteles, pavadinimu *Eine Kleine Hemp Musik*.^{*}

Ši byla iškėlė į viešumą vis didėjantį nesutarimą tarp manančių, kad 630 straipsnį uoliai būtina vykdyti, ir tų, kurie manė, jog Prancūzijos valdžios organų požiūris į kanapę ne tik absurdiškai griežtas, bet ir visiškai nedera su daugumos nuomone šalyje.

Teoriškai laikyti ir pardavinėti kanapę draudžiama, ir kiekvienas, įkliuvęs importuojantis bent kelis gramus, gali būti įkalinamas iki 30 metų. Tačiau skaičiai rodo, jog maždaug 7 iš 60 milijonų šalies gyventojų bent sykį yra ragavę šio narkotiko, o 2 milijonai jį reguliariai vartoja. Net Prancūzijos buvusios socialistų vyriausybės nariai prisipažino praeityje vartoję kanapę. Dominique Voinet, Žaliųjų partijos aplinkos ministrė, sukėlė nedidelį skandalą, kai prisipažino, jog kartais rūko marihuaną, ir pareikalavo ją dekriminalizuoti. „Aš labiau nerimauju dėl tų Prancūzijos gyventojų, kuriems reikia migdomųjų tablečių, skaičiaus, negu dėl skaičiaus žmonių, kurie prisipažįsta rūkę marihuaną“, – sakė ji. Lionelis Jospinas, kuris tada buvo socialistų vyriausybės vadovas, taip pat prisipažino jaunystėje rūkęs kanapę.

Daugeliu aspektų situacija Prancūzijoje primena situaciją Jungtinėje Karalystėje. Nors konservatyvioji opozicija, vadovaujama prezidento Chiraco, buvo tvirtai pasiryžusi nešvelninti įstatymų, tačiau

* Aliuzija į W. A. Mozarto serenadą G-Dur KV 525 *Eine Kleine Nachtmusik*, tik vietoje žodžio „naktis“ čia vartojamas žodis „kanapė“.

- 114 buvusi socialistų vyriausybė, vadovaujama Jospino, iš vidaus ir iš išorės buvo vis labiau spaudžiama spręsti šią problemą. 2000 m. tarpžinybinė Prancūzijos narkotikų komisija rekomendavo sušvelninti požiūrį į kanapę, o teisingumo ministras visus šalies teisėjus raštu paragino vengti skirti kalėjimo bausmę už nusikaltimus, susijusius su kanapės vartojimu asmeninėms reikmėms.

Jeanui Pierre'ui Galland'ui ir Laurence'ui Duffy pateikti kaltinimai tik užsitraukė kanapės lobistų rūstybę. Atvirame laiške ponui Jospinui daugiau negu 40 įžymybių, tarp jų filosofai, Žaliųjų partijos parlamento nariai, aktoriai, dainininkai ir žymūs žmogaus teisių gynėjai, teigė absurdiška esant tai, kad „Prancūzijoje, žmogaus teisių gimtiniėje, 2001 metais nebegalima atsidurti kalėjime už kanapės vartojimą, bet už jos vartojimo teigiamą vaizdavimą – galima“.

Nepaisydamas jam grėsusio kalėjimo, Galland'as elgėsi įžūliai. Į laišką, adresuotą daugiau negu 570 Parlamento narių, jis įdėjo mariuanos suktinukę ir įrašė žodžius: „Entuziastų puoselėtą ir lepintą šią kanapę, užaugintą po mielu Prancūzijos dangumi, jums dosniai aukoja augintojai. Įstatymas, kurį kasdien laužo šimtai tūkstančių žmonių, yra blogas įstatymas. Metas valstybei liautis kanapės mėgėjus laikyti nusikaltėliais“.

V o k i e t i j a

Vokietijos narkotikų įstatymai draudžia importuoti, eksportuoti kanapę ir jos turėti, nors leidžiama kanapę auginti kaip maisto medžiagą su sąlyga, kad augalai nežydi. Rūkyti kanapę yra nelegalu, tačiau žymusis Vokietijos Konstitucinio teismo sprendimas, priimtas 1994 m., reiškia, kad už nedidelio kiekio laikymą asmeniui vartojimui paprastai nebaudžiama.

G r a i k i j a

Graikijos valdžios organai liovėsi persekioję tuos, kurie laiko nedidelius kiekius kanapės. 1999 m. griežtos kalėjimo bausmės už

nemedicinių narkotikų, tokių kaip marihuana, laikymą buvo atšauktos, nors nusikaltimo vietoje pričiupti rūkoriai vis dar privalo ilgai lankyti konsultacijas. Valstybė taip pat parėmė 36 terapijos ir narkotikų prevencijos centrų steigimą – jie buvo atidaryti per trumpesnį negu metų laikotarpį.

G r e n l a n d i j a

Atokioje Grenlandijoje valdžios organai kaunasi ir pralaimi mūšį su klestinčia žolės prekyba. „Šis narkotikas nelegalus, tačiau Grenlandijoje neįmanoma pažaboti didžiulės kanapės prekybos, kadangi į ją įsitraukusi visa visuomenė“, – teigia Hansas Haahas, Grenlandijos kovos su narkotikais būrio viršininkas.

Narkotikų būrys prekybą kanape apytikriai vertina 75 mln. JAV dolerių, o tai lygu beveik 10 procentų bendro metinio nacionalinio produkto, įskaitant Danijos ekonominę paramą. Taigi vertinant pagal metinę apyvartą, kanapės prekyba Grenlandijoje yra trečia didžiausia pramonės šaka.

Pasak policijos, į ją įsitraukę verslininkai, nes jie sutinka, kad su jais būtų atsiskaitoma narkotikų pinigais ir juos plauna pardavinėdami skuterius, valtis bei stereo, aparatūrą.

Didžiama gyventojų rūko kanapė; yra net tokių mokytojų, kurie parduoda ją kanapę mokiniams.

I n d i j a

Indijos narkotikų įstatymuose viešpatauja didelė sumaištis ir korupcija – tačiau saugiausia taktika, kurios turėtų laikytis dūmikiai, yra neįkliūti rūkant kanapę. Indijos vyriausybė ėmėsi griežtų priemonių ir beveik nedaro skirtumo tarp silpnųjų ir stipriųjų narkotikų. Kiekvienas, kuris kaltinamas nelegaliu narkotikų laikymu, rizikuoja sulaukti galutinio nuosprendžio – dešimt metų kalėjimo, o pagal Indijos įstatymus, asmuo yra kaltas, kol neįrodytas jo nekaltumas. 1997 m. *Footprint Guidebook to Goa* įspėjo, kad per 18 mėnesių nuo 1995 m. lapkričio buvo įkalintas 21 už-

- 116 sienietis, pažeidęs narkotikų įstatymus. Vietos policija neigia, jog kyšininkavimas labai paplitęs, tačiau daugelis užsieniečių, kurie įkliuvo rūkydami suktinukę, pripažįsta, jog išvengė nemalonumų išsipirkę.

A i r i j a

Kanapės vartojimas yra kriminalinis nusikaltimas, tačiau pirmą ir antrą kartą prasižengusieji baudžiami tik bauda. Vėliau gali būti skiriamos įkalinimo bausmės.

I t a l i j a

Nuo 1998 m. balandžio laikyti narkotikus asmeniniam vartojimui ir auginti nedidelį kiekį kanapės nebėra nusikaltimas. Šis žingsnis buvo žengtas po 1992 m. referendumo, kurio metu 52 procentai pasisakė už tai, kad kanapė būtų dekriminalizuota. Jos laikymas dabar yra administracinių sankcijų, o ne baudžiamųjų bylų objektas, tačiau auginti, pardavinėti ir tiekti kanapę tebedraudžiama. Dabartinio įstatymo spragos leidžia ją vartoti, bet ne kultivuoti asmeninėms reikmėms.

L i u k s e m b u r g a s

2001 m. gegužę novatorišku aktu kanapė buvo dekriminalizuota ir jos vartojimas bei laikymas asmeninėms reikmėms tapo nebe baudžiamajai, o civilinei teisei priskiriamu nusizengimu, todėl už tai baudžiama tik baudomis.

J a p o n i j a

Kanapę Japonijoje nelegaliu narkotiku paskelbė 1948 m. pokario okupacinė JAV administracija – nors ji gausiai auga natūralioje aplinkoje. Kasmet Japonijoje daugiau negu milijoną laukinės kanapės augalų sunaikina narkotikų agentai. Už kanapės laikymą gali būti skiriama laisvės atėmimo bausmė iki penkerių metų, o už auginimą ir prekybą ja – skiriamas laisvės atėmimas iki septynerių metų.

Tikrai nepartatina šioje šalyje įkliūti su marihuana kišenėje. Malaizijos narkotikų įstatymai numato mirties bausmę žmonėms, kurie parduoda daugiau negu 15 g heroino arba 200 g kanapės. Nuo tada, kai prieš du dešimtmečius mirties bausmė buvo įvesta už prekybą narkotikais, daugiau kaip 100 žmonių, iš jų maždaug trečdalis užsieniečių, Malaizijoje buvo pakarti už nusikaltimus, susijusius su narkotikais.

M a r o k a s

Gali susidaryti įspūdis, jog Afrikos ir Azijos šalyse kanapė jau yra legali, tačiau ji vis dar nelegali, ir daugeliui užsieniečių norint išvengti nemalonumų tenka išsipirkti. Tačiau daugelis vietinių gyventojų patys ją rūko – ypač *kifą*, kanapės lapų ir juodojo (draudžiamo) tabako mišinį. Katamos regione, Maroko šiaurėje, kalnuose auga didžiuliai kanapės plotai, prekyba šiuo augalu duoda didelį pelną visame pasaulyje. Už kanapės laikymą Katamoje nebauždžiama. Kitose Maroko dalyse kyšiu paprastai galima išvengti teismo, štai kodėl policija dažnai areštuoja užsieniečius.

N a u j o j i Z e l a n d i j a

1999 m. kovą Naujosios Zelandijos vyriausybė atsisakė legalizuoti kanapę. Iš tiesų ji netgi pasiūlė uždrausti parafernaliją, tarkime, pypkes ar bongus, ir skirti didžiausią, trijų mėnesių kalėjimo bausmę bei 1000 svarų baudą kiekvienam, kuris bus sulaikytas su šiais daiktais. Tačiau Oklando rytuose, atšiauriame Koromandelio pusiasalyje, bręsta tylus perversmas. Būtent čia per pastaruosius rinkimus septyni Žaliųjų partijos parlamentarai buvo dar kartą išrinkti į Parlamentą; tai šokiravo visą Naująją Zelandiją. Pats kontroversiškiausias iš jų – Nandoras Tanczosas, jaunas, suveltais drebdais, rūkantis marihuaną rastafaris. Tanczosas ir jo kolegos žalieji pasiryžę žūtbūt reformuoti narkotikų įstatymus, ypač – legalizuoti kanapę; juos palaiko daug jaunimo. Pagal neseniai atliktus tyri-

118 mus, daugiau negu pusė Naujosios Zelandijos gyventojų nuo 15 iki 45 metų amžiaus, prisipažįsta vartoję *žolę*, o tai pats didžiausias skaičius pasaulyje.

Ši šalis turi savo kanapės išteklių. Nortlendo miškų gilumoje, netoli Plenti įlankos yra plantacijos, kurios aprūpina Oklando rinką. Plantacijas augina daugiausia maoriai, kurie tvirtina, jog dėl to, kad jie neturi darbo, jiems nelieka nieko kito, kaip tik auginti marihuaną. Neseniai Oklando universiteto Geografijos katedra pateikė ataskaitą, kurioje apytikriai apskaičiuota, kad Nortlendo provincijoje kasmet konfiskuojamos kanapės kaina juodojoje rinkoje siekia 700 mln. Naujosios Zelandijos dolerių – tai tolygu ketvirčiui šio regiono bendrojo vidaus produkto. Ataskaitoje sakoma: „Jei gana optimistiškai manysime, jog policija sugeba aptikti pusę kasmet užauginamų pasėlių, tai, žinoma, ši industrija verta didžiulių pinigų, tikriausiai didesnių negu regiono pieno pramonė“.

Keli didieji kanapės augintojai šio amato išmoko sodininkystės kursuose, kuriuos finansavo vyriausybė, rašoma ataskaitoje. Vienas augintojas laikraščiui teigė tuose kursuose tiek daug išmokęs, kad dabar auginantis „geriausią *žolę* Nortlende“.

Norvegija

Tai kriminalinis nusikaltimas, tačiau valdžios organai dažnai elgiasi atlaidžiai ir už nedidelį kanapės kiekį tik skiria baudą. Ypatin-gais atvejais pažeidėjai gali būti įkalinami šešioms mėnesiams.

Lenkija

Lenkijoje draudžiama laikyti nedidelius kiekius kanapės asmeni-nėms reikmėms.

Portugalija

Nors Portugalija socialiniu ir religiniu požiūriu laikoma viena konservatyviausių šalių Europoje, 2001 m. liepą jį visus nustebi-

no, ypač savo narkotikų vartotojus, dekriminalizavusi visų narkotikų – nuo kanapės iki kreko – vartojimą. 119

Šio nepaprasto žingsnio argumentus trumpai nusakė Portugalijos narkotikų karalius Vitalino Canasas: „Kodėl gi negalėtume pakeisti įstatymo pripažindami, kad narkotikų vartojimas gali būti liga ar kelias į ligą? Amerika įstatymo priežiūrai išleido milijardus, tačiau tai jos niekur nenuvedė. Mes narkotikų vartotojus laikome žmonėmis, kuriems reikalinga pagalba ir globa“.

Canasas taip pat pažymėjo, kad policija jau nebesuimdavo įtariamųjų, o teismai, užuot siuntę narkotikų vartotojus į kalėjimą ir skyrę jiems didžiausią, trejų metų bausmę, nutraukdavo jiems iškeltas bylas. Jis teigė, jog kalėjimas – tai tik koledžas narkomanams, norintiems tapti platintojais. Baisiausias Europoje narkotikų getas *Casal Ventoso* pačiame Lisabonos centre akivaizdžiai įrodo, kad naudojant tradicines priemones Portugalijoje šios problemos išspręsti nepavyko.

Tai nesustabdė šalies kraštutinės konservatyvios opozicinės partijos, ir ji ryžtingai bei grėsmingai įspėjo apie masiškai į Portugaliją atvykstančius Europos narkotikų vartotojus. „Jums garantuojame saulę, paplūdimius ir kokių tik pageidausite narkotikų“, – sakė Paulo Portasas, Liaudies partijos vadas.

Tačiau vyriausybė tvirtina, kad dekriminalizuoti ne tas pat, kas legalizuoti. Ir priėmus naujuosius įstatymus už narkotikų vartojimą Portugalijoje vis dar baudžiama, bet suėmusi įtariamąjį policija atsakomybę perleidžia nepriklausomai komisijai, kuri įgaliota skirti baudas, viešuosius darbus ar detoksikacijos kursą.

R u s i j a

Iki pat aštuntojo dešimtmečio marihuana buvo vartojama tik tolimosiose buvusios Tarybų Sąjungos Vidurinės Azijos teritorijose. Didžioji gyventojų dalis mieliau gėrė degtinę. Tačiau JAV hipių revoliucijos atgarsiai nuvilnijo net iki Maskvos ir tam tik-

120 ruose bohemos sluoksniuose rūkyti *žolę* pasidarė būtina. Nors dauguma rusų vis dar mieliau renkas alkoholių, šiandien beveik visi jaunuoliai prisipažintų, jog yra rūkę kanapės. Jie taip pat susikūrė savitą kanapės vartojimo tradiciją. Iš pradžių, užuot susisukę įprastą suktinę, jie mieliau rūko „papirosus“ – trumpas, storas marihuanos cigaretės be filtrų, kurios vadinamos „kosiakais“. Pietiniuose regionuose netgi įprasta gerti gėrimą, kuris pagamintas iš marihuanos, išvirtos su grietinėle ir sviestu.

Už kanapės pirkimą ar pardavimą gali būti įkalinama nuo trejų iki septynerių metų. Tačiau mažai uždirbanti Rusijos policija mielai ima kyšius.

S i n g a p ū r a s

Suaugusiems, įkliuvusiems parduodant daugiau negu 510 g kanapės, skiriama mirties bausmė.

I s p a n i j a

Ispanijos valdžia draudžia vartoti kanapę asmeninėms reikmėms, tačiau už nedidelių kiekių laikymą bylos keliamos retai – suimti pažeidėją, ar ne, paliekama spręsti policijai. Kanapės iki 50 g laikymas asmeninėms reikmėms dabar apibrėžiamas kaip teisėtas, tačiau manoma, kad bent kiek didesnio kiekio turėjimas kelia grėsmę visuomenės sveikatai.

Š v e d i j a

Iš visų Europos valstybių Švedijoje – griežčiausi kanapės įstatymai. Požiūris į kanapę Švedijoje beveik liguistas. 1988 m. narkotikų vartojimas Švedijoje pradėtas laikyti nusikaltimu, o 1993 m. bausmė už šį nusikaltimą buvo padidinta iki šešių mėnesių kalėjimo. Policijai leidžiama sulaikyti kiekvieną, kuris jai kelia bent mažiausią įtariamą, kad yra apsvaigęs nuo narkotikų; policininkai gali vestis įtariamąjį į nuovadą bei priversti atlikti kraujo bei šlapimo tyrimus.

Šveicarija

121

Susirūpinimas Šveicarijoje auga, nes įstatymų spragos leidžia atvirai auginti kanapę fermose ir laisvai ją pardavinėti kaip „kanapės pluoštą“, taip pat ir internetu. Kitaip negu daugumoje Europos valstybių, Šveicarijoje auginti kanapę leidžiama legaliai, nors draudžiama ją vartoti kaip narkotiką. Pastaraisiais metais Alpių kanapė ir jos augintojai išgyvena atgimimą: ji auginama tekstilės ir kosmetikos pramonei, maisto produktų pagardams ir netgi kanapės alaus gamybai. Be 150 kanapės parduotuvių, kuriose kartu su marihuana pardavinėjami ir kanapės produktai, Šveicarijoje per pastaruosius penkerius metus išdygo daugybė kanapės fermų. Norėdamos prisidengti legalia prekyba, šios parduotuvės pakuoja džiovintą marihuaną į celofaną, klįjuoja brūkšninį kodą, pažymi kainą ir užrašo „kanapės arbata“, „džiovintos gėlės“, „natūralūs pumpurai“ ar „kvapus augalų mišinys“. Taigi Šveicarija virto didžiausia Europoje kanapės gamintoja – kasmet pagaminama 200 tonų šio produkto, o jo apyvarta siekia 200 milijonų svarų.

1999 m. Šveicarijos teismas nuteisė vieną kanapės prekeivį už narkotikų prekybą. Tačiau kitas teismas kitą prekeivį tokioje pačioje byloje išteisino, reikalaudamas aiškumo įstatymuose. Neseniai Federalinė komisija narkotikų klausimais – nepriklausoma specialistų grupė, patarianti vyriausybei – pranešė ištyrusi, jog pusė milijono iš septynių milijonų Šveicarijos gyventojų bent kartą per mėnesį rūko kanapę. Specialistų grupė rekomendavo įteisinti nedidelių kanapės kiekių laikymą, prekybą ir vartojimą, tai griežtai įstatymiškai apibrėžus. Šį sprendimą tikimasi priimti 2003 m.

Turkija

Bausmės skiriamos visiems, kurie įkliūva parduodantys narkotikus.

122 *L i e t u v a **

Pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 232¹ straipsnį, neteisėtas psichotropinių ar narkotinių medžiagų gaminimas, įgijimas, laikymas, gabenimas arba siuntimas, neturint tikslo parduoti arba kitaip platinti, baudžiamas laisvės atėmimu iki 3 metų, arba pataisos darbais iki 2 metų. Pakartotinai – iki 5 metų laisvės atėmimo. Su tikslu parduoti ir kitaip platinti – nuo 5 iki 10 metų, o ypač pavojingų medžiagų gaminimas ir platinimas – nuo 8 iki 15 metų. Pakartotinai, su grupe, stambiu mastu – nuo 10 iki 20 metų. 232/232¹, Opijaus aguonų ir pietinių kanapių auginimas baudžiamas iki 5 metų, baustam už narkotikus – iki 8 metų. Neteisėtas aliejinių aguonų ir paprastų kanapių auginimas per vienerius metus po administracinės nuobaudos – iki 3 metų laisvės atėmimo arba pataisos darbai, teistam už kitus nusikaltimus, susijusius su narkotikais – iki 8 metų. Savanoriškai atidavęs arba savanoriškai kreipęsis gydytis asmuo atleidžiamas nuo baudžiamosios atsakomybės už įgijimą, laikymą arba gabenimą. Pagal Lietuvos Respublikos Administracinių teisės pažeidimų kodekso 44 straipsnį, psichotropinių arba narkotinių medžiagų nedidelių kiekių įgijimas, laikymas arba vartojimas be gydytojo paskyrimo baudžiamas bauda 700–1000 Lt su galimu tų medžiagų konfiskavimu arba areštas iki 30 parų. Nepilnamečiams nuo 14 iki 16 metų vartojant šias medžiagas be gydytojo paskyrimo – bauda tėvams (globėjams) 200–500 Lt ir tų medžiagų konfiskavimas. Atsakomybė netaikoma savanoriškai atiduodant be tikslo parduoti turėtas medžiagas bei atsikratant vartojimo su gydytojo pagalba. Pagal 107/107² straipsnį, paprastų kanapių ir aliejinių aguonų pasėlių ir derliaus apsaugos neužtikrinimas bei atliekų nesudorojimas, taip pat neteisėtas auginimas baudžiamas bauda iki 50 Lt arba įspėjimu.

* Paaiškinimas apie Lietuvą pateiktas vertėjos.

sveikata

„Nesakysiu, kad kanapė rimtai sužalojo mano sveikatą, tačiau ji nusiaubė mano įrašų kolekciją. Tiesiogine prasme. Praėjus maždaug šešiemis mėnesiams nuo tada, kai atradau tą velnio žolę, aš išmainiau bitlų plokšteles į įrašą iš *The Harder They Come* albumo.“

Toby Youngas, žurnalistas.

„Šis narkotikas žmonėms tikrai visiškai nepavojingas, bet jis iš tiesų pavojingas pelėms, todėl jos neturėtų vartoti.“

J. W. D Hendersonas,

Amerikos vaistų, sveikatos ir gerovės biuro direktorius.

kanapė – tiesiai šviesiai

Keista, tačiau be to, kad kanapė turi ypatingus karpytus lapus, daugiau ši pasaulio kiršintoja niekuo neišsiskiria ir yra tik gležnas augalas. Kanapės narkotikas – visiškai kas kita. (Narkotikas gaminamas iš moteriškų augalų, nes vyriškuose nėra reikalingų kanabinoidų.) Egzistuoja trys skirtingi šio narkotiko tipai:

✎ **Žolinis** – tai džiovinti šio augalo lapai ir žiedai. Paprastai jie vyniojami į rūkomąjį popierių ir rūkomi. Slengu jie dažniausiai vadinama taip: marihuana, žolė (angl. *dope, draw, puff, blow, weed, gear, spliff, ganja, herb, wacky baccy, green, bud, skunk*).

- 126 ✎ **Derva** gaunama presuojant į kubelius ant lapų ir stiebo esančius syvus. Paprastai jos įtrupinama į tabaką, suvyniojama ir rūkoma. Ją galima valgyti keptą pyraguose ir sausainiuose. Anglišku slengu ji dažniausiai vadinama taip: *hash, pot, dope, shit, black, gold, slate, squidly*.
- ✎ **Aliejus** gaunamas dervą ištirpinus tirpiklyje ir palikus sutirštėti. Tada aliejų galima maišyti su tabaku ir rūkyti arba juo galima sutepti rūkomąjį popierių. Slengu jis dažniausiai vadinamas medumi, aliejumi, dyzeliu.

narkotikas ir kaip jis veikia

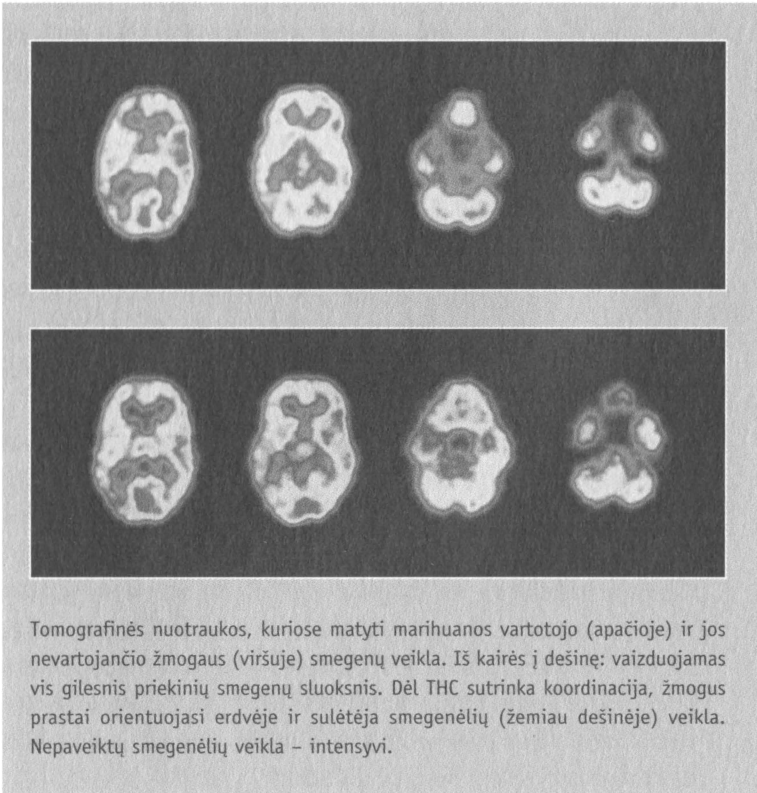
Aktyviausia medžiaga kanapėje yra delta-9-tetrahidrokanabinolis (THC). Kanapė žmogų apsvaigina, paveikdama svarbias smegenų sritis, kaip antai:

- ✎ hipokampą, smegenų dalį, kuriose vyksta atminties procesai;
- ✎ smegenėles, koordinuojančias judėjimą ir pusiausvyrą;
- ✎ pailgąsias smegenis, kurios reguliuoja skausmo pojūčio intensyvumą.

Neseniai atliekant tyrimus buvo aptiktos natūralios smegenų medžiagos, panašios į kanabinoidus. Tai anandamidai; jie prikimba prie smegenų receptorių, blokuodami skausmą ir padėdami reguliuoti miego ritmą. THC prikimba prie tų pačių receptorių. Todėl kanapės šalininkai tvirtina, jog THC naudojasi esamais keliais ir neužteršia smegenų. Oponentai teigia, jog THC „apiplėšia“ smegenų komunikacinį tinklą – pavagia receptorius, kuriais turėtų naudotis tik smegenų chemikalai, todėl kyla pavojus, kad cheminė smegenų sandara negrąžinamai pakis. Ginčo dėl kanapės neįmanoma išspręsti šiame pagrindiniame lygmenyje, ir tai yra svarbiausia jos problema.

kanapės poveikis 127

Kalbant apie kanapės poveikį – ir psichologinį, ir fizinį – galite įsivaizduoti, kaip propaganda tikėti. Vykdamas „valymus“ Amerikoje ketvirtajame dešimtmetyje oficialiai buvo teigiama, kad ka-

napė kelia grėsmę, nes ji tuometinį jaunimą paversdavo klaidiniais lunatikais, kurie buvo žlugę protiškai, fiziškai bei dvasiškai ir išsinosi bet kada padaryti žiaurų nusikaltimą, kad patenkintų savo blogą įprotį. Šiuolaikiniai oponentai ne tokie pikti ir kanapės

128 grėsmę vertina kaip bendrą „narkotikų keliamą pavojų“; ypač jie linkę laikyti kanapę tramplinu stipriųjų narkotikų link – tokių kaip heroinas ir kokainas.

„Sykį, kai buvau ilgą laiką nerūkęs, mane ištiko tai, kas vadina-
ma *baltąja karštine*“, – aprašomas vienas atvejis Berko ir Herntono
knygoje *The Cannabis Experience*. – Marihuana buvo labai stiprios
rūšies, kur kas stipresnė nei ta, kurią aš rūkydavau anksčiau, ir
mano asmeninė padėtis tapo nepaprastai sunki ir liūdna. Aš prara-
dau bet kokį laiko ir vietos pojūtį ir mačiau nedideles haliucinaci-
jas – sienos pasirodydavo ir išnykdavo, daiktai ir garsai buvo ne-
tikroviški, o žmonės atrodė kaip monstrai. Man buvo sunku kvė-
puoti, maniau, kad mirsiu, o tai niekam nerūpės. Šis jausmas kar-
tais nuslopdavo, ir aš pažvelgdavau į tikrovę. Tai truko maždaug
pusę valandos, paskui užmigau.“

Lygiai taip pat kai kurių žmonių kanapė gali ir visiškai neveikti.
Tracey Bilton, 22 metų londonietė, sakė: „Aš jos bandžiau šimtus
kartų, visi mano draugai jau kikendavo, o man tik parausdavo akių
obuoliai. Geriau turbūt aš gersiu vyną“.

Kita vertus, kanapės mėgėjai tvirtina, kad tai – tik švelnus svai-
galas, nuo kurio neatsiranda priklausomybė, ir mokliškai neįrody-
ta, kad jis sukeltų pašalinį poveikį, be to, 3000 metų buvo pasi-
kliaujama kanapės medicininėmis savybėmis, o tai įrodo, kad ji
sveikatai naudinga. „Kai baigiasi sunki diena, man nėra geresnio
dalyko kaip parėjus mano prisidegti suktinę, – sako Jaredas Hillas,
28 metų biržos brokeris. – Ji iš tiesų mane atpalaiduoja. Nesu-
prantu, kam tas triukšmas, pažiūrėkit tokius serialus kaip *The Good
Life*: Džeris pareina namo ir pirmučiausiai prisipila nežmoniškai
daug suknisto viskio. Koks gi skirtumas?“

Trumpai tariant, kanapės poveikis labai priklauso nuo ją varto-
jančio asmens psichinės būsenos, nuo aplinkos ir nuo to, ko var-
totojas tikisi. Kanapė keičia suvokimą, vartotojas ima geriau su-
prasti kitų žmonių jausmus, muzikos tampa maloniau klausytis,
kyla bendras euforijos pojūtis.

„Man atrodo, kad daugelį žmonių, kurie rūkymui nepritaria, kanapė užknisa, nes jie mano, jog kanapės rūkaliai – tik kikenantys idiotai, – sako 21 metų barmenas Rudis Dale’as. – Bet jie to nesupranta. Tai yra – nuo ko gi dar gali taip žvengti? Atsimenu, kaip vieną kartą aš ir mano bičiulis buvom apsipūtę ir juokėmės ištasas 20 minučių, nes jis numetė ant grindų kiaušinį. Tai kvaila, aš žinau, bet geriau jau juoksiuosi, negu liūdėsiu. Žmonėms reikia juoko, nes gyvenimas sunkus. Aš visiškai už.“

Tačiau kanapė vartotoją gali įaudrinti ir net sukelti paniką, jei jis tuo metu nemaloniai jaučiasi – pavyzdžiui, yra su nepažįstamais žmonėmis arba mėgina nuslėpti faktą, kad ją vartoja. Ypatingu atveju vartotojas gali jausti, kad viskas, kas aplinkui kalbama, yra piktos ir žeidžiamos apkalbos apie jį.

„Tiesiog negalėjau susivaldyti, – sako studentė Jane Peele. – Aš taip įsitempdavau, kad net nepatikėsit. Visi juokdavosi, o aš manydavau, kad jie juokiasi iš manęs, nes aš kvaila arba bjauri, ar dar kokia nors. Net ir po kelių valandų dar būdavo justis poveikis. Gulėdavau nemiegodama, visa išpilta šalto prakaito, širdis daužydavosi, galvodavau, kad turėsiu bėdų, nes rūkiau marihuaną. Dabar tiesiog neberūkau.“

Kanapė sukelia keletą fizinių pakitimų, tarkime, padažnėja pulsas, sumažėja kraujospūdis, krinta per aukštas akių spaudimas, atsiveria kvėpavimo takai ir sumažėja vėmimo refleksas. Tačiau nuo kanapės akys gali pasrūti krauju, išdžiūti burna, imti svaigti galva ir padidėti apetitas – tas bjaurusis alkis, dėl kurio pilną maisto šaldytuvą galima ištuštinti per kelias akimirkas. Kartais trumpai prarandama atmintis (pavyzdžiui, žmogus neprisimena ką veikė paskutines kelias minutes), tačiau šie reiškiniai išnyksta, kai narkotiko poveikis baigiasi. Tačiau paskutinių tyrimų metu –

Nuo 1985 m., nuolat vadovaujant JAV, vykdoma bendra kampanija, siekiant kontroliuoti tarptautinį juodosios rinkos pinigų, gaunamų iš narkotikų prekybos, plovimą.

130 jie buvo atlikti Belmonto McLeano ligoninėje Masačiūsete – nustatyta, jog užkietėjusių vartotojų protinės funkcijos dar buvo prislopintos praėjus dvidešimt keturioms valandoms po to, kai jie rūkė žolę – svaigulys jau seniai buvo liovęsis.

Kanapė taip pat tirpsta riebaluose, taigi tiems, kurie nuolat vartoja šį narkotiką dideliais kiekiais, jo gali susikaupti kūne. Gali prireikti net 30 dienų, kad kūnas kanapės visiškai atsikratytų.

„ji niekad nieko nenužudė“

Kanapės aistrauoliai giriasi, jog nėra žinoma, kad kas nors būtų miręs nuo perdozavimo. Gal tai ir tiesa – kad perdozuotum kanapės, vienu sykiu reikia suvalgyti maždaug 675 g dervos, o tai būtų didelis pyragas. Daugelio ekspertų nuomone, su kanape susijusios problemos yra veikiau psichologinės ir socialinės nei fizinės. Markas Kleimanas, narkotikų strategijos ekspertas iš Kalifornijos universiteto Los Andžele, teigia: „Jei rūkote marihuaną kas trečią šeštadienio vakarą, jums tai labai nepakenks, nebent apsvaigęs padarytumėte kokią kvailystę. Rizika ta, jog neištversite iki kas trečio šeštadienio vakaro“.

Tačiau gydytojai pažymi, jog kanapės, kaip ir tabako, dūmuose, yra daug tų pačių nuodingų chemikalų, tarp jų kancerogenų – dervų, anglies monoksido ir cianido. Tie, kas kanapę rūko nereguliariai, paprastai neįkvepia tiek dūmų, kad šie paveiktų trachėjos ir bronchų audinius. Tačiau užkietėję rūkoriai dažnai susiduria su tokiais pat kvėpavimo problemomis, kaip ir tie, kurie per dieną surūko 20 cigarečių, – chronišku bronchitu ir paūmėjusia astma. Nedideli tyrimai, kurių metu buvo tikrinami užkietėjusių kanapės rūkorių plaučiai, atskleidė didžiulius pakitimus bronchų ląstelėse – dėl to kyla didesnė rizika susirgti vėžiu; daugelis mokslininkų tiki, jog plaučių vėžio riziką, kurią kelia kanapė, galima prilyginti rizikai, keliamai cigarečių rūkymo.

Vis dar nesutariama dėl klausimo, ar kanapė sukelia ilgalaikes sveikatos problemas. Pakaks pasakyti, kad kanapės tyrimų rezultatai, deja, neįtikinami, o medicininiai ginčai – patys aršiausi ilgoje šio augalo istorijoje.

Jei vartodamas šį narkotiką asmuo patiria nemalonius pojūčius, taip dažniausia atsitinka todėl, kad jis dar nepatyręs – gal suvalgė didelį kanapės kiekį (tarkime, daugiau negu 2 g) ir narkotikui pradėjus veikti jį apėmė panika, arba vartojo kanapę kartu su kitais svaigalais, tokiais kaip alkoholis.

viskas apie kanapės tyrimus

Pastaruoju metu reikalavimas legalizuoti kanapę medicininėms reikmėms aidi vis garsiau. 2000 m. net Didžiosios Britanijos Ministras Pirmininkas Tony Blairas sutiko, kad reikalavimas dekriminalizuoti kanapę turint omeny medicininės reikmės iš esmės pagrįstas moksliniais argumentais.

Visuomenės nuomonė taip pat ėmė smarkiai kisti. 2000 m. balandį Didžiojoje Britanijoje atlikus apklausą paaiškėjo, kad 48 procentai žmonių palaiko siūlymą įtikinti Londono policiją nesiimti veiksmų, jei kanapė vartojama medicininėms reikmėms. Apklausą atlikus tų pačių metų gruodį, šį pasiūlymą jau rėmė 71 procentas.

Iki 2001 m. gegužės, kai perrinktoji leiboristų vyriausybė pradėjo savo antrąją kadenciją, dėl pastebimos politikų nuomonės permainos ir beprecedentiškai atvirų viešų debatų šia tema atrodė, jog kanapės legalizavimas medicininėms reikmėms yra beveik formalumas ir problemai išspręsti trūksta tik vyriausybės įgaliotų mokslininkų pritarimo.

Deja, legalizavimą palaikiusieji iš mokslininkų sulaukė visko, tik ne vieningos nuomonės apie kanapę. Kiekvieną tyrimų projektą, kuris paskelbdavo išvadą, kad kanapė yra geras dalykas, tuoj paneigdavo kitas, teigdavęs, jog ji – blogis. Pavyzdžiui, kli-

132 nikiniai bandymai, atlikti Jameso Pageto ligoninėje Norfolke, Anglijoje, parodė, jog kanapė palengvina 10 iš 13 išsėtine skleroze sergančių ligonių kančias.

„Kanapė yra mano Šventasis Gralis, – sako Claire Hodges, serganti išsėtine skleroze. – Tai vienintelis vaistas, kuris man padeda. Jos parūkiusi aš gerai „funkcionuoju“, geriau matau, turiu daugiau energijos, galiu lengviau judėti, maistas pasidaro skanesnis, man net lengviau tuštintis. Sergantys išsėtine skleroze lyg ir yra menkaverčiai, o tas apsvaigimas nuo kanapės trupinėlio tave taip pakylėja, kad gerai jautiesi. Kartais mane ištinka priepuoliai – man pasidaro siaubingai bloga, mane purto ir svaigsta galva. Tada mano vyras man susuka suktinę arba aš išgeriu užplikytos kanapės kaip arbatos. Geriausias mano patarėjas medicininiais klausimais – platintojas, jis pataria man rūkyti labai nedaug, bet dažnai. Tai tokia pat mano gyvenimo dalis kaip ir valgis triskart per dieną. Jei ne kanapė, negalėčiau atlikti namų ruošos, kalbėtis su vaikais ir padėti jiems daryti namų darbus. Be dėmelio mano gyvenimas būtų prastas.“

Tačiau tuo pat metu Naujosios Zelandijos astmos ir kvėpavimo takų fondo tyrimais Otago universitete nustatyta, jog penkis kartus per savaitę rūkant kanapę, plaučiams padaroma tokia pat žala, kaip ir surūkius 20 cigarečių per dieną. Ištyrę daugiau kaip 900 dvidešimt vienerių metų amžius žmonių plaučius, jie padarė išvadą, jog kanapės rūkymas „sukelia ligas, skatina gleivių išsiskyrimą ir kosulio priepuolius“.

Šią problemą, rodos, išsprendė Škotijos Aberdino universiteto mokslininkai, atradę naują procesą, kuriam vykstant pirmą kartą pavyko gauti kanapės tirpalą. Tai reiškia, jog užuot perdirbus kanapę kartu su kitomis kancerogeninėmis medžiagomis, kurios paprastai išsiskiria rūkant, ją, ko gero, būtų galima pateikti purškiklių, injekcijų ar aerosolių pavidalu.

Vos tik šis atradimas kanapės lobistams įkvėpė viltį, kitas šio narkotiko poveikio tyrimas jiems sukėlė antra tiek rūpesčių. Mokslininkai iš Niujorko valstijos Buffalo universiteto paskelbė, jog ka-

napėje yra chemikalų, kurie rūkant perkrauna ir vyrų, ir moterų signalinę smegenų sistemą, kuri itin svarbi, nes susijusi su vaisin-gumu, ir mažina tikimybę, kad spermatozoidai prasiskverbs pro kiaušinėlio apvalką.

Taigi dabar nuo kanapės jūs ne tik liksite nevaisingas, bet ir, pasak Jungtinės Karalystės transporto tyrimų laboratorijos, būsite blogas vairuotojas. Nors tyrime daly-vavę savanoriai veikiami šio narkoti-ko vairavo lėčiau ir atsargiau, jų ge-bėjimas vairuoti buvo daug prastes-nis – ypač tai buvo akivaizdu važiuo-jant aštuoniukės formos kilpa.

Tyrinėtojai, susiję su *GW Pharma-ceuticals* kompanija, kurią remia Didžiosios Britanijos vyriausybė, ty-rinėjo „muilą“, dažniausiai vartojamą

Maroko hašišo rūšį, taip vadinamą todėl, kad jis supresuotas pri-menančia gabalą *Imperial Leather* muilo forma. Jie atskleidė, kad „muilas“ dažnai būna impregnuotas chna, kava, dyzelinu, batų tepalu, lydytu sviestu ir saldymedžiu. Rasta net largaktilo, stip-raus trunkvilizatoriaus, pėdsakų.

2001 m. rugsėjį paaiškėjo, kad esama dar groteskiškesnių kliū-čių, kai Didžiosios Britanijos Parlamento narė Angela Watkinson pareiškė esanti susirūpinusi dėl šio narkotiko legalizavimo techni-nių ypatybių; buvo išaiškinta, kad kai kurie visuomenės nariai lai-mingi sau šienavo kanapės laukus netoli Apminsterio, Esekse – ją vyriausybė leido auginti atliekamiems tyrimams.

„Kai leidžiama auginti tokio pobūdžio augalus, tai turėtų būti daroma su sąlyga, kad tam skirtos vietos bus saugios ir neprieina-mos visuomenei, ypač tiems, kurie nori pardavinėti tokio pobūdžio narkotikus kitiems, – sakė ponja Watkinson. Paskui perspėjo: – Ma-no komitetas pirmiausiai tirs galimus kanapės dekriminalizavimo padarinius. Regis, tai būdingas pavyzdys to, kas gali nutikti.“

*Net saikingas kanapės,
kaip ir alkoholio,
vartojimas apsunkina
žmogaus gebėjimą
mokytiis, valdyti
techniką ar vairuoti
automobilį.*

134 Tačiau buvo ir gerų naujienų – 2002 m. sausį didžiausios šalies prekybos sąjungos moterys pasisakė už kanapę kaip nekaloringą taurės vyno ar šokolado gabalo alternatyvą. Reikalaujant legalizuoti kanapę Kardife, Velse, *Unison* sąjungos moterų konferencijoje buvo nagrinėjamas siūlymas legalizuoti kanapę; delegatės, reprezentuojančios 900000 moterų, tvirtino, jog nepaprastai svarbu, kad moterys galėtų išsivaduoti iš gyvenime vis didėjančios darbo keliamos įtampos. „Kanapę moterys gali vartoti tam, kad atsipalaiduotų, ji nekaloringa, ne tokia kaip alkoholis ar šokoladas“, – teigiama siūlyme. Jame netgi numatyta išeitis nerūkantiems. Nerūkantys gali vartoti kanapę gaminti valgį ir kepinius, atsižvelgiant į tai, kad nekaloringo maisto idėjai gali būti nepritariama.

Vis dėlto perrinktajai leiboristų vyriausybei patogiai įsitaisius antrajai kadencijai, nusivylę kovotojai už kanapę pamatė, kad kanapės legalizavimo medicininėms reikmėms kelią taip pat sunku įveikti, kaip ir išvingiuoti aštuoniukės kilpą.

kanapė – vartai į stipriuosius narkotikus?

1939 m. daktaras Jamesas C. Munchas, JAV oficialusis marihuanos ekspertas, užėmęs šias pareigas 1938–1962 m., prisiekęs paliudijo teisme, kad marihuana jį pavertė šikšnosparniu. Taip pat jis palaikė vieno teisiamo už žmogžudystę asmens parodymus; šis teigė, jog nusikaltimo metu buvo pamišęs, nes kurį laiką buvo kambaryje, kuriame buvo maišas marihuanos. Kaltinamasis vėliau buvo išteisintas kaip nepakaltinamas, o tokį jį padariusi marihuana.

Taip kanapė buvo puolama ketvirtajame dešimtmetyje, kai kovai prieš ją vadovavo Anslingeris. Tačiau viena propagandos dalis, kuria, kaip principu, iki šiol vadovaujasi kanapės priešininkai, yra teiginys, jog kanapė – pirmasis žingsnis priklausomybės nuo stipriųjų narkotiku, tokių kai heroinas, link.

Iš pradžių net Anslingeris netikėjo, kad kanapė ir heroinas susiję. Iš tiesų trečiajame dešimtmetyje marihuana kai kuriose JAV valstijose buvo uždrausta, nes tikėta, jog priklausomybė nuo heroino paskatina vartoti marihuaną. 1937 m. Anslingeris paliudijo Kongresui, jog marihuana ir heroinas visiškai nesusiję. Marihuaną reikia uždrausti dėl to, sakė jis, kad ji yra pamišimo, nusikalstamumo ir mirties priežastis. Jis pateikė vieną pavyzdį apie du jaunos įsimylėjėlius, kurie surūkė marihuanos suktinę tiek pamišo, jog pabėgo iš namų ir susituokė. Kanapės pluošto pramonės atstovai, taip pat liudiję teisme, labai nustebo ir suglumo išgirde, kad tokį pavojingą narkotiką galima gaminti iš šio paplitusio ir paprasto augalo. O 1944 m. *LaGuardia* komiteto ataskaita apie marihuaną patvirtino, jog nėra visiškai jokio ryšio tarp kanapės ir heroino.

Tačiau 1951 m. Anslingeris staiga, ir, atrodo, netikėtai, pakeitė savo nuomonę, kai dar kartą liudydamas dėl įstatymų prieš kanapę priėmimo paspartinimo patvirtino, kad marihuana yra tam tikras tramplinas į priklausomybę nuo heroino. Nuo tol šie žodžiai tapo JAV marihuanos strategijos pagrindu, nepaisant statistinių duomenų, įrodančių ką kita.

1970 m. Kanados vyriausybė atliko didžiausią istorijoje šios problemos tyrimą ir nerado jokio ryšio tarp marihuanos ir heroino. 1972 m. JAV vyriausybė atliko savo tyrimą ir taip pat nerado jokio ryšio tarp šių dviejų narkotikų. Tokia pat išvada tais pačiais metais buvo padaryta ir atlikus patį didžiausią Amerikos vartotojų sąjungos tyrimą.

Vėlesni tyrimai ir Amerikoje, ir JK nepateikė tvirtų įrodymų, kad toks ryšys egzistuotų, nors per pastaruosius kelerius metus, kai JK įstatymai dėl kanapės vartojimo buvo sušvelninti, neišvengiamai pasigirdo nuogąstavimų, jog tai paskatins daugiau jaunimo vartoti heroiną. Buvęs narkotikų karalius Keithas Hellawellas buvo vienas tų, kurie perspėjo dėl šio pavojaus ir tvirtino, kad tyrimai Naujojoje Zelandijoje įrodė, jog tikimybė, kad nepilnamečiai, rūkantys kanapę, pereis prie sunkių narkotikų, buvo 60 kartų didesnė.

- 136 Tačiau įdomiausią komentarą išsakė literatas, narkotikų žinovas Irvine'as Welshas, romano *Traukinių žymėjimas* autorius. „Vaikystėje aš dažnai uostydavau klijus, paskui perėjau prie alaus ir spido*. Pamažu pradėjau vartoti heroiną, nes man augant visi sakydavo: *Nerūkyk marihuanos, ji tave nužudys.*“

naujoji hašišo istorija Jungtinėje Karalystėje

Nors, kaip jau įsitikinome, daugiau negu šimtmetį kanapė nebuvo draudžiama, o vartoti ją terapiniais tikslais ragino tokie šviesuoliai kaip karalienės Viktorijos asmeninis gydytojas, šį narkotiką vartoti medicininiais tikslais buvo uždrausta 1971 m. priėmus Piktnaudžiavimo narkotikais aktą. Tačiau dėl dešimtojo dešimtmečio pabaigoje atliktų medicininų tyrimų ir suintensyvėjusios lobistinės veiklos, remiamos išsėtinės sklerozės ligonių, oficialioji pozicija buvo persvarstyta.

1997 m. Didžiosios Britanijos medicinos darbuotojų asociacija pripažino terapinius kanapės privalumus, tačiau pareiškė esanti susirūpinusi, jog marihuanos suktinės, kuriose yra tabako, daro daugiau žalos plaučiams negu paprastos cigaretės. Tais pačiais metais Vidaus reikalų ministras Jackas Straw *GW Pharmaceuticals* leido auginti kanapę, neprieštaraudamas, kad kanapės ekstraktą būtų galima naudoti gydymui. 1998 m. Lordų rūmai pasiūlė vyriausybei, kad ši gydytojams leistų išrašyti kanapę pacientams.

1999 m. *GW Pharmaceuticals* ištyrusi įvairias kanapės rūšis paskelbė, jog *cannabis sativa* rūšis, kuri paprastai auginama dėl žiedų, o ne dervų, efektyviausiai malšina skausmą.

2000 m. mokslo žurnale *Nature* jau buvo publikuota pirmojo tyrimo medžiaga, įrodanti, kad kanapė švelnina išsėtinės sklerozės simptomus. Londono, Aberdino ir Pietų Karolinos mokslininkai pra-

* Stimuliuojantis narkotikas.

nešė turį tiesioginių įrodymų, kad kanabinoidinius darinius duodant pelėms, sergančioms liga, kurios simptomai panašūs į išsėtinės sklerozės, per kelias minutes jų savijauta pagerėja.

Kai naujai paskirtas Vidaus reikalų ministras Davidas Blunkettas 2001 m. priskyre kanapę C klasės narkotikams, jis atsisakė įteisinti leidimą vartoti ją medicininėms reikmėms, kol bus baigti tyrimai. Remiantis pirmųjų klinikinių tyrimų duomenimis buvo paskelbta, kad kanapė yra „stebuklingas vaistas“, kuris gali radikaliai pakeisti sunkiai sergančių žmonių gyvenimą. Pasak preliminarių JK vyriausybės užsakytų tyrimų, 80 procentų tyrimuose dalyvavusių asmenų kanapė padėjo labiau už bet kurį kitą narkotiką; daugelis ją apibūdino kaip „stebuklingą“.

2002 m. mokslininkai atrado natūralią smegenų molekulę, kuri imituoja kanapės poveikį. Šis atradimas tyrinėtojams turėtų padėti sukurti vaistus, kuriems būtų būdingos terapinės šio narkotiko ypatybės, bet jie nesvaigintų ir neturėtų pašalinio poveikio.

JAV medicininiai debatai

Judėjimas už kanapės legalizavimą medicininėms reikmėms JAV pamažu apėmė įvairias valstijas. 1999 m. atliktos apklausos duomenimis, 73 procentai amerikiečių pasisako už marihuanos vartojimą, kai gydytojo ją skiria kaip analgetiką. 1990 m. atliktas tyrimas parodė, jog 44 procentai Amerikos onkologų siūlo pacientams rūkyti marihuaną cheminės terapijos sukeltam pykinimui mažinti. 1997 m. Amerikos medicinos asociacija rekomendavo atlikti klininius rūkomos marihuanos vartojimo medicininėms reikmėms tyrimus. O antai Jungtinėse Valstijose produktai, kuriuose yra sintetinių kanabinoidų labai perkami. Dronabilo – sintetinio kanabinoido, kurio prekybinis pavadinimas yra Marinolis – JAV kasmet parduodama maždaug už 20 milijonų dolerių. Apie 80 procentų išrašomų vaistų sudaro apetitą skatinantys medikamentai žmo-

138 n ėms, sergantiams AIDS arba ŽIV nešiotojams, 10 procentų – malšinantys chemin ės terapijos sukeltą pykinimą, dar 10 procentų išrašomi dėl kitų prižasčių. *Eli Lilly Company* sukūr ė nabiloną. Jo prekybinis pavadinimas – Cesametas, jis taip pat vartojamas mažinti chemin ės terapijos sukeltą pykinimą bei gydyti žmones, turinčius nerimo problemų.

Tačiau, kaip ir Jungtin ėje Karalyst ėje, Amerikos kovotojai už kanap ė susidūr ė su valdžios – ir valstijų, ir federalinio lygmens – nenoru įsipareigoti sušvelninti esamus įstatymus. Dažnai valstijų įstatymai labai smarkiai skiriasi, ir visuomet išlieka pavojus, jog ultrakonservatyvi Narkotikų priežiūros administracija uždraus viską, kas jai pasirodys nelegalu.

Tačiau tai nesustabd ė vadinamųjų „kanap ės klubų“ augimo – jų radosi dešimtys. Čia įvairiausiomis ligomis sergantys ligoniai – nuo išs ėtin ės skleroz ės iki AIDS – reguliariai ateina parūkyti kanap ės. Būdingas pavyzdys – Los Andželo kanap ės išteklių centras. Šis centras didžiuojasi savo plantacija, auginama uždaroje patalpose; ją sudaro daugiau kaip 400 augalų, kurie auginami dirbtin ėje šviesoje. Viršuje yra patogus holas, kuriame 833 pacientai, sergantys įvairiomis ligomis, gali rūkyti šį narkotiką, kad sumažintų gydymo sukeliamą pykinimą ir skausmą. Kad pacientas gal ėtų tapti šio centro nariu, jam reikalinga gydytojo rekomendacija, tačiau prieš duodamas pacientui marihuanos, centras reikalauja gydytojo patvirtinimo, jog rekomendacija pagrįsta, ir patikrina, ar gydytojas, išdavęs rekomendaciją, turi valstijos licenciją.

Šis centras buvo įkurtas 1996 m. devynių Jungtinių Amerikos Valstijų – Aliaskos, Arizonos, Kalifornijos, Kolorado, Havajų, Meino, Nevados, Oregono ir Vašingtono potvarkiu; juo pacientams leista vartoti marihuaną. Tačiau tokia jau nepastovi valstijos ir federalinių įstatymų prigimtis – šis ir kiti kanap ės klubai netrukus gali būti uždaryti. 2001 m. geguž ė JAV Aukščiausiasis teismas nusprend ė, kad netoli Ouklando veikęs klubas nebegali skirti kanap ės pacientams. Mat teis ėjas Clarence'as Thomas pri ėm ė sprendi-

mą, jog federalinis įstatymas, draudžiantis gaminti ir platinti marihuaną, yra viršesnis už paciento poreikį vartoti šį narkotiką.

Nors šiuo sprendimu nebuvo atšauktas Kalifornijos valstijos nutarimas leisti sunkiems ligoniams laikyti ir vartoti marihuaną, jei gydytojas tam pritaria, ir nors federalinės agentūros dar turės darbo, teismas gerai apginklavo federalinius teisėtvarkininkus kovai su kanapės klubais. Galima sakyti, jis sustiprino organizacijas, kovojančias su kanape. „Jei į narkotikus visuomenėje žiūrima palankiau, jų vartojimas padidėja, – teigia Howardas Simonas, *Partnerystės už Ameriką be narkotikų* atstovas. – Vaikai gali mokėti atskirti (tuos dalykus), bet gali ir nemokėti.“ Jie pažymi, kad pagal 1970 m. Kontroliuojamų medžiagų aktą kanapė yra narkotikas, nuo kurio gali atsirasti priklausomybė ir kuris yra mediciniškai nevertingas.

Nesunku numanyti, kad kanapės klubų nariai šios grėsmės aki-vaizdoje nepalūš; jie pažymėjo, jog praėjus vos keliems mėnesiams po Aukščiausiojo teismo sprendimo, Kanadoje sunkiems ligoniams buvo leista pirkti, auginti ir vartoti marihuaną ligos kančias lengvinti. Taigi kaip ir jų kolegos Jungtinėje Karalystėje, Amerikos kovotojai sulaukė paramos iš vyriausybės.

Demokratas kongresmenas Barney Frankas pasiūlė Kongresui perklasifikuoti kanapę, kad gydytojai ją galėtų skirti pacientams. „Su marihuana ir ją vartojančiais žmonėmis elgiamasi kur kas griežčiau, negu ši medžiaga to verta, – sakė jis. – Mes leidžiame gydytojams skirti pacientams daug žalingesnių vaistų.“ Tačiau kai Aukščiausiasis teismas priėmė minėtą sprendimą, nuleido rankas ir Frankas. „Turėdami tokį sprendimą kišenėje, jie gali uždrausti bet kurį klubą, kokį tik randa.“

Ir ne tik tai; NKA irgi vertina šį reikalą tradiciškai griežtai. „Marihuaną yra nelegali, tad bet kuri vieta, kurioje marihuana platinama, kurioje ji auginama, remiantis federaliniu įstatymu yra nelegali“ – sakė NKA atstovas.

1975 m. policija darė kratą viename bute Kepitol Hil (Capitol Hill) rajone, juos sudomino kai kas, ką jie pastebėjo augant vazonuose

140 kaimyniniame balkone. Tyrimas aiškiai patvirtino įtarimus; kai buto savininkas, 27 metų mokytojas Robertas Randallas, su savo drauge grįžo iš atostogų, jis buvo suimtas už marihuanos auginimą.

Taip prasidėjo viena kontroversiškiausių ir žymiausių bylų JAV kanapės istorijoje. Užtuot pripažinęs kaltinimus, Randallas teismui pareiškė, jog jis rūko marihuaną, kad palengvintų glaukomos, nuo kurios kenčia jau daug metų, simptomus. Pirmą kartą atradęs šio narkotiko gydomąsias savybes 1973 m., o dabar, tvirtino jis, tai vienintelis dalykas, kuris neleidžia jam apakti.

Iš pradžių net Randallo advokatai juokėsi iš tokio drąsaus teiginio. Tačiau Randallas nė nemanė juokauti ir norėdamas pagrįsti savo teiginį sutiko būti ištirtas Kalifornijos universitete, Los Andžele. 1976 m. lapkritį Aukščiausiojo teismo teisėjas nusprendė, kad Randallas „pasinaudojo būtinaja gintimi... Blogis, kurio jis siekė išvengti, – aklumas, – yra didesnis už blogį, kurį jis padarė“. Kaltinimai buvo atmesti, ir nuo tada Randallas visiems laikams pagarsėjo kaip žmogus, kuris pradėjo judėjimą už tai, kad marihuaną būtų leista naudoti medicininėms reikmėms.

Randallas savo naująjį vaidmenį vertino rimtai. Jis kreipėsi į Maisto ir vaistų administraciją ir buvo įtrauktas į tyrimų programą, tad jam buvo skiriama dešimt marihuanos suktinių per dieną. Marihuana buvo auginama Misisipės universiteto fermoje, sukama į cigaretes Šiaurės Karolinoje ir skardinėse dėžutėse pristatoma į vaistines netoli Randallo namų. Jis sakė, kad nuo marihuanos niekada neapsvaigdavo, nes tiek daug jos rūkydavo. Taip pat jis kritiškai atsiliepė apie vyriausybinių narkotiko savybes: ji „visada buvo bloga... kaip metalinė. Jai trūksta puikaus, beveik kvapaus skonio, koks būdingas gatvėje parduodamai marihuanai“.

Nuo tada iki 2001 m., kai Randallas mirė nuo AIDS, jis buvo dažnas svečias JAV teismo salėse, dažniausiai kaip savo įkurtos grupės – Kanapės terapijos aljanso – atstovas. Randallas dalyvavo keliuose garsiuose procesuose. 1987 m. jis buvo pagrindinis liudytojas dvejus metus trukusiame viešame teismo procese spren-

At Last, an Honest Politician.

"You bet I did. And I enjoyed it."

It was refreshing during the recent period of campaigns to hear Mayor Bloomberg answer to the inevitable question about smoking pot. We hope all his readers but no one should be surprised. From Bill Clinton to George W. Bush to Theodore Roosevelt, many public officials have admitted spending some recreational time in stoned pot.

Over a dozen other Americans say they've smoked pot. "Smoking is the best way to enjoy the city's exciting nightlife and dining scene," says Bloomberg.

We don't stress responsible drinking. And we would never stress smoking or using marijuana. It's not a health issue. It's 100,000 people a year who are being arrested in New York City simply for smoking pot. That's 1,000 people a week being kept in jail, losing their credit records and losing college scholarships or jobs.

A recent poll shows more than 70 percent of voters support pot legalization. It's a matter of taxpayer money. And when frightened citizens complain, it's a foolish use of scarce law enforcement resources.

There's a lot of pot in New York. And it's not a health issue. It's a matter of taxpayer money. And when frightened citizens complain, it's a foolish use of scarce law enforcement resources.

© 2002 NORML, Inc.

It's NORML to Smoke Pot.

NORML, the National Organization for the Reform of Marijuana Laws Foundation
 1101 Connecticut Ave., NW, Suite 710, Washington, DC 20036
 Log on to www.norml.org. Send the Money or Email. Get a Free Bulletin.

Niuojorko mero Michaelo R. Bloombergu nuotrauka 2002 m. balandžio 9 d. buvo įdėta į *The New York Times* visą puslapį užimančią reklamą, kurią užsakė JAV Nacionalinės organizacijos fondas reformuoti marihuanos įstatymus (angl. NORML). Ši Vašingtone įsikūrusi organizacija siekė įtikinti Niuojorko vadovybę nebesuiminėti žmonių už marihuanos laikymą. Plakate – Bloombergu citata iš jo pokalbio su žurnalistu 2001 m., kai Bloombergas dar nebuvo paskelbęs, kad dalyvaus mero rinkimuose. NORML tinklalapyje www.norml.org galima rasti informacijos apie legalizavimo aktyvistų renginius, perskaityti naujausius aktyvistų straipsnius, sužinoti apie naujausius mokslinius tyrimus, susijusius su kanape ir jos vartojimu, gauti teisinių patarimų, o asmenys, apkalinti marihuanos vartojimu, netgi gali pasisamdyti advokatą.

- 142 džiant klausimą, ar NKA turėtų perklasifikuoti marihuaną į Antrojo sąrašo narkotiką, kurį gydytojai galėtų skirti pacientams. NKA ši prašymą atmetė.

Dešimtojo dešimtmečio pradžioje Randallas įkūrė Marihuanos AIDS tyrimų tarnybą, kuri padėjo sergantiems AIDS ligoniams dalyvauti kanapės medicininėse programose. Šią programą nutraukus, jos aktyvistai valstijose ėmė rengti apklausas ir finansuoti įvairias slapto balsavimo akcijas, tarp jų – *California's Proposition 215*, kuria pasisakyta už leidimą vartoti marihuaną medicininėms reikmėms.

Maža to, Randallas buvo tvirtai įsitikinęs, kad marihuanos vartojimo medicininėms reikmėms negalima painioti su jos legalizavimu pramogoms. „Sunkūs Amerikos ligoniai atsidūrė kryžminėje ugnyje, nes abi kariaujančios šalys, susidariusios mūsų kultūroje, mėgina iš ligonių pasidaryti patrankos sviedinius“, – sakė jis.

pažanga Kanadoje

Visame pasaulyje kampanijos už marihuanos legalizavimą medicininėms reikmėms dalyviai kovodami su, jų manymu, užsispyrusiomis vyriausybėmis, neretai pavydžiai žvilgčioja į nemandingąją Kanadą. 2001 m. liepą ji tapo pirmąją šalimi pasaulyje, kuri įteisino būtent tokio pobūdžio vartojimą.

Plati jos įstatymų prigimtis lemia tai, kad šio narkotiko vartojimas neribojamas vien pulverizatoriais ir piliulėmis, kuriose yra kanabinoidų ekstraktų. Kanadoje, jei tik turite gydytojo sertifikatą ir du juridškai patvirtintus liudijimus, kad sergate nepagydoma liga arba AIDS, taip pat artritu, vėžiu, išsėtine skleroze, epilepsija, progresuojančia raumenų ir kaulų liga – galite kanapę auginti, rūkyti, valgyti ir dėti į pyragus. Viskas jūsų nuožiūra. Netgi galite paprašyti kito asmens, kad jums augintų hašišą. Štai tokie pažangūs Kanados įstatymai; šalies Aukščiausiasis teismas sutiko išklau-

syti argumentus, kad marihuanos kriminalizavimas yra nekonstitucinis, nes ji nekelia rimto pavojaus sveikatai. Vyriausybė Manitoboje nebenaudojamos kasyklos gelmėse užveisė milžiniškas kanapės plantacijas, kuriose medicininiam eksperimentams per savaitę turi būti užauginama 185 kg kanapės.

paslaptįsiasis *gw pharmaceuticals* pasaulis

Juos vadina „kosminio laivo ir operacinės hibridu“, ir jei neturite leidimo, kuris tiesiog būtinas, jums neliks nieko kito, kaip tik tenkintis šiuo apibūdinimu, nes prie *GW Pharmaceuticals* šiltnamių jūsų niekas nepileis. Šiuose šiltnamiuose, kurie aprūpinti pažangiausiomis technologijomis ir įkurti atidžiai saugomoje slaptoje vietoje pietinėje Anglijoje, auginama daugiau kaip 40000 kanapių augalų, aukštumo sulig žmogumi; šią aplinką prižiūri kompiuteriai. Nors viskas itin slapta, kanapė čia auginama palaiminus Didžiosios Britanijos vyriausybei.

GW Pharmaceuticals yra didžiausias šalyje licencijuotas kanapės augintojas; jo uždavinys – sukurti vaistus, naudojant medicininės kanabinoidų savybes, unikalias kanapės augalo molekules, kurios turi analgetinių, prieškonvulsinių, drebulį, psichozę, uždegimą, vėmimą mažinančių ir apetitą žadinančių savybių.

Per pastaruosius penkerius metus *GW Pharmaceuticals* mokslininkai sukūrė įvairių preparatų išsėtinei sklerozei, stuburo smegenų pažeidimams, nervinės kilmės skausmams, spazmams ir kitoms neurologinėms disfunkcijoms, artritui, migrenai, galvos traumoms, šizofrenijai, svorio netekimui dėl vėžio, AIDS bei chemoterapijos sukeltam pykinimui ir vėmimui gydyti. Šios kompanijos įkūrėjas Geoffrey Guy, buvęs ligoninės direktorius, kaip lobistas pasiekė, kad vyriausybė leistų skirti gydymui vaistus, pagamintus su kanape; jis tvirtina Vidaus reikalų ministeriją pažadėjęs, kad jei *GW Pharmaceuticals* tyrimai bus sėkmingi, ji leis kanapę perklasifikuoti ir naudoti vaistams gaminti.

144 Tyrimų programoje dalyvaujantys pacientai vartoja skirtingos sudėties su kanape pagamintus medikamentus, kuriuos jie pulverizatoriumi įsipurškia po liežuvio – taip vaistai absorbuojami, o ne nuryjami. Pacientai taip pat vartoja neaktyvų „placebą“. Nei tyrėjai, nei pacientai niekuomet nežino, ar jie vartoja veiksmingą medžiagą, ar placebą. Pasak daktaro Guy, jo tyrimų rezultatai kol kas teikia vilčių, nes pacientams „gerokai sumažėjo skausmai, raumenų traukuliai ir šlapimo pūslės disfunkcijos, pagerėjo neurologinės funkcijos“.

„Mūsų studijos duomenys maždaug 70 atvejų yra teigiami ir teikia vilčių, – sakė jis. – Pacientams akivaizdžiai pagerėja. Šiais rezultatais galima pasitikėti, tad tyrimų centrų ir tyrimuose dalyvaujančių pacientų skaičių galima didinti. Matome, kad šių ligonių gyvenimo kokybė labai pagerėjo ir tikimės išplėsti tyrimų programą.“

2001 m. *GW Pharmaceuticals* pradėjo tyrimus Kanadoje, Otavos ligoninėje, nes čia, pasikeitus įstatymams, ligoniai, sergantys tokiomis chroniškėmis ligomis kaip išsėtinė sklerozė ir artritas, gali legaliai vartoti, laikyti ir auginti kanapę medicininiems reikmėms.

kanapė kenksmingesnė, nei manėte

Esama melo ir statistikos... O kai susiduriama su tokiu kontroversišku dalyku kaip kanapė, statistika galima pagrįsti abiejų šalių argumentus. Kanapės šalininkams garsiai prabilus apie šio narkotiko privalumus, kanapės priešininkai ėmė skelbti alternatyvius tyrimus, įrodančius jų teisybę. Pavyzdžiui, 2001 m. Bostone mokslininkai paskelbė, kad surūkius marihuanos suktingę, po valandos širdies smūgio rizika padidėja beveik penkis kartus. Dvidešimtmečiui tokia rizika labai menka, tad šis faktas neturi reikšmės. Tačiau vyresniems žmonėms penkiskart didesnė rizika reiškia pavojų. „Rizika susirgti širdies arterijų ligomis padidėja, kai žmogus pradeda

penktą, šeštą dešimtį, taigi rizika, susijusi su marihuana, kuri gal buvo neesminis dalykas jaunesniam žmogui, dabar gali sukelti žymių sveikatos problemų“, – teigia vyriausias tyrėjas Murray Mittlemanas, Bostono širdies ir kraujagyslių medicinos centro *Beth Israel Deaconess* epidemiologijos skyriaus direktorius.

Šis pranešimas sumirgėjo laikraščiuose, tačiau įsigilinus tokie argumentai nebeatrodo pagrįsti. Tyrinėtojai pripažino, kad rūkant marihuanos suktinę širdis apkraunama ne daugiau, negu atliekant sunkų fizinį pratimą, o tai visuotinai rekomenduojama kaip sveikas dalykas. Dar viena tyrimo spraga buvo ta, kad jį atliekant buvo remiamasi apklausa žmonių, kurie buvo ką tik patyrę infarktą, ir nebuvo atsižvelgta į kanapės rūkalių ir nerūkiančių širdies būklės santykį tarp visų gyventojų. Iš 3882 apklaustųjų tik 3 procentai prisipažino vartoję kanapę metus iki infarkto ir tik 0,2 procento – devyni žmonės – kad ją rūkė valandą prieš infarktą.

Tačiau šią nuomonę paneigus kaip isterišką perdėtą reakciją, nuskambėjo kitas niūrus įspėjimas. Tyrėjų grupė iš Buffalo universiteto pareiškė, jog alkio priepuoliai – reiškinys, susijęs su kanapės rūkymu; tai virsta naktinėmis kelionėmis į parduotuves apsirūpinant traškučiais, žemės riešutais, pyragais, šokoladais bei putojančiais gėrimais ir gali sukelti rimtų ilgalaikių sveikatos padarinių tiems, kurie dažnai vartoja kanapę. Buvo apklausta daugiau negu 11000 vartojančių kanapę ir jos nevartojančių žmonių, kurių amžius nuo 20 iki 59 metų, ir patikrinta jų sveikata; jie buvo paprašyti užpildyti anketas apie maistą, kurį valgo šiuo metu ir dažniausiai. Taip pat buvo atlikti

Oficialioje ataskaitoje, kurią pateikė Patariamoji taryba dėl piktnaudžiavimo narkotikais – ją 2001 m. spalio mėn. užsakė Vidaus reikalų ministras Davidas Blunkettas – tvirtai pasisakoma už tai, kad kanapė iš B klasės būtų perkelta į C klasę, tačiau įspėjama, jog ji nėra nepavojingas narkotikas.

- 146 cheminiai kraujo tyrimai. Tyrimas parodė, kad kanapės vartotojai valgė mažiau vaisių ir daržovių, todėl jų kraujyje buvo mažesnis būtinų antioksidantų kiekis. Taip pat manoma, kad marihuana mažina vitaminų ir mineralų kiekį organizme. Kanapės vartotojai gėrė daugiau alaus, alkoholinių ir labai kaloringų gėrimų. „Šie įpročiai ateityje gali padidinti chroniškų ligų, pavyzdžiui, širdies ligų ir vėžio, riziką“, – teigia daktarė Ellen Smit, šio tyrimo pagrindinė iniciatorė.

„gydomoji žolė“ – vadinamoji etiška narkotikų prekyba

1999 m. BBC televizijos dokumentinėje serijoje *Living With The Enemy* buvo numatyta, kad studentas politikas, konservatorius, kasmetinės akcijos *Legalize Cannabis* metu gyvens Brikstone (pietinis Londonas) su gandžą rūkančiais rastafariais. Jis ten turėjo išbūti savaitę, bet jau po pirmos nakties susikrovė mantą ir nužgiavo į artimiausią policijos nuovadą pateikti skundą.

Visame Brikstone galiojo vietos policijos viršininko nutarimas, todėl nebuvo imtasi jokių priemonių – dideliame jaunojo konservatoriaus pasipiktinimui. Staiga susilpnėjusi kanapės kontrolė tokiose vietose kaip Brikstonas ir gretimas Lambetas rodo, kad pareigūnai šį narkotiką, ypač jo teigiamą poveikį sveikatai, pradėjo vertinti daug atlaidžiau. Kol vyriausybė neapsisprendžia, ar legalizuoti kanapę medicininiams reikmėms, kiti jau apsisprendė. Viena iš keleto garsių teismo procesų, vykusių tais pačiais metais, serganti išsėtine skleroze Lezley Gibson iš Kumbrijos Karalio Karališkajame teisme sulaukė didelės paramos: ji prisipažino per dieną surūkanti iki penkių suktinių, kad palengvintų ligos kančias, ir prisiekusieji ją išteisino dėl padaryto kriminalinio nusikaltimo – narkotikų laikymo. Vėliau misis Gibson (jai 36 metai) tvirtino ir toliau rūkysianti kanapę ir pareikalavo pakeisti įstatymą: „Yra šimtai

tokių žmonių kaip aš, – sakė ji. – Nė vienas, kuris yra tokioje padėtyje kaip aš, neturi būti šitaip tąsomas po teismus, bet džiaugiuosi, kad viskas baigėsi. Jaučiuosi puikiai“.

Ji teismui sakė, kad kanapę pradėjo rūkyti dvidešimt ketverių, treji metai po to, kai jai buvo diagnozuota išsėtinė sklerozė. Ji

Anita Roddick, prekybos tinklo *Body Shop* įkūrėja, sukūrė žaliosios kosmetikos seriją; ji gynė šios serijos prekes, kuriose panaudota kanapė, sakydama, jog šis augalas – universalus ir neturi ar beveik neturi nieko bendra su piktnaudžiavimu narkotikais: „Juodinti kanapę dėl marihuanos tas pat, kas juodinti bulves dėl degtinės“.

išmėgino kitus vaistus ir gydymo būdus, tačiau niekas jai nepadeda taip gerai jaustis, kaip kanapė. Per dieną ji surūko iki penkių suktinių, kurias perka iš platintojų, nes tik taip gali gyventi normalesnį gyvenimą. „Aš vartočiau dažų skiediklį, jei manyčiau, kad jis man padės“, – teigė ji.

Lezley vyras Markas dalyvavo 2001 m. visuotiniuose rinkimuose ir buvo vienas iš daugelio kandidatų, atstovavusių *Legalize Cannabis* draugijai. Nors Markas neturėjo galimybės laimėti, jis surinko 870 balsų – panašūs rezultatai visose šalies rinkiminėse apygardose.

148 Tačiau dabar kanapės vartojimą gina ne tik išsėtine skleroze sergantys ligoniai ir jų rėmėjai. Net princas Čarlzas „parodė kortas“, kai pasakė vienai moteriai, sergančiai išsėtine skleroze „girdėjęs, kad ji (kanapė) geriausiai“ padeda.

Mintis vartoti marihuaną medicininiems reikmėms, ypač siekiant padėti išsėtinės sklerozės ligoniams, reklamuojama visame pasaulyje. Japonijoje, kur šis narkotikas draudžiamas, verslininkas Kendo Ogasawara kovoja, kad ligoniams, kuriems ji reikalinga, būtų leidžiama legaliai vartoti šį vaistą – jis padėjęs jam pačiam. Šis verslininkas yra Japonijos medicininės marihuanos asociacijos vienas steigėjų; tai pelno nesiekianti grupė, susibūrusi, kad įgyvendintų kaip tik šį siekį. Prieš penkerius metus šiam 34 metų Tokijo verslininkui buvo diagnozuota išsėtinė sklerozė. „Jei kanapė padeda sumažinti tuos siaubingus požymius, kodėl mums draudžiama ją vartoti? – klausia Ogasawara. – Mes ne platintojai ar prekeiviai, mes tik paprasti žmonės, norintys palengvinti savo kančias.“

Harvardo universiteto medicinos profesorius daktaras Lesteris Grinspoonas, dviejų gerai žinomų knygų apie marihuaną autorius, Jungtinėse Valstijose vadovauja kovai už kanapės legalizavimą ir teigia turįs tvirtų įrodymų, kad marihuaną galima naudoti medicinoje: ji mažina vėžio cheminės terapijos bei AIDS gydymo sukeltą pykinimą bei vėmimą, išsprendžia svorio netekimo problemas, kurias patiria daugelis pacientų, sergančių AIDS, padeda kontroliuoti epilepsijos priepuolius, gelbsti sunkiais glaukomos atvejais ir švelnina raumenų spazmus, kuriuos sukelia raumenų sklerozė, paraplegija ir kvadriplegija.

Amžiaus pradžioje vis daugiau žmonių pradėjo tikėti kanapės gydomosiomis galiomis, o valdžios organai vis atlaidžiau reikalavo vykdyti įstatymus, todėl susidarė tam tikras vakuumas. Taigi netrukus šią tuštumą rinkoje užpildė verslo dvasia, kuri įgijo „etiškų“ narkotikų prekių pavidalą.

Būdingas pavyzdys: Tony Tayloras yra sveiko maisto parduotuvės Kings Krose, Londone, savininkas. Tony nesislėpdamas impor-

tuoja kanapę iš Šveicarijos ūkininkų – ir pumpurus, ir hašišą – ir už savikainą daugiau kaip 200 pacientų ją parduoda įvairiais pavidalais: kaip kanapių kremą, tinktūrą, kurią išsėtine skleroze sergantys ligoniniai gali įsilašinti į vandenį, ir net kaip ruošinį, per pilnatį pagamintą moterims, kenčiančioms nuo PMS.

„Mes laikomės taisyklių, – sako jis. – Užpildome anketą, aš jus (pirkėjus) paklausinėjau. Už konsultaciją nieko neimu.“ Pagal 1971 m. Piktnaudžiavimo narkotikais aktą Tayloras gali būti įkalintas iki 14 metų. Tačiau vietos policija žiūri pro pirštus. Tayloras mano, kad taip yra dėl jo etiškos laikysenos narkotikų pardavimo atžvilgiu.

„Aš tai vertinu abiem požiūriais, – tvirtina jis. – Vertinu valdžios požiūriu: jei viskas bus prieinama visiškai laisvai, atrodo, kad žmonės norės piktnaudžiauti. Aš nepritariu tokiems dalykams, kai gandža rūkoma darbe, o daugumai žmonių nuo kanapės pasidaro taip, kaip nuo alkoholio. Savo kailiu tai patyriau. Laimė, prie jos nepriprantama, todėl šiek tiek lengviau kanapės atsisakyti. Stresui mažinti – ji labai geras dalykas, tik svarbu dozė, kaip ir bet kurio vaisto.“

Tayloras prekių nuolat važinėja į Šveicariją, nes Alpių ūkininkams nedraudžiama auginti kanapę savo laukuose. Nors ji parduvinėjama Šveicarijos kanapės parduotuvėse, vyriausybiniis patarėjų komitetas rekomendavo pardavinėti ją nesiekiant pelno vais-tinėse – Tony Tayloras ir jo bendraminčiai norėtų, kad taip būtų ir Jungtinėje Karalystėje.

Deja, nors Kings Kroso policija neskuba kištis ir leidžia Taylorui pardavinėti savo nelegalias prekes, kitos įstaigos ne tokios sukalbam-os. 2000 m. balandį Lankašyro policija buvo sukritikuota už blogą elgesį su senole Jean Jackson. Gelbėdamasi nuo artrito, misis Jac-kson rūkė kanapę ir per šešis mėnesius jos antikvarinėje parduotu-vėje Lankasteryje buvo atliktos šešios kratos. Paskutinį kartą, kai dešimt policininkų Jackson namuose pradėjo ardyti lietvamzdžius, ji padavė jiems raktą, kad kitą kartą galėtų įeiti patys.

150 „Tokio pobūdžio kratas turi atlikti keletas pareigūnų, o kai ieškoma narkotikų, įprasta įsiveržti staiga, – paaiškino vyriausiasis policijos inspektorius Johnas Thompsonas. – Kanapės laikymas yra nusikaltimas, ir jei žmonės jos turi, jie gali būti patraukti į baudžiamąją atsakomybę.“

Colinas DAVISAS – jis įkūrė Medicininės marihuanos kooperatyvą – griežtai sukritikavo šią policijos taktiką. „Jei policija gali taip šiurkščiai elgtis su sergančiais žmonėmis, jos metodus pavadinčiau diktatoriškais, – sakė jis. – Keista, kad ji pasirenka ligonius, tokias lengvas aukas, ir iš tikrųjų net netikrina, ar šie žmonės turi pagrindo vartoti kanapę.“

1998 m. gruodį lankydamasis Čeltenhamo slaugos namuose Glos-teršyre, princas Čarlzas kalbėjosi su Karen Drake, kuri sirgo išsėtine skleroze. Teiraudamasis apie jos sveikatą, jis pasidomėjo, ar ji mėgino alternatyviomis priemonėmis malšinti luošinantį skausmą.

36 metų mis Drake atsakė: „Jis manęs paklausė, ar mėginau vartoti kanapę, ir sakė, kad, jo supratimu, griežtai prižiūrint medikams, tai vienas geriausių būdų. Nustebau, kad jis manęs šito paklausė, bet buvo gražu parodyti tokį dėmesį. Tai rodo, kad jis galvoja apie ligą ir žino, kas tokiu atveju padeda“.

Čarlzo žodžių kaipmat nusitvėrė kovotojai už kanapės legalizavimą, tarp jų ir leiboristas parlamentaras Paulas Flynnas, jis pasakė: „Tai puikus patarimas, netikėtai nuskambėjęs iš tokio asmens. Man įkvepia drąsos žinojimas, jog žmonių judėjimas už kanapės vartojimą medicininiams reikmėms išplito ir pasiekė Be-kingemo rūmus.“

Karališkųjų rūmų atstovas, paklaustas apie princo žodžius, elgėsi apdairiau. „Princas Čarlzas yra susipažinęs su kanapės vartojimo išsėtinės sklerozės atveju klausimu. Sveikatai jis teikia ypatingos reikšmės, tad manau, žmonės stebėtusi, jei jis nežinotų apie ginčus dėl išsėtinės sklerozės sergančių ligonių gydymo.“

pinigai

„Jei kanapės rinkoje ir atsirastų koks verslininkas, kuris niekada nepameta galvos, tai – Benas Dronkersas. Šitas mažas ir ramus 48 metų žmogus turi tikrą kanapės auginimo ir prekybos imperiją, kurios metinė apyvarta – nuo 4 iki 6 milijonų Olandijos florinų; dar reikia priskaičiuoti milijoną, kuris gaunamas už parafernaliją, tačiau daugelis valdininkų šiuos skaičius laiko perdėtais. Bet Donkersas skubiai priduria: *Aš paprastas hipis, ir stengiuosi atrodyti rimtas kaip tipiškas olandas. Iš tiesų su kanape mane sieja daug glaudesnis vidinis ryšys*“.

1998 m. *Le Monde* pranešimas.

Nors kanapė tik mažas augalėlis, iš tikrųjų tai – didelis biznis. Nepaisant visų kalbų apie šio narkotiko istoriją ir tradiciją, ji – tik narkotikas. Nors kai kas kanapę laiko silpnu narkotiku, vis dėlto ji – narkotikas ir gamintojams bei platintojams duoda tiek pat pelno, kiek bet kuris kitas svaigalas. Kol milijonai rūkalių kanapę susisuka į rūkomąjį popierių, ji nueina sudėtingą ir slapta kontrabandos kelią; kol atkeliauja iš laukų Viduriniuose Rytuose ir Pietų Amerikoje, kerta šimtus valstybinių sienų, o baudos už prekybą narkotikais tose valstybėse – griežtos. Galbūt narkotikų priežiūros organams kanapė neatrodo tokia svarbi kaip kokainas ir heroinas, tačiau jie nuolat griežtai kovoja su tais, kurie ją gamina ir platina. Kol kanapės verslas nusikaltėlių pasauliui neš pelną, tol kova tęsis.

154 2000 m. kovą viename geriausiai organizuotų kanapės gamybos fabriku Didžiojoje Britanijoje atlikus kratą, policija suėmė keturis žmones. Ji nustatė, kad sename aviacijos angare, pramoniniame Breitono rajone netoli Jorko auginami keli šimtai labai stiprios rūšies skunko kanapės augalų, kurių vertė 500000 svarų. Augalai buvo beveik sunokę pjūčiai, o keli jau buvo nupjauti ir džiovinami.

Roterdame 2000 m. liepą policija suėmė 16 žmonių, kai keliuose plastikiniuose priemiesčio šiltnamiuose buvo rasta pasėlių, kurių vertė beveik 1 milijonas svarų.

„Skaudu, kai tavo sugauna, nes reikia daug laiko ir pastangų, kad įrengtum marihuanos gamybos vietą, – prisipažino Mickas, nuteistas tiekėjas iš Rytų Anglijos. – Bet jei nesi kvailas, visada turėsi įsirengęs daugiau negu vieną vietą. Žinau kelis vaikus, kurie patys įspėjo policiją apie vieną iš savo vietų tik tam, kad jie nesiartintų prie didesniųjų. Tai biznis, be to, geras. Juk nepaliksi taip visko! Vis tiek aš nesuprantu, kodėl kokia nors tarptautinė bendrovė kanapės auginimui iš vyriausybės gauna milijonus svarų, o mus įkiša į cypę. Jei tai nelegalu, turi būti nelegalu visiems.“

Tačiau – palyginti su pasauline prekyba – Mickas ir jo kolegos kanapės augintojai yra tik smulkios žuvelės.

visi keliai veda į Amsterdamą

Olandijos valdžios organai tyčia ignoruoja kanapę. Bet kol dėl šio labai unikalaus tolerantiško elgesio Amsterdamo kanapės kavinės kaip magnetas traukia viso pasaulio dūmikus, šis unikalus elgesys kelia galvos skausmą Europos padaliniams kovai su narkotikais. Amsterdamas ir Olandijos uostai, tarkime, Roterdamas ir Europortas, tapo narkotikų prekybos vartais, o tarptautinėje narkotikų prekyboje, įskaitant ir prekybą kanape visoje Vakarų Europoje, ypač Didžiojoje Britanijoje, Olandija yra didžiausias narkotikų paskirstymo centras.

1998 m. kanapė, konfiskuota Jungtinėje Karalystėje, sudarė daugiau negu penktadalį kanapės, konfiskuotos penkiolikoje ES narių. Didžiosios Britanijos platintojams tereikia persikelti per Šiaurės jūrą, ir jie susitiks su bendraminčių kontrabandininkų gaujomis iš visų didžiųjų Europos sostinių; nėra būdų, kuriais *thin blue line*^{*} pasipuošę muitininkai ir kovos su narkotikais pareigūnai galėtų kontroliuoti tūkstančius kanapės siuntų, kas savaitę atvykstančių į Didžiąją Britaniją – jos gali būti vos kelių gramų ar net kelių šimtų kilogramų svorio. „Tais pat, kas mėginti sulaikyti potvynį, – teigia vienas šalies muitinės pareigūnas. – Jau manai, kad pavyko sulaikyti vieną siuntą iš kontinento, kai staiga paaiškėja – kol džiaugeisi, dar šešios tau prasmuko pro pat nosį.“

Jei kanapė, dabar vartojama nelegaliai, Didžiojoje Britanijoje būtų gaminama ir apmokestinama lygiai taip pat kaip tabakas, akcizo mokestis papildytų išdą maždaug 16 milijardų svarų. Arba pakaktų nuo pajamų mokesčio pagrindinio tarifo mokėti 5 pensus.

Kanapės derva, labiausiai vartojama JK, paprastai atkeliauja iš vadinamųjų Aukšinio Pusmėnulio šalių: Maroko, Afganistano ir Pakistano. Derva taip pat labai plačiai vartojama Azijoje, ypač Kambodžoje – čia Raudonieji khmerai Švedijos, Kinijos ir Tailando narkotikų karteliams leido užveisti didžiules kanapės plantacijas. Siuntos iš Pietų Amerikos šalių, tarkime, iš Venesuelos ir Kolumbijos, nuolat keliauja į Europos uostus.

2000 m. Tarptautinės narkotikų kontrolės strategijoje rašoma: „Nors Kambodža nėra didžiausia opiatų ar narkotikų, kurie ruošiami su koka, gamintoja, marihuana joje auginama dideliais kiekiais eksportuoti, ypač į Europą... Prastai apmokami ir

* Emblema, kurią nešioja įstatymo priežiūros pareigūnai; taip pat ji skirta atminti pareigūnams, žuvusiems tarnybos metu.

156 prastai paruošti policijos bei teisėtvarkos pareigūnai į narkotikų ir baudžiamąsias bylas dažnai žiūri pro pirštus“.

Parduoti skirta kanapė auginama ir gaminama didžiuliais mas-tais. Valdančiąjai Afganistano talibų vyriausybei ir šioje šalyje tuo metu įsikūrusiai Osamos Bin Ladeno *al-Qua'eda* teroristinei orga-nizacijai narkotikų pramonė buvo svarbiausias pajamų šaltinis. Po to, kai 2001 m. rugsėjo 11-ąją buvo sugriautas Pasaulinis preky-bos centras, JAV ir Didžioji Britanija karo veiksmais Afganistane daugiausia siekė nutraukti ir sunaikinti šią grandinę.

Kanapės siuntos į pagrindinius prekybos centrus Vokietijoje ir Olandijoje keliauja per Turkiją ir Rytų Europą. Paprastai pasėlius augina ir prižiūri valstiečiai, kurie, priklausomai nuo poreikio, ka-napę paverčia derva arba *žole*. Iš milijardų, kuriuos atneša jų triū-sas, jie gaus skatikus. Tačiau toks jų gyvenimas – jei vyriausybė, negailėstingai naikindama kanapės produkciją, kurioje nors šalyje susidoroja su prekiautoju, tikruosius padarinius pajunta auginto-jai – jie lieka be skatiko.

Kai dešimtajame dešimtmetyje Libane buvo nušluotas Bekos slė-nis, garantuodavęs 500 milijonų vertės metinę kanapės produkc-ią, nuskurdusiam regionui tai buvo katastrofa. Šios nuošalios vie-tovės ūkininkai nusprendė, kad nėra kitos išeities, tik vėl pradėti gaminti narkotikus, nes manė, jog geriau rizikuoti ir užsitraukti valdžios rūstybę, negu mirti badu. Kaip rodo patikimi skaičiavi-mai, 2001 m. kanape buvo apsodinti 6000 ha; tai bene didžiausias skaičius nuo tada, kai prieš dešimt metų, pilietinio karo pabaigoje Libano vyriausybė pradėjo vykdyti kanapės naikinimo programą. Šis verslas labai pelningas – iš vieno hektaro augintojas gali nu-šienauti 14000 svarų, štai kodėl tunisietis daktaras Mohammedas Ferjani, Bekos žemės ūkio vystymo programos direktorius (progra-mą finansuoja Jungtinės Tautos), prognozuoja, kad kils visuotinis maištas, jei nelegalūs pasėliai bus išnaikinti. „Žmonės priversti auginti tokius prekinius augalus, kad galėtų užsidirbti, – tvirtino jis. – Esu tikras, kad šiemet jie kovos.“

kanapė TSRS – narkotikų bumai 157 buvusiose komunistinėse valstybėse

Tarybų Sąjungai žlugus ir imperijai subyrėjus į atskiras valstybes, į vadinamąją Nepriklausomų Valstybių Sandraugą, tai džiugiai pasveikino Vakarai. Tačiau nuo komunizmo žlugimo nepraėjo nė dešimt metų ir Vakarų šalių vyriausybės pajuto, kad TSRS palikimas kartus. Naująja laisve Rytų bloke niekas nesidžiaugė taip, kaip narkotikų karteliai, kurie buvusios TSRS nares pavertė narkotikų gamybos bei prekybos centrais, dabar jie jau nurungė svarbiausius Azijos ir Vidurinių Rytų centrus.

1999 m. milicija Primorėje rado daugiau kaip 120 kanapės laukų, kurie užėmė beveik 100 ha. Netrukus Chabarovsko regione buvo rasta 200 hektarų kanapės laukai. Nors buvo suimta daug su kanapės gamyba susijusių žmonių, kovos su narkotikais agentūros pripažįsta, jog tai tik ledkalnio viršūnė. Tarybų Sąjungos ir Rytų Europos komunistų lyderiai anksčiau manė, kad nelegali narkotikų prekyba – tai dekadentiškų Vakarų kapitalistų problema. Taigi žlugus tarybiniam blokui, buvusių komunistinių valstybių valdžios organai suprato, kad jiems labai trūksta patirties, kaip tvarkytis su narkotikų vartotojais ir prekeiviais.

Čekijos Respublikoje, Kazachstane, Lenkijoje, Rusijos Federacijoje, Slovakijoje ar Turkmėnistane narkotikų vartojimas nėra nusikaltimas. Lenkijoje už prekybą narkotikais baudžiama retai, o Čekijos Respublikoje ir Slovakijoje galima visiškai legaliai auginti kanapę, jos sėklos laisvai pardavinėjamos vietos krautuose.

Jau pati galimybė laisvai gauti kanapės Rytų šalyse yra tam tikra problema. Skaičiuojama, kad visoje NVS auga daugiau kaip 1 milijonas hektarų laukinės kanapės. 1992 m. ten apsilankiusi JT grupė pranešė, kad vien Kazachstane ir Kirgizijoje auginama daugiau kaip 200000 hektarų kanapės laukų – šis skaičius daugiau kaip penkis kartus viršija tą, kurį sudaro visame pasaulyje registruota auginama marihuana.

158 Narkotikų sindikatai greitai pasinaudojo ir natūralia kanapės gausa, ir vietinių valdžios organų nekompetencija. Šiuos augalus jie nušienauja ir perdirba dažniausiai nebaudžiami. O perdirbtą kanapę tiekti godžiai Vakarų rinkai paprasta, nes Rytų ir Centrinėje Europoje nėra jokios centralizuotos ir darnios narkotikų priešūros sistemos. Kažkada pagrindinis kanapės gabenimo kelias buvo Turkija, bet dabar valdžios organai pradeda suvokti, jog į Prancūziją, Olandiją ir Vokietiją narkotikai plūsta iš Lenkijos. Gaujos Lenkijoje klesti, nes šioje šalyje beveik nėra įstatymų, reguliuojančių narkotikų prekybą. Manoma, kad didžioji dalis į Vakarų rinką patenkančių narkotikų ateina per vadinamąjį Lenkijos Kanalą – platų šalies gangsterių tinklą, kuris yra didmeninės Centrinės Azijos hašišo, Afganistano heroino ir net Kolumbijos kokaino prekybos grandis, gaunanti iš Lenkijos narkotikus ir perduodanti juos vietos platintojams.

Narkotikų kontrabanda iš Rytų į Vakarus vežama visiškai paprastai, o tai rodo, kaip pašaipiai didieji narkotikų klanai vertina valdžios organus. Per kratas, kurias neseniai atliko Lenkijos ir Čekijos policija, kanapės buvo rasta pupų ir kituose kroviniuose, kurie buvo užmaskuoti kaip ananasų siunta. Kiekvienas tų radinių svėrė ne daugiau kaip kelis šimtus kilogramų – ašaros, palyginti su didžiuliais narkotikų kiekiais, kurie kiekvieną dieną nevaržomi kerta sienas.

Nors kratos prekeiviams kelia nepatogumų, jie nuolankiai iškenčia išskylančius sunkumus, kad tik prekyba neštų pelną. Apytikriai skaičiuojama, jog iš 10 svarų gatvėje pirktos hašišo maždaug 6 svarus gauna kontrabandininkas, augintojas 1 svarą, 1 svarą platintojas ir 2 svarai išleidžiami administruojant įvairias gabenimo stadijas.

Tačiau ne tik kriminaliniai sindikatai vertina narkotikų prekybos teikiamą pelną. Beveik visos didžiosios pasaulio teroristinės grupuotės vienaip ar kitaip priklauso nuo šios finansavimą teikiančios prekybos. Nors iš pradžių tik Pietų Amerikos sukilėliai – Kolumbijos revoliucinės ginkluotosios pajėgos – naudojos narkotikų

pinigais, jų pavyzdžiu visame pasaulyje pasekė kitos grupuotės – Peru Švytintis kelias, IRA ir Kurdų darbininkų partija Turkijoje. Net religinių fundamentalistų organizacijos, kaip antai Osamos Bin Laideno *al-Qua'eda*, Libano *Hesbulah* ir Šri Lankos Tamilų tigrai, nevensgia pasipelnyti iš kanapės judėjimo jų šalyse.

Al Rifas priešinasi

Iki šiol nesulaikomai didėjanti kanapės gamyba ir distribucija buvusiose komunistinėse valstybėse nereiškia, jog tradiciniai kanapės centrai nebėra svarbūs. Anaiptol. Šiaurės Afrikoje, pasaulio krašte, kuris buvo toks mielas tūkstančiams jaunųjų vakariečių širdžių, nes septintojo dešimtmečio pabaigoje jie čia apsistodavo keliaudami Hipių Taku pakeliui Indiją, kanapė tebėra gyvybiškai svarbi ekonomikos dalis. Iš tiesų, plačios *kifo* plantacijos šiaurės vakarų Maroko Al Rifo kalnuose tokios derlingos, kad marihuanos žiedadulkių dažnai randama net pietinėje Ispanijoje.

Kalnų papėdėse driekiasi plantacijos, o iš kanapės auginimo nelegaliai gaunamos lėšos yra svarbiausias pajamų šaltinis skurde gyvenantiems vietos valstiečiams. Manoma, kad Al Rifo regione yra 70000 hektarų kanapės plantacijų, kurios duoda apie 1 milijoną svarų pajamų. Kai Marokas išsikovojo nepriklausomybę, vyriausybė iš pradžių planavo uždrausti auginti kanapę. Tačiau ji netrukus suprato, kad to padaryti neįmanoma; daugelis žymių laisvės kovotojų buvo kontrabandininkai, kuriuos vietiniai gyventojai laikė didvyriais. Taigi užuot uždraudęs, karalius Muhamedas V suteikė Al Rifo gyventojams „privilegiją“ ir leido legaliai auginti kanapę.

Nors auginti kanapę leidžiama, ją transportuoti ir pardavinėti draudžiama. Tačiau pinigai gali daug, ir kai šis produktas keliauja į Tanžerą, Meliliją ir Seutą Šiaurės Afrikos pakrantėje, policiją bei pareigūnus lengva papirkti ir susitarti, kad krovinyas būtų išsiųstas į pietų Europą.

160 Šiame derlingame krašte kanapė yra laukų karalienė. Plantacijos užveistos stačiose dirbtinėse terasose, jose buvo iškirsti medžiai, kad saulę mėgstančio augalo netemdytų lapija. Ištiesos bendruomenės tarnauja šiam augalui; moterys dirba sunkiuosius darbus – laisto ir ravi, o vyrai – apdoroja kanapę. Ironiška, bet retas kuris vietinis gyventojas rūko *kifą*. Jie laikosi nuomonės, kad musulmonams galima auginti šį augalą, bet tegu jį vartoja „arabai“.

Kai moteriškieji augalai (vyriškuose augaluose nėra narkotiko) subręsta, jų žydinčios viršūnės nukerpamos. Iš hektaro gaunamas maždaug 400–500 kg derlius. Kadangi šioje stadijoje kilogramas kanapės kainuoja mažiau negu 6 svarus, valstiečiai iš vieno hektaro uždirba maždaug 3000 svarų – tai bent dešimt kartų daugiau negu tai, ką jie gautų už miežius ar kviečius.

Al Rifo ūkininkai uždirba dar daugiau, kai augalus apdoroja vietoje. Iš pradžių lapai smulkiai sutrinami, juos keliskart sijojant. Patyrę darbininkai 100 kg kanapės gali susmulkinti į 4 g miltelių; už miltelius mokama iki 400 svarų už kilogramą, jie parduodami pirkliais, šie pagamina dervą gabenti į užsienį. Augintojai ir pirkliai veikia išvien – narkotikų karteliai džiaugiasi galėdami kitiems užkrauti kruopštų kanapės auginimo darbą. Panašiai augintojus alina ir dervos išgavimas iš kanapės, bet jis dar pelningesnis, žinia, jei tik valstiečiai turi kantrybės ir priemonių. Kilogramą dervos galima parduoti už 900 svarų.

Tokie tat dalykai dedasi pasaulyje, nes nuskurdę valstiečiai, užuot auginę javus, imasi pelningos kanapės. Floresta, miestas šiaurės rytų valstijoje Permambuke, pravardžiuojamas Brazilijos marihuanos sostine. Čia kanapė auga 26000 kvadratinį kilometrų plote; teigiama, jog tai didžiausias pasaulyje auginimo plotas. Iki pat aštuntojo dešimtmečio valstiečiai augindavo medvilnę, tačiau kai bisuko parazitai nusiaubė pasėlius, jie nusprendė, kad juos išgelbėti gali pelningesni augalai. Kanapė duoda 200 kartų daugiau pelno negu pupelės, ryžiai ir kukurūzai. Ji nelegali, bet nors Brazilijos valdžios organai kartais surengia reidus ir išnaikina augalus, jų augintojai tiesiog persikelia kitur.

Vieną 1992 m. rytą moteris vedžiojo savo šunį netoli Sypalingo, tarp Greit Jarmuto ir Kromerio Norfolkke, Anglijoje, ir rado dešimt krepšių su plastikine tara, kurioje iš pažiūros buvo rauginti kopūstai. Ji pranešė policijai, o ši atidariusi maišus rado 140 kg Libano Auksinės kanapės. „Manome, kad šie narkotikai buvo atplukdyti valtimi ir palikti, nes kažkas juos turėjo paimti, – teigė vyriausiojo konsteblio pavaduotojas Colinas Sheppardas. – Mes prašytume kitų žmonių, vedžiojančių savo šunis, atkreipti dėmesį į įtartinus krantan išmestus daiktus.“

Šis įvykis – būdingas narkotikų kontrabandos, gabenamos iš žemyno į Didžiąją Britaniją, verslo pavyzdys. Kanapę gana lengva gabenti per Europos valstybių sausumos sienas, tačiau Didžioji Britanija, kaip sala, kontrabandininkams kelia šiokių tokių sunkumų.

Uostus ir oro uostus kruopščiai prižiūri muitinių tarnautojai, o nelegalus importas darosi labai rizikingas. Todėl mėgindami iškrauti savo laimikį į krantą, prekijai norom nenorom turi būti vis išradingesni – šitaip atsiranda vidurnaktį vogčiomis iškrauti kroviniai (tai primena *Lobių salas* siužetą). Norfolkas, turintis 160 km ilgio blogai saugomos pakrantės ruožą, yra mėgstamas kontrabandininkų kelias tiecti narkotikus. Kasmet Norfolkko policija suima daugiau kaip 1000 žmonių dėl kaltinimų, susijusių su narkotikais. Škotijoje, kuri dar atokesnė, vienas didžiausių laimikių pasitaikė aštuntajame dešimtmetyje, kai Kintyro iškyšulyje jūra išmetė į krantą kelias tonas kanapės.

Atidarius Lamanšo tunelį, atsirado dar vienas populiarus kelias. 1996–1997 m. iš transporto priemonių, vykdavusių šiuo keliu iš

Naujausioje Pasaulinės sveikatos organizacijos tarptautinėje kanapei skirtoje apžvalgoje pabrėžiama, kad ji kelia pavojų susirgti gerklės ir plaučių vėžiu; „dėl ilgalaikio dažno kanapės vartojimo nedidelei vartotojų grupei padaugėjo psichinės sveikatos problemų“.

162 Prancūzijos, kanapės konfiskuota trigubai daugiau – beveik 1400 kg, o visas konfiskuotų narkotikų – tarp jų kokaino ir heroino – laimikis išaugo dvigubai, iki 17 milijonų svarų, vertinant juodosios rinkos kainomis. Narkotikų randama furgonuose, priekinių sėdynių saugos oro pagalvėse, kartą – net vienos moters netikrame rankos gipso įtvare. 600 kg kanapės dervos rasta benzovežyje įrengtoje slėptuvėje, o Felikste 500 kg jos buvo rasta uždarytose daržovių skardinėse. Vienas privalumų, kuriuos kontrabandininkams teikia povandeninis kanalas, yra tas, jog negalima nustatyti, iš kurios šalies atvyko kurjeris, nes visi kanalo keleiviai važiuoja per Prancūziją.

Eurostar geležinkelio linijoje kontrabandininkų skaičius nuolat auga, nes čia labai paprasta nuslėpti tapatybę. Pietų Amerikos prekijams nesunku nuslėpti šalį, iš kurios jie atvyko keliaudami per kelias valstybes. *Waterloo International* stoties Londone (čia atvyksta *Eurostar* traukiniai) muitinės tarnautojai sako, kad paprastai keliaujama iš Brazilijos į Portugaliją, Ispaniją ir Prancūziją, o tada į Jungtinę Karalystę.

Pasak muitinės tarnautojų, tarptautiniai narkotikų prekeiviai, vežantys kanapę į Didžiąją Britaniją, vis dažniau kaip priedanga naudojami vienadieniais turistais, važiuojančiais per šį kanalą. Tokiais turistais apsimitę kurjeriai paima siuntas Prancūzijoje, Belgijoje ir Olandijoje ir per muitines mėgina sugrįžti į JK, tikėdamiesi nepastebėti prasmukti kartu su milijonais tikrų keleivių. Pensininkus ir jaunąs motinas su vaikais į kontrabandą įvilioja didelis užmokestis grynais. Kartą norint pervežti iš Belgijos 156 kg kanapės buvo pasinaudota mikroautobusu, kuris vežė išskylančius pensininkus. Muitininkams vis sunkiau dirbti todėl, kad labai daug Didžiosios Britanijos piliečių įpratę dažnai važiuoti apsipirkti Prancūzijos prekybos centruose – muitininkai randa paslėptas kanapės ir kitų narkotikų tarp alaus dėžių, vyno, sūrio ir saliamio dešros maišų.

Pastaraisiais mėnesiais JAV pareigūnus nustebino išmonė, kurią parodė Pietų Amerikos, Meksikos ir Europos narkotikų prekiautojų klanai; jų operacijos buvo sužlugdytos dėl labai sustip-

rintos JAV sienų apsaugos po rugsėjo 11-osios teroristinių išpuolių. Palyginus su tuo pačiu praėjusių metų laikotarpiu, svarbiausiose Kalifornijos ir Pietų Teksaso pasienio perėjose kanapės konfiskuota dvigubai daugiau. Nuo spalio 1-osios iki gruodžio 31-osios muitinių tarnautojai konfiskavo 19176 kg marihuanos, kurios distribucinė vertė, dar jos nepardavus gatvės prekijams, sudarė 17 milijonų dolerių. Per pastaruosius mėnesius atlikti areštai rodo, kad kontrabandininkai sugalvoja naujų išradingų gudrybių; antai Karibų jūros ir Ramiojo vandenyno kontrabandininkai prikabina metalinius narkotikų konteinerius prie prabangių kruizinių laivų dugno, o kai laivas prisišvartuoja JAV uoste, jie pasiunčia narus, kad šį grobį iškeltų.

Kiti kontrabandininkai greitai eigaiais kateriais perveža narkotikus Karibų jūros keliais, kur po rugsėjo 11-osios Pakrantės sargybos kateriai, ieškodami narkotikų, patruliuoja mažiau.

„Mūsų priešai yra godumas ir žmogaus fantazija“, – teigia Josephas Webberis, specialusis agentas, vadovaujantis JAV muitinės Niujorko miesto tyrimų tarnybai.

Vienas žymiausių Didžiosios Britanijos narkotikų kontrabandininkų – Curtis „Cocky“ Warrenas; jis užaugo Liverpulyje, Toksteto apylinkėse ir iš didžiausio skurdo pakilo į *The Sunday Times* paskelbtą „500 turtingiausiųjų“ sąrašo viršūnę; oficialiai jo turtas vertinamas maždaug 40 milijonų svarų, o neoficialiai – daugiau kaip 180 milijonų svarų. Warrenas turtus susikrovė tik iš narkotikų prekybos. Kai policija 1996 m. surengė kratą jo slėptuvėje Olandijoje, rado ne tik didžiulius heroino, ekstazi ir kokaino kiekius, bet ir daugiau kaip 1500 kg kanapės dervos, kuri juodojoje rinkoje kainavo milijonus.

Kanada tapo pirmąja valstybe, kuri 2001 m. liepą legalizavo kanapės vartojimą medicininiems reikmėms ir leido sergantiesiems chroniškomis bei nepagydomomis ligomis kanapę auginti, rūkyti, ją kvėpuoti arba ją valgyti – viskas jūsų nuožiūra.

164 Dabar Warrenas dvylikai metų įkalintas Olandijos kalėjime, ir nors muitinės tarnautojai tai vadina sėkme, jie supranta, kad jo vietą jau užėmė kiti oportunistai kontrabandininkai, kurie trokšta susikurti prabangų gyvenimą, veždami narkotikus iš žemyno į Didžiąją Britaniją. Kiek iš viso yra narkotikų kontrabandininkų, besiverčiančių kanapės pervežimu, galima tik spėlioti. Pakaks pasakyti, jog prekiaujančiųjų skaičius smarkiai lenkia sėdinčiųjų už grotų skaičių. Vienam triukšmingam areštui tenka šimtai įsitraukusių į pasaulinį verslą. Iš tiesų, apie tai, kokia kova vyksta už teisę platinti kanapę ir kitus narkotikus, sužinome tik iš brutalių smurto protrūkių.

Kad kanapės kelias pasuko į Rytų Europą, rodo neseniai pasipylusios klaninės žmogžudystės, kurios palietė ir buvusių komunistinių šalių nusikaltėlių pasaulio viršūnes. 1999 m. gruodį Andrzejus K., žinomas narkotikų kontrabandininkas iš Varšuvos, žiemos kurorte Zakopanėje mėgavosi slidinėjimo atostogomis; stauga į jo sedaną įsėdo du vyrai ir nušovė jį dviem šūviais į galvą. Andrzejaus nužudymas buvo tik paskutinė iš visų žmogžudysčių, susijusių su narkotikais, lavinoje, kuri užgriuvo Rytų Europą, kai mirtinose grumtynėse liejosi kraujas už teisę tiekti kanapę NVS šalims. Savaitę prieš šią žmogžudystę vienas konkuruojančio klanų narys buvo susprogdintas mašinoje Slovakijos sostinėje Bratislavoje, o Kroatijos sostinėje Zagrebe žuvo atsitiktinai pro šalį ėjęs žmogus, kai nuo mašinos, į kurią buvo šauta, atšoko granatsvaidžio granata.

Net Jungtinėje Karalystėje kova už teisę kontroliuoti narkotikų prekybą gali baigtis siaubingomis žudynėmis. 1995 m. trys Esekso gangsteriai – Patas Tate'as, Tony Tuckeris ir Craigas Rolfe'as – buvo sušaudyti šratiniu šautuvu, kai susėdė į „Roverį“, nuošaliame Retendono keliuke laukė kompanionų norėdami sudaryti narkotikų sandėrį. Vėliau už žiaurias žmogžudystes kalėti triskart iki gyvos galvos buvo nuteisti du konkuruojančio klanų nariai; vienas jų už kanapės importą kalėjime buvo praleidęs devynerius metus.

Labai keista, kad toks pat likimas taip ir neištiko žmogaus, kuris laikomas žymiausiu aštuntojo–devintojo dešimtmečio narkotikų pirkliau. Howardas Marksas, Oksfordo absolventas, sukūrė pasaulinį kontrabandos tinklą, kuris, kaip manoma, tuo metu Vakarų pasauliui tiekdamo didžiausią dalį surūkomos marihuanos. Devintojo dešimtmečio viduryje jam jau priklausė 25 kompanijos ir 43 slapyvardžiai – tarp jų ir misteris Nice'as; beje, taip vadinosi ir jo populiarioji autobiografija. 1981 m. pateikęs kaltinimus dėl 15 tonų kanapės importo į Škotiją, jis įtikino prisiekusiuosius iš tiesų esąs yra M16 agentas ir kad jo kontrabandinė veikla ne kas kita kaip maskuotė, mėginant infiltruotis į IRA. Jis buvo išteisintas, o Didžiosios Britanijos muitų ir Mokesčių departamentas, tariant vieno aukštesnio pareigūno žodžiais, liko „priblokšti, jie netikėjo ir negalėjo patikėti“.

Dar anksčiau, 1973 m., Marksas buvo kaltinamas ketinimu įvežti į JAV hašišą, kuris buvo paslėptas vienos neegzistuojančios britų roko grupės garso aparaturoje. Marksą išleidus už užstatą, jis dingo septyneriems metams, o besislapstydamas intensyviai skleidė gandus, kad jį pagrobusi Amerikos mafija. Kai pagaliau 1990 m. jis buvo suimtas, iš jam pateiktų kaltinimų federaliniame Floridos teisme jis pripažino du punktus dėl reketavimo ir buvo nuteistas kalėti 25 metus. Kalėjime Marksas praleido septynerius metus, o dabar dirba žurnalams bei laikraščiams ir važinėja po Didžiąją Britaniją rodydamas savo šou. 2000 m. gegužę jis net dalyvavo Londono metro rinkimuose, atstovaudamas *Legalize Cannabis Campaign*.

„Esu žmogus už įstatymo ribų tikrąją šio žodžio prasme, – sakė Marksas viename interviu 1998 m. – Aš ne koks menkas niekšelis, aš esu žmogus, kuris atsisako pripažinti, kad tas [kanapę draudžiantis] įstatymas neįveikiamas. Galima būti džentelmenišku nusikaltėliu, nesvarbu, kokį nusikaltimą darai, bet aš buvau ne toks. Aš puristas, aš prekiauvau tik žole. Niekada neprekiavčiau ginklais. Arba cigaretėmis. Kodėl? Nes jie žalingi.“

Apytikriai skaičiuojama, kad Marksas iš savo kontrabandinės veiklos užsidirbo daugiau negu 48 milijonus svarų.

166 **platintojai**

Kad kanapė iš tiekėjų rankų pasiektų klientų rankas, šio narkotiko – kaip ir bet kuriame kitame pelningame – versle labai svarbų vaidmenį vaidina paskirstymo grandinė. Ir kariaujantys prekybos centrai, ir tiekėjai griebiasi visokių naujovių, kad tik pralenktų savo konkurentus. Atsiradus internetui, juo nedelsiant pradėjo naudotis platintojai; nuo gatvės sandėrių jie perėjo prie pasaulinės prekybos ir dabar siuntas pristato į namus, o jos virtualioje erdvėje užsakomos pelės paspaudimu. Tačiau šios paskirstymo grandys dažniausiai slepiamos, nes kanapė nelegali. Paprastas vartotojas jos nusipirks bare iš platintojo ar užsisakęs į namus, tačiau šioje vietoje sužinoti daugiau apie prekybos grandinę darosi sunkoka.

Viena aišku – narkotikų pristatymo procese kanapės tiekėjai visada priklauso nuo tarpininkų ir pardavėjų tinklo. Šis tinklas turi būti patikimas, tai reiškia, kad jo grandys – paslaptis.

Vienas Londone dirbantis platintojas paaiškino: „Kiek man žinoma, aš gaunu narkotikus iš kažko, kas šioje grandyje yra virš manęs. Nežinau, kas jis toks ir kam dirba. Tiesą sakant, manau, kad kuo mažiau apie tai žinau, tuo geriau. Galimas daiktas, kokie du trys yra viršesni už jį ir tik tada – vyriausiasis, galiu lažintis, kad nė vienas nežino, kas jis yra, nebent jie būtų patys geriausi draugai. Žinau, kad Londone dirba keli klanai, bet, man rodos, dauguma jų verčiasi tik distribucija. Visi jie gauna tą *šūdq* iš ko nors aukštesnio šioje grandinėje.

Dažniausiai mes susitinkame iš anksto sutartoje vietoje, paprastai tai būna to žmogaus butas, ir jis perduoda man dervą ir marihuaną. Kiekis, kaip ir kaina, priklauso nuo *šūdo* kokybės. Paprastai aš iš jo perku maždaug už gabalą. Čia turbūt panašiai kaip urminė prekyba. Tada jau pats sprendžiu, kas toliau. Turiu pakankamai pastovią klientūrą, gana patikimą, ir iš tų pradinių sąnaudų galiu užsidirbti tris keturis šimtus svarų. Būna platintojų, kurie tiesiog plėšia

žmones, parduoda jiems šlamštą už baisią kainą. Bet aš manau, kad žmones tik kartą apmulkinsi, paskui jie nė žiūrėt nenorės į tave. Taip biznio nepadarysi. Vieninteliai, kas iš to pasipelno, tai pirkliai ir kontrabandininkai. Aš tik kreatūra, žemiausias iš žemiausių – bet man gerai. Gyvenimui uždirbu pakankamai”.

JAV mafija daug metų kreivai žiūrėjo į narkotikų prekybą. Tačiau nuo aštuntojo dešimtmečio atsispirti galimybei šitiek užsidirbti pasidarė sunku. Dažniausiai apyvartoje sukasi stiprieji narkotikai, tačiau mafijos bosai ne mažiau prisimelžia iš Pietų Amerikos marihuanos. Prekyba gatvėse intensyvi, o pasiūla didžiulė.

„Manot, kad tik skurdžiai juodaodžiai rūko *sūdq*, – sako vienas Harlemo platintojas. – Apsirinkate. Turėjau turtingų baltųjų vaikinių, su savo blizgančiom mašinom jie atvažiuodavo apsipirkti grįždami namo; ir moksleivių, kurių šiaip jau niekad nepamatysi šitame rajone. Faktiškai, jeigu pamatai Harleme baltąjį, tai dažniausiai jis ieško, kur nusipirkti *sūdo* savaitgalio vakarėliui.“

Olandijoje įprasta marihuaną pardavinėti kanapės kavinėse, tačiau dėl to, kad vyriausybė apribojo leistiną pirkinio kiekį, išaugo nelegali prekyba. Italijos vyriausybė siekia išnaikinti gatvės platintojus dėl tos pačios priežasties, kodėl ji dabar vaiko pakelės prostitutės – ne dėl kokio ypatingo teisinio draudimo, bet todėl, kad iš tokių žmonių turistai susidaro blogą nuomonę apie šią šalį.

Štai tokia laukinė Rytų Europos narkotikų prekybos vakarietiška prigimtis – žlugus komunizmui narkotikų pardavinimą griežtai reguliuoja konkuruojančios gaujos. „Lankydamasis Maskvoje mėginau nusipirkti hašišo ir padariau didelę klaidą, – pasakoja studentas Rickey Huntas. – Susiradau vieną žmogų, kuris, kaip maniau, teikė vilčių, net mačiau, kaip jis pardavinėja narkotikus kitiems žmonėms. Bet kai jis suodė, kad aš amerikietis, dėjo į kojas. Pasirodo, kad galėtum pardavinėti amerikiečiams turistams narkotikus, reikia priklaudyti ypatingai gaujai, nes amerikiečiai sumoka didesnę kainą. Tas vaikinys pardavinėjo tik vietiniams gyventojams. Jis buvo tik nežymus prekeivis.“

Nekeista, kad žmonės vis dažniau patys augina kanapę, juo labiau kad tai gana nesudėtinga. Mėgstamiausias būdas – hidroponinė sistema; augalai auginami ne žemėje, bet maistingame tirpale, kuris jiems tiekiamas vamzdynu, ir apšviečiami stipria dirbtine šviesa. Ši technologija labai patinka kanapės augintojams, nes nereikalauja ypatingos priežiūros. Daugumą tokių sistemų galima prijungti prie laikrodžio mechanizmo, todėl nebūtina dažnai vaikščioti ten, kur auginama kanapė, ir auginojas nekelia įtarimo. Hidroponinės sistemos sudėtingos, tačiau užsiimti tuo verta. Pradinuko įrangą galima įsigyti internete mažiau kaip už 400 svarų. Itin sudėtinga įranga gali kainuoti iki 2000 svarų.

Jungtinėje Karalystėje kanapės augalų konfiskacijų skaičius išaugo nuo 11839 1992 m. iki 116119 1996 m.; jų rasta įvairaus dydžio plotuose – ir mažuose darželiuose, ir dideliuose sklypuose, ir vos ne pramoninio dydžio gamyklose. Per vieną kratą Ekseteryje buvo rasta hidroponinė įranga, verta 6000 svarų, ir kanapės, kurios vertė juodojoje rinkoje beveik 70000 svarų. Tas pat ir Europoje: Miunchene, Vokietijoje, buvo išaiškinta grupė kaimynų, kurie hidroponiniu būdu bendrai augino hašišą – jo vertė daugiau kaip 200000 svarų; vien per 1999 m. Prancūzijoje, Belgijoje ir Nyderlanduose panašiai rasta ir konfiskuota naminės kanapės, kurios vertė daugiau kaip 2 milijonai svarų. Jungtinėse Valstijose NKA kartais iškelia viešumon tokius pavienius atvejus, tačiau neoficialiai pripažįstama, kad neįmanoma kontroliuoti maždaug devynių milijonų hidroponinių fermerių.

Richardas Tamlynas, Ekseterio narkotikų projekto narys, puikiai suvokia, kokią naudą dabar gauna kanapės auginojai. Jis sako: „Kartais tokia veikla būna didžiulio masto. Šis verslas reikalauja didelių lėšų, bet investicijos puikiai atsiperka. Kadangi viskas kontroliuojama automatiškai – drėkinimas, apšvietimas ir šiluma – augalai gali augti net 18 valandų per parą.

Sekdami žemyno kanapės augintojų pavyzdžiu, mūsų augintojai renkasi stipriausio veikimo rūšis, kurios savo ruožtu jiems neša didžiausią pelną. Jau seniai praėjo tie laikai, kai žmonės savo miegamuosiuose po lempute augindavo kelis daigus“.

Žinoma, tik nedidelė dalis naminio hašišo realizuojama platesnėje rinkoje. Didžioji jo dalis skirta asmeniniam augintojo ir jo draugų vartojimui, todėl tarpininko neprireikia. Iš tikrųjų naminis hašišas toks populiarus, kad 2002 m. atlikti tyrimai rodo, jog pusė Didžiojoje Britanijoje surūkomos kanapės išauginta namų sąlygomis, o ne atvežta narkotikų baronų; toks pat skaičius ir likusioje Europos dalyje. Dabar vidutinis kanapės rūkorius per metus šio narkotiko suvartoja beveik dvigubai daugiau – 44,5 g – palyginkime su 1994 m., kai buvo suvartojama 24,8 g.

Todėl kritikai pradėjo kalbėti, kad sušvelninus kanapės laikymo įstatymus – kaip siūlo kai kurių Europos valstybių vyriausybės – staiga padaugės rūkalių, kurie auginsis kanapę nebijodami suėmimo; kritikai taip pat teigė, jog šitaip duodamas signalas, kad vartoti šį narkotiką nepavojinga. Tačiau vienas žymus Didžiosios Britanijos vyriausybės patarėjas narkotikų klausimais mano, jog kanapės vartotojams turi būti leidžiama auginti ją namuose nebijant baudžiamosios atsakomybės. Rogeris Howardas, Vidaus reikalų ministerijos Patarėjų narkotikų klausimais komisijos narys, tvirtino, kad jei Vidaus reikalų ministras Davidas Blunkettas paskelbė, jog kanapės laikymo įstatymo pažeidimą planuojama perkelti į žemesnę kategoriją – iš B grupės į C grupę – tai būtų tikslinga leisti žmonėms auginti kanapę. Jo teigimu: „Kadangi vyriausybė yra linkusi nedidelio kanapės kiekio laikymą kvalifikuoti kaip nusižengimą, už kurį netaikomas areštas, tikiuosi, ji išspręs šį prieštaravimą, jei įstatyme bus daromas skirtumas tarp nedidelio kanapės kiekio auginimo asmeniniam vartojimui ir jos stambaus masto gamybos, kuria užsima organizuoti nusikaltėliai“.

170 **pinigų šaltinis marihuana –
kas būtų, jei ji būtų legalizuota**

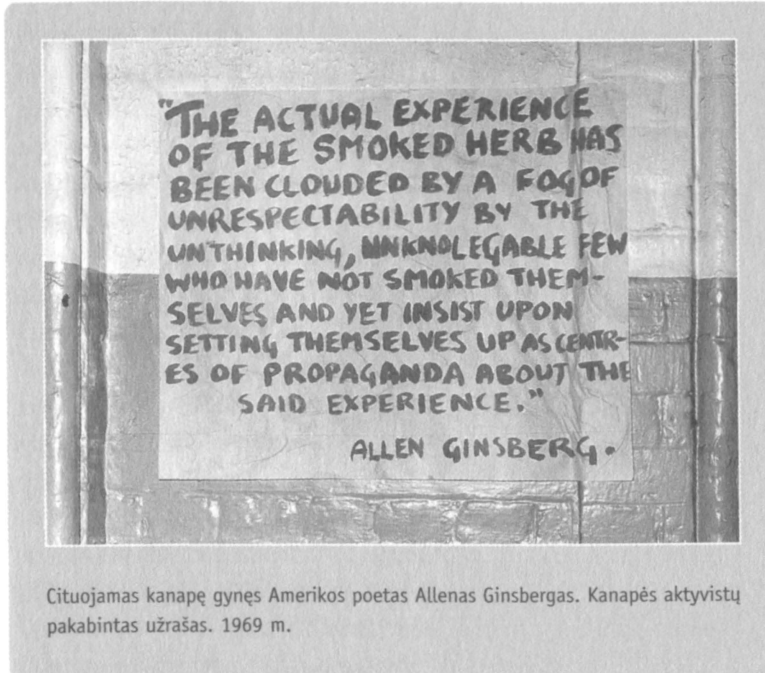
Kanapės verslas – pelningas, taigi vienas žmogus ypač atidžiai seka legalizavimo debatus – tai mokesčių rinkėjas. Nekeista, nes nuolat cituojami skaičiai, rodantys kokį pelną duoda nelegalus kanapės verslas, siekia milijardus. Vyriausybės, kurios jau dabar pasiima didelę dalį pajamų iš akcizo mokesčio už gėrimus ir tabaką, puikiai supranta: jei kanapė, kuri dabar vartojama nelegaliai, būtų gaminama ir apmokestinama lygiai taip kaip gėrimai ir tabakas, surenkamos sumos būtų didžiulės. Apytikriai skaičiuojama: jei JAV vyriausybė nacionalizuotų kanapės pramonę, ji papildytų savo iždą daugiau kaip 400 milijardų dolerių per metus; dauguma Europos valstybių kasmet taip pasipelnytų daugiau kaip 16 milijardų svarų. Kaip buvo minėta, Olandijos mokesčių rinkėjai gerai pasipelnė iš kanapės kavinių licencijų, o sumos, kurias jie surinkę, jei visa kanapės rinka būtų legalizuota, būtų astronominės.

Tačiau kaip visa tai atrodytų kasdieniame gyvenime? Kur būtų galima nusipirkti legalios, vyriausybės įteisintos kanapės? Ir kokių pavidalų? Pasak Steve'o Abramsso, seno kanapės kompanijų dalyvio, kuris 1967 m. parengė žymiąją puslapio dydžio reklamą ir organizavo jos skelbimą *The Times* laikraštyje, valstybinė kanapės pramonė, jei jos duodamas pelnas tektų Didžiosios Britanijos nacionalinei sveikatos apsaugos tarnybai, „kukliais skaičiais“, kasmet papildytų jos fondą 2 milijardais svarų. Abramsso nuomone, kokybiškos kanapės būtų galima auginti tiek, kad jos užtektų patenkinti paklausą šalyje ir nereikėtų importuoti, antraip būtų laužomi tarptautiniai Didžiosios Britanijos susitarimai. Kanapės vartotojai registruotųsi pas savo apylinkės gydytoją, o kanapę gautų iš vaistininko.

Bet jei tai jums per sunku, nesijaudinkite – tabako pramonės atstovai jau seniai viską suplanavo. Jau 1993 m. JAV tabako

gigantas *Philip Morris* numatė, kad šis narkotikas gali būti legalizuotas, ir įregistravo kanapės cigarečių rūšies *Marley* prekybinį ženklą. Kitos kompanijos įregistravo pavadinimus, tokius kaip *Acapulco Gold* ir *Red Leb*. 1998 m. išaiškėjo, kad kompanija *British-American Tobacco* slapta suplanavo gaminti cigaretes, kuriose bū-

171

Cituojamas kanapę gyęs Amerikos poetas Allenas Ginsbergas. Kanapės aktyvistų pakabintas užrašas. 1969 m.

tų įmaišytas „pasąmonę veikiantis“ marihuanos kiekis, jei kanapė kada nors būtų legalizuota.

Tikėtina, kad netrukus bus galima užsukti į parduotuvę ir nusipirkti paketį *Acapulco Gold*, kuriame bus 20 kanapės prikimštų cigarečių; jis kainuos tiek pat, kiek ir paprastas cigarečių pakelis, o 2–3 svarai nuo šios sumos kelias į išdą kaip mokestis. Mokesčių rinkėjai turi apie ką galvoti.

Amerikos reklamos įstatymai ir potvarkiai patys griežčiausi pasaulyje; ypač tie įstatymai, kurie reglamentuoja reklamos skelbimą ant autobusų ir metro stotyse. Tačiau tai nesulaikė vienos grupės, kuri kovoja už kanapę – jai pavyko nukabinėti savo mintimis sostinę.

Šią reklaminę kampaniją, kvietusią dekriminalizuoti kanapę, finansavo *Change the Climate Inc.* – pelno nesiekianti organizacija, kurios nuomone, bausmės už marihuanos vartojimą per griežtos. Kadangi šiam projektui nepritarė Bostono metro administracija, jie nusprendė pasiteirauti Vašingtono *Metro* tinklo pareigūnų, ar jie galėtų reklamuotis George'o W. Busho inauguracijos mėnesį.

„Norime, kad politikai ir tūkstančiai žmonių, kurie čia lankysis per inauguracijos mėnesį, susidomėtų šiuo klausimu, – sakė kampanijos aktyvistas Josephas White'as. – Mes renkamės transporto kompanijas, nes norime, kad mus išgirstų vidurinioji amerikiečių klasė.“

Iš pradžių *Metro* administracija atsisakė leisti jiems reklamuotis, savo sprendimą motyvuodama tuo, kad socialinių tarnybų reklama privalo būti nekomercinė, nešališka ir „nesiekianti paveikti įstatymų ar visuomenės nuomonės dėl kontroversiško klausimo“. Tačiau pareigūnai nusileido, kai *Change the Climate Inc.*, sulaukę Amerikos civilinių teisių sąjungos paramos, pagrasino jiems iškelti bylą už tai, kad šie pažeidžia teisę į žodžio laisvę.

Change the Climate Inc. sumokėjo *Metro* kompanijai mažesnę negu įprasta reklamos kainą – 2150 dolerių – už šviečiančias iškabas dešimtyje metro platformų, dideles lauko iškabas, pritvirtintas ant penkiasdešimties autobusų, bei mažesnius skelbimus 500 autobusų salonuose. Mėnesį trukusios kampanijos metu buvo demonstruojami trijų tipų plakatai. Pirmajame, kuris kabėjo stotyse (taip pat ir vienoje stotyje, esančioje arčiausiai Baltųjų rūmų), buvo vaizduojama jauna moteris, sakanti: „Kodėl vėlakai sėda į kalėjimą už tai, kad darė tą patį, ką ir politikai, būda-

mi jauni? Sakykit tiesą“. Antrajame, kuris kabėjo autobusų salonuose, buvo vaizduojamas sergantis vėžiu verslo administratorius; jis prisipažįsta, jog rūkė marihuaną, atlikdamas cheminės terapijos kursą. Trečiajame plakate, kuris buvo kabinamas ant autobusų, Amerikos vėliavos fone vaizduojami du policininkai. Užrašas skelbia: „Policija yra per daug svarbi, per daug vertinga, per daug gera, kad jos jėgos būtų švaistomos areštams už marihuaną, kai tikrieji nusikaltėliai laisvėje“.

White'o teigimu: „Dauguma atsakingų tėvų nenori, kad jų vaikai rūkytų marihuaną, bet mes nenorime, kad mūsų vaikai būtų areštuojami, kalinami ir terorizuojami dėl tos dirbtinės isterijos, kuri supa marihuaną“.

Change the Climate Inc. ketina plėsti savo akciją ir iškabinti reklaminius transporto plakatus Niujorke ir Čikagoje. „Manome, kad surengus reklaminę kampaniją tautos sostinėje, bus lengviau ją surengti kituose miestuose“, – sakė White'as.

Beveik visos vyriausybės laikosi vienodos taktikos – draudžia bet kokią kanapės reklamą. Tačiau internetas dabar tapo įstatymų nevaržomu reklaminiu stendu, kuriuo gali naudotis visi, kas tik nori parduoti, pirkti ar propaguoti kanapę pasaulinėje rinkoje. Šimtuose kanapės tinklalapių kanapės reklamos pasaulis veikia 24 valandas per parą – į jį galima įžengti vos vieną sykį spragtelėjus pele. Iš tiesų tradiciniai reklamos metai jau seniai pamiršti, o vyriausybės ir narkotikų agentūrų pastangos bergždžios. Ironiška, kad tiek milijonų išleista kampani-

Cigarečių kompanijos, numatydamos, kad artėja legalizavimas, jau įregistravo rūšių pavadinimus, turinčius sąsają su marihuana. 1993 m. Philip Morris Prancūzijoje pateikė prašymą įregistruoti prekybinį ženklą Marley. Vėliau kompanija šią sąsają paneigė. Kitos kompanijos įregistravo su šiuo narkotiku siejamus pavadinimus, kaip antai Acapulco Gold ir Red Leb.

- 174 joms prieš kanapę, stengiantis išryškinti narkotikų keliamą pavojų, bet iš dalies šios kampanijos davė daugiau naudos kanapės lobistams negu vyriausybei. JAV atliktas tyrimas iš tiesų parodė, kad kai kurie paaugliai, per televiziją matę vyriausybės finansuojamus ir daug milijonų kainavusius įspėjimus dėl narkotikų pavojaus, pradėjo vartoti daugiau narkotikų.

kanapė – prekinis augalas

XVI a. pasaulyje, kuriame karo laivyno galia buvo pati svarbiausia, marihuana buvo žinoma kaip kanapės pluoštas; ši medžiaga buvo nepaprastai reikalinga burėms gaminti. Jau buvo minėta, kad 1533 m. Anglijoje karalius išleido įsakymą, įpareigojantį valstiečius dalį žemės apsodinti kanape. Bauda už neklusnumą buvo trys šilingai ir keturi pensai. Po trisdešimties metų, valdant ELžbietai I, ši bauda išaugo iki 5 svarų; tai rodo, kokią didelę reikšmę jūrų valstybė Didžioji Britanija teikė šiam augalui, iš kurio buvo gaunamas tvirtas pluoštas.

Kad kanapė universali, gerai žinojo ir Amerikos pionieriai. Ir George'as Washingtonas, ir Thomas Jeffersonas ragino kolonistus auginti šį augalą ir patys jį augino. Tad Amerikos tautos patriarchai tikrai solidarizuotųsi su dabartiniais JAV augintojais, kurie seniai kovoja už tai, kad *nesibaiminant bausmės* būtų leista savo žemėje auginti kanapę.

2000 m. gegužę Merilendas tapo ketvirtąja JAV valstija, kuri įteisinė kanapės gamybą. Toks sprendimas buvo tikra dovana fermeriams, nes tabako rinkos kainos smarkiai krito, o ši kultūra tradiciškai buvo jų pragyvenimo šaltinis. Tačiau mūsų truko ilgai, nes kanapė – tai marihuana, o federalinis įstatymas marihuaną auginti dar draudžia.

Blogėjant ūkio finansinei padėčiai, net griežtoji NKA iš naujo įvertino savo nuostatą dėl kanapės gamybos. Bet kai NKA daly-

vavo Merilendo projekte, paaiškėjo, kad ji (tokia jos prigimtis) vis dar įtariai vertina galimybę auginti marihuaną Jungtinių Valstijų žemėje. Kruopščiai patikrinama, ar fermeriai, norintys pradėti šią veiklą, nesusiję su nusikaltėliais; jie privalo gauti NKA licenciją. Valstijos policija toje vietoje gali bet kada surengti patikrinimą. O įstatymas reikalauja, kad žemės ūkį prižiūrinčios institucijos atidžiai kontroliuotų, kaip tiekiamos kanapės sėklos, nes jos priskiriamos prie kontroliuojamų medžiagų. Sėklos, NKA leidus, importuojamos iš Kanados ar dar tolesnio užsienio. Jei pasibaigus ketverių metų bandomajam planui, federalinė valdžia vis dar laikysis senosios nuomonės, Merilendo fermeriai turės iškasti šiuos pasėlius ir vėl auginti tabaką.

Be Merilendo, tik Havajuose, Šiaurės Dakotoje ir Minesotoje įstatymai leidžia auginti kanapę. Visi šie įstatymai buvo priimti 1999 m. Virdžinijoje 2001 m. įstatymų leidėjai priėmė rezoliuciją, kurioje federaliniai pareigūnai raginami „peržiūrėti būtinus įstatus“, kad ir Virdžinijoje būtų leidžiama eksperimentinė kanapės gamyba. Juokinga, kad Havajai, kuriuose, NKA teigimu, pastangos pažaboti nelegalų marihuanos auginimą davė geriausius rezultatus, yra vienintelė valstija, gavusi NKA leidimą auginti kanapę. Kanapės plotus 24 valandas per parą saugo signalizacijos sistema ir dviejų metrų aukščio tvora, kurios viršuje ištempta dygliuota viela. Reikšdami solidarumą, 2001 m. vasarą kovotojas už kanapę Graysonas Sigleris, jo žmona Kellie bei bendraminčiai Scottas Furas ir Charlesas Ruchalski'is tris mėnesius keliavo po JAV kanape varomu mik-

„Jei už 10 svarų nusipirksiu kreko, grįšiu po 10 minučių. Jei už 10 svarų nusipirkčiau kanapės, jos užtektų trims keturioms dienoms. Nepažįstu nė vieno, kuris negalėtų be kanapės. Heroino ar kokaino narkomanas turi grįžti, kad gautų visą dozę.“ Gatvės prekiautojas Brikstone, Londone.

- 176 roautobusėliu, tikėdamiesi taip išpopuliarinti kanapės aliejaus, kaip alternatyvaus kuro, vartojimą. Jie naudojo kanapės „biodyzeliną“ – tai skystas, riebus, skaisčiai žalias skystis, kuris gaunamas iš kanapės sėklų aliejaus vadinamojo transesterifikacijos proceso metu.

papildoma informacija

„Buvo nepratęs vartoti hašišą... tad staiga pradėjo keistai džiūgauti, ir menę užliejo isteriškas juokas. Po akimirkos jis griuvo aukštiekninkas ant marmuro grindų ir paskendo haliucinacijose.“

Iš *The Arabian Nights*, „The Tale Of The Hashish Eater“, c. 1100.

„Ir jūs manote, kad rūkyti opijų, kaip matėte tai darant purviniuose Motstrito rūsiuose ir kitur, yra vienintelis įmanomas būdas šiame mieste mėgautis įvairiais narkotikais, o hašišą, jei jį kas nors apskritai vartoja, rūko vos vienas kitas? Ką gi, jūs labai klystate... Šiame mieste yra didžiulė hašišo rūkalių bendruomenė, jie priversti kas dieną malšinti savo liguistą troškulį, aš net galiu nuvesti jus į namus miesto pakraštyje, kuriuose kanapė vartojama visais įmanomais pavidalais...“

Iš *A Hashish House In New York*, H. H. Kane'as, 1870.

„Kvapus arabiško augalo rudųjų syvų dūmas kuria galinuos vaizduotės sūkurinę šokį...“

Maurine'as von Schwindas, 1875.

Kanapė vadinama „ypatingiausiu pasaulyje augalu“; su šiuo eiginiu beveik neįmanoma nesutikti. Net nekalbant apie ryškų isichotropinį poveikį, kurį daro kanapės rūkymas, šis menkas arpvntų lapų auqalas dėl savo absoliutaus universalumo darė žmo-

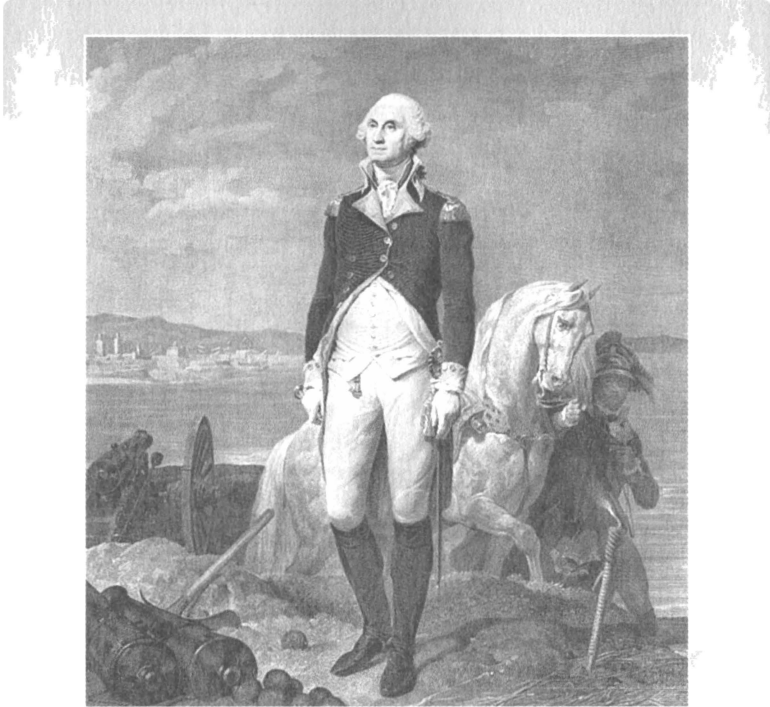
180 nijos civilizacijai didžiulę įtaką nuo pat pirmųjų jos dienų prieš daug šimtmečių – kanapę galima naudoti kaip statybinę medžiagą, maistą ir vaistą.

Žinoma, žmonijos istorijoje ne kas kita, o kanapės narkotikas sulaukė šlovės ir užsitraukė nešlovę. Kai apie ją galvojame kaip apie *žolę*, *hasišą* ar vadiname kokiais kitais vardais, kurių prigalvota šio augalo narkotinei sandarai apibūdinti, prisimename apsvaigusius hipius, protestuojančius prieš karą Vietname, šokančius it šamanai Wudstoke pagal *Jefferson Airplane* muziką arba įžūliai žygiuojančius su plakatais, kuriuose reikalaujama legalizuoti kanapę. Prisimename Amsterdamo kavines, kuriose tvyro aitrus, tvankus oras, 1967 m. laisvąjį Hait Ešburi ir aštuntojo dešimtmečio Marakešo chaosą bei kultūrą. Prisimename tokius kanapės simbolius kaip Bobas Marley, Bobas Dylanas, bitlai ir *Fabulous Furry Freak Brothers*. Trumpai tariant, mes prisimename jaunąją kartą, kuri protestavo prieš dusinančius „tamsuolės“ valdžios socialinius ir įstatymų varžtus.

Tačiau reikia atminti, jog tai viso labo keturiasdešimties metų atkarpėlė. Skaičiuojant kanapės „metais“ – tai tik akimirksnis. Iš tiesų sumenkinsime kanapės įtaka, jei galvosime tik apie jos dabartinę istoriją. Netgi tuomet, kai graikų istorikas Herodotas 450 m. pr. Kr. pirmąkart susidūrė su stulbinančiomis, kaip jam atrodė, skitų kanapės apeigomis, šis augalas jau 2000 metų buvo laikomas šventu. Suprantama, Herodotas norėjo vaizdingai ir nuodugnai nupasakoti savo skaitytojams, kaip atrodė apsvaigę skitai, tačiau apmaudu, kad jis taip pasielgė, nes nuo tol šis požiūris daro įtaką mūsų nuomonei apie kanapę. Senovės kinams, indams ir persams būtų nesuvokiama ta paniška kanapės poveikio, kurį ji daro žmogaus protui, baimė, įkūnyta Harry J. Anslingerio asmenyje ketvirtajame dešimtmetyje Jungtinėse Valstijose, o ką jau kalbėti apie visame pasaulyje galiojantį draudimą auginti kanapę. Jiems mūsų ginčai dėl šio narkotiko legalizavimo medicininėms reikmėms atrodytų juokingi. Kanapė *buvo* medicininis nar-

kotikas. Pašalinis haliucinogeninis poveikis, kurį ji sukelia, teikė 181 malonumo, tačiau kanapė buvo vartojama tikrai ne dėl jo.

Kiti 2000 metų kanapės istorijoje buvo daug sudėtingesni negu pirmieji 2000 metų. 70 m. po Kr. Dioskūridas kalbėjo apie Romoje plačiai vartojamą kanapę kaip vaistą, tačiau tai vienas

George'as Washingtonas (1732–1799), pirmasis JAV prezidentas. Kanapę, tiksliau kanapės pluoštą, augino Naujojo Pasaulio pionieriai ir tokie žmonės kaip George'as Washingtonas ir Thomas Jeffersonas. Tačiau XIX a. viduryje kritus kanapės komercinei vertei valdžia suprato, kad kyla šio augalo kaip narkotiko vertė. JAV Rytų pakrantės kultūrinė inteligentija greitai perėmė hašišo namų, įsikūrusių kosmopolitiškuose Paryžiaus ir Londono miestuose, madas. „Pasikausčiusiam“ plačių pažirių jaunimėliui lankytis madinguose hašišo namuose tapo privalu.

182 paskutiniųjų kartų, kai ji minima tik kaip vaistas – iki pat XVI a. Liūdna ateitis jos laukė jau tada, kai po 130 metų Galenas aprašė tame pačiame mieste, Romoje, vykusius pobūvius, kuriuos pagyvindavo kanapė. Tačiau medicinos mokslas žengė pirmyn – kanapė pasaulio farmakopėjoje tapo tik viena iš daugelio medžiagų, ir žmonės pradėjo ją vartoti kaip narkotiką. Per kitus 1000 metų buvo išleisti prieš kanapę nukreipti ediktai, kuriuose atsispindėjo dvasinių vadovų, – tarkime, osmanų emyro Suduno Šeikhuni ir popiežiaus Inocento VIII, – baimė, kad šis narkotikas griaua visuomenę, darosi ypač sunku ją kontroliuoti. Ta pati dainelė dainuojama ir šiandien.

Kanapės baimės šaknys, kurią jaučia Vakarų visuomenė, glūdi jos Rytų baimėje. Karai ir geografinė padėtis išstisus šimtmečius leido laikytis atokiai nuo keistos ir bedieviškos Rytų kultūros, tačiau kai kanapė, tas stambeldžių narkotikas, užplūdo Europą ir JAV, niekas nebegalėjo jos sustabdyti. Dievobaimingiems žmonėms kėlė siaubą tai, kaip entuziastingai atsiduodama šiam narkotikui. Tikriausiai laikraščiuose skaitydami jaudinančius pranešimus apie tai, kaip bohemos atstovai Niujorke, Londone ir Paryžiuje eksperimentuoja su kanape, jie manė, kad atėjo pasaulio pabaiga.

Tokia padėtis geriausiai atsispindėjo XX a. Jungtinėse Valstijose. Pagiežingieji amerikiečiai kanapę tapatino su blogiu, keliančiu grėsmę jų pasauliui, beje, labai iliuziniam, tiksliau sakant – jie siejo ją su juodaodžiais, meksikiečiais ir džiazu muzikantais. Jie sakė, kad baiminasi dėl savo vaikų sveikatos ir gerovės, tačiau iš tikrųjų labai bijojo dėl savo ateities, nes nenorėjo užleisti žemyne viešpataujančios rasės pozicijų. Kaip tik amerikiečiai kreipėsi į pasaulį prašydami uždrausti kanapę, tačiau ne vadovaudamiesi visuotiniais filantropiniais sumetimais, o dėl to, kad norėjo sustabdyti kanapės srautą į savo šalį. Ši baimė plito žaibiškai. 1901 m. britams buvo nusispjauti į kanapę, o Karališkoji komisija nusprendė, kad kanapė nėra tiek pavojinga, kad ją reikėtų uždrausti. Tačiau viskas pasikeitė per 30 metų – britai

pasekė Ženevos konferencijos dėl opijaus pavyzdžiu ir išleido siaurą rinkinį, kuriuo šis „pavojingas narkotikas“ buvo uždraustas.

Antra vertus, reikia pripažinti, kad šiuo atveju svarbų vaidmenį suvaidino Harry J. Anslingeris – kaip tik jis yra svarbiausias personažas moderniojoje kanapės istorijoje. Sakoma, kad Anslingeris buvo tik paprastas žmogus, dirbęs savo darbą. Tačiau koks tas Anslingerio darbas? Šis vyriausiasis kanapės blogio propagandos kūrėjas neturėjo lygių. Jo sukurta *Reefer Madness* diatribė – tikras hiperbolių ir panikos šedevras, kurstantis rasizmą. Tačiau Anslingeris taip ir nepasiekė savo tikslo išvaduoti Amerikos visuomenę nuo kanapės šmėklos. Netgi teigiama, jog, užuot atgrasęs, Anslingeris taip paskatino Amerikos jaunimą pamėginti kanapės vien iš smalsumo. Amerikos jaunuoliai, septintojo dešimtmečio viduryje masiškai vartoję narkotikus, buvo ta pati kartą, kurią Anslingeris kažkada norėjo apsaugoti nuo „ryferio beprotybės“.

Septintasis dešimtmetis vadinamas kanapės aukso amžiumi; mariuanos suktinė visuotinai – išskyrus gal kelis užkietėjusius dūmikus – buvo laikoma audringojo laikotarpio simboliu. Pasaulį pakeitė žmonės, bet ne kanapė, o šiandien kaftanuoti dūmytojai, kurie San Franciske ir Wudstoke propagavo meilę ir taiką, rodos, visiškai nemadingi ir daugiau negu juokingi. Daugeliui jų, dabar jau vidutinio amžiaus gerbiamiems žmonėms, nesmagu prisiminti anas dienas. Ir surežisuotos demonstracijos už kanapės legalizavimą bei visą *The Times* laikraščio puslapį užimančios agitacijos, kurias pasirašė žymūs žmonės, tada gal atrodė nepaprastas dalykas, tačiau naudos tai davė nedaug, nes aštuntajame ir devintajame dešimtmetyje valdžia taip engė narkotikų vartotojus, kad Harry J. Anslingeris būtų galėjęs tik pasvajoti apie tokį dalyką. Septintasis dešimtmetis buvo kanapės „sceninis laikotarpis“. Ji buvo apsupta žavesio, tviskesio ir didelio triukšmo, tačiau visame tame nebuvo nieko rimto.

184 O dabar Olandija vadinama moderniosios kanapės tradicijos pavydžiu. Amsterdamo kavinės ir jų laisva atmosfera puikiausiai įrodo, kad silpniesiems narkotikams, tinkamai prižiūrint, kaip jie vartojami, galima rasti vietas šiuolaikinėje visuomenėje. Tačiau šis klausimas vis dar sprendžiamas. Dėl laisvų įstatymų Olandija tapo ne tik kanapės mėgėjų Meka, bet ir pasaulinės narkotikų prekybos centru. Jei pasaulyje, kuriame narkotikai uždrausti, atsiranda valstybė, atleidžiai žiūrinti į narkotikus, ji tiesiog prašosi išnaudojama. Labai malonu sėdėti kavinėje ir mėgautis marihuanos dūmu, bet jei tuo pat metu gretimame skersgatvyje koks Azerbaidžano kontrabandininkas sudaro sandėrį, dūmelis apkarsta.

Ekspertai dar turės aiškiai nustatyti, koks ryšys sieja kanapę ir narkomanus, vartojančius heroiną, kurie dabar teršia Dam skverą; tačiau visiškai aišku, kad jeigu kanapė ir nėra „vartai“ į stipriuosius narkotikus, šios šalies kultūra vis viena skatina piktnaudžiauti vienokiais ar kitokiais narkotikais. Kol likusi pasaulio dalis dar nepasiekė Olandijos pavyzdžiu – nepanašu, kad tai įvyktų artimoje ateityje – kanapės kavinės duoda daugiau žalos negu naudos.

Tik nuo dešimtojo dešimtmečio vidurio pradėjome racionaliai diskutuoti apie kanapę. Keista, kad naujasis dekriminalizavimo judėjimas prasidėjo ne dėl protestų bangos, o vėl prisiminus medicininės šio narkotiko savybes – tas pačias, kurios pirmiausiai domino senovės žmonės. Tačiau kaip visada pirmyn judama labai lėtai. Keli Jungtinės Karalystės Vidaus reikalų ministrai nesiėmė jokių ryžtingų veiksmų, nes bijojo sužlugdyti savo politinę karjerą. Net Jackas Straw, kanapės šalininkams vienu metu teikęs vilčių, lemiamą akimirką kapituliavo. Tik toks drąsus Vidaus reikalų ministras kaip Davidas Blunkettas galėjo žengti pirmąjį žingsnį. Žinoma, jis elgėsi gudriai – turės praeiti daug metų, kol klinikiniai tyrimai bus baigti ir įstatymas bus priimtas, o Davido Blunketto politikoje jau seniai nebebus. Tačiau jis ir taip padarė daug. Jei net Ministrų kabineto nariai išdrįsta prisipažinti, kad – koks

siaubas! – jie, kaip ir visi žmonės, rūkė kanapę, galima numanyti, kad lemtingoji akimirka neišvengiamai artėja. 185

Šis judėjimas plinta kitose pažangiose ES valstybėse, tad anksčiau ar vėliau kanapės medicininis vartojimas bus dekriminalizuotas. Ar vėliau ji bus visiškai dekriminalizuota, tai jau kitas klausimas, kurio daugelis politikų dar nesiryžta kelti. Panašu, kad griežtai kontroliuojamas kanapės vartojimas asmeninėms reikmėms galiausiai bus įteisintas, o garbiosios vyriausybės maudysis biudžeto įplaukose; jas garantuos licencijuotos krautuvėlės ir tarptautinės tabako kompanijos, kurios ir gamins šiuos produktus. Tačiau jeigu taip atsitiks, tai turi įvykti visur vienodai – būtų beprasmiška Vokietijoje leisti pardavinėti *20 Aruba Gold*, jei to neleis Austrija. Iš tokios padėties pasipelnytų tik narkotikų kontrabandininkai.

Tačiau JAV net ir tada greičiausiai liks nuošaly. Juokingasis Clintono prisipažinimas, kad jis rūkė kanapę, tik neįtraukė jos į plaučius, rodo, kad Amerikos valdžios organai kanapę vis dar engia. Jeigu jau liberalusis (daugelio manymu) JAV prezidentas mieliau prisipažįsta, kad Ovaliniame kabinete turėjo santykių su stažuotoja, negu kad rūkė kanapę, būtų neįsivaizduojamas dalykas, jei kuri nors iš būsimųjų vyriausybių bent svajotų sušvelninti kanapės įstatymus. Išrinkus prezidentu ultrakonservatyvųjį respublikoną George'ą W. Bushą, rodosi, įkalta paskutinė vinis į kanapės karstą – bent jau kol kas.

Kad ir kaip baigtųsi ši istorija, viena aišku – „ypatingiausias pasaulyje augalas“ ir toliau trauks mus savo nepaprastomis galiomis tol, kol jam bus kur augti. Jau ilgai – keturis tūkstančius metų – kasdien susiduriame su šiuo dalyku, kurio vis dar gerai nepažįstame, bet aš įtariu, kad tai – tik istorijos pradžia.

anglišų žodžių žodynėlis

- Anslinger, Harry J.** – legendinis JAV valdininkas, kovojęs su narkotikais; *Reefer Madness* autorius.
- Bale** – presuotas marihuanos gabalas, dažniausiai sveria 4,5–18 kg.
- Bhang** – Indijoje ir Viduriniuose Rytuose vartojamas mišinys rūkymui; jis gaminamas iš marihuanos žiedų žiedadulkių ir *ghee* – lydyto sviesto.
- Bifta** – kūgio formos marihuanos suktinė.
- Blazed** – žodis, vartojamas apibūdinti visiško apsvaigimo būseną.
- Block-up** – jausmas apsvaigus nuo kanapės, pvz., *I'm totally block-up*.
- Blunt** – marihuanos suktinė, susukta į *Phillies Blunt* cigarų viršutinius tabako lapus (apvalką).
- Bogart** – neperduoti kitam rūkoriui marihuanos suktinės.
- Bong** – vandeniui vėsinama pypkė vienam rūkytojui; dažniausia gaminama iš bambuko arba stiklo.
- Brick** – presuotos kanapės kubas, sveriantis 1 kg.
- Bucket** – neįprastas rūkymo prietaisas; jis padarytas iš kibiuro, į kurį pripilta vandens, butelio be dugno ir vamzdelio su galvute, įtaisyto butelio viršuje.
- Bud** – švieži arba džiovinti moteriškojo marihuanos augalo žiedai.
- Bhudda stisk** – kitas Thai stick pavadinimas.
- Cannabis indica** – mokslinis marihuanos augalo rūšies pavadinimas, indiška kanapė.
- Cannabis sativa** – kanapės rūšis, dažniausia vartojama rūkymui.
- Cheech and Chong** – kultiniai aštuntojo dešimtmečio marihuanos rūkalių, kūrę komedinius įrašus ir filmus.
- Chiba-Chiba** – braziliška marihuana, paprastai supresuojama į *brick'us*.
- Chillum/chalice** – nedidelė kūgio formos molinė pypkė, kai kada iš vaisiaus ar daržovės žievės.

- 190 **Chronic** – geros kokybės arba stipri marihuanos suktinė.
- Cocktail** – marihuanos suktinė, kurioje tabakas sumaišytas su marihuana.
- Colombian** – dažniausiai vartojama *žolės* rūšis.
- Doobie** – marihuanos suktinė. Šis pavadinimas atsirado iš kultinio septintojo ir aštuntojo dešimtmečio JAV televizijos šou *Romper Room*, kuriam geri vaikai vadinami *Good Do-Bes*. Vėliau šį pavadinimą išpopuliarino Cheechas ir Chongas bei *Fabulous Furry Freak Brothers*.
- Donovan** – septintojo dešimtmečio *folk* dainininkas; jis pirmasis iš įžymybių 1965 m. buvo suimtas už kanapės laikymą.
- Dope** – bet kuri narkotinė medžiaga, tačiau dažniausia šiuo vardu vadinama marihuana arba heroinas.
- Durban Brown** – marihuana iš Pietų Afrikos Natalo provincijos.
- Dylan, Bob** – JAV *folk* dainininkas, gynęs marihuaną; manoma, kad būtent jis supažindino bitlus su šiuo narkotiku.
- Elbow** – 0,45 kg *žolės*.
- Fabulous Furry Freak Brothers** – kultiniai komiksų personažai, kuriuos 1970 m. sukūrė Gilbertas Sheltonas.
- Fresh** – puikus, geras, nuostabus. *That's fresh!* – taip pat sakoma, kai turima geros *žolės*.
- Froggy** – reiškia nuo rūkymo džiūvančią burną.
- Gage** – penktojo dešimtmečio žargonas – *žolė*.
- Ganja** – jamaikietiškas ir indiškas *žolės* pavadinimas.
- Gold** – geltonoji Akapulko, Meksika, *žolė*.
- Grass** – kanapė, marihuana, *žolė*.
- Hash(ish)** – mišinys rūkymui; skirtingose vietovėse jis gaminamas įvairiai. Šis pavadinimas pirmiausia siejamas su derva, kuri gaunama iš Vidurinių Rytų arba indiškos marihuanos.
- Hemp** – kanapės augalo žiedynkotis ir stiebas, tradiciškai vartojamas virvėms ir medžiagoms gaminti.
- Herb** – jamaikietiškas marihuanos pavadinimas. Kilo iš bibliinių nuorodų.
- Hippie Trail** – populiarus maršrutas, kuriuo septintajame dešimtmetyje keliavo kanapės rūkaliai; iš Maroko jis vedė į Indiją; jame buvo daug hašišo parduotuvių.

Hogleg – didelė, perkimšta marihuanos suktinė, atrodanti kaip meitėlio koja.

Hookah – vandens pypkė hašišui rūkyti su keturiais vamzdeliais, todėl vienu metu ją gali traukti keturi žmonės. Knygoje *Alisa Stebuklų šalyje* šią pypkę rūkė vikšras.

Jefferson airplane – žodis, kuriuo ketvirtajame dešimtmetyje JAV buvo vadinamas *roach* laikiklis, padarytas iš popierinių degtukų pakelio. Vėliau taip vadinosi hipių grupė, kurios pagrindinė atlikėja buvo Grace Slick.

Jive – žargono žodis, kuriuo ketvirtajame ir penktajame dešimtmetyje Amerikoje buvo vadinama marihuanos įkvėpta muzika ir šokiai.

Johnson – taip septintajame dešimtmetyje vadinta marihuanos suktinė, pvz., *Gimme a toke on that johnson, man*.

Joint – marihuanos cigaretė, dar vadinama *jay*.

Kief/kif/kaff/khayf – auksinis žiedadulkių hašišas, kurį gamina Maroko, Libano ir kitos Vidurinių Rytų tautos.

Lambsbread – dideli žiedai (*buds*) iš Jamaikos, ėriuko uodegos pavidalo; galima raikyti kaip duonos kepalą.

Marihuana – Meksikoje paplitęs terminas (išvertus reiškia „apsvaigęs“), kuriuo vadinami moteriškojo kanapės augalo rūkomi žiedai ir lapai.

Marley, Bob – Jamaikos muzikantas, per rastafarianizmą reklamavęs *žolės* vartojimą.

Maryjane/MJ – moteriškasis kanapės augalas. Vyriškuose augaluose *tetrahidro kanabinolio* beveik nėra.

Mezz – kitas marihuanos pavadinimas. Jis kilo nuo Mezzo Mezzrow vardo, ketvirtjo dešimtmečio džiazo muzikanto ir narkotikų platintojo, kuris tiekdamo kanapę tokioms Niu Orleano džiazo žvaigždėms kaip Luisas Armstrongas.

Monged – šiuo žodžiu apibūdinamas nuovargis, kurį rūkytojas jaučia praėjus apsvaigimui – *I'm monged*.

Muggles – marihuanos vardas JAV, atsiradęs ketvirtajame dešimtmetyje.

Munchies – nenumalšinamas alkis, kylantis surūkius marihuanos.

Nickel bag – 5 dolerių vertės marihuanos ryšelis – frazė, vartojama JAV.

Oil – išvalyta ir koncentruota hašišo arba marihuanos derva.

- 192 **Oz** – 1 uncija (28 g) žolės.
- Paraquat** – herbicidas, kurį Amerikos vyriausybė nuo aštuntojo dešimtmečio naudoja kanapės plantacijoms naikinti. Dėl to 1976 m. kilo didelė *Paraquato panika*, nes marihuanos rūkaliai manė, kad rūko užterštą marihuaną.
- Panama Red** – stiprios marihuanos rūšis iš Panamos.
- Pot** – kanapė, marihuana, žolė.
- Pot-head** – dūmytojas, marihuanos mėgėjas.
- Reefer** – amžiaus pradžios marihuanos pavadinimas, vartojamas ir šiandien.
- Rizla** – rūkomojo popieriaus rūšis, naudojama marihuanos suktinėms sukti.
- Roach** – kartono filtras, naudojamas marihuanos suktinėse.
- Rope dope** – blogos kokybės žolė iš lapinės kanapės.
- Shit** – kitas kanapės pavadinimas.
- Sinsemilla** – žydinčios besėkliaus augalo viršūnės.
- Skunk** – aromatinė *sinsemilla* paprastai gaunama iš afganiškos marihuanos.
- Smoke** – kitas marihuanos, *ryferio*, žolės ir t. t. pavadinimas.
- Soma** – britų protesto grupė (taip pavadinta pagal narkotiką Aldouso Huxley knygoje *Šaunus naujasis pasaulis*), kuri 1967 m. nusiuntė *The Times* visą puslapį užimantį laišką, reikalaujama legalizuoti kanapę.
- Spliff** – jamaikietiškas marihuanos suktinės pavadinimas, dabar vartojamas visame pasaulyje.
- Stash** – tam tikras narkotikų kiekis, dažniausiai paslėptas.
- Stoned** – apsvaigęs nuo marihuanos.
- Tea** – žargonu – marihuana.
- Tea pad** – nelegali marihuanos patalpa; *teapad'ai* buvo populiarūs ketvirtajame dešimtmetyje Niujorke.
- THC/tetrahydrocannabinol** – psichoaktyvus svaiginantis marihuanos kabinoidas.
- Thai stick** – marihuanos rūšis; paprastai ji vyniojama ant plonų bambuko lazdelių.
- Thyme** – prieskonis (čiobrelis), kurį platintojai dažnai naudoja pirkėjams apgauti, nes jis atrodo kaip marihuana.

Take – traukti marihuanos suktinę.

Toklas, Alice B. – kultinio hašišo gardėsio autorė.

Twigs and seeds – rūkymui netinkami šapai, kurie lieka sijoiant marihuaną prieš pardavimą; arba nuobiros, kurios nubyra nuo marihuanos ir lieka maišelio dugne.

Viper – taip vadinti žmonės, kurie lankydavosi *teapad'uose* ir rūkydavo *jive'q*; žodis atsirado dėl šnypščiančio garso, kurį jie leisdavo traukdami dūmą.

Wasted – reiškia: stipriai apsvaigęs nuo *žolės*.

Weed – kitas marihuanos, *žolės*, *ryferio* ir t. t. pavadinimas.

Zonked – stipriai apsvaigęs.

Zig-zag – JAV mėgiama vyniojamojo popieriaus rūšis, gerai žinoma dėl etiketėje pavaizduoto barzdoto rūkaliaus.

chronologinė lentelė

- 2700 m. pr. Kr.** Kinijos rašytiniuose šaltiniuose pirmą kartą užsiminta apie kanapės vartojimą medicininėms reikmėms.
- 1200 m. pr. Kr.** šventame indų tekste *Atharvaveda* kanapė vadinama „šventa žole“, viena iš penkių šventų Indijos augalų. Ji aukojama Šivai.
- 550 m. pr. Kr.** persų pranašas Zoroastras rašo *Zend-Avestą* – šventą tekstą, kuriame paminėta daugiau negu 10000 gydomųjų augalų. Kanapė įrašyta šio sąrašo pradžioje.
- 500 m. pr. Kr.** Azijos skitai pirmą kartą atveža kanapę į Šiaurės Europą.
- 430 m. pr. Kr.** graikų istorikas Herodotas pamini, kad skitai vartoja kanapę apeigose ir pramogai.
- 70 m. po Kr.** Dioskūridas pamini, kad Romoje kanapė plačiai vartojama kaip vaistas.
- 200 m. po Kr.** romėnų istorikas Galenas mini, kad „yra priimta duoti kanapės svečiams dėl linksmybės ir malonumo“.
- 800 m. po Kr.** musulmonų pranašas Mahometas leidžia vartoti kanapę, bet uždraudžia gerti alkoholį.
- 1100 m.** tuo metu Vidurio Rytuose jau įprasta rūkyti kanapę.
- 1150 m.** musulmonai pirmieji Europoje panaudoja kanapę popieriaus gamybai – sugrūda kanapės lapus, padaro tyrę ir iš jos vynioja pergamentą.
- 1200 m.** arabų pirkliai atveža kanapę į Mozambiko Afrikos pakrantę.
- 1378 m.** viena pirmųjų priešingų nuomonių – Osmanų emyras Sudunis Šeikhunis išleidžia ediktą prieš kanapę.
- 1430 m.** Žana Arkietė apkaltinama vartojusi žolinius „raganų vaistus“, tokius kaip kanapė, kad galėtų girdėti balsus.
- 1484 m.** popiežius Inocentas VIII apibūdina kanapę kaip velnišką sakramentą šėtono mišiose ir paskelbia anatemą kanapės vaistams.

- 198 **1533 m.** jūrų valstybėje Didžiojoje Britanijoje kanapė tampa gyvybiškai svarbi pluošto pramonėje – iš jos gaminamos burės. Henrikas VIII 1533 m. išleidžia įsakymą – ketvirtadalis šešiasdešimties akrų sklypo turi būti skirta kanapei. Neklusnieji turi mokėti baudą – tris šilingus ir keturis pensus.
- 1563 m.** karalienė Elžbieta šešiasdešimties akrų (arba dar didesnio) sklypo savininkams įsako auginti kanapę arba mokėti 5 svarų baudą.
- 1564 m.** Ispanijos karalius Pilypas įsako auginti kanapę visoje imperijoje nuo Argentinos iki Oregono.
- 1597 m.** anglų gydytojas Johnas Gerardas rekomenduoja vartoti kanapę, nes ji „šalina dujas ir džiovina sėklą“.
- 1650 m.** kanapė tampa svarbiausia preke Vidurinės ir Pietinės Azijos prekyboje. Viduriniuose Rytuose ir Azijoje ji pradeda vartoti pramogai.
- 1653 m.** anglų gydytojas Nicholasas Culpeperis teigia, kad kanapė „nuramina uždegimus, lengvina podagros, sąnarių auglių ar gumbų skausmą, juosmens sopulius“.
- 1798 m.** atvykęs į Egiptą, Napoleonas apstulbsta sužinojęs, kiek vietos gyventojai suvartoja kanapės. Jis uždraudžia vartoti kanapę, tačiau jo kareiviai šią pramogą parsiveža į Prancūziją.
- 1840 m.** JAV pradeda pardavinėti vaistus, pagamintus iš kanapės, o pati kanapė pardavinėjama persų vaistinėse. Paryžiuje įkuriamas *Le Club Hachichins*, arba Hašišo valgytojų klubas.
- 1842 m.** Viktorijos epochoje kanapė Anglijoje tampa mėgiamu vaistu; ji vartojama gydant tokius negalavimus kaip raumenų ir menstruaciniai spazmai, reumatas bei stabligės, pasiutligės ir epilepsijos traukuliai.
- 1883 m.** hašišo namai tampa įprastu reiškiniu Amerikoje.
- 1890 m.** karalenei Viktorijai kanapė skiriama dėl menstruacinių skausmų. Jos asmeninis gydytojas, seras Robertas Russellas, teigia: „Ji – vienas vertingiausių vaistų, kokį tik turime“. Tais pačiais metais ji uždraudžiama Graikijoje ir Turkijoje.
- 1901 m.** Britanijos Karališkoji komisija nusprendžia, kad kanapė sąlygiškai nekenksminga, todėl neverta jos drausti.

- 1915–1927 m.** vartoti kanapę ne medicininėms reikmėms uždraudžiama Kalifornijoje (1915), Teksase (1919), Luizianoje (1924) ir Niujorke (1927). 199
- 1924 m.** Ženevos opijaus konferencija uždraudžia kanapę.
- 1928 m.** Pavojingų narkotikų aktu kanapė uždraudžiama Didžiojoje Britanijoje.
- 1937 m.** JAV federalinė vyriausybė uždraudžia kanapę. Federalinis narkotikų biuras baudžiamojon atsakomybėn patraukia 3000 gydytojų už tai, kad jie „nelegaliai“ skyrė vaistų, pagamintų iš kanapės. Biuro vadovas Harry Anslingeris parašo polemiškąją *Marihuana: Assassin Of Youth*.
- 1967 m.** Mickui Jaggeriui ir Keithui Richardsui iš *The Rolling Stones* už kanapės rūkymą skiriama kalėjimo bausmė. Londono Haid parke įvyksta mitingas, kurio šūkis – *Legalize Pot*. *The Times* reklaminiame straipsnyje, už kurį sumokėjo bitlas Paulas McCartney, sakoma: „Įstatymas prieš marihuaną yra nemoralus iš principo bei netinkamas praktikoje“. Tarp pasirašiusiųjų yra bitlai, rašytojas Grahamas Greenas, Jonathanas Aitkenas bei ekscentriškasis psichiatras R. D. Laingas.
- 1969 m.** *The Rolling Stones* Londono Haidparke surengia nemokamą koncertą, kurio metu vadinamoji *Bong Parade* organizacija siunčia per minią pėdos ilgio marihuanos suktinę. Wudstoke šis narkotikas vartojamas masiškai.
- 1971 m.** Jungtinėje Karalystėje pasipriešinimas kanapei sustiprėja išleius *Piktnaudžiavimo narkotikais aktą*. Šis augalas ir jo derva klasifikuojami kaip B klasės narkotikai, kanapės aliejus klasifikuojamas kaip A klasės narkotikas, o pati kanapė įtraukiama į Pirmąjį sąrašą – kaip medžiaga, skirta neterapiniam vartojimui.
- 1973 m.** JAV įkuriama Narkotikų kontrolės administracija (NKA); ji prisiėkia išnaikinti visą marihuaną, auginamą JAV žemėje.
- 1976 m.** Olandijos valdžios organai legalizuoja kanapės pardavimą tam skirtose kanapės kavinėse.
- 1980 m.** Paulas McCartney Tokijo oro uoste suimamas už kanapės laikymą ir dešimt dienų praleidžia kalėjime.
- 1981 m.** Protesto veiksmų grupė *Smokey Bear* šešiasdešimčiai Anglijos parlamento narių nusiunčia kanapės augalų.

Šaltiniai ir rekomenduojama literatūra

- Boyd, Neil: *High Society* (Key Porter Books, 1991).
- British Medical Association: *Therapeutic Uses Of Cannabis* (Taylor & Francis, 1997).
- D'Oudney, JR and D'Oudney, KEA: *Cannabis: The Facts, Human Rights And The Law* (Scorpio, 2000).
- Estren, Mark J: *A History Of Underground Comics* (Straight Arrow Books, 1974).
- Frank, Mel: *The Marihuana Grower's Guide* (Publishers Group West, 1997).
- Gold, D: *Cannabis Alchemy: The Art Of Modern Hashmaking: Methods For Preparation Of Extremely Potent Cannabis Products* (Ronin Publishing, 1990).
- Gottlieb, Adam: *Ancient And Modern Methods Of Growing Extraordinary Marijuana* (Ronin Publishing, 1998).
- Grossman, Andre: *Greetings From Cannabis Country* (Green Candy Press, 2001).
- Grotenherman, Franjo and Russo, Ethan (editors): *Cannabis And Cannabinoids: Pharmacology, Toxicology, And Therapeutic Potential* (Integrative Healing Press, 2001).
- Health and Safety Executive: *Pilot Study: Effects Of Cannabis* (HSE, 2000).
- Herer, Jack: *The Emperor Wears No Clothes: The Authoritative Historical Record Of The Cannabis Plant, Marihuana Prohibition And How Hemp Can Still Save The World* (Green Planet Co, 1998).
- High Times Greatest Hits* (Trans-High Corp, 1994).
- Iverson, Lesley: *The Science Of Marihuana* (Oxford University Press, 2000).
- King, Jason: *The Cannabible* (Ten Speed Press, 2001).
- Matthews, Patrick: *Cannabis Culture* (Bloomsbury, 2000).

- 206 McAllister, William: *Drug Diplomacy In The 20th Century: An International History* (Routledge, 1999).
- Morgan, John P and Zimmer, Lynn: *Marihuana Myths, Marihuana Facts* (Lindesmith Center, 1997).
- Nelson, Robert A and Robinson, Rowan: *The Great Book Of Hemp: The Complete Guide To The Commercial, Medical And Psychotropic Uses Of The World's Most Extraordinary Plant* (Park Street Press, 1995).
- Police Foundation: *Drugs And Law: Report Of The Independent Inquiry Into The Misuse Of Drugs Act 1971*.
- Potter, Beverly and Joy, Dan: *The Healing Magic Of Cannabis* (Ronin Publishing, 1998).
- Ratsch, Christian: *Marihuana Medicine: A World Tour Of The Healing And Visionary Powers Of Cannabis* (Healing Art Press, 2001).
- Select Committee on Science and Technology: *Therapeutic Uses Of Cannabis: Government Response To The Report* (HMSO Books, 2001).
- Sherman, Carol and Smith, Andrew: *Highlights: An Illustrated History Of Cannabis* (Ten Speed Press, 1999).
- Solman, Larry: *Reefer Madness* (Grove Press, 1979).
- Storm, Daniel: *Marihuana Hydroponics* (And/Or Books, 1986).
- Therapeutic Uses Of Cannabis With Evidence: House Of Lords Papers* (HMSO Books, 2001).
- Witton, John: *Cannabis: The Facts* (Avebury Technical, 2002).

Brownlee, Nick

UDK 615.2 Kanapė

Br291

ISBN 9955-640-01-4

Nick Brownlee

K a n a p ė

Iš anglų kalbos vertė *Goda Sodeikaitė*

Knygos dailininkas *Daumantas Každailis*

Knygoje panaudotos *Sauliaus Stogevičiaus* fotografijos

Išleido UAB „Kitos knygos“, Vienybės g. 21, LT-51379, Kaunas

El. paštas: info@kitosknygos.com

Svetainė internete: www.kitosknygos.com

Spausdino AB spaustuvė „Spindulys“, Gedimino g. 10, Kaunas, LT-44318

SERIJA FAKTAI

„NEPATOGIOS“ TEMOS BE PRIETARŲ
TIK INFORMACIJA • TIK OBJEKTYVUMAS • TIK FAKTAI

Jau 4700 metų, pradedant pirmuoju paminėjimu rašytiniuose šaltiniuose, šis augalas ir aukštinas kaip ypač naudingas pluošto, maisto šaltinis bei vaistas, ir demonizuojamas kaip baisi negerovė.

XXI amžiaus visuomenei, atrodo, būdingi abu požiūriai: gydytojai ir mokslininkai išleidžia milijonus tyrinėdami kanapės medicininę vertę, tūkstančiai žmonių kiekvieną savaitgalį vyksta į Amsterdamą ir kanapės kavinėse nevaržomi surūko didžiulius kiekius marihuanos, nors jų šalyse tai įstatymo pažeidimas, o įtakingi politikai (pavyzdžiui, Billas Clintonas), prisipažįsta rūkę žolę jaunystėje, bet tvirtina neįtraukę jos į plaučius.

Kanapėje nepabrėžiami nei šio augalo privalumai, nei trūkumai; šioje knygoje siekiama autoritetingai ir aiškiai pateikti faktus apie kanapę, aprašant ją supančią kultūrą, jos istoriją, įstatymus, poveikį sveikatai ir komercinį potencialą.

SERIJOJE NUMATOMA IŠLEISTI:

kokainas

NICK CONSTABLE

alkoholis

NICK BROWNLEE

ISBN 9955-640-01-4

9 789955 640011

 **kitos
knygos**
www.kitosknygos.com

SERIJA FAKTAI

NICK BROWNLEE

kanapė